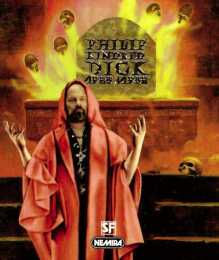

Emmanuel Carrère

EU SUNT VIU, VOI SUNTEȚI MORTI

Philip K. Dick (1928-1982)

nautilus

130

Colecție coordonată de MIHAI DAN PAVELESCU

Emmanuel Carrère

EU SUNT VIU, VOI SUNTEȚI MORȚI
PHILIP K. DICK (1928-1982)

Traducere din limba franceză de ȘTEFAN GHIDOVEANU

Coperta colecției: DAN ALEXANDRU IONESCU

Ilustrația: IONUȚ BĂNUȚĂ

EMMANUEL CARRÈRE
JE SUIS VIVANT ET VOUS ÊTES MORTS
PHILIP K. DICK (1928-1982)

© Emmanuel Carrère et les Éditions du Seuil, 1993

© Editura Nemira & Co, 1997

Comercializarea în afara granițelor țării fără acordul editurii este interzisă.

Difuzare:

Editura NEMIRA & Co, Str. Crinului nr. 19, sector 1, București

Telefon: 668.54.10, 223.48.54, Telefax: 668.70.51

Clubul cărții: C.P. 26-38, București

ISBN 973-9301-92-0

Pentru Anne

Sunt sigur că nu mă credeți și că nu credeți nici măcar faptul că eu cred ceea ce spun. Cu toate acestea, este adevărat. Sunteți liberi să mă credeți sau nu, dar credeți măcar atât: nu glumesc. Este vorba de un lucru foarte serios, foarte important. Trebuie să înțelegeți că, și pentru mine, faptul că declar așa ceva este uimitor. O mulțime de oameni pretind că-și amintesc niște vieți anterioare; eu, unul, pretind că-mi amintesc o altă viață prezentă. Nu am cunoștință de alte declarații asemănătoare, dar bănuiesc că experiența mea nu este unică. Unică este, poate, dorința de a vorbi despre ea.

Extras din discursul ținut la Metz de Philip K. Dick,
la 24 septembrie 1977.

Berkeley

Pe 16 decembrie 1928, la Chicago, Dorothy Kindred, căsătorită Dick, dădu naștere unui cuplu de gemeni prematuri și slăbăniți. Fură numiți Philip și Jane. Din necunoaștere, se pare, pentru că nu avea suficient lapte pentru amândoi și pentru că nimeni, rudă sau medic, nu-i explicase că trebuie să le completeze alimentația cu biberonul, mama lor îi lăsa să sufere de foame în timpul primelor săptămâni de viață. La 26 ianuarie, Jane muri.

Fu îngropată în cimitirul din Fort Morgan, Colorado, locul de obârșie a familiei pe linie paternă. Alături de prenumele ei, pe stela funerară fu gravat prenumele fratelui rămas în viață, împreună cu data nașterii lor, apoi o liniuță, urmată de un spațiu liber. La puțin timp după aceea, familia Dick se mută în California.

În rarele fotografii de familie, Edgar Dick are fața ascuțită ca lama de cuțit și poartă costum cu țesătură încrucișată și pălărie de fetru, aidoma agenților FBI în filmele despre prohibiție. Era, de altfel, funcționar federal, dar la Ministerul Agriculturii. Sarcina lui consta în a controla ca vitele declarate tăiate de fermieri să fie într-adevăr așa, iar dacă lucrurile stăteau altfel, să le sacrifice el însuși – pentru că, acordându-se o primă pentru fiecare animal

ucis, existau fraude. Hoinărea, așadar, la volanul Buick-ului său, pe cuprinsul câmpiilor sărăcite de criză, printre oameni jerpe- liți și bănuitori, în stare să fluture, plini de ură, sub nasul contro- lorului, șobolanul pe care-l prăjeau pe vreo plită improvizată. Singura destindere, în aceste turnee, îi era oferită de întâlnirea cu foști combatanți, ca și el. Fost voluntar, adusese din războiul din Europa amintiri eroice, gradul de sergent și o mască de gaze, pe care o scosese într-o zi din cutia ei, pentru a-și amuza băiatul în vârstă de trei ani. Dar Phil nu se amuză câtuși de puțin. Văzând ochii rotunzi și opaci ai măștii, trompa de cauciuc negru ce atârna într-un fel sinistru, băiatul urlă, convins că un monstru, o insectă uriașă, luase locul tatălui său. Vreme de mai multe săptămâni cercetă atent chipul redevenit normal, căutând și temându-se să nu găsească alte semne ale substituirii. Mângâierile nu făceau decât să-i sporească neîncrederea. Ca urmare a acestei gafe, Dorothy, care avea ideile ei despre educația copiilor, ridică ochii spre cer și pufăia furioasă de fiecare dată când întâlnea privirea spășită a lui Edgar.

Când se căsătorise cu ea, la întoarcerea de pe front, Dorothy semăna – se zicea – cu Greta Garbo. O dată cu vârsta și ca urmare a diferitelor boli, femeia luă înfățișarea unei sperietori lipsite de orice senzualitate, dar nu și de o anumită seducție autoritară. Citi- toare înverșunată, împărțea lumea în două categorii: cei care se dedică unei activități creatoare și cei care nu fac așa ceva. Nepu- tând concepe că există persoane realizate și în afara primei cate- gorii, avea să-și consume viața într-un soi de bovarism puritan, strict intelectual, fără să reușească niciodată să forțeze pătrunderea în cercul de aleși, constituit, după părerea ei, de autorii publicați. Își disprețuia soțul care nu se interesa – cu excepția chestiunilor legate de armată – decât de fotbal. Acesta încercase să-l facă pe Phil să-i placă jocul, ducându-l pe stadion fără știrea mamei lui. Dar micuțul, solidar cu ea chiar și când nu-i făcea plăcere s-o asculte, refuza să înțeleagă de ce se agitau atâta adulții în jurul unei mingi ridicole.

Copilăria lui Dick semăna cu cea a lui Lujin, eroul lui Nabov, sau cu cea a lui Glenn Gould, contemporanul și, în anumite

privințe, vărul lui spiritual: băieți grăsuți și bosumflați, din rândurile cărora răsar campioni de șah sau pianiști minune. I se lăuda calmul, gustul precoce pentru muzică. Cea mai mare plăcere a sa era să se ascundă în niște cutii vechi de carton și să stea acolo ore în șir, la adăpost.

Avea cinci ani când părinții lui divorțară, la inițiativa lui Dorothy, care fusese asigurată de către un psihiatru că puștiul nu va suferi din cauza despărțirii. (În realitate, el avea să se plângă toată viața de acest lucru.) Edgar ar fi vrut să nu rupă legăturile cu fosta sa familie, dar primele lui vizite fură întâmpinate cu o asemenea răceală, încât se descurajă și plecă în Nevada. În ceea ce-o privea, mănătă de speranța unei munci mai interesante și mai bine plătite decât secretariatul în care vegeta, Dorothy se stabilă, împreună cu fiul ei, la Washington.

Petrecură acolo trei ani înfiorători. Phil fusese prea mic în perioada cât locuise la Chicago pentru a-și aminti ulterior altceva decât climatul binecuvântat al Coastei de Vest și descoperea acum – cu o stupoare dureroasă – ploaia, frigul, sărăcia, singurătatea. Mama lui lucra toată ziua la Biroul Federal pentru Adopții, corectând șpalturile broșurilor pedagogice. O dată întors de la școala organizată de quakeri, la care fusese înscris, și unde toți făceau corp comun, în speranța că Spiritul Sfânt va consimți să le vorbească, Phil aștepta ore în șir, singur în apartamentul întunecat și trist. Cum mama lui se întorcea prea târziu și prea obosită pentru a-i mai spune povești, trebuia să se mulțumească doar cu cele pe care le știa deja. Basmul lui preferat era cel cu cele trei dorințe pe care o zână făgăduise să le îndeplinească unei familii de țărani. *Mi-ar plăcea un cârnat frumos!* exclamă nevasta. Cârnatul apare dinaintea ei, spre furia soțului: *Ești nebună să risipești astfel una din dorințe? Să dea Domnul să-ți atârne de nas cârnatul ăsta!* Și iată că nasul femeii se prelungi cu o mândrețe de cânat, de care putu scăpa doar folosind a treia dorință. Plecând de la acest model, copilul își imagina variante nesfârșite. Apoi învătă să citească și descoperi istorioara cu *Winnie ursulețul*. Ceva mai târziu, o variantă simplificată a lui *Quo vadis?* îl tulbură profund. Prin intermediul acestei povestiri, tot ce i se relata la școala

quakerilor prindea viață. Mama lui n-a știut niciodată că el se jucase o iarnă întreagă singur, fără să spună nimănui, de-a primii creștini ascunși în catacombe.

În 1938, Dorothy găsi un post la Oficiul Pădurarilor din California, găzduit de campusul universitar din Berkeley. După exilul din Washington, mama și fiul respirau din nou. Se simțeau, în același timp, acasă și în centrul lumii, ca oricine locuiește mai mult de o săptămână în Berkeley. O dată ajuns acolo, aveai impresia că nu mai există nici un alt loc pe pământ. Feministă, pacifistă, pasionată de cultură și de idei progresiste, Dorothy înflorea în această enclavă în care puteai fi simultan funcționară și sufragetă, fără să superi pe nimeni. Cât despre Phil, lui îi plăceau scânteierea golfului, peluzele cu iarbă și râulețul din tabăra în care copii din oraș se jucau în deplină libertate, clopotele lui Sather Tower care revărsau peste acoperișuri sunetul lor ascuțit, liniștit și vioi totodată, ca pentru a răsplăti orele pentru faptul că se scurgeau atât de fructuos. Iubea mai puțin școala, dar suferea de crize de astm și de tahicardie care-i permiteau să lipsească deseori, chiar și atunci când nu avea nimic. Dorothy îi motiva cu ușurință absențele, lăsându-l să umble creanga prin casă. Se bucura, în fond, că băiatul seamănă atât de puțin cu tatăl lui, că disprețuiește sporturile, scandalurile și toate acele năzbâții colective bune să-i formeze pe prostănacii medii americani. Pe cât se părea, Phil era alături de ea, de partea artiștilor, a albatroșilor pe care aripile lor de giganți îi împiedicau să meargă.

La 12 ani, lui Phil îi plăcea deja ceea ce-i va plăcea toată viața: să asculte muzică, să citească și să bată la mașină. O puneă pe mama lui să-i aducă discuri cu muzică clasică, la început pe 78 de turații, și-și dezvoltă talentul, de care erau mândri și unul și celălalt, de a recunoaște, după numai câteva măsuri, orice operă, concert, simfonie interpretate sau chiar fredonate în preajma lui. Colecționa reviste ilustrate în care, sub pretextul popularizării științei, se vorbea despre continente scufundate, piramide blestemate, corăbii pierdute în mod misterios în Marea Sargaselor. Epitete evocatoare le țineau loc de titlu: *Astounding*, *Amazing*, *Unknown*... Dar citea, de asemenea, povestirile lui Edgar Poe și

ale lui H.P. Lovecraft, singuraticul din Providence, ai căror eroi înfruntau orori atât de monstruoase, încât nu le puteau descrie.

Începu, foarte devreme, să imite aceste modele. La Washington mângălise câteva poeme lugubre, evocând un motan ce devora de vie o pasăre, o furnică târând hoitul unui bondar, o familie disperată care îngropa un câine orb. Dactilografia îi eliberă inspirația. De îndată ce ajunsese să aibă o mașină de scris, deveni un virtuoz al acesteia: nimeni, după spusele celor ce l-au cunoscut, nu putea dactilografia atât de repede și atât de mult timp. Clapele păreau să vină în întâmpinarea degetelor sale. În zece zile dădu gata primul lui roman, o urmare la *Călătoriile lui Gulliver*, al cărui manuscris s-a pierdut. Primele sale texte publicate, povești macabre, inspirate de Poe, au apărut la rubrica *Talente în devenire*, din *Berkeley Gazette*. Responsabilul literar al acestei reviste, care semna *tanti Flo* și ținea mult la realism (pe linia Cehov – Nathanael West) îl îndemna să scrie despre ceea ce cunoștea – viața de toate zilele, mici detalii adevărate – și să-și țină imaginația în frâu. Considerându-se neînțeleș, Phil fondă propriul lui ziar, al cărui singur redactor era. Nu sper să obțin decât o aprobare distrată considerând drept premonitorii titlul acestui ziar – *The Truth* –, declarația de principiu ce deschidea unicul număr apărut – *Promitem să nu scriem aici decât ceea ce, fără nici o îndoială posibilă, este adevărul* – și faptul că acest adevăr intransigent îmbrăca forma aventurilor intergalactice, fructul reveriilor unui ziarist de treisprezece ani.

În acea perioadă, într-o noapte, avu un vis care se repetă de mai multe ori. Se vedea în prăvălia unui librar, în timp ce căuta un număr din *Astounding* care-i lipsea din colecție. În acel număr foarte rar, de neprețuit, apăruse o povestire intitulată *Imperiul nu s-a sfârșit niciodată*. Dacă ar putea să pună mâna pe el, să-l citească, ar ști totul. Primul vis se termină înainte ca el să ajungă la capătul teancului de reviste decolorate în care, credea el, zăcea prețiosul exemplar. Așteptă întoarcerea visului cu o fervoare plină de neliniște și când acest lucru se întâmplă, ușurat de faptul că mormanul se afla încă acolo, reîncepu să răscolească totul, plin de febrilitate. Teancul scădea de la un vis la altul, dar Phil se

trezea înainte de a ajunge la ultimul exemplar. Își petrecea zilele repetând titlul povestirii, a cărui sonoritate sfârși prin a se confunda cu zvâcnetul sângelui în tâmpile, atunci când avea febră. Își imagina literele care-l compuneau, ilustrația copertei. Această ilustrație, deși neclară (sau poate tocmai de aceea), îl neliniștea. Pe măsură ce treceau săptămânile, dorința lui căpătă o nuanță de spaimă. Știa că, dacă ar citi *Imperiul nu s-a sfârșit niciodată*, i s-ar dezvălui toate secretele lumii. Dar bănuia, de asemenea, că această cunoaștere nu era lipsită de pericole. Lovecraft scrisese foarte limpede: dacă am ști totul, spaima ne-ar înnebuni. Ajunsese să-și considere visul ca pe o capcană diabolică, iar exemplarul de revistă, aflat undeva, la fundul teancului, drept un monstru ascuns, gata să-l devoreze în clipa în care ar fi terminat de coborât toboganul ce ducea drept în gura lui. În loc să se repeadă, așa cum făcuse la început, încerca să-și încetinească mișcarea degetelor care, dând la o parte revistele, una câte una, îl apropiiau tot mai mult de oroarea finală. Începu să-i fie teamă să mai doarmă, se antrenă să rămână treaz.

Fără vreun motiv aparent, visul încetă. Îi așteptă întoarcerea cu neliniște, apoi cu nerăbdare. După două săptămâni ar fi dat orice ca visul să revină. Își aminti povestea cu cele trei dorințe, fiecare irosită pentru a îndrepta catastrofa produsă de imprudențele dorinței anterioare. Își dorise să citească *Imperiul nu s-a sfârșit niciodată*; apoi, presimțind pericolul, își dorise să fie scutit de această lectură; acum voia iarăși să citească și dacă îi era refuzată respectiva dorință, acest lucru se întâmpla, credea el, din milostenie, pentru că nu avea dreptul la a patra dorință. Cum visul nu reveni, Phil fu decepționat. Tânji după el. Apoi îl uită.

Era un băiat prea dolofan, cu respirație dificilă, care trăia în izolare, împreună cu mama sa. Își spuneau Philip și Dorothy, și se tratau cu o ceremoniozitate ieșită din comun. Seara, stând fiecare culcat în patul lui, vorbeau dintr-o cameră în alta, lăsând ușile deschise. Subiectele de conversație favorite erau cărțile, bolile și medicamentele destinate să le trateze. Ipohondră confirmată, Dorothy poseda o farmacie la fel de amplă ca și discoteca fiului ei, și la fel de deschisă noutăților: când, după

război, apărură primele tranchilizante, Dorothy se număra printre pionierii acestui El Dorado chimic, încercând thorazină, valium, tofranil și librium, pe măsură ce acestea apăreau pe piață, comparând stările de somnolență pe care le produceau, lăudându-le celor din anturajul casei.

Din când în când, Phil îl revedea pe tatăl lui, acum recăsătorit și stabilit în Pasadena, unde devenise prezentator la un post de radio local. Această meserie exercita o mare influență asupra adolescentului timid, care visa să aibă un ascendent asupra celorlalți. La fel ca toată lumea, în timpul războiului fusese patriot, dar, în aceeași măsură, se dovedise fascinat de propaganda lui Goebbels. Se flata că poate admira, dacă era impecabilă, execuția unui plan pe care-l dezaproba. În el dormea un tribun, un conducător al maselor, care stătea liniștit, în banca lui, pentru că nu reușea să-și alăture pe cineva.

Da, ceea ce-i plăcea cel mai mult, în lipsa unei soluții mai bune, era asta: să stea în banca lui și să înghesuie în ea toate obiectele personale. Ca într-un adevărat ritual, mama îl ruga să-și facă ordine în cameră, unde domnea genul de dezordine specifică maniacilor care, capabili precum Sherlock Holmes să dateze un dosar după stratul de praf așternut deasupra, țin să se descurce singuri în tot haosul: un talmeș-balmeș, aparent ordonat, de machete de avioane și de tancuri, de jocuri de șah, discuri, reviste de science fiction – și, de asemenea, de fotografii cu femei goale (acestea mai bine ascunse decât restul).

Căci, bineînțeles, începuse să-l intereseze fetele. Fără succes, pentru că-i lipsea siguranța de sine, dar destul pentru ca osmoza care-l lega de Dorothy să-și piardă încet, încet, valoarea. Descumpănită, femeia își dădu brusc seama că apatia față de școală, introvertirea și crizele de neliniște ale fiului ei necesitau serviciile unui psihiatru. Phil avea paisprezece ani atunci când fu dus la medic, primul dintr-o serie neîntreruptă până la sfârșitul vieții lui.

La capătul câtorva ședințe, completate de consultarea cărților adnotate cu febrilitate de mama lui, tânărul Dick vorbea cu aplomb despre nevroze, complexe, fobii. Își supunea interlocutorii unor teste de personalitate în urma cărora, fără a dezvălui secretul

cunoștințelor sale, oferea fiecăruia concluzii flatante și apreciate de fiecare dată.

Către sfârșitul anilor treizeci, dezvoltarea acestor teste modificate considerabil ideile americanului mediu despre ceea ce se petrecea în capul lui sau al vecinului. În momentul declarării războiului, savanții demonstraseră că peste două din cele paisprezece milioane de recruți prezentau grave tulburări neuropsihiatrice. În fața acestei cifre, pe care nimeni n-ar fi bănuțit-o înainte de a se stabili niște parametri riguroși științifici, oamenii intraseră în panică; se cheltuiseră sume enorme în sectorul sănătății mintale și pentru dezvoltarea psihanalizei, contând pe aceasta din urmă pentru a face din niște indivizi țarați cetățeni responsabili și echilibrați.

Această încredere poate părea naivă, ea îl făcuse pe bătrânul Freud să zâmbească declarând, la debarcarea în New York, că aducea ciuma în Lumea Nouă. Dar psihiatrii și psihanalistii americani, mai puțin categorici decât cei din Europa în privința deosebirilor dintre disciplinele lor, ajustaseră freudismul în funcție de concepțiile lor pragmatice și vizau mai puțin cunoașterea și acceptarea eului, inclusiv a ciudățeniilor, cât adaptarea la normele sociale. Testele pe care le propuneau unul după altul evaluau progresele pacienților către un singur scop: funcționarea normală. Sau, cel puțin, *lăsarea impresiei* unei funcționări normale.

Copil fiind și deja miop, îmi amintesc cum l-am descumpănit pe un oculist recitându-i pe dinafară literele de pe tabloul care-i permitea să-mi măsoare vederea: din moment ce puteam citi totul, susțineam eu, chiar și cele mai mici caractere, nici vorbă să-mi recomande să port ochelari (numai că asta n-a mers, până la urmă...). Adolescent fiind, Dick s-a familiarizat la fel de mult cu testele, dar le-a folosit cu o virtuozitate complet diferită. Ajutându-se de intuiție, de experiența sa de tânăr și de rigiditatea sistemului, a învățat să dejoace capcanele pe care le ascundeau întrebările și să ghicească răspunsurile pe care lumea le aștepta din partea lui. Știind, asemenea unui elev care și-a procurat cartea profesorului, ce căsuțe să completeze în *The Wordsworth Personal Data Sheet* sau în *Minnesota Multiphasic* pentru a da satisfacție examinatorului și ce interpretare să descopere în cutare sau cutare pată

Rorschach pentru a stâmi perplexitate, a fost – după voință – normal de normal, normal de anormal, anormal de anormal, anormal de normal (acesta fiind triumful său). Și, tot modificând simptomele, l-a scos din sărite pe primul lui psihiatru.

Acestuia i-a urmat un psihanalist din San Francisco, mult mai inteligent și, în plus, adept al lui Jung, lucru considerat, în perioada aceea, de lumea de rând din Berkeley, drept ceva de elită, rezervat spiritelor creative. Prin urmare, de două ori pe săptămână, Phil lua feribotul și traversa golful. Unui prieten care se mira de aceste deplasări neobișnuite i-a povestit că urma cursuri pentru copii supradotați, cu CI excepțional de ridicat și că – lucrul se înțelegea de la sine – trișase pentru a reuși la teste. Amicul rânjise, ca între niște elevi leneși, mândri de statutul lor. Dar Phil a subliniat, cu voce răgușită, că un impostor care reușea să treacă drept geniu dovedea mai multă genialitate decât geniul autentic, iar prietenul îl privi cu aproape aceeași expresie cu care-l privise, în final, primul său psihiatru. Drept urmare, după un timp, evită să-l mai întâlnească.

În cursul celui de-al doilea tratament al său, Phil descoperi ce efect extraordinar producea povestea lui Jane asupra unor persoane dedicate psihologiei, precum și genul de considerație generat printre cunoscători de un traumatism de un asemenea calibru. Înțelese că a vorbi despre sora lui geamănă, acum moartă, îl făcea să pară interesant și petrecu ședințe lungi întrebându-se cine și cu ce ocazie îl informase despre drama nașterii lor. Fără îndoială, mama sa și, mai mult ca sigur, de timpuriu. Își amintea, din frageda copilărie, de o tovarășă imaginară, numită Jane, care avea părul și ochii de culoare neagră și care ieșea cu o insolență diabolică din cele mai periculoase situații, spre deosebire de el, neputinciosul, mereu ascuns în fundul cutiilor vechi de carton. Pretindea chiar că-și amintește de mama lui care-i strigase, într-un moment de mânie, că ar fi fost mai bine să fi murit el în locul lui Jane.

Când învăță ce-i aceea o mamă castratoare, revelația i se păru, într-un fel, o trădare (Dorothy îl plătea pe individul acela ca s-o vorbească de rău), dar nu-l lăsă indiferent și-l neliniști. Cu o asemenea mamă, cu un tată absent, cu un gust atât de

pronunțat pentru artă și spirit, nu îndeplinea toate condițiile pentru a deveni homosexual?

Aceasta a fost una dintre problemele care i-au bântuit adolescența, dar nu singura. Suferea de amețeli, de agorafobie. Se temea de transportul în comun, era incapabil să mănânce în public – chiar și un sandviș. La cincisprezece ani, în timpul unui concert de muzică simfonică, a fost cuprins de un acces de panică: i se părea că se scufundase, că vedea lumea prin periscopul unui submarin.

Altă dată i se făcu rău la cinematograful, în cursul unui jurnal de actualități în care trupele americane puteau fi văzute masacrându-i, într-o insulă din Pacific, cu ajutorul aruncătoarelor de flăcări, pe soldații japonezi. Nu-l impresionase atât supliciul japonezilor, cât entuziasmul sălii, încântată să-i vadă pe nenorociți transformați în torțe. Trebui să iasă în grabă, urmat de o Dorothy înnebunită. Mulți ani după aceea n-a mai pus piciorul într-o sală de cinematograful.

Asemenea crize nu-i facilitau continuarea studiilor. Nu mai mergea la cursuri, ci lucra acasă, ascultând discuri. Pentru că se potrivea cu acel fundal sonor, o materie îi plăcea în mod deosebit: limba germană, pe care o alesese, din spirit de frondă, drept limbă principală către sfârșitul războiului și căreia îi descoperise poezia, destinată să fie cântată. Liedurile lui Schubert, Schumann și Brahms pătrunseră atunci în viața sa. Nu-și imagina cum poate folosi mai bine acea limbă decât ascultând lieduri și, la șaisprezece ani, decise să-și facă din asta o meserie...

Își găsi o slujbă cu orar redus într-un magazin numit University Music. Acolo se vindeau discuri, aparate de radio, pick-up-uri, recent apărutele televizoare. De asemenea, aparatele erau reparate, iar depanatorii formau o aristocrație a cărei competență Phil o invidia. Verbul englez *to fix*, care înseamnă, în același timp, *a meșteri*, *a confecționa*, *a dregi*, *a asambla* și care, în plus, evocă, mai mult decât franțuzescul *fixer*, o idee de stabilitate obținută cu trudă, îngloba tot ceea ce aprecia el mai mult la geniul uman; eroii cărților lui vor fi niște eterni meșteritori, mici artizani adânc înfiți în realitate. Lucru bizar din partea unui băiat care citea ca un nebun și care creștea în cel mai intelectual dintre orașele

universitare, dar el își alesese tabăra foarte devreme, înainte de a putea fi acuzat că disprețuiește strugurii la care nu poate ajunge. Mediul lui preferat nu va fi niciodată Universitatea, nici cafenelele în care studenți gălăgioși pun lumea la cale, ci mica întreprindere, prăvălia al cărei trotuar este măturat dimineața, înainte de a se ridica obloanele și de a fi primiți primii clienți.

Munca sa consta în a deschide cutiile cu discuri de muzică clasică expediate de către distribuitori, în a le aranja pe rafturi, cu ezitări îndelungi privind amplasarea când un disc reunea opere ale unor autori diferiți, în a cumpăra cu preț redus pentru propria-i colecție, în a compara împreună cu clienții și cu alți vânzători calitățile diferitelor versiuni ale *Flautului fermecat*, în a mătura podeaua și a schimba hârtia igienică la toaletele situate în spatele cabinei de audiții numărul 3. University Music era lumea sa, o lume stabilă și familiară, unde nu i se putea întâmpla nimic supărător. Aici se simțea la adăpost de crizele de anxietate sau de agorafobie. Aici devenea sigur de el. Când o clientă îi plăcea, o invita într-o cabină să asculte primele albume ale acelui miraculos tânăr bariton, Dietrich Fischer-Dieskau, care cânta liedurile lui Schumann ca nimeni altul până la el. În timp ce discul se învârtea, Phil își fixa asupra fetei privirea de-un albastru intens și fredona melodia cu vocea lui frumoasă, profundă, un pic înfundată, care-i înlocuise, de puțină vreme, falsetul de adolescent.

Pentru a-și dezvolta repertoriul de seducător visa să devină animatorul emisiunii pe care patronul său o sponsoriza la un post local de radio. Dar, vai, i se permise doar să alcătuiască programele; monopolul microfonului rămase unui tip cu părul lipicios, care purta o vestă în carouri și pantofi bicolori, un individ pe care Phil îl ura din tot sufletul. Într-unul din visele sale preferate se imagina astronaut, aflat pe orbită în jurul Pământului devastat de-o catastrofă atomică. În satelitul în care era obligat să se învârtă până la moarte, în lipsa unei tehnologii care să-l readucă la sol, recepționa mesaje radio de la supraviețuitorii risipiți pe suprafața planetei sinistrate. Transmitea, la rândul lui, mesaje pe care cei de jos se chinuiau să le capteze, la fel cum francezii ascultau Londra în timpul ocupației. Punea discuri, citea cărți, transmitea informații. Datorită lui se păstra legătura între grupuri izolate,

căroră vocea lui calmă le dădea curajul să reziste. Oamenii se adunau să-l asculte în jurul unor aparate cu galenă, meșterite cu pioșenie, considerate bunul cel mai prețios. Fără acele radiouri, fără disc-jockey-ul solitar care veghea asupra lor de sus, ar fi revenit la sălbăticie. Dacă civilizația va renaște, o va face sub egida lui. Iar momentul cel mai plăcut al acelui vis cu ochii deschiși era cel în care lupta cu tentația de a se lăsa adorat de oameni, ca un zeu. Reușea s-o învingă, dar cu greu.

Mărturiile diferă în privința plecării de la mama sa, Phil plângându-se că Dorothy nu suportase ideea și că-l amenințase că va chema poliția pentru a-l împiedica să plece și să devină homosexual, lucru ce se va întâmpla cu siguranță dacă ea nu va fi alături, să vegheze asupra lui, Dorothy susținând că dimpotrivă, trebuise să-l dea afară, pentru că ajunsese la vârsta când nu mai puteau locui împreună. Oricare ar fi adevărul, Phil își mută colecțiile de discuri, cărți și reviste, precum și prețiosul pick-up Magnavox într-un apartament ocupat de un grup de studenți boemi, sub influența căroră gusturile sale literare evoluară. În acest mediu cult, empatic, era recunoscută doar *marea literatură*. Mai târziu a apărut moda aplecării cu bunăvoință spre genurile populare. Dick, asemenea unuiameleon docil, încetă să citească science fiction, ascunse revistele ieftine care-i încântaseră copilăria și nu mai avu de-a face decât cu Joyce, Kafka, Pound, Wittgenstein și Albert Camus. Seara ideală, pentru el, consta de-acum să asculte Buxtehude sau Monteverdi, împreună cu poeți de avangardă, citând din memorie pasaje întregi din *Finnegans Wake* și dezvăluind în ele urmele influenței lui Dante. Toată lumea din jurul lui se străduia să scrie și, într-un *name-dropping* cultural frenetic, schimba manuscrise și sfaturi. În afara unui vraf de nuvele pe care a încercat zadarnic să le plaseze unor reviste, Dick a scris, în perioada respectivă, două romane. Mai târziu nu s-a știut prea bine ce-a vrut să spună în ele. Primul era un lung monolog interior referitor la o imposibilă căutare amoroasă și la o serie de arhetipuri jungiene, cel de-al doilea descria complicata înlănțuire de minciuni și de lucruri nespuse din sânul unui menaj în trei din China maoistă.

Tot atunci își pierdu virginitatea – și, o dată cu ea, teama de a fi homosexual – cu ajutorul unei cliente a magazinului, pe care un alt angajat, mai dezghețat, îl încurajase s-o agațe. Refuzând să-i vândă cântecele siropoase de Crăciun, pe care ea venise să le cumpere, o puse să asculte în cabină discurile sale favorite, o conduse în subsolul pe care depanatorii îl lăsau liber la ora mesei și, peste o săptămână, o luă de soție, inaugurând fără fast o lungă carieră de monogam verificat. Închiriară împreună o locuință sinistă, în care Phil descoperi simultan greutățile vieții unui cuplu sărac și puținele afinități pe care le avea cu nevasta lui. Aceasta adormea când îi citea *Tipurile experienței religioase* de William James ori propriile lui povestiri, găsea *Finnegans Wake* de neînțeles și nu suporta discurile pe care el le asculta fără încetare. La capătul câtorva săptămâni, ea pomeni de spargerea acestora; ruptura deveni astfel inevitabilă. Judecătorul consideră motivul de divorț cam superficial, dar amenințarea îl bântui pe Dick încă multă vreme. În 1984, Orwell își imaginează că poliția, pentru a exersa asupra fiecărui cetățean o presiune personalizată, se străduiește să descopere ce anume i-ar produce mai mult frică: unuia să fie îngropat de viu, altuia să fie devorat de șobolani. Ideea de a-i fi sparte prețioasele discuri avea pentru Dick acest caracter de oroare absolută. De la o carte la alta, neveste pline de cruzime fac respectivul gest zdrențelor lor de bărbați. Iar în penultimul lui roman, Iahve în persoană recurge la amenințarea că va face acest lucru, pentru a-l mobiliza pe eroul care se îndărătnicește să nu-l respecte voința.

Pericolul se îndepărtă o dată cu cea de-a doua nevăstă, pe care o întâlnește de asemenea la magazinul de discuri, unde femeia cerceta raftul cu operă italiană. Pătit, îi testă toate gusturile, așteptând – înainte de a-i face curte – să se asigure că ei îi plăceau aceleași interpretări ca și lui. Kleo Apostolides avea nouăsprezece ani. Era o studentă de origine greacă, brunetă, destul de drăguță, mare amatoare de lectură și, dacă luăm în considerare viitoarele standarde dickiene în materie de neveste, excepțional de echilibrată. Se căsătoriră în iunie 1950 și cumpărară pe credit o casă dărăpănată din partea de jos, cea populară, a Berkeley-ului. Aco-perișul fugea într-o parte, zugrăveala se scorojea, iar în perioada

marilor ploi de iarnă trebuia să pună aproape peste tot ligheane, ca să evite inundațiile. Nici Phil, nici Kleo nu aveau de gând să aducă îmbunătățiri casei, unul din delăsare, preferând să-și consacre cea mai mare parte a banilor cumpărării de discuri, iar timpul liber ascultării lor neîncetate, celălalt dintr-o alegere deliberată a boemei și a tot ce se opunea modului de viață burghez. Ca un soldățel curajos al radicalismului local, Kleo purta jeanși, ochelari cu rame din corn, fredona cântecele Brigăzilor internaționale în care era vorba despre atacarea Madridului, avea sufletul plin de ură și vorbea despre orice cu aceeași vehemență, fie că era entuziasmată sau indignată. Îi plăcea în mod deosebit să se indigneze.

Pentru a-și plăti studiile în științe politice, accepta diverse slujbe mărunte. Phil, la rândul său, își petrecea acum toate zilele la University Music. Spre deosebire de aproape toată lumea din Berkeley, nu era student. La câteva zile după ce se înscrișese la cursurile despre *Sturm und Drang* și filosofia lui Hume, o criză depresivă deosebit de severă pusese capăt carierei sale universitare. Cum nu-l rodea ambiția socială – termenul cel mai blând ce se poate folosi – nu ținuse doliu după ea. Dar, o dată devenit vânzător profesionist de discuri, fără altă perspectivă – și aceea îndepărtată – decât de a prelua conducerea magazinului, începu să regrete această alegere care, cu trecerea anilor, risca să-l transforme într-o figură pitorească a Berkeley-ului, tratată cu amicală dezinvoltură de generații întregi de studenți: bătrânul vânzător de la University Music, atât de cultivat, mereu gata să stea la taclale, dacă-i ofereai prilejul, despre idealismul german sau despre contra-do-ul împrumutat de Elisabeth Schwarzkopf lui Kirsten Flagstad în *Tristan*-ul lui Furtwängler...

Avu atunci, când încă se mai afla la University Music, o întâlnire decisivă cu un scriitor numit Anthony Boucher, un soi de om-orchestra al literaturii populare care, sub diverse pseudonime, compunea, critica, edita romane polițiste și de science fiction. Faptul că un adult, un meloman avizat, un om în toate privințele distins, nu disprețuia genul de care fusese obligat să se îndepărteze pentru a nu fi categorisit drept un subdezvoltat, a fost pentru Dick un motiv de stupoare, apoi de ușurare. Timiditatea sa îl împiedica să asiste la cursurile de *creative writing* pe care le preda Boucher

la el acasă, o dată pe săptămână, dar Kleo duse acolo câteva texte ale soțului său, printre care și o povestire de science fiction. A doua surpriză se dovedi aceea că textul fu considerat drept promițător. Încurajat, Dick abandonează tentativele de psihologie fină și monologurile interioare pentru a-și lăsa imaginația să zboare spre stele. Și astfel, în octombrie 1951, revista al cărei redactor-șef era Boucher publică prima povestire profesionistă de Philip K. Dick: *Roog*. Întâlnim aici un câine care-i urmărește pe gunoieri cu lătratul lui, pentru că el a ghicit că aceștia nu sunt gunoieri adevărați, ci extraterestri, care încep prin a fura și analiza deșeurile pământenilor înainte – ghicim – de a-i răpi chiar pe pământenii înșiși.

Acest text fu prost plătit, dar *plătit*. Dick trase de aici concluzia că-și putea câștiga existența și așa. Părăsi slujba de la University Music și, într-un amestec de frică și de exaltare, deveni scriitor profesionist. Își luă un agent. În 1952 vându patru povestiri, în 1953 treizeci, douăzeci și opt în 1954, iar în 1955 prima culegere și primul roman.

Micii omuleți verzi

Hotărându-se să devină, la 24 de ani, scriitor profesionist, Dick nu-și imagina că această decizie îi va angaja întreaga viață. I se părea că folosește o ocazie, că reacționează într-o manieră temporar adecvată la o situație și ea temporară. O dată îndepărtată calea universitară, colecția sa de fobii îi interzicea accesul la cea mai mare parte a profesiilor deschise în fața unui adult american normal. Cel puțin așa îl învățaseră testele. Se știa în stare să le păcălească, să treacă, în timpul unui interviu, drept băiatul serios pe care un șef de personal îl angajează fără ezitare, dar nu să-i înșele pe toți, zi de zi, într-un birou. De altfel, nu simțea nici o dorință pe care să i-o poată satisface viața de birou. Puterea, deși refuza să recunoască, îl atrăgea, dar nu aceea pe care o poate exercita un cadru mediu asupra angajaților de rând sau un cadru superior asupra cadrelor medii. Cât despre modul de viață al *gulerelor albe*, așa cum îl propunea publicitatea drept model pentru o țară uluită, de puțină vreme, de propria-i prosperitate, un locuitor din Berkeley nu putea considera decât grotescă mișcarea browniană a acestor roboți surzători, cu cravată la gât, care parfumau, dimineata devreme, trenul de centură cu același after-shave, iar seara, după o zi de agitație zadarnică, se reîntorceau la locuințele lor de la periferii, așteptați de nevestele

lor blonde și surâzătoare care, întinzându-le un Martini, întrebau cu aceeași voce: *Ei, dragule, ai avut o zi bună?* Era de preferat să-și cultive ciudățenia, în speță gustul lui adolescentin și ușor retardat pentru science fiction, din moment ce exista în acest domeniu o piață în plină expansiune, destul de deschisă pentru ca un tânăr scriitor, căruia nimeni nu-i accepta textele „literare”, să poată dori să trăiască de pe urma ei, cu zgârcenie, desigur, dar fiind plătit să-și facă treaba și să învețe singura meserie corespunzând aspirațiilor sale. Bineînțeles, trebuia să respecte regulile jocului: să producă din răspuțeri, să accepte tăieturile în text, titlurile imposibile și ilustrațiile tipătoare reprezentând mici omuleți verzi cu ochi pedunculați. Dacă s-ar fi publicat Biblia într-o colecție de science fiction, glumea Boucher, lucrul ar fi avut loc în volume de câte douăzeci de mii de cuvinte, intitulate în loc de Vechiul Testament, *Stăpânul haosului*, iar în loc de Noul Testament, *Creatura cu trei suflete*. Dar situația nu avea să dureze, spera Dick. Curând, povestirile îi vor fi citite în *New Yorker*, adevăratele lui cărți vor apărea la editori adevărați și vor avea critici adevărate. Se va vorbi despre el la fel ca despre Norman Mailer sau despre Nelson Algren, iar această ucenicie puțin strălucitoare va da biografiei sale alura aventuroasă nelipsită din imaginea marelui romancier american.

Lucrul cel mai ciudat este că nu s-a întâmplat așa. Operele sale *serioase, mainstream*, cum se spune în America, nu erau poate foarte bune, dar apăreau altele și mai rele. Iar când atâția scriitori erau salutați ca niște revelații, înainte de a fi uitați, Dick ar fi trebuit să aibă șansa lui, să facă micul său tur de pistă prin salonul nu atât de închis al literaturii burgheze, la fel ca toată lumea. Ceva l-a împiedicat însă, un lucru ce i-a apărut la început ca un adevărat ghinion, apoi – dar mult mai târziu – ca semnul unei vocații incomparabil mai înalte.

În anii cincizeci, în afară de vreo optzeci de nuvele și șapte romane de science fiction, a scris și opt romane *mainstream*, toate refuzate. Aceste eșecuri n-au descurajat-o pe Kleo, care credea în miturile artistului neînțeles și ale boemei pline de veselie: artistul, după părerea ei, *trebuia* să fie neînțeles, cel puțin la

Început, iar boema trebuia să fie veselă, așa cum *trebuia* ca militarii să fie niște brute cu galoane, iar filmele de la Hollywood niște stupide aiureli comerciale. În timp ce prindea pe zid, cu pioneze, scrisorile de refuz ce aterizau în cutia lor poștală într-un ritm alarmant – într-o zi au găsit șaptesprezece – Kleo nu se îndoia nici o secundă că acestea dovedeau prostia spectrelor în costume cenușii care dominau domeniul editorial și, totodată, originalitatea ce-i va fi recunoscută curând soțului ei. Ziarele începuseră să vorbească despre generația *beat*, furnizând un model plauzibil pentru personajul scriitorului rebel și relaxat, a cărui uniformă o purta și Phil: jeans, cămașă în carouri ca tăietorii de lemne, bocanci vechi, militari. Visa pentru el gloria unui Kerouac și, în rarele ocazii când traversa golful pentru a merge la San Francisco, încerca să-l tragă după ea în micile cafenele pline de fum din North Beach, acolo unde poeții ascultau jazz și-și citeau creațiile până noaptea târziu.

Din nefericire, Phil nu agreea nici să traverseze golful, nici cafenelele pline de fum, nici jazz-ul, nici întâlnirile dintre scriitori. Avea o teamă teribilă să nu fie întrebat ce anume scria, fiind obișnuit cu surâsul superior cu care cel mai obscur dintre poeții publicați pe socoteala autorului asculta bâlbâiala cu care încerca să acopere cuvintele *science fiction*. Mai puțin încrezător decât soția lui, indignându-se nu tot atât de ușor, se îndoia că insuccesul ar fi stigmatul geniului și, fără să îndrăznească să ceară să fie luate de acolo trofee acelea – „Ce?” ar fi strigat Kleo. „Să nu-mi spui că ți-e rușine!” – își întorcea privirea nefericită de la peretele plin cu refuzuri. Prefera, când era singur, să scoată portofelul și să contemple, ca pe o relicvă, scrisoarea perfect anodină a unui romancier *mainstream*, numit Herb Gold, pe care abia de-l cunoștea, dar care avusese bunăvoința să i se adreseze cu *dragă colega*, ca și cum ar fi fost și el un adevărat scriitor.

Umilit de cei pe care i-ar fi plăcut să-i considere drept egali săi, nu întârzie să se simtă la fel și în fața oamenilor normali, cei care făceau carieră, locuiau în case frumoase, câștigau bani. Putea, desigur, asemenea lui Kleo, să disprețuiască reușita lor; dar știa că ei disprețuiau eșecul lui. Mândria de a se considera independent și de a ignora autoritatea unui patron nu avea nici o valoare în

lața neîncetătelor necazuri ale sărăciei. Exista, în apropiere de locuința lor, un magazin cu hrană pentru câini, *The Lucky Dog Pet Shop*, la care se ducea câteodată să cumpere carne de cal, socotită în America improprie pentru consumul uman. Într-o zi, vânzătorul îl privi ținând și, cu o frază, îl readuse la condiția lui de perdant: „Sper că n-o luați ca s-o mâncați dumneavoastră!“ Când n povesti întâmplarea, Kleo izbucni în râs și, pentru a-l consola, îi spuse sensul prenumelui lui în greacă: *Philippos*, cel care iubește caii. Dar, întrebă el, această iubire pentru cai trebuia să meargă până acolo încât să-l facă să le mănânce carnea ori, dimpotrivă, să o respingă, îngrozit? Hindușii nu mănâncă vaca, pe care o consideră un animal sfânt; pe de altă parte, evreii nu mănâncă defel carne de porc, pe care-l socotesc un animal spurcat. În termenii religiilor comparate, cele două teze erau valabile, concluzionară Phil și nevasta lui. Dar acest lucru nu-i împiedică să mănânce carne de cal, iar în California anului 1955 aceasta era o hrană de paria.

De pe vremea când practica o altă meserie, păstrase obiceiul de a scrie noaptea. Dimineata hoinărea într-un cerc din ce în ce mai strâmt în jurul casei sale, examina rafturile cu discuri de ocazie și, mai ales, citea în grădinița lui păraginită, în loc să meșterească ceva, așa cum n-ar fi întârziat să facă vecinul său, dacă ar fi avut zilele libere, așa cum le avea el. Când pleca la muncă, vecinul îi arunca o privire chiorășă, plină de suspiciune, iar Phil, după ce dispărea acesta, lansa, la rându-i, o otheadă timidă și languroasă către nevasta vecinului, care-și începea menajul în momentul în care Dick se gândea să se ducă la culcare. Avură loc, probabil, flirturi neînsemnate; ele rămaseră fără consecințe până în 1958.

Ce citea? De-a valma: Dostoievski, Lucretius, documentele procesului de la Nürnberg, poezie germană, filosofie, de asemenea germană, science fiction, psihanaliză, mai ales Jung, ale cărui opere complete le cumpăra pe măsură ce apăreau în marea ediție de la Bollingen. Astfel descoperi *Cele șapte predici către morți*, pe care tânărul medic le publicase în 1916, sub pseudonimul Basilides, împrumutat de la un gnostic alexandrin din secolul al II-lea. Această proză cu un stil arhaizant descrie un soi de experiență mistică, plină de sunete și lumini inexplicabile, de revelații

povestite de personaje precum profetul Isaia, Simon Magul sau de un anume Philemon, în care Jung recunoștea o instanță a propriului său spirit, mai instruită și mai înțeleaptă decât era el însuși. Dick făcu o adevărată pasiune pentru acest text bizar, cochetă câteva zile cu ideea de a se inspira din el pentru un roman, viața unui scriitor imaginar, după modelul *Doctorului Faustus* de Thomas Mann, care tocmai apăruse și pe care îl citise plin de admirație; apoi uită totul.

În general vorbind, romanele *mainstream* pe care le-a scris în această perioadă nu arată deloc influența lecturilor sale. În ele evoluează depanatori de televizoare, vânzători de discuri îmbătrâniți, plini de angoase, aspirând să devină disc-jockey, cupluri nepotrivite. Evoluează e mult spus: prinși în mrejele unei vieți cotidiene dezolante, se târâie pe un drum care-i conduce de la depresie la disperare. Aceste cărți fără vlagă, dezlânate, pline de dialoguri de-o zădărnici amenințătoare, care dezvăluiau în stare brută melancolia funciară a autorului lor, erau cele pentru care ar fi dat și bani, numai să le scrie, deoarece credea că prin ele seamănă cu Thomas Mann. Dimpotrivă, era plătit să scrie poveștile cu omuleți verzi și farfurii zburătoare, povești care, în cazul cel mai bun, ar fi făcut din el egalul lui A.E. Van Vogt, alături de care fusese fotografiat în cursul uneia dintre convențiile acelea prin care adepții genului își manifestă instinctul gregar de sclavi. Fotografia apăruse într-un fanzin, cu titlul *Vechiul și noul*. Trei ani de carieră îl ridicaseră la rangul de tânără speranță.

Specialitatea lui Van Vogt și a altor câțiva, printre care și Lafayette Ron Hubbard, cel care avea să fondeze mai târziu Biserica scientologică, consta într-un aggiornamento galactic al medievalului chanson de geste, numit *space opera*. În aceasta apăreau pământenii curajoși care învingeau horde de mutanți veniți de aiurea; nu era vorba decât de lupte între titani, încercări inițiatice, demonstrații de puteri supranaturale. Opusă acestui gen naiv și plin de șarlatanii, căruia anumite spirite critice îi reproșau, nu fără motiv, că furnizează fantasme compensatorii unui public de dezmoșteniți, exista altă școală, mai adultă, după spusele reprezentanților ei, care reținea din formula „science fiction” doar primul

termen și încerca, înainte de toate, să zugrăvească viitorul cu cât mai mare exactitate: autorii se străduiau să extrapoleze dezvoltarea tehnicilor existente (sau măcar posibile), în speranța că un cititor din anul 2000 ar putea să le citească romanele fără să se simtă derutat.

Nimic nu-l atrăgea pe Dick, în mod spontan, către aceste forme de imaginație aiuristică sau tehnologică. Respectând cerințele pieței, a făcut sacrificii la începutul carierei sale, scriind *space opera* van vogtiene și abonându-se, pentru a fi la curent, la diverse reviste de popularizare științifică. Împinse conștiința profesională, după ce citise un articol despre loviturile pe care le dădea cercetarea rusă teoriei relativității restrânse, până la a-i scrie unuia dintre savanții menționați, profesorul Aleksandr Topcev de la Academia sovietică de științe, sperând să obțină informații direct de la sursă, ceva din care să poată extrage material pentru o povestire. Nu primi răspuns, iar editorii își dădură seama destul de repede că scrupulele științifice inspirau texte ucigător de plictisitoare, așa că scriitorii se apucară să inventeze orice: inversarea cursului timpului, călătorii în cea de-a patra dimensiune, taxiuri spațiale care vă conduceau să petreceți seara pe inelele lui Saturn.

Pe la jumătatea anilor cincizeci își făcu apariția o nouă tendință, în interiorul căreia Dick se simțea mult mai în largul lui. Autori precum Robert Sheckley, Fredric Brown, Richard Matheson începură să publice povestiri de un umor sec și negru, ancorate într-un cotidian pe care intrigile lor complicate îl transformau într-un coșmar. Povestiri cu poantă cel mai adesea, construite în vederea unei răsturnări finale care amesteca reperele deja stabilite și submina cu viclenie ordinea lucrurilor. Aflată la jumătatea drumului între fantasticul tradițional și science fiction, această școală este puțin cunoscută în Franța – am verificat acest lucru când am publicat un roman, *Mustața (La Moustache)*, aproape o pastişă după Matheson, al cărui nume n-a fost evocat de nici un critic, în timp ce numele lui Kafka apărea în majoritatea recenziilor. Sau, dacă este cunoscută, acest lucru se produce doar prin intermediul televiziunii și al cinematografului: spiritul său e prezent în seriale precum *A patra dimensiune* sau *Invadatorii*, ale căror scenarii au fost scrise de autori citați, sau în excelentul

film al lui Don Siegel, *Invasion of the Body Snatchers* (*Invazia hoților de trupuri*).

Iată povestea: într-un mic oraș american, legume ciudate pun stăpânire pe locuitori. În aparență, aceștia nu se schimbă, continuă să rămână medicul, tutungiul, barmanul, oameni cunoscuți și apreciați de toți. Totuși aceștia nu mai sunt ființele de dinainte, ci mutanți, extraterestri hotărâți să invadeze pe nesimțite planeta noastră. Eroul, care la început nu bănuiește nimic, remarcă la unul dintre vecinii săi o atitudine bizară; ca urmare a acestui fapt, începe să-și pună întrebări, să caute răspunsuri rezonabile, până când răspunsul nebunesc, imposibil și adevărat, sfârșește prin a se impune: soiurile de dovlecei care se văd în sere iau, atunci când cresc, aspectul corpurilor omeneste, mai precis al locuitorilor pe care la sfârșitul perioadei de creștere îi înlocuiesc și-i distrug. Trebuie deci să te ferești de toată lumea. Fiecare față familiară, iubită, poate ascunde un monstru neîndurător. Nimic nu-ți permite să-i distingi pe oamenii adevărați (dacă au mai rămas oameni) de cei care-au fost înlocuiți. Însuși eroul riscă aceeași soartă. El ar vrea să fie sigur că, dacă i se întâmplă așa ceva, supraviețuitorii din rândul oamenilor îl vor împiedica să facă rău. Dar știe că atunci când substituirea va avea loc, nu va mai avea această dorință, ci va aspira doar la a face rău oamenilor, pentru că nu va mai fi unul dintre aceștia, nu va mai fi el însuși.

Nesimțindu-se bine în sălile de cinematograf, Dick n-a văzut filmul în momentul difuzării sale, dar i-a fost povestit și, timp de câteva zile, a crezut că i s-a furat o idee. Cu doi ani mai devreme, publicase o povestire pe aceeași temă, adoptând punctul de vedere al unui băiețel convins că tatăl lui fusese înlocuit de o creatură monstruoasă. Cu cât asemănarea e mai mare, cu atât substituirea îi pare băiatului mai sigură. Și, în timp ce găsește în incineratorul din garaj resturile adevăratului său tată, în sufragerie impostorul se plânge mamei de imaginația excesivă a fiului lor.

Informându-se, Dick află că filmul se inspirase dintr-o nuvelă de Jack Finney, apărută cu câteva luni înaintea povestirii sale. Trase deci, pe bună dreptate, concluzia că ideea plutea în aer.

George Smith și George Scruggs

În acele vremuri de război rece și de vânătoare de vrăjitoare, făcea ravagii o dublă bănuială. Pe de o parte, FBI-ul, electrizat de imprecățiile senatorului Joseph McCarthy, bănuia că fiecare cetățean american ar fi un comunist deghizat, deși, conform mărturisirilor lui Edgar Hoover însuși, nu existau mai mult de douăzeci și cinci de mii de membri de partid în toată țara, incluzând în această cifră și agenții federali infiltrați în rândurile comuniștilor, în proporție de unu la șase. Pe de altă parte, cetățenii americani, nu neapărat comuniști, dar susceptibili de a fi, îi bănuiau, la rândul lor, pe vecini că sunt polițiști care-i suspectează sau spioni gata să-i denunțe. Răufăcătorii care, în *Body Snatchers* și în alte zeci de povești asemănătoare, se strecuraseră printre noi, puteau fi, la fel de bine, agenții Moscovei sau ai FBI-ului, ultimii însărcinați să-i depisteze pe cei dintâi: intențiile autorilor contau mai puțin decât dispoziția de receptare a publicului. Fiecare, mai mult sau mai puțin conștient, recunoștea dușmanul în spatele chipului înspăimântător de neschimbat, familiar, al vecinului: mizerabilul de roșu pentru fermierul din Middle West, jegul de copoi pentru băștinașul din Berkeley.

Începând cu anii treizeci, Berkeley devenise capitala roșie a Statelor Unite. Nu numai pentru că găseai aici un nucleu de

comuniști *adevărați*, membri ai Partidului american, ci pentru că toată lumea se considera mai mult sau mai puțin tovarăș de drum al acestora și folosea un jargon de sorginte marxistă, în care cuvântul *capitalist* însemna, de fapt, *fascist* și desemna pe oricine avea vreo legătură cu autoritățile sau, pur și simplu, purta cravată.

Dick crescuse în acest mediu. O anume Olive Holt, care-i fusese *baby-sitter*, nu obosea să opună frumoasa viață pe care o duceau muncitorii din Uniunea Sovietică sorții proletariatului american, cu ale cărui sudoare și sânge se ghiftuiau vampirii de pe Wall Street. Mama lui, fără a ajunge până la înscrierea în partid, aproba asemenea discursuri. Soția lui ținea altele, asemănătoare, cu voce răsunătoare. I se întâmpla ca la ieșirea de la cursurile de științe politice să meargă la diferite întruniri, ale căror sloganuri le adopta mai apoi. În ceea ce-l privea, Dick n-avea câtuși de puțin simpatie pentru comunism și trecea, în ochii prietenilor care o vizitau pe Kleo, drept un reacționar înrăit. Rămăsese, din lecturile sale, în special cele după Orwell și Hannah Arendt, cu o filosofie politică ce punea pe același plan comunismul și fascismul, refuzându-i celui dintâi creditul bunelor intenții și luând în considerare doar rezultatele, adică instaurarea regimurilor totalitare. Discutase într-o zi cu un comunist și fusese exasperat de dogmatismul și de îngustimea de spirit a acestuia. Lucru care nu-l împiedica să admire marile figuri revoluționare, să se alăture în mod instinctiv persecuțiilor și, fără a iubi Uniunea Sovietică, să-i urască pe burghezii speriați de aceasta. Nu făcea deci notă discordantă față de anturajul lui compus din *radicali* sau, conform formulei remarcabil de precise a FBI-ului, era *favorabil față de grupuri și de persoane ele însele orientate favorabil în privința comunismului*.

Persoanele astfel orientate nu scăpaseră ocazia să remarce strălucitul debut al senatorului republican de California, Richard Nixon, care apăruse spre sfârșitul anilor patruzeci în comitatul Orange. Această regiune, monstruos de reacționară, situată la o mie de kilometri în sud, unde nici o ființă umană nu pusese și nici n-avea să pună vreodată piciorul, reprezenta pentru cei din Berkeley un soi de antilume, ceva în genul departamentului Var de la noi, populat cu pensionari care votează Frontul Național.

Nixon era emanația ideală a acestuia, o brută șmecheră, cu bărbia albăstruie și părul unsuros, care se lăsa fotografiat cu o pălărie Stetson pe cap, lângă colecția lui de arme de foc. Nu se pusese în mod deschis întrebarea dacă era un tip de la care ai avea curajul să cumperi o mașină de ocazie, dar i se spunea deja *Tricky Dick*, Dick cel Vicios, și chiar din zorii carierelor lor, Dick cel a cărui biografie o prezentăm aici a văzut în celălalt un dușman personal. În ziarul *Berkeley Gazette* se povestea că Nixon avea falangele acoperite cu păr și că-și datora alegerea unei campanii feroce de defăimare a rivalei lui democrate, acuzată de a fi lesbiană și *roșie până la lenjerie*. Nimeni n-a fost surprins când senatorul Nixon, numit membru în comisia pentru anchetarea activităților antiamericane, s-a distins în cadrul acesteia prin exces de zel. Față de el, McCarthy fusese un simplu palavragiu gălăgios, pe care Congresul știuse cum să-l facă să tacă, atunci când se săturase de el. Dar nu-l puteai opri să vorbească pe Nixon, pentru că el nu acționa deschis, ci lovea mișelește. Când Phil Dick publicase prima povestire, în 1952, Tricky Dick, coechipier în alegeri al lui Eisenhower, devenise vicepreședintele Statelor Unite. Epoca în care *baby-sitter*-ele se puteau declara în mod deschis comuniste era de mult apusă.

Într-o zi din iarna lui 1955, Dick, singur acasă, asculta o simfonie de Beethoven, când apărură doi indivizi, pe care-i crezu, la început, comis-voiajori. Unul era înalt și solid, celălalt micuț și slab, contrast ce le scotea în evidență ținuta identică. Amândoi purtau costume cenușii din trei piese, pălării de fetru, pantofi negri lustruiți, asemenea *Incoruptibililor* din serialul ale cărui prime episoade tocmai apăruseră la televizor și asemenea tatălui său, devenit atât de îngust în vederi, de rigid și de conservator, încât Phil încetase să-l mai vadă de mulți ani – de fapt, după Hiroșima, Edgar neadmițând faptul că fiul lui dezaproba această lovitură energetică de avertisment, dată indivizilor cu ochii oblici.

Cei doi n-aveau nimic de vânzare. Îi arătară legitimațiile de la FBI. Pentru a părea dezinvolt, Dick voi să le povestească o anecdotă. O citise în rubrica *Talk of the Town* (Zvonuri din oraș) din ziarul *New Yorker*: niște agenți FBI îl interoghează pe vecinul

unui suspect; vecinul le atrage atenția că tipul cu pricina ascultă deseori simfonii. *Simfonii, ia te uită!* se miră agenții FBI. *Și în ce limbă?*

Oricât de simplută fusese gluma, Dick se încurcă povestind-o. Ca întotdeauna când era tulburat, vocea îi alunecă spre registrul înalt, reîntorcându-se la falsetul adolescenței. Cei doi agenți, stând în prag, nici măcar nu zâmbiră.

– Cu siguranță că nu era cineva din serviciul nostru, zise unul dintre ei.

Intrând în casă, remarcară mașina de scris și pick-up-ul pe care Phil îl opri cu un gest nervos. În mod vizibil, cei doi dezaproba faptul că individul solid, cu mânecele suflecate, prost bărbierit, lenevește acasă la ora unsprezece dimineața, în loc să lucreze ca toată lumea într-un birou, într-un atelier sau într-un magazin. Cel mai corpolent îl întrebă ce scria, iar răspunsul lui Dick îl amuză: povești cu marțieni, cu mici omuleți verzi, prostii de felul ăsta, pentru puștime; bineînțeles, el nu citea așa ceva, dar vedeți... Zâmbetul abia schițat trăda un dispreț cu care Dick era obișnuit, dar care – venind de la un asemenea interlocutor – îl deranjă într-un mod deosebit. O clipă, își imaginează că se interesau de el în calitate de scriitor de science fiction. Presupunerea era logică, dacă el ar fi fost agent FBI, așa ar fi gândit. Un autor de science fiction se adresează celui mai larg public, unor oameni fără cultură, care nu citesc nimic altceva și care sunt, în consecință, maleabili; el este la fel de bine plasat pentru a intoxica spiritele în aceeași măsură în care un inginer hidrolog poate arunca otravă în rezervoarele de apă potabilă ale unui mare oraș. Fără a mai socoti că poate, crezând că dă frâu liber imaginației, să descopere și să dezvăluie secrete tehnologice vitale pentru apărarea țării. Da, dacă ar fi fost vânător de vrăjitoare, Dick nu s-ar fi sinchisit de scriitorii la modă de pe Coasta de Est sau de regizorii ostentativ roșii de la Hollywood, însărcinați, fără îndoială, să atragă atenția; nu s-ar fi lăsat păcălit, i-ar fi supravegheat fără odihnă pe adevărații manipulatori de opinie, pe cei care lucrează la izvoare prin intermediul acestei literaturi proletare și puerile, pe care toată lumea se prefacă c-o disprețuiește.

– Participați la activități politice, domnule Dick? Întrebă agentul cel gras.

El răspunse, sincer, că nu. Nu militase niciodată, nicăieri, nu votase niciodată și lucrul care putea fi considerat cel mai subversiv din viața lui era pasiunea pentru Dostoievski și pentru *Boris Godunov*, din care poseda două înregistrări.

– Dar soția dumneavoastră, reluă agentul cel gras, face parte din secția studențească a Partidului socialist al muncitorilor. Vă vorbește despre reuniunile la care asistă?

– Nu. Știe că nu mă interesează.

– Dacă ați manifesta interes, fără îndoială că v-ar vorbi despre asta. Nu credeți că ar fi o idee bună?

Lui Dick nu-i venea să creadă că i se propune atât de direct să-și spioneze soția. Lucrurile nu se puteau petrece chiar așa: poate că avea de-a face cu falși agenți ai FBI. De ce să i se adreseze lui, când toată lumea, inclusiv Kleo, știa că PSM-ul și toate celelalte mici partide de stânga erau pline de spioni? Apoi, presupunând că pentru un motiv oarecare cineva ar fi avut nevoie de el, ar fi trebuit să aibă loc manevre îndelungate și subtile de apropiere, să i se întindă o cursă, să i se ofere colaborarea abia după ce ar fi fost lipsit de orice posibilitate de a refuza. Dar poate că acea capcană se afla în fața lui, iar el n-o vedea...

În lipsa cunoașterii mizei reale a întrebării, făcu pe prostul și răspunse că nu, problema nu-l interesa. Chestiunea nu părea să-l intereseze nici pe agentul cel slab și tăcut care, stând în picioare în fața biroului lui Phil, citea fără jenă foaia aflată în mașina de scris. Colegul lui gras vru atunci să știe dacă Dick avea vreo simpatie pentru Partidul comunist.

Din punct de vedere intelectual, nu avea nici una, dar și de data asta înțelesul întrebării îi scăpa. Din moment ce era interzis să fii comunist, la ce răspuns se puteau aștepta din partea lui? Își aminti subit răspunsul unui spion englez la o întrebare asemănătoare. Eleganța replicii îl încântase și căutase zadarnic ocazia s-o folosească.

– Nu, zise el. N-am nici o simpatie pentru Partidul comunist. Dar știți foarte bine că, dacă aș avea, v-aș răspunde același lucru.

Oricât de pertinent ar fi fost, răspunsul păru să-i tulbure pe cei doi, care se uitară unul la altul, apoi își luară rămas-bun, anunțând că vor reveni. Rămas singur, Dick se întrebă dacă pusese în încurcătură, cu subtilitate, doi imbecili sau dacă, dimpotrivă, căzuse într-o cursă abil întinsă. Își aminti, gânditor, o frază pe care o găsisese într-o carte de Bertolt Brecht, *roșu* notoriu și autorul favorit al nevestei lui: *Râdea pentru că dușmanii săi nu reușeau să-l atingă; dar nu știa că făcuseră exerciții să nu-l nimerească.*

La început, Kleo luă lucrurile foarte în serios, adică strigă în toate părțile că Statele Unite deveniseră o țară fascistă. Apoi lucrurile se potoliră. O vreme, George Smith și George Scruggs – așa se numeau cei doi – îi vizitară o dată pe săptămână. Smith, cel gras, punea întrebări, vorbea de una și de alta, în timp ce Scruggs, cel slab, stătea deoparte, cu discreție, ca și cum l-ar fi însoțit pe prietenul lui la o întâlnire care nu-l privea, neavând nimic mai bun de făcut. De aici, Kleo trase concluzia că individul slăbănog era cel mai periculos dintre cei doi, dar nici o dovadă nu sprijini această impresie. La plecare lăsau formulare pe care le luau, completate, la următoarea vizită. Le prezentau drept sondaje de opinie deși, evident, erau niște teste menite să stabilească până la ce punct oamenii gândeau corect. Aceste teste, ca și comportarea celor doi George, derutau prin dificultatea de a hotărî în ce măsură trebuia să fie luate în serios. Întrebările aminteau de acelea pe care le pun serviciile de imigrări la intrarea în țară: *Sunteți toxicoman? Terorist? Aveți intenția de a-l asasina pe președintele Statelor Unite?* Cu cât păreau mai idioate, iar răspunsurile corecte mai evidente, cu atât creșteau șansele, după părerea lui Dick, să ascundă capcane, ca în nivelul K din jocul *Minnesota Multiphasic*, pretinsul nivel al minciunii. De exemplu, se oferea posibilitatea alegerii între trei enunțuri:

Rusia: 1) slăbește; 2) devine mai puternică; 3) rămâne aproape la același nivel ca lumea liberă.

Bineînțeles, se cuvenea să încercuiești răspunsul cu numărul 2, pentru a arăta că împărtășești neliniștea guvernanților în fața puterii crescânde a Rusiei și credința acestora în necesitatea ca

lumea liberă să-și dubleze neconținut bugetul militar. Dar întrebarea următoare făcea ca prima să devină suspectă:

Tehnologia rusă este: 1) foarte bună; 2) acceptabilă; 3) nulă.

Dacă optai pentru primul caz, aveai aerul că-i complimentezi pe comuniști. Cazul numărul 2 părea alegerea cea mai bună și, fără îndoială, corespundea realității. Formularea de la numărul 3 invita, pe de altă parte, pe orice cetățean cu bun-simț s-o încercuiască fără să stea pe gânduri: ce să te aștepti din partea brutelor slave mlănțuite decât să aibă o tehnologie nulă? Dar, în acest caz, cum se făcea că o națiune tehnologic nulă devenea mai puternică? Din fericire, răspunsul era subînțeles în următoarea întrebare:

Cel mai mare dușman al lumii libere este: 1) Rusia; 2) nivelul nostru de viață ridicat; 3) elemente infiltrate în secret printre noi.

— De acord, spunea Kleo, încercuim varianta a treia. Dar, dacă înțeleg bine ideea lor, elementele infiltrate în secret printre noi *trebuie să fim noi!*

Și râdeau, prefăcându-se că le e teamă. Se știa persoane lipsite de importanță.

Mai târziu, George Scruggs începu să vină singur sau însoțit de Merton, prepelicarul său german. Cei doi Dick se întrebară dacă această schimbare de atitudine anunța o nouă manevră sau pur și simplu o slăbire a supravegherii. Se dovedi că lui George cel Slăbănog, care locuia nu prea departe, îi plăcea să se oprească la familia Dick pe drumul de întoarcere de la birou, ca să mai pălăvrăgească un pic. Vizitele sale nu mai reprezentau cine știe ce amenințare. Spre deosebire de coechipierul său incult și disprețuitor, părea impresionat să cunoască un scriitor. Îl întreba pe Phil cum îi veneau ideile și chiar citi una dintre cărțile lui. Acest lucru îl flata pe Phil. Deși bănuia că George Scruggs încearcă să-i câștige încrederea pentru a-l înfunda mai bine, sfârși prin a lega cu el un fel de camaraderie. Aflând că nu știa să conducă, George se oferă să-i dea lecții. Omulețul avea o mașină ciudat de mică, iar Phil trebuia să se chircească pentru a încăpea în ea cu picioarele lui lungi. În fiecare duminică dimineata, înțepenit între scaunul șoferului și volan, petrecea o oră sau două discutând cu agentul federal și, astfel, descoperi plăcerea de a-l păcăli. Exista în George

Scruggs, sub stratul de certitudini anchilozate și autoritare, cerute de funcția sa, un fond de onestitate și de bunăvoință care făcea din el victima ideală a unui sofist. Era accesibil la raționamente mai mult decât ar fi trebuit în meseria lui și Phil profita de acest lucru pentru a-l face să înghită, sub masca glumelor, imaginației sau a logicii pure, idei în întregime subversive.

Într-o zi, în timp ce mergeau cu viteză redusă în jurul unei aglomerări de case, elevul îl chestionă pe supraveghetorul său în privința dosarelor pe care FBI-ul trebuia să le aibă în legătură cu el și Kleo. Stânjenit, George Scruggs dădu din umeri și mormăi ceva neclar.

– Spune-mi, insistă Dick, tot mai crezi că nevasta mea e comunistă?

– Frecventează mitingurile Partidului socialist al muncitorilor, care este un satelit al Partidului comunist. A semnat apelul de la Stockholm. Îmi pare rău, dar n-am ce face...

– Să spui altora chestia asta, îi zise Phil, făcându-i cu ochiul. Asistă la mitinguri, repetă lozinci de stânga, semnează petiții. Asta dovedește doar un lucru, pe care-l știi la fel de bine ca mine: faptul că nu e comunistă. Dacă ar fi, s-ar feri.

– De acord, acceptă George Scruggs. (Această simplă concesiune dovedea că Phil îl îmbrobodise complet: George Smith n-ar fi fost niciodată de acord.) Dar cum să-i recunoști pe comuniști, dacă nu asistă la mitinguri, nu repetă lozinci și nu semnează petiții?

– Ei bine, tocmai prin faptul că nu fac nimic din toate astea. De altfel, cunoașteți lucrul ăsta și vă prefaceți că-i urmăriți pe tovarășii de drum inofensivi, de felul nevastei mele, dar cei care vă interesează cu adevărat sunt tipii care nu ies în evidență. Sau cei care strigă cel mai tare împotriva comuniștilor. Nu mă crede naiv!

George Scruggs se scărpină în cap. Phil remarcase că putea fi tulburat ușor punându-i în seamă gânduri machiavelice. Atunci se întreba dacă *n-ar fi trebuit* să aibă asemenea gânduri.

– Totuși, protestă el fără convingere, suntem obligați să ne bazăm pe niște indicii, pe ceea ce *fac* oamenii. Altfel, cum ai vrea să știi ce se petrece în mintea lor?

– Lasă, George, nu ne-am născut ieri, alaltăieri...

George era din ce în ce mai nervos. Fără a înțelege când și cum începuse totul, avea impresia că schimbase rolul cu interlocutorul lui. N-ar fi fost surprins dacă Phil i-ar fi dezvăluit că era agent FBI, șeful lui ierarhic, deghizat în scriitor zdrențaros și șlămpăt.

– Dacă am judeca așa cum faci tu, toată lumea din țara asta ar fi periculoasă...

– Cine afirmă contrarul?

– Stai așa... În felul ăsta, Nixon este un *roșu*!

Ochii albaștri ai lui Dick aruncară o sclipire sardonică. Surâse.

– Sper să-ți amintești, George, că nu eu am spus asta!

Conversația îl puse pe gânduri, în special remarcă descurajantă a omului de la FBI despre dificultatea de a ști ce se petrece în mintea oamenilor. Se întrebă ce efect ar avea asupra lui faptul de a se regăsi în mintea cuiva atât de diferit de el, cum era George Scruggs. Sau, și mai rău, George Smith. Ori Richard Nixon...

Se jucă o clipă cu ideea de a schimba, pe durata lecturii unei cărți, creierul său cu acela al lui Nixon, apoi o abandună: Phil Dick, trezindu-se într-o dimineață în pielea senatorului de California, iar acesta în trupul scriitorului de doi bani din Berkeley – asta putea produce neîndoiește o povestire bună, plină de răsturnări de situații, dar nu la așa ceva se gândea el. Într-un manual de filosofie descoperise distincția dintre *idios kosmos*, viziunea singulară despre univers pe care o trambalează fiecare dintre noi în propriul creier, și *koinos kosmos*, care e considerat universul obiectiv. Atunci când vorbim despre *realitate*, ne referim din comoditate la *koinos kosmos*, dar acesta nu există, la drept vorbind: perceperea sa rezultă dintr-un acord convențional între oameni, domeniul relațiilor lor să se desfășoare pe un teren stabil; e un fel de ficțiune diplomatică, cel mai mic numitor comun între *idios kosmos*-ul meu și cel al vecinilor mei – presupunând că aceștia există, iar eu nu sunt singur pe lume, așa cum consideră idealismul intransigent.

De fapt, ideea sa nu era de a schimba *idios kosmos*-ul lui cu al altcuiva – cu riscul de a nu remarca nimic, din moment ce ar fi celălalt, nu el însuși – ci de a vizita *idios kosmos*-ul altcuiva

fără a renunța la cel propriu. De a călători în cuprinsul acestuia ca într-o țară străină. Îi trebuia doar un artificiu pentru a face această călătorie, iar genul în care lucra avea măcar avantajul că furniza din plin asemenea lucruri. În aceeași seară, dactilografie aceste rânduri, cuprinzând în rezumat acea parte din science fiction care-i face pe oamenii cultivați să renunțe la a se aventura dincolo de prima pagină:

La 20 octombrie 1959 (era în 1956, deci o anticipație pe termen scurt), deflectorul fasciculului protonic al bevatronului din Belmont suferi o avarie: un arc de șase miliarde de volți țâșni spre tavanul sălii, arzând totul în trecere, îndeosebi platforma de observare pe care se aflau opt persoane. Acestea căzură la pământ și rămaseră acolo, rănite sau în comă, până când câmpul magnetic fu întrerupt și radiațiile grele parțial resorbite.

În paragraful următor, cei opt accidentați își recapătă cunoștința și sunt transportați la spital sau, în cazul celor mai ușor răniți, la propriile lor locuințe. Totul pare să reentre în normal, cu excepția unor mici detalii neînsemnate, care lasă o impresie tulburătoare. Aceste detalii devin curând mai puțin lipsite de importanță: o înjurătură atrage pe corpul celui ce-a pronunțat-o un stol de lăcuste; o rugăciune murmurată mecanic este imediat îndeplinită. Curând, supraviețuitorii nu mai pot ascunde faptul că au nimerit, Dumnezeu știe cum, într-o lume dereglată: superstițiile cele mai crase capătă autoritatea obiectivă rezervată în lumea adevărată legilor fizicii, rugăciunea înlocuiește tehnica, oricine face un pas greșit este pedepsit de focul cerului – pe scurt, universul mintal al unui predicator nebun.

De fapt, cam așa stau lucrurile: protagoniștii înțeleg că, în realitate, se află tot în bevatron, lipsiți de cunoștință; dar energia eliberată de accident a transformat universul personal al unuia dintre ei, fără îndoială cel mai aproape de starea conștientă, într-un univers mintal colectiv, în care ceilalți sunt prizonieri. Cum spune, înnebunită, una dintre eroine: *Suntem supuși logicii unei religii neverosimile, un amestec de islam și de creștinism medieval, credința unui bătrân pasionat de cultul unor țicniți din Chicago, din anii treizeci. Ne aflăm în mintea lui...*

Dick se amuză foarte tare descriind acest univers delirant. Dar nu intenționa să-i consacre tot cuprinsul cărții: plasase opt persoane în interiorul bevatronului și avea de gând să viziteze *idios kosmos*-ul fiecăreia. Fundamentalismului religios al unui vechi combatant, ce semăna cu tatăl lui, îi urmă utopia puritană a unei domnișoare drăguțe, plină de sentimente nobile, iubind, ca și mama lui, arta, frumusețea, puritatea, detestând ca și ea dezordinea, sexul, viața organică și convinsă că se poate separa binele de rău, cu alte cuvinte se poate suprima răul; numai că, desființând relele din această lume, ea nu suprimă numai obiecte, ci categorii întregi: claxoanele, gunoierii care mută cu zgomot pubelele, comis-voiajorii, carnea, mizeria, organele sexuale, astmul, beția, murdăria, Rusia, muzica dodecafonică...

Astfel ameliorată, prin eliminarea din ce în ce mai frenetică a elementelor socotite de ea indezirabile, lumea doamnei caritabile se autodizolvă și lasă locul alteia, și mai redutabilă, a unei tinere paranoice. Lume înghețată, perfidă, inatacabil de normală și, cu toate acestea, plină de amenințări. Totul aici are o semnificație, face parte dintr-un complot. Totul este ostil, periculos, înșelător, chiar și obiectele. Personajele, pradă acestui spirit bolnav, intră în panică. Până atunci, fiecare lume se dovedise mai rea decât precedentă. Cum va fi următoarea, dacă există așa ceva? Trei dintre ei, care păruseră persoane banale, un militar bătrân, o membră a unor societăți de binefacere și o secretară cam rigidă, s-au dovedit a fi un fanatic religios, o puritană monomană și o bolnavă psihic. Ce abisuri ascund ceilalți? Mai rău, se întreabă cei mai inteligenți, ce abisuri poartă fiecare în interiorul lui? Ce coșmar ar deveni propriul univers pentru ceilalți, dacă le-ar fi impus?

Încă de la începutul romanului, Dick avusese grijă să prezinte printre vizitatorii bevatronului un cuplu în care se bănuia că soția, Marsha, este comunistă. Ea se jură soțului său că nu este, dar acesta se îndoiește. Cu atât mai mult cu cât paranoica sfârșește, așa cum cere logica, prin a fi devorată de doi dintre tovarășii ei, transformați în insecte uriașe, universul se schimbă încă o dată, iar eroii se regăsesc în acela al unui militant comunist. Scriind acest capitol, Dick își aminti de povestirile lui Olive Holt, de declarațiile exasperantului tovarăș al lui Kleo, și se dezlănțui încântat: capitaliști însetați de sânge, miliții fasciste, negri linșați

la fiecare colț de stradă, orașe populate de gangsteri, hoarde de copii înfometați răscolind prin lăzile de gunoi – așa cum ar vedea un comunist veritabil America.

Dar cine este adevăratul comunist? De la care membru al grupului emană această viziune, monstruoasă și grotescă totodată? Toate bănuielile se îndreaptă, evident, spre Marsha, denunțată încă de la început de responsabilul bevatronului. În ciuda declarațiilor sale contrare, soțul, ajuns în culmea disperării, începe să creadă și el același lucru, să fie convins că Marsha îl minte.

În această privință, Dick exagerează: neînțelegerile lui cu Kleo, în domeniul politicii, nu ajunseseră într-un stadiu atât de dramatic. Dar ținea ca identificarea atitudinii comuniste să fie cheia cărții sale. Dactilografiind ultimul capitol, la nici două săptămâni după ce începuse romanul, și-l imagina pe George Scruggs citindu-l: va reuși acesta să-și imagineze lovitura de teatru finală? Va bănuî că acel comunist infiltrat în sânul grupului nu-i generoasa activistă de stânga, ci libidinosul responsabil cu securitatea, borfașul în slujba marelui capital care face pe obsedatul de roșii, șeful vânzătorilor de vrăjitoare?

Când *Eye in the Sky* apăru, în anul următor, Dick trimise unul dintre cele trei exemplare oferite de editor prietenului său de la FBI. McCarthy tocmai murise din cauza unei ciroze și un grup de judecători de la Curtea Supremă pusese capăt vânzătorii de vrăjitoare. De o bucată de vreme, George Scruggs nu mai venise să-l vadă pe Phil. Apăru totuși să-i mulțumească pentru cadou, dar și să-și exprime părerea asupra a ceea ce citise. Se părea că majoritatea aluziilor politice, altminteri destul de clare, îi scăpaseră, pentru a nu spune nimic despre dimensiunea filosofică. Dick încercă zadarnic să-l familiarizeze cu noțiunile de *koinos* și *idios kosmos*. Singurul lucru care-l interesa era verosimilitatea științifică a postulatului: era oare posibilă acea modalitate de dominație psihică? Prin intermediul hipnozei sau cu ajutorul unui drog? Dick nu rezistă tentației de a-l trage pe sfoară pentru ultima oară și, aducându-și aminte de scrisoarea naivă pe care o scrisese cu cinci, șase ani în urmă, declară că întreținea, în legătură cu acel subiect, o corespondență susținută cu academicianul profesor Topcev, de la Academia de științe a URSS.

– Da, știu, spuse distrat George Scruggs, și fu rândul lui Dick să se întrebe dacă nu cumva celălalt își bătea joc de el.

Ceea ce făcea în realitate

Prima alarmă avu loc într-o seară în care Kleo pregătise niște lasagne. O dată sfârșită cina, flecăreau ascultând muzică, moment în care pe Phil începu să-l doară stomacul. Se ridică, spunând că se duce să-și caute un medicament și porni pe culoarul întunecat ce ducea la baie.

Ajuns în pragul acesteia, căută pe băjbâite cordonul pentru aprinderea luminii.

– Te descurci? întrebă Kleo din sufragerie.

– Mă descurc, răspunse el.

Dar nu reușea să descopere cordonul. Știa totuși că atârnă în stânga lui, de-a lungul tocului ușii. Era absurd! Cu brațele întinse și cu degetele răsfirate, se apucă să orbecăie prin beznă. Un soi de panică puse stăpânire pe el, ca și cum totul din jur dispăruse. Agitându-se întruna, se izbi cu capul de colțul dulăpiorului cu medicamente. Flacoanele de sticlă de pe etajeră se ciocniră între ele. Dick scoase o înjurătură. Vocea bizar de îndepărtată a lui Kleo se interesă iarăși:

– Te descurci? Ce se întâmplă?

El mormăi, probabil nu suficient de tare ca ea să-l audă, că nu reușea să găsească afurisitul de cordon pentru aprinderea lămpii... și brusc îi trecu prin minte că acesta nici nu exista.

Existase, în schimb, dintotdeauna, un *întrerupător*, în partea dreaptă a ușii. Îl găsi fără efort, apăsă pe el cu un gest scurt. Becul din plafon se aprinse. Phil privi bănuitor sala de baie. Totul părea normal, nu prea curat, dar normal. Lenjeria se usca deasupra căzii. Un gândac de bucătărie traversa pardoseala. Dick se abținu cu greu să nu-l strivească.

Deschise dulăpiorul cu medicamente, îndepărtând imaginea lui reflectată în oglindă; ridică un flacon căzut, îl luă pe acela care conținea pilulele pentru dureri de stomac, înghiți una, apoi stinse cu grijă lumina, pentru ca întrerupătorul să nu facă zgomot, și se întoarse în sufragerie. Kleo terminase de strâns masa și spăla vasele în bucătărie. El se apropie, gândindu-se: De unde-mi vine amintirea unui cordon de lampă? Un anume cordon, de-o anumită lungime, într-un anume loc... Nu băjbâiam la întâmplare, cum aș fi făcut în altă sală de baie, diferită de a mea. Nu, căutam un cordon de lampă, de care eram obișnuit să mă servesc, suficient de mult pentru a crea un reflex în sistemul meu nervos.

– Ți s-a întâmplat vreodată, întreabă el, să cauți un cordon de lampă care nu există? În loc de întrerupător?

– De asta ți-a trebuit atât timp? se interesă Kleo, fără să se oprească din spălatul vaselor.

– Unde aș fi putut deprinde obiceiul de a trage de un cordon de lampă?

– Nu știu. Aproape că nu mai există așa ceva. În ziua de azi, toate lămpile au întrerupătoare. Poate-i vorba de vreo amintire din copilărie.

Apoi Kleo se duse să se culce, iar el rămase singur, doar cu motanul Magnificat, în sufrageria care – începând din acel moment – deveni biroul său. Își puse discul cu *Liederkreis* opus 39 de Schumann, pe care tocmai îl scosese Fischer-Dieskau, și se așeză la masa pe care Kleo amplasase mașina de scris. Afară, pe stradă, trecu un automobil, iar după ce acesta se îndepărtă, nici un alt zgomot nu mai tulbură liniștea. Era momentul din zi pe care Phil îl prefera. Prima melodie a culegerii, cea mai frumoasă, vorbea despre un bărbat plecat de mult timp în călătorie, un bărbat care mergea prin zăpadă, gândindu-se cu nostalgie la patria sa, la căminul său. La drept vorbind, în poem nu se pomenea nimic

despre zăpadă, dar discul făcea parte dintr-un set ce conținea și o *colătorie de iarnă*, de Schubert, iar anvelopa sa reprezenta fulgi de nea, ceea ce lăsa puțin loc în spiritul ascultătorului pentru un climat însorit. Se întrebă, iar asta îl făcu să râdă, dac-ar fi posibil să compună un poem, apoi o melodie, pornind de la o experiență precum aceea încercată de el mai devreme: un ins intră în baie și, în loc să apese pe întrerupător, caută un cordon de lampă inexistent. Fu cât pe-acî să se ridice și s-o trezească pe Kleo, ca să i cante, pe aria care tocmai se sfârșise, imitând vocea lui Fischer-Dieskau, ultimele versuri ale poemului pe care îl improvizase: *Es gab keine Lampenschnur...* Nu există cordon de lampă...

În lipsa melodiei, poate reușea să scoată o poveste. Cea mai mare parte a oamenilor zic, întâlnind asemenea incidente: „E bizar“ și-și văd de treabă. El făcea parte din categoria celor care nu-și văd de treabă, care caută o semnificație ce probabil nu există, un răspuns la ceea ce e deja hazardat a fi considerat o întrebare. Meseria lui consta în a imagina asemenea întrebări.

Scrisese deja mai multe povestiri bazate pe acest principiu: individul care, pornind de la un detaliu infim, își dă seama că *ceva nu merge*. Într-una din aceste povestiri, personajul intră în biroul său și-și dă seama că totul fusese ușor *modificat*; greu de spus ce anume, dar totul – locul mobilelor, mobilele înseși, decorarea încăperii, chipul secretarei – da, totul se schimbase. În cele din urmă se dovedește că un serviciu secret, în același timp oficial și ocult, se străduia să recompună în mod regulat realitatea, cam așa cum se renovează o clădire, pentru niște motive de securitate destul de vagi și pe care nu se obosise câtuși de puțin să le dezvolte. Într-o altă povestire, individul, familia și prietenii săi, toți acei oameni care credeau că locuiesc într-un orașel american din anii cincizeci, trăiesc în realitate într-un uriaș decor, cel al unei reconstituiri istorice expuse într-un muzeu din secolul al XXIII-lea. La fel ca niște indieni într-o rezervație, doar că ei nu știu asta: oamenii din secolul al XXIII-lea vin în grup să-i vadă la muzeu, un sistem optic sofisticat permițându-le să nu fie văzuți. La un

moment dat, eroul povestirii își dă seama de adevăr și încearcă să-și convingă concitadinii. Bineînțeles, e considerat nebun.

Dick adora să scrie scene de genul ăsta, să detalieze argumentația individului care spune adevărul și pe care nu-l crede nimeni, dar care știe că și el, dacă l-ar auzi spus de un altul, nu l-ar crede. Ele trebuie să fi fost plictisitoare, așa cum sunt în mod normal scenele obligatorii, inevitabile în derularea unei intrigi, totuși nu se satura de ele. Când scrisese povestirea cu reconstituirea istorică, reușise destul de bine scena în care tipul se duce să-și consulte psihiatrul – prin definiție, cel mai rău interlocutor posibil, din moment ce, orice i s-ar spune, el nu se va întreba niciodată dacă e adevărat sau nu, ci doar la ce boală se potrivește ca simptom. Dick detesta această certitudine de nezduncinat pe care o au psihiatrii că știu ce este real și adevărat, această manieră în care, dacă Galilei i-ar fi învățat că Pământul se învâрте în jurul Soarelui sau Moise le-ar fi repetat ce i-a spus Iahve, ar fi surâs blând și le-ar fi vorbit despre copilăria lor. În fond, ceea ce-i plăcea atât de mult în aceste povestiri, în momentul acela precis al desfășurării lor, era faptul că avea ultimul cuvânt, că-i putea contrazice pe psihiatri și da dreptate pacienților pe care aceștia îi considerau nebuni. Se bucura să ocupe postul suprem, să fie el cel care scrie istoria și deci să decidă că psihiatrul, la rândul lui, face parte din reconstituirea istorică: vizitatorii muzeului, în secolul al XXIII-lea, se tăvălesc de răs auzindu-l cum îi explică nefericitului său pacient, singurul care ghicise adevărul, că refuză să înfrunte viața reală și că astfel, pentru a scăpa de ea, se refugiază într-o construcție mintală delirantă. Sindromul fugii de realitate, diagnostichează doct specialistul, tot așa cum confrății săi explică de ce Dick scrie povești cu omuleți verzi, în loc să practice o meserie de adult responsabil: pentru că se simte vinovat, se teme să nu fie beștelit sau concediat de șef; pentru că refuză să se maturizeze. Sindromul fugii de realitate. La urma urmei, poate că așa și era.

Cu câteva luni mai devreme descoperise, citind *Cinci psihanalize*, cazul judecătorului Schreber, acel magistrat din care Freud făcuse modelul paranoicului, și se gândise că povestea lui, altfel relatată, ar constitui un excelent text de SF. *Bărbatul pe care Dum-*

nezeu voia să-l transforme în femeie și să-l dea la viermi pentru a salva lumea era un titlu puțin cam lung, dar dacă science fiction-ul constă, după cum susținea Anthony Boucher, în a-ți pune întrebarea: *Ce-ar fi dacă?*, exista acolo un motiv să te amuzi: ce-ar fi dacă președintele Schreber avea dreptate? Dacă pretinsul său delir era o descriere exactă a societății? Dacă Freud nu era decât un savant obscurantist, urmărind cu arțagul lui pe omul care înțelesese totul? Ideea că singurul om care *știe* se află zăvorât într-un azil nu avea nimic lipsit de sens, dar nu era, din nefericire, vandabilă pe piață în forma pe care o oferea el: nici un editor de science fiction nu i-ar fi vrut pe Freud și Schreber drept eroi de roman. În schimb, nimic nu-l împiedica să scrie povestea cordonului de lampă, luându-se pe sine însuși drept personaj. În fond, i se întâmplase cu adevărat.

Da, să povestească istoria unui scriitor de science fiction care descoperă, într-o bună zi, căutând un cordon de lampă, că ceva nu e în ordine.

Totul se va petrece într-un cadru *mainstream* cât se poate de obișnuit: oraș micuț, case mici, grădini mici, câinele vecinilor, garajistul morocănos, cu pipă din știulete de porumb, mirosul de plăcintă cu mere, coaptă de o vecină amabilă... Doar că în realitate va fi un roman de science fiction, adică, în primul rând, va fi publicat, iar în al doilea rând, eroul va avea dreptate: ceva șchio-păta de-adevăratelea, lumea nu era ceea ce părea a fi, ci un decor, o construcție înșelătoare, abil amplasată pentru a-i induce în eroare pe locuitorii săi și pentru a le ascunde... ce?

Romanele al căror erou este un scriitor suscitând neîncrederea legitimă a editorilor, Dick schimbă în *Timpul dezarticulat* numele și meseria personajului principal. De mai mulți ani, ca urmare a unui prim succes, Ragle Gumm își câștigă existența răspunzând la întrebările unui concurs organizat de ziarul local și intitulat: *Unde se va afla mâine omulețul verde?*

Buletinele-răspuns se prezintă sub formă de grilă: omulețul verde se află într-una din sutele de căsuțe desenate pe aceste grile. El schimbă căsuța în fiecare zi și tot în fiecare zi ziarul publică un set de fraze enigmatice – în genul *O pisică e mai bună decât*

două, dacă o s-o ai – care, în principiu, trebuie să ajute la repera-rea căsuței. Presupunând că ele conțin informații camuflate, Ragle procedează, plecând de la aceste fraze, la asociații libere, dar se folosește și de rezultatele precedente, arhivate prin grija lui de când participă la concurs. Amestec de deducție și inspirație pură, metoda se dovedește curios de eficientă; el câștigă de fiecare dată, iar sumele primite ca premiu îi permit să trăiască. Prost, desigur, dar fără complicații. Ceea ce nu fusese la început decât o glumă, un mijloc de a face rost de câțiva dolari, jucându-se de-a ghicitul, sfârșește prin a se transforma în obligație cotidiană. Jocul devine un jug. Oamenii nu înțeleg asta: ei cred că-i suficient să se așeze la masă, să însemneze o căsuță la întâmplare, să pună răspunsul la poștă și – apoi să-și încaseze cecul; Ragle este luat drept un chiulangiu care profită fără rușine de un plocon nemeritat, pentru a huzuri, în timp ce oamenii onești merg la slujbă. Nimeni nu-și imaginează munca, tensiunea nervoasă pe care-o reclamă această ocupație de adolescent întârziat și, felicitându-se pentru independența sa, Ragle suferă din cauza amestecului de invidie și dispreț pe care-l inspiră celor din jurul său. Deseori visează să-și schimbe viața, să lase baltă concursul pentru a face altceva: să asude sub o macara, cu casca de aluminiu pe cap, să grebleze frunzele moarte, să mâzgălească cifre într-un birou. Oricare altă ocupație ar fi mai adultă, mai fecundă, mai *reală* decât această marotă absurdă în care se închisese... Dar, în fiecare dimineață, ziarul sosește. După micul dejun, fără măcar să se mute la altă masă, Ragle îl deschide la pagina cu concursul și roata vieții sale execută un nou tur. Fără îndoială, își spune Ragle – tocmai a citit *Vedele* – așa vrea karma lui.

Îl consolează un lucru: știe că e nevoie de el. În mod vizibil, câștigurile sale repetate, poziția sa de învingător imposibil de clintit joacă un rol important în publicitatea concursului. De fapt, organizatorii *vor* ca el să câștige. Pentru a-i mări șansele, au încheiat un acord secret cu el, îi dau dreptul la mai multe buletine-răspuns.

Într-o zi, Ragle îndrăznește să-l întrebe pe inspectorul concursului dacă enigmele supuse perspicacității sale – și din care el extrage o parte pur intuitivă – au vreo semnificație.

– Nu direct.

– Asta am bănuir și eu. Ceea ce vreau să știu este dacă au vreun sens prin forma sau prin aluziile lor? Sau, pur și simplu, sunt un mod de a convinge că există cineva, deasupra noastră, care știe răspunsurile?

– Nu te înțeleg prea bine.

– Am o teorie. Nu foarte serioasă, dar îmi place să meditez la ea: poate că nici nu există răspuns corect.

– În acest caz, pe ce bază considerăm câștigător un răspuns și nu altul?

– Poate că alegeți câștigătorul pentru că soluția lui vi se pare mai estetică sau pentru că-i a mea și, dintr-un motiv sau altul, *trebuie* să fiu eu câștigătorul concursului.

– Atenție, ești pe cale să ne atribui propria dumitale tehnică.

Atunci are loc incidentul cu cordonul de lampă, care-i confirmă lui Ragle ideea încă vagă că ceva nu merge. Apoi, jucându-se pe un maidan, niște copii descoperă o carte de telefon veche, în care figurează numere ce nu corespund cu nimic cunoscut. Impresii bizare de decalaj, de *déjà-vu*, îl asaltează. Observă că toată lumea îl recunoaște pe stradă, ceea ce se explică, poate, prin apariția fotografiei sale în ziarul local, în calitate de etern câștigător al concursului, dar chiar și așa... Mai târziu, meșterind la un vechi aparat de radio, captează mesaje ce par să provină de pe niște avioane ce survolează neîncetat regiunea. Or, nimeni în oraș n-are cunoștință de acest trafic aerian intens sau, cel puțin, nu scoate o vorbă despre asta. Poate că eu, gândește Ragle, sunt singurul care n-am habar. Poate că sunt ținta a ceva ce se urzește fără știrea mea... Dar nu, trebuie să mă calmez, iată-mă imaginându-mă în centrul unei conspirații. Că universul se învâрте în jurul meu, fără alt scop decât să profite de mine. Devin paranoic... Și, de îndată ce-și spune asta, mesajele radio încep să vorbească despre el: *Da*, percepe el printre paraziți, *da, e Ragle Gumm, ești pe cale să-l survolezi. Nu, nu bănuiește nimic.*

În povestirile pe care Dick le scrisese deja pe această temă, croul descoperea un secret care privea nici mai mult nici mai puțin decât însăși ordinea lumii și se chinuia să-l explice celor

din jurul lui, fără speranța de a fi crezut. De astă dată, încearcă un alt resort dramatic, mai neliniștitor. Nu mai era *Toată lumea ignoră, cu excepția lui*, ci *Toată lumea știe, cu excepția lui*; toată lumea conspiră ca el să nu știe. Asta nu înseamnă că eroul se chinuie mai puțin să explice ceea ce-a înțeles, bucurându-se de o primire la fel de incredulă. Diferența constă în faptul că această primire face parte din conspirație, că respectivii concitadini își spun: *Vai, începe să se apropie de adevăr!*

Pentru a-și continua ancheta, supravegheat, fără să știe, de grupuri de spioni, Ragle încearcă să părăsească orașul, lucru ce se dovedește la fel de imposibil, inexplicabil de imposibil, ca în serialul *Prizonierul*. Ca și cum, dincolo de periferii, n-ar mai exista nimic și ar trebui evitat, cu orice preț, ca el să afle. Conduce o mașină, motorul se calează. Încearcă să ia un autobuz, stația dispare în noapte. Se sperie. Dacă deschid radioul, gândește el, o să-i aud vorbind despre mine. Pentru că eu sunt centrul acestui univers. S-au chinuit să construiască în jurul meu o lume artificială, ca să stau liniștit. Clădiri, mașini, un întreg oraș. Totul pare adevărat, dar este complet artificial. Nu înțeleg de ce tocmai eu. Și ce scop are concursul? Evident, joacă un rol vital, tot decorul înșelător a fost construit în jurul meu. Când presupuneam că socotesc unde va apărea omulețul verde rândul viitor, făceam, de fapt, altceva. *Ei* știu ce, eu nu.

Nu voi povesti romanul până la capăt, îi voi dezvălui doar cheia. Folosindu-se de viclenie, Ragle depășește aparențele și accede la realitate. Unul dintre primele lucruri pe care le descoperă este un număr din *Time Magazine*, datat 1997, pe a cărui copertă tronează fotografia sa, sub titlul *Ragle Gumm: omul anului!* Iată ce află: la sfârșitul secolului al XX-lea se desfășoară un război violent între Terra și coloniile sale rebele de pe Lună, care bombardează fără încetare planeta noastră. Din fericire, apărarea terestră are drept comandant un geniu strategic, Ragle Gumm, care, pe calea raționamentului, a experienței și mai ales a flerului, prevede aproape întotdeauna unde vor cădea următoarele rachete, astfel că orașele vizate pot fi evacuate înainte de catastrofă. Dar, într-o bună zi, greutatea zdrobitoare a responsabilității sale îi

frânse rezistența psihologică. Pentru a scăpa, se refugiase într-o fantasmă de liniște: anii cincizeci, fără griji, ai copilăriei sale. Sindromul fugii de realitate, au declarat psihiatrii, dezolați: nimic de făcut pentru a-l scoate de acolo. Autoritățile terestre au avut atunci ideea să adapteze mediul său înconjurător la acea psihoză, să reconstituie în jurul lui lumea în care se simțea la adăpost. Într-o zonă militară ultrasecretă a fost construit un orașel, după modelul orașelor americane de dinainte de războiul spațial, care a fost populat cu locuitori-actori, în timp ce Ragle a fost pricopsit cu un hobby ce permitea exploatarea talentelor sale, în ciuda situației. Crezând că rezolvă enigme puerile din ziar, că localizează viitoarea apariție a omulețului verde, el găsea, în realitate, coordonatele punctelor de impact ale rachetelor și, astfel, continua să protejeze populația terestră. Până în ziua în care a avut prima îndoială, datorată unor incidente în aparență neînsemnate, și a început să-și recapete memoria. Cordonul de lampă a declanșat întregul proces.

Acest capitol punând capăt anilor de ucenicie ai eroului meu, sugerez să luăm o pauză, pe care s-o agrementăm cu un joc. Iată trei exerciții care ne pregătesc să ghicim unde, în paginile următoare, va apărea omulețul verde:

1) La treizeci de ani, pe când scria cartea pe care tocmai am rezumat-o, Philip K. Dick credea că este un prăpădit de scriitor proletar, condamnat – pentru a-și câștiga (de altfel prost) existența – să scoată cât mai iute povești pentru adolescenți, care-l îndepărtau însă de opera literară prin care căuta să-și lase amprenta pe nisipul timpului. Totuși, presimțea că această apreciere nu reda decât incomplet realitatea: că, în realitate, fără știrea sa, făcea altceva. Dar ce?

2) Aveți în mână numărul din *Time Magazine* datat 1997, pe coperta căruia se află portretul lui Philip K. Dick, *omul anului*. Imaginați-vă textul articolului.

3) Variantă: acest număr este datat 1993, detaliu care indică faptul că el nu provine din universul în care citiți această carte, ci din altul, probabil învecinat. Refaceți exercițiul, ținând seama de această informație.

Șobolanul în căsnicie

Berkeley, care în copilăria lui Dick fusese un orășel liniștit, devenea din ce în ce mai zgomotos și mai agitat. În fața casei lor se deschisese o școală Montessori. Dick începu să se plângă de țișetele copiilor aflați în recreație. Se plângea, de asemenea, de fiecare dată când traversa golful, de stricăciunile aduse vechiului San Francisco de autostrada dinspre Embarcadero, care tocmai se construia, într-un vacarm asurzitor de ciocane pneumatice și betoniere. Kleo și el începuseră să viseze la o reședință la țară. Se vedeau deja membri ai unei comunități rurale în care toată lumea se cunoaște, se salută și se ajută reciproc, un loc în care viața curge liniștit, lent, neclintită, împărțită între pescuitul păstrăvilor și dovlecii de Halloween. Cumpărară o casuță la Point Reyes Station, în comitatul Marin. Situat la șaiszeci de kilometri nord de Golden Gate Bridge, acest târgușor ce avea doar două străzi principale și câteva prăvălii, atrăgea în timpul week-end-ului vizitatorii unui magnific parc de coastă, celebru pentru structura accidentată a falezelor sale, în care se adăposteau peste trei sute de specii de păsări marine. În timpul săptămânii, era o liniște desăvârșită.

Modul de viață al celor nou-veniți intriga mai mult decât în vecinătatea campusului, unde excentricitatea era un lucru curent. De trei ori pe săptămână, Kleo lua mașina pentru a merge la

Berkeley, unde lucra ca secretară cu jumătate de normă. Iar Phil, care scria mai ales noaptea, părea că nu face nimic. Oamenii îl vedeau umblând agale pe individul înalt, cu alură caraghioasă de beatnik nu prea vorbăreț, și nu știau dacă era foarte timid sau dacă-și bătea joc de lume. Când se răspândi zvonul că e scriitor de science fiction, un grup local care se dedicase studierii OZN-urilor începu să-i facă avansuri. Din gentilețe și din curiozitate, se duse la una dintre întâlnirile lor. Găsi acolo, mâncând prăjituri de casă, vreo zece persoane aparent normale: un tip care lucra la magazinul de fierărie din Point Reyes, proprietarul unei ferme de vaci, soția patronului cafenelei și pe cea a tehnicianului de la emițătorul RCA. Culmea fanteziei era reprezentată de un pictor peisagist, stabilit de mult timp în regiune, care purta o cravată-șnur al cărei nod era împodobit cu un semn fără îndoială ezoteric. Dar acești oameni obișnuiți credeau cu neclintire în niște lucruri extraordinare: ei afirmau că Isus Cristos venise de pe altă planetă; pretindeau că stabiliseră contactul cu locuitorii acesteia, ființe superior evaluate care controlau dezvoltarea planetei noastre și o conduceau spre salvarea spirituală prin intermediul unei distrugerii materiale totale. Ei cunoșteau data sfârșitului lumii: 23 aprilie 1959. Le mai rămâneau trei luni ca să se pregătească...

Când Dick îi povesti lui Kleo cum își petrecuse după-amiaza, râseră amândoi cu lacrimi și se întrebă prin ce proces misterios se puteau naște în mintea oamenilor asemenea credințe. După aceea avu multă bătaie de cap să scape de membrii clubului. Pentru a-i descuraja, fu nevoit să le dezvăluie scepticismul său, ceea ce-i veni foarte greu, întrucât avea oroare să contrazică pe cineva. *Tocmai pentru că scriu despre ei nu pot să cred în extra-terestri*, se strădui el să le explice. *Un scriitor de science fiction nu are dreptul să înceapă să creadă în ceea ce scrie. În caz contrar, imaginați-vă ce confuzie s-ar isca*. Această declarație a fost întâmpinată cu neîncredere, apoi cu ostilitate. Va râde mai bine, i se spuse, cine va râde pe 23 aprilie.

La puține zile după sosirea lor, primiră vizita unei vecine pe nume Anne Rubenstein. Poarta grădiniței fiind înțepenită, femeia

sărise gardul fără să ezite și fără să se scuze de deranj. Blondă, nervoasă, scoțându-și și punându-și la loc, fără încetare, ochelarii negri, avea gesturi în același timp bruște și seducătoare, care-i tulburară pe tinerii soți. Când îți strângea mâna, părea că folosește un braț de fier, iar remarca cea mai obișnuită, scoasă de ea, părea să conțină un subînțeles sexual. Deși era doar cu puțin mai în vârstă decât ei, Phil și Kleo se simțeau ca niște adolescenți stângaci în prezența acestei femei care, la 31 de ani, înmormântase deja un soț și creștea singură trei copii.

. Fură mai degrabă convocați decât invitați să bea împreună un pahar. Anne locuia la oarecare distanță de sat, într-o casă mare, modernă, cu un perete de sticlă dând spre o curte interioară, cu un șemineu circular în mijlocul salonului și cu difuzoarele liniei audio încastrate în pereții de-un alb impecabil. Un cal se plimba pe peluză. Existau trei săli de baie, iar bucătăria semăna cu postul de comandă al unei nave spațiale. Era genul de decor pe care-l fotografiază revistele și pe care locuitorul mediu din Berkeley se grăbește să-l disprețuiască, pentru a nu fi nevoit să-l invidieze. Phil, care se străduia din răspuțeri să practice acest dispreț și care, împreună cu Kleo, considera drept pitoresc și antiburghez ca la ei acasă să sară siguranțele de fiecare dată când introduceau în priză aparatul de prăjit pâinea, găsi dintr-o dată jalnică boema în care trăia. Bineînțeles, nu confortul material era cel care-l fascina, deși acesta făcea parte din atmosfera care-o înconjura pe Anne. În timp ce aceasta se mișca prin încăpere, îmbrăcată cu o bluză și un șort de mătase, el o urmărea cu privirea, sedus de suplețea ei, de mușchii picioarelor ei bronzate, de energia pe care o degaja. Avea grația unei dansatoare lipsite de afectare: înjura, folosea cuvinte fără perdea; îl privea drept în față, ca și cum l-ar fi sfidat; apoi, cu o relaxare bruscă, dădea înapoi, se îndepărta, într-o izbucnire de expresii sarcastice.

Phil reveni s-o vadă singur, de îndată ce Kleo avu altă preocupare. Anne îl conduse pe faleză, pentru a-i arăta o plajă pe care n-o cunoștea nimeni, cu excepția ei, și care reprezenta, dacă i-ai fi dat crezare, punctul cel mai de vest al Americii. Trebui să coboare cu funia, ceea ce-l îngrozi, dar ea îl hărțui până ce-l făcu

s-o urmeze. Nu mai întâlnește niciodată o femeie atât de agilă și de hotărâtă. Ajunși la marginea apei care mugea cu violență, căutară oase de balenă, apoi se sprijiniră cu spatele de o stâncă și stătură de vorbă. De la Jung, pentru care ea avea o pasiune atât de mare încât îl visa noaptea, ajunseră să discute despre clubul amatorilor de OZN-uri.

— O gașcă de țicniți, zise Anne cu dispreț. Își imaginează că ar fi jucăriile unor ființe superioare, când, în realitate, subconștientul lor a luat-o razna.

— Recunoaște, totuși, remarcă malițios Phil, că asta s-a spus despre toți profeții și despre toți sfinții: contemporanii lor i-au considerat nebuni.

— Și aveau dreptate. Tu crezi în profeți și în sfinți?

— Nu chiar, de fapt nu. În orice caz, vom vedea ce se va întâmpla la 23 aprilie. Știi că au anunțat sfârșitul lumii pentru această dată?

Anne îl privi fix în ochi și, cu acel aer zeflemist pe care-l avea chiar și în momentele cele mai liniștite, îi spuse că se puteau întâmpla o mulțime de lucruri începând din momentul acela și până în 23 aprilie. Phil simți o aluzie, pe care nu îndrăzni s-o înțeleagă. Fără nici o legătură, Anne începu să-i povestească despre soțul ei, descendentul unei familii bogate, poet de genul febril care editase o revistă numită *Neurotica*; murise cu un an în urmă, într-un spital psihiatric, în urma unei reacții alergice la tranchilizantele care erau experimentate pe el. Phil se întreabă cât timp era cazul să rămână tăcut după aflarea unei astfel de vești, dar Anne izbucni într-un râs strident și-i spuse să nu facă o asemenea mutră, căci nu merita. Pentru a nu rămâne mai prejos, îi povesti despre moartea surorii lui gemene, apoi una dintre piesele lui de rezistență: interviul lui Mark Twain.

Întrebat de un ziarist despre copilăria sa, Mark Twain îi povestise despre fratele lui geamăn, Bill. Ca bebeluși, Bill și el semănau atât de mult încât, pentru a-i deosebi, li se legau la încheietura mâinii panglici de culori diferite. Într-o zi au fost lăsați nesupravegheați în scăldătoare și unul dintre ei s-a înecat. Panglicile se dezlegaseră. Așa că, încheiase Mark Twain, *nu s-a știut niciodată cine murise, Bill sau eu.*

– Asta-i chiar povestea ta, zise Anne, devenită brusc gravă. Iar el recunoscuse că da, era chiar povestea lui.

Începură să petreacă împreună zile întregi. Ea se împlânzi, el se înăspri. Înainte de a face dragoste vorbeau deja despre cum se face dragoste: cu încredere, abandonându-se, minunându-se că le venea aceeași idee în același timp. După două săptămâni, le veni ideea să se sărute și când se treziră în pat avură impresia că-și continuă conversația, căreia corpurile lor îi mimau înlănțuirea capricioasă și naturală, imprevizibilă și inevitabilă. Fiecare mărturisi că, din ziua în care se întâlniseră, nu se gândise decât la asta. Știind acest lucru, le făcu o plăcere intensă să revină asupra acelor două săptămâni, să le re trăiască secvențele, povestindu-și cum le percepuseră la momentul respectiv:

– Te găseam atât de agresivă...

– Pentru că te doream atât de mult...

Nu le trecu nici o clipă prin minte ideea unei legături clandestine – care nici n-ar fi rămas necunoscută mult timp într-un capăt de lume ca Point Reyes. Era vorba de o dragoste la prima vedere, ale cărei exigențe respingeau viața obișnuită și-i invalidau contractele. Anne se destăinuie psihanalistului ei, apoi fiicelor ei, iar Phil soției lui. Kleo fu tristă, calmă, demnă: se retrase. Consimți la divorț cu un dezinteres pe care Phil, prins în marea lui iubire, îl consideră firesc, dar care, îi demonstrează experiența ulterioară, nu era deloc tipic unei soții americane. Ea îi lăsă casa, din moment ce el rămânea, luă mașina, din moment ce pleca, nu ceru pensie alimentară, din moment ce câștigau amândoi la fel de puțin, îl sărută și se întoarse la Berkeley, fredonând, pentru a-și face curaj, cântecul de luptă al Brigăzilor Internaționale din Spania.

A fost o mare pasiune. Dacă se despărteau pentru câteva zile, Anne având probleme de rezolvat cu bogata familie a soțului ei, Phil îi scria scrisori de genul: *Există un raport direct între experiența pe care o încerc când te aud la telefon și aceea a unui călugăr care, din cauza postului, a singurătății și a meditației, sfârșește prin a auzi vocea Dumnezeuului său. Atâta doar că, în ceea ce te privește, tu ești, în schimb, în privința lui Dumnezeu, am îndoieli.*

Se căsătoriră în luna aprilie, cu cincisprezece zile înainte de sfârșitul lumii, care nu avu loc – deși când bătu miezul nopții, în data de 23, nu se putură împiedica să nu se simtă ușurați. Phil se instală în casa cea mare și luminoasă, precum și în viața de familie, nouă pentru el, aducând cu sine Magnavox-ul și colecțiile de discuri, cărți și reviste. Dădu dovadă la început de un zel înduioșător, jucându-se cu fetițele, citindu-i meziniei *Winnie ursulețul*, mijlociei *Quo vadis?*, iar celei mari povești de groază ale lui Lovecraft, luând parte la treburile casei, învățând să meșterească diverse lucruri, pregătind în fiecare dimineață micul dejun pentru toate femeile casei, iar în fiecare seară băuturile servite împreună cu Anne înainte de cină, ca un adevărat ritual: Martini sec pentru ea, znifandel de California pentru el. Încetă să mai lucreze noaptea, adoptă un orar de birou: de la nouă la șase, cu o pauză de o oră pentru masa de prânz, pe care o petrecea discutând cu Anne.

Amândoi prețuiău foarte mult acele pălăvrăgeli îndelungate, de prânz și de seară: se cunoscuseră discutând și considerau arta conversației ca o formă de întrecere amoroasă. Anne nu era dispusă să recunoască în acest domeniu – nici în altele – supremația cuiva. Ea avea o diplomă în psihologie, ținea disertații despre Freud și Jung de parcă i-ar fi cunoscut bine și tindea să-și considere opinia în orice problemă ca fiind un adevăr revelat. Dar fu derutată, iar la început cucerită, de maniera lui Dick, căreia considera, măgulită, că-i descoperise originalitatea din prima zi. Așa cum există amanți excepționali, așa era el un vorbitor unic, căruia îi lipsise un partener receptiv pentru a se manifesta. Spre deosebire de Kleo, o camaradă prea bună, prea deschisă și fără ocolișuri pentru a erotiza prea mult cuvintele, Anne a știut să fie acea parteneră.

Nu era doar o problemă de cultură, găsești întotdeauna indivizi care pot vorbi cu aceeași siguranță despre aborigenii australieni, despre Schopenhauer sau despre procesul de la Nürnberg. Nu, era altceva: un mod în același timp călduros și perfid de a mina terenul, apărând cu aceeași convingere opinii radical opuse. Indiferent de ce parte te raliai, aveai impresia că fusesei dirijat de el, credeai că te înșelase. Nimic nu era fix, definitiv, stabil. Argumentul cel mai solid, pe care-l țineai deoparte, pentru a-l da gata, se întorcea în favoarea lui. Așa cum alții fermecau șerpii,

asa fermeca el ideile, făcând cu ele ce voia, apoi, după ce spusese ce avuseseră de spus, le cerea să spună exact contrarul, iar ele i se supuneau. O conversație cu el nu semăna cu un schimb de argumente, ci cu un tur într-un carusel, în care interlocutorul juca rolul pasagerului, iar Dick pe cel al vagonului, șinelor, al legilor fizicii. Sau cu jocul său favorit, jocul șobolanului.

Convertise fetele la această variantă de Monopoly, pentru a face mai puțin plictisitoare invariabilele cumpărări de imobile ce le plăceau atât de mult. Principiul era că bancherul, în loc să se mulțumească doar cu rolul de arbitru, deținea, în calitate de șobolan, puterea discreționară de a modifica regulile jocului. Când voia, cum voia, fără să aibă nimeni dreptul să-i ceară socoteală, fără ca aceste modificări să-l oblige la ceva în continuare. Era o *tabula rasa* perpetuă, dictatura în stare pură, negarea ideii de drept. Pentru ca o partidă să fie reușită, jucătorii aveau interesul să aleagă drept șobolan pe cel mai destrăbălat și mai inventiv dintre ei (Phil! Phil! cereau fetele, încântate). Un șobolan demn de acest nume trebuia să știe să dozeze necazurile impuse jucătorilor, să-i facă să creadă că deciziile lui arbitrare sunt ghidate de un plan și, prin decepții crunte și încurajări înșelătoare, să-i scoată progresiv din practica obișnuită a monopoly-ului, fără ca interesul să scadă și să-i arunce în haos. Dick era un șobolan înăscut care începuse, în perioada despre care vorbim, să se descopere. Nu se mulțumea să se contrazică, i se întâmpla să nege că zisese ceea ce auziseră cu toții, cu câteva minute mai înainte. Dacă încercai să-l prinzi cu ocaua mică, te privea cu milă, perplex, de parcă se întreba dacă avea de-a face cu un surd, cu un pervers sau cu un nebun. Asemenea procedee o lăsau pe Anne cu gura căscată și, înainte de a o enerva, îi inspirau un fel de respect fascinat. *Noroc, striga ea, că nu te-ai lansat în politică! L-ai fi întrecut pe doctorul Goebbels!*

Anne ghicea în noul ei soț ceva genial, ceva ce-i era necunoscut chiar și lui. El se considera un amărât cam țițnit, ea fiind femeia inteligentă și sensibilă care a știut să descopere diamantul brut, pe care apoi va ști să-l extragă din gangă, să-l șlefuiască, să-l expună admirației publicului. Ea era convinsă că, având

talentul extraordinar dovedit în conversație, atunci când se simțea în siguranță, Phil va ajunge un scriitor celebru, dar pentru asta trebuia să muncească, să muncească teribil de mult. Mai întâi trebuia să se apuce să scrie cărți adevărate, nu prostii pentru adolescenți, care-i anulau din start orice șansă de a fi recunoscut cândva. Acest lucru fu obiectul unei îndelungate conferințe conjugale. Phil era de acord, nu-și dorea nimic altceva decât să ajungă un scriitor celebru. Numai că încercase deja lucrul ăsta, fără succes, și învățase din experiență că doar prostiile îi permiteau să-și câștige pâinea, destul de slab de altfel. Anne înlătură obiecția: ce fusese înainte, fusese, acum va prelua ea treburile. O să rezolve problema banilor. Ea și fiicele ei trăiau dintr-o pensie vărsată de familia soțului defunct, cât despre el, putea să spere că va obține ceva bani din cartea ce urma să-i apară.

Phil dădu din cap, amărât: *Timpul dezarticulat*, căruia tocmai îi făcea corectura, atunci când se cunoscuseră, fusese cumpărat, din cauza părții sale de *mainstream*, mai ieftin decât celelalte cărți și, după ce încasase avansul, Phil putea să aștepte mult și bine restul. Nu contează, îl contrazise Anne, nerăbdătoare, n-avea decât să vândă cocioaba în care locuise cu Kleo și să-i dea fostei sale soții partea ce-i revenea mai târziu, când va face avere. Pe scurt, făcură calcule, reieșind că Phil avea la dispoziție doi ani să scrie, consacându-și tot timpul, un roman *mainstream* care va fi publicat și care va constitui un mare succes.

Pus în fața acestei somații care i-ar fi făcut să dea înapoi pe foarte mulți, Phil se apucă de treabă, plin de curaj și, în acei doi ani, scrisese nu un roman, ci patru. Îi dădu manuscrisul primului, *Confesiunile unui barjo*, la câteva luni după căsătoria lor. Anne aștepta un copil și fusese înclinată să considere cartea ca un alt fruct al idilicei lor luni de miere. Era, dar nu cel pe care-l așteptase.

Încercă să-l creadă când, somat să se explice, bărbatul a cărui muză își propusese să devină mormăi că tabloul extrem de enervant al infernului conjugal era pură ficțiune, nu autobiografie. Dar nu făcuse nici cel mai mic efort pentru a da răspunsului vreun atom de verosimilitate. Nici măcar nu încercase să transpună mediul. Căci nu era capabil. Science fiction-ul mobiliza toată capacitatea lui de a inventa și, când se apuca să scrie un roman

adevărat, urma *ad litteram* sfaturile mătușii Flo, prima lui editoare: rezumă-te la ce știi; dacă locuiești în Point Reyes, descrie Point Reyes și locuitorii lui; dacă ai făcut eroarea de a te îndrăgosti de o ticăloasă castratoare, deși aveai o nevastă iubitoare și corectă, povestește această eroare, nu omite nici un detaliu. Povestește cum te-ai lăsat vrăjit de cântecul ei de sirenă, înșelat de casa ei albă, frumoasă, momit de iluzia de intimitate care te-a împins să-i încredințezi gândurile cele mai secrete – n-o să-ți ajungă viața să-ți muști degetele pentru că i-ai dat această armă împotriva ta. Nu te ierta nici pe tine, spune că te simți umilit zilnic pentru că ea are bani și că, indiferent dacă te-ai omorî muncind, n-ai reuși să câștigi suficient pentru a-i întreține familia, conform standardelor burgheze cu care-i obișnuită. Varsă-ți amărăciunea de ratat, ranchiunile nemărturisite, pofta de a o ucide când te trimite în sat să-i cumperi Tampax...

Anne nu înțelegea nimic. De unde disperarea asta? De unde misoginismul furios? De unde climatul acela de coșmar moale, în care fiecare gest mai mult ademeneste? Phil părea fericit. Vorbea cu ea, făceau dragoste cu pasiune. Se ocupa de fete ca un tată atent. Anunțul că era gravidă îl umpluse de bucurie. Agorafobia, despre care pretindea că-i otrăvise tinerețea, se părea că nu-l mai chinuie. Când veneau să-l viziteze prietenii, făcea cu plăcere pe stăpânul casei. Îi conducea pe pajiștea pe care pășteau oile, li le prezenta una câte una, se prefăcea că se supără când Anne povestea, amuzându-se, ce dramă era de fiecare dată când trebuia să taie vreuna. Sigur, se mai întâmpla să se certe, iar cum ea nu era genul care să se lase călcată pe bombeu, tonul urca. Sigur, își făcea griji pentru cariera lui, pentru bani, pentru statutul lui social, iar apropiata sosire a celui de-al patrulea copil nu avea de ce să-l liniștească. Sigur, artiștii sunt indivizi cu griji, dar el îi spusese de sute de ori că scria pentru ea, că atunci când va fi publicată prima lui carte serioasă i-o va dedica ei și conversațiilor lor serioase. Și tot ce scrisese fusese *asta*!

– Bine, protestă ea, trebuia să refuzi, dacă te jenai să-mi cumperi Tampax!

Dar el evitase discuția, spusese că-i doar o carte.

– Cum asta, doar o carte? Trăiești cu mine, mă regulezi, îmi faci un copil, toate astea zâmbind și spunându-mi că mă iubești, iar când ești singur scrii că mă urăști, că mă visezi noaptea ca fiind cea mai înverșunată dușmancă a ta...

– E doar o carte, trăgea el de timp, e ca un vis, n-are de-a face cu viața. Chiar și Inchiziția considera că nu poți păcătui în vis. Numai sălbaticii, am citit într-o carte a lui Mircea Eliade...

– *Fuck you!*

Laura se născu în ziua de 25 februarie 1960. După ce mama și fiica reveniră de la clinică, fu internat și el, pentru spasmele pilorice pe care la prezenta, glumind, ca fiind participarea sa somatică la suferințele nașterii. Mai degrabă erau efectul diferitelor pilule pe care le lua de la un timp, în cantitate crescândă: anxiolitice pentru a depăși angosta paternității, amfetamine pentru a lucra mai mult și mai bine. Când se întoarse, se apucă să scrie cu furie un roman furios despre două cupluri nefericite din comitatul Marin. Pe de o parte – un *self-made-man* împiedicat în ambițiile lui de o soție alcoolică, pe de altă parte – o femeie sigură de sine, provenind dintr-un mediu bogat, care nu pierde nici o ocazie să-l strivească pe ratatul de bărbatu-său. Luă ca model niște vecini, pentru primul cuplu, iar pentru al doilea...

– Nu, te asigur, protesta el cu moliciune. La tine chestia asta e obsedantă. Mie nu mi-a fost retras permisul de conducere...

Într-adevăr, la începutul cărții, ratatului îi e suspendat permisul, ceea ce o obligă pe soția lui să-i servească drept șofer în fiecare dimineață ca să-l ducă la muncă, în San Francisco. Plictisită să tot facă drumul degeaba, femeia trage sforile pentru a obține un post la firma de publicitate în care el este desenator și îl depășește într-un mod atât de spectaculos, încât patronul îl concediază. În culmea umilinței, ratatul devenit șomer nu găsește nimic mai bun pentru a întrerupe cariera strălucitoare a nevastei sale decât s-o violeze într-o zi în care nu avea diafragma, pentru ea, însărcinată, să fie obligată să demisioneze. *Nu contează, triumfă ea, voi avorta.*

În toamna aceea, Anne rămase din nou gravidă. Lucrul nu fusese prevăzut și, la o analiză la rece, nu pica bine. Temându-se

de consecințele fizice ale unei a cincea sarcini, de problemele financiare și de starea de spirit pe care o vedea la soțul ei, femeia decise să avorteze. Phil se opuse cu violență, acuzând-o că nu are mai multe sentimente ca un robot. Anne îi arătă că nici el nu dorea acel copil mai mult decât ea, că, de fapt, voia s-o vadă grasă, deformată, depinzând de el, pentru ca, în sfârșit, să se simtă superior ei. Războiul dură câteva zile, la capătul cărora Anne plecă, apoi se întoarse și-i spuse cu o voce inexpressivă că s-a făcut, nu mai au ce discuta. Phil se închise în biroul lui, trântind ușa.

Deoarece nu putem să stabilim ca dată exactă a redactării anul 1960, e greu de spus dacă romanul *Bărbatul care avea toți dinții la fel* transpune la cald evenimentele vieții conjugale, dacă le anticipează sau dacă – variantă a celei de-a doua ipoteze – Anne a citit manuscrisul și a decis să reproducă scenariul punct cu punct. Oricum, la puțin timp după avort, sperând să mărească veniturile familiei și, mai ales, să scape dintr-o atmosferă domestică penibilă, decise să lucreze și ea. Nu putea fi vorba decât de o muncă mai mult sau mai puțin artistică. Cineva o complimentase, cândva, pentru formele originale pe care le sculptase în lut. Din discuția cu o vecină se ivise ideea unei prăvălii de bijuterii fantezie.

Nimic nu putea displace mai mult decât asta lui Phil care, precum eroul romanului său, văzu în această inițiativă un sarcasm ce-i sublinia neputința. Despre episodul următor există versiuni diferite: el afirmă că soția lui, considerând că gluma durase destul, voia să-l îndepărteze de vocația lui prea puțin lucrativă și să-l transforme pe scriitorul nenorocit în om de afaceri responsabil; după Anne, dimpotrivă, el dorise să vândă bijuteriile, pentru a scăpa de impotența creativă, în timp ce ea milita ca el să se întoarcă la mașina de scris. E sigur un lucru: după scandal, luă obiceiul să hoinărească prin atelier. Pipăia tiparele, poansoanele, învăța să mânuiască aceste scule de precizie. Chiar muncile subalterne ce-i erau încredințate, precum polizarea, îi măguleau vechiul gust pentru artizanat. Examinând bijuteriile ieșite din cuptor, compara cu tristețe plenitudinea lor compactă cu structura romanelor lui ce-i păreau vulgare, hidos croite. Aspira spre sferă, spre producerea a ceva care să cântărească adevărata sa greutate și care să fie dintr-o singură bucată. Asociata lui Anne îi arătase cărți despre

arta tradițională japoneză, din care se inspira pentru creațiile sale. Era vorba despre un punct în care contrariile se echilibrau, respectând tao, iar el visa o carte care ar fi avut acea armonie. Dar nu se simțea în stare s-o scrie, nici măcar s-o conceapă. Nu se simțea bine. Și cu cât se simțea mai rău, cu atât mai insuportabil devenea. Într-o zi, Anne îi făcu o propunere: de ce n-ar închiria cabana șerifului, care se afla pe un teren izolat, la zece minute de mers pe jos de casă? Se interesase, nu era folosită, nu-i va costa mare lucru, va fi liniștit și va putea să lucreze. Ezită, știind că, dacă acceptă, va fi pus la zid. Nu mai putea să scape. Dacă nu scria acolo cartea care să merite osteneala, nu va mai scrie nimic. Cabana aceea va fi ultima etapă, marginea prăpastiei. Trebuia să învingă sau să moară.

Rostogoli monedele, construi hexagrama ținându-și răsuflarea. Nouă, opt, șapte, șapte, opt: *Fong*, abundența, plenitudinea.

Claritate înăuntru, mișcare în afară, producând grandoare și abundență. Hexagrama reprezintă o epocă de înaltă civilizație. Dar în fund vorba de o culme, apare ideea că această stare extraordinară de abundență nu va putea să se mențină într-un mod durabil.

Acceptă prezicerea.

Tchung Fu, adevărul interior

Către sfârșitul secolului al XVII-lea, iezuiții care se întorseseră de la Beijing introduseseră în Europa un tratat de divinație care era considerat cea mai veche carte din China și cheia înțelepciunii sale. Întreg universul fusese redus la jocul a două principii complementare, *yin* și *yang*, care puteau fi identificate după plac drept umbra și lumina, femela și masculul, repaosul și mișcarea, pământul și cerul, frigul și căldura etc. O tehnică simplă, de tip banul sau stema, permite stabilirea unei hexagrame ce reprezintă dozarea exactă a acestor principii în starea lumii, în momentul consultării oracolului și, ca urmare, modificarea corespunzătoare a comportării. În șaiszeci și patru de hexagrame, nici una în plus, se descompune varietatea infinită a vieții și a situațiilor sale, pe care fluxul său le modifică în fiecare moment. De aceea *Yi-King* se numește *Cartea transformărilor*. Nu descrie stări fixe, ci tendințele care le animă. Știe că fiecare moment e trecător, că apogeul anunță un declin, iar înfrângerea – victoria viitoare. Îl învață pe cel ce bâjbâie în beznă că lumina va reveni, pe cel ce se bucură sub soarele amiezii că apusul a început deja, pe omul înțelept arta subtilă de a se lăsa purtat de curgerea lucrurilor, ca o barcă goală pe fluviu.

Timp de două secole fură propuse diverse traduceri ale textelor sibiline care, atribuite lui Confucius și altor persoane cu autoritate, comentau fiecare hexagramă. Nu depășiră cercul orientaliștilor până în 1924, când Richard Wilhelm, un pastor german îndrăgostit de China, propuse o traducere a cărei calitate excepțională extinse dintr-o dată audiența *Yi-King*-ului. Carl Gustav Jung făcu parte dintre adepții cei mai fervenți, iar unul dintre elevii lui, Cary F. Baines, publică în 1951 versiunea americană (versiunea franceză a lui Etienne Perrot a apărut în 1968). Lucrarea cunoscute, în anii cincizeci, un succes subteran, fecund, care se transformă în următoarele două decenii într-o adevărată popularitate. John Cage s-a folosit de ea pentru a deduce progresia acordurilor, fizicienii pentru determinarea comportării particulelor subatomice, iar la etajele inferioare, la țicniți, de îndată ce se fumau câteva țigări cu marijuana, gata, erau aruncate pe covor cele trei monede, de șase ori, după care indivizii se chinuiau cu fraze precum: *Perseverența este avantajoasă. Îngrijirea vacii aduce noroc. Sau: Scapă de degetul mare de la picior. Atunci însoțitorul se va apropia și vei putea avea încredere în el.*

Dick făcu parte, dacă putem să ne exprimăm astfel, din coada avangardei. Alarmat de un articol al lui Jung, descoperi cartea în 1960 și nu se mai despărți de ea. Anne fu inițiată și ea. De atunci, casa lor trăi sub legea evazivă a oracolului, care era întrebat oricând, încredințându-se arbitrajului său deciziile cele mai prozaice.

Există două metode de a practica *Yi-King*: ca o carte a înțelepciunii și ca o tehnică de divinație. Poți să încerci să găsești învățături generale despre maniera de a acționa în viață, în orice împrejurări, sau răspunsuri precise la întrebări precise, de tipul: voi avea suficientă benzină până la următoarea stație? Prima metodă pare mai respectabilă și mai înțeleaptă, oricum te expune la mai puține decepții decât cea de-a doua. Din nefericire, singurul lucru după care nu alerga Dick era înțelepciunea. Toată învățătura taoismului, care constituie cadrul de referință al *Yi-King*, despre binefacerile supleței, ale răbdării și ale renunțării, despre cunoștințele vieții bazate pe experiență și pe asceză, rămâneau pentru el literă moartă. Era profund ezoteric, credea în existența unui secret

ascuns în spatele celor vizibile, dar nu-și imagina că viața putea să-l afle încetul cu încetul, ci că intelectul putea să-l descopere, dintr-o dată. Nu se aștepta să fie educat de cultură, psihanaliză sau religie, ci ca acestea să-i furnizeze parola care să-i permită evadarea din peștera în care, după Platon, ni s-a arătat doar umbra lumii reale.

Pe vremea debutului său literar, îi plăcuse povestirea confratelui său, malițiosul Frederic Brown: savanții din întreaga lume colaborează la construirea unui calculator uriaș, în care introduc *toate* datele ce alcătuiesc cunoașterea omenească, cu un program capabil să le lege între ele. Vine momentul solemn al pornirii mașinării. Emoționați, savanții tastează prima întrebare: *Există Dumnezeu?* Răspunsul nu se lasă așteptat: *Acum, da.*

Într-un fel, *Yi-King* semăna cu acel calculator, iar jocul lui cu șaizeci și patru de hexagrame cu un program ce permitea înțelegerea universului. Cu pedanteria lui obișnuită, Dick îi explica lui Anne că în acele combinații de semne întregi sau sfărâmate, Leibniz ar fi recunoscut prefigurarea propriului său sistem, bazat pe folosirea exclusivă a lui 0 și 1, el însuși prefigurând clipocirea binară a informaticii moderne. Pentru un inventator de întrebări definitive, mereu în căutarea cuiva căruia să i le pună, *Yi-King* părea un cadou divin.

Yi-King îl sfătuisese să închirieze cabana șerifului, pentru a scrie o carte de valoare sau să crape. (Această alternativă dramatică îi aparținea; *Yi-King* nu spusese asta, sugerase doar că, în caz de eșec, situația nu era coaptă și deci se hazardase imprudent.) Când își aduse bagajele, puse pe masă, alături de mașina de scris, cele două volume negre ale ediției Baynes și cele trei monede chinezești găurite, de care se folosea pentru a stabili hexagramele. Apoi se așază și așteaptă. Se recomanda înlăturarea oricărui gând înainte de consultarea oracolului, dar îi era imposibil să izgonească orice gând. Imagini, idei rumegate îndelung, pluteau la suprafața conștiinței sale. Ghicea că unele dintre epavele acelea își vor găsi loc în cartea lui, dar nu trebuia să se grăbească. Să le lase să fie duse de curent...

În centru era imaginea unei bijuterii. O broșă sau un pandantiv; ceva ridicat de pe jos, ținut în palmă. Nu era o bijuterie pre-

laoasă, dar când o priveai, când o cântăreai în mână, simțeai că se schimbă ceva în tine. Agitația se potolea. Nici un fel de opoziție, sau da, exista, dar atât de echilibrată, că n-o mai simțeai ca opoziție. Ci calmă, evidentă. Trebuia ca bijuteria să fie în carte. Trebuia ca și cartea să semene cu bijuteria aceea.

Dar cum, dacă era vorba de nazism, către care se îndreptau gândurile sale, de câteva luni? Citise o mulțime de cărți despre acesta, ultima fiind cea a lui Hannah Arendt despre procesul lui Eichmann de la Ierusalim, știa că, în ziua în care va scrie serios, va fi despre acest subiect. Trebuia ca toți cei ce trăiau în a doua parte a secolului XX să știe despre nazism, să trăiască știind ce s-a întâmplat, așa cum el trebuia să trăiască știind de moartea surorii lui, Jane. Chiar dacă nu te gândești, tot a fost, deci trebuia să fie și în cartea lui.

Nimic mai îndepărtat de tao ca nazismul. Dar japonezii, care venerau tao, fuseseră aliați cu naziștii. Dacă ei ar fi învins... Un moment, se lăsă atras de această idee. Cărți de acest gen apăruseră deja, citise una în care Sudul câștigase Războiul de Secesiune. Se întreba cum ar arăta o lume rezultată din victoria Axei, la cincisprezece ani după aceasta. Cine ar conduce Reich-ul? Tot Hitler sau unul dintre adjuncții săi? Ar avea vreo importanță dacă ar fi Bormann, Himmler, Goering sau Baldur von Schirach? Ar avea acest lucru vreo importanță pentru el, locuitor din Point Reyes, comitatul Marin?

Era o senzație ciudată de a inventa nu un viitor ipotetic, ci un alt trecut. Cu cât reflecta mai mult, cu atât trecutul acela și prezentul ce decurgea din el căpătau consistență. Ar fi putut exista. Într-un fel, existau. Se foloseau de creierul lui pentru a exista. Dar puteau exista sub mii de forme diferite, în funcție de alegerile pe care le făcea. În fiecare clipă, milioane de evenimente se întâmplau sau nu se întâmplau. În fiecare clipă, variabile se transformau în date, virtualul devenea actual, în fiecare clipă lumea prezintă o altă stare. Orice ar scrie, un autor se găsește în situația că el trebuie să decidă dacă se întâmplă un lucru și nu altul.

Simțea că-i momentul să ceară sfat de la *Yi-King*. Obținu hexagrama 60: *Tsie*, limitarea.

Deasupra lacului este apa: imaginea limitării. Astfel omul nobil creează numărul și măsura, caută virtutea și conduita corectă.

Comentariu: Lacul este un spațiu finit; apa este inepuizabilă. Lacul nu poate conține decât o cantitate determinată de apă infinită. Aceasta-i proprietatea sa. La fel, prin stabilirea propriilor limite, individul capătă semnificație.

Uluiitor, gândi el, cât de bine nimerește oracolul, aproape întotdeauna. Detractorii săi subliniază că nu dă decât sfaturi de bun-simț, suficient de generale pentru a se potrivi în orice ocazie: răbdare, moderație, perseverență – într-o oarecare măsură, așa și este. După cum n-am nevoie de el pentru a gândi că un roman necesită cadru precis; dar pentru că mi-a spus acest lucru, pentru că mi-am pus această problemă, văd mai bine importanța acestui cadru. Înțeleg, de exemplu, că primul lucru de făcut este să trasez frontierele.

Decise că, după zdrobitoarea victorie din 1947, puterile Axei și-au împărțit lumea. Europa, Africa și estul Americii, până la Munții Stâncoși, au revenit Reich-ului. Cancelarul Martin Bormann continuă politica predecesorului său, transformând un procent apreciabil din populație în săpun, iar continentul african în... nu se știe ce, lumea evită să se gândească. În Asia, zona Pacificului și vestul Americii, Japonia impusese un jug mai uman. Fără lagăre de concentrare, cu teroare polițienească mai redusă. Americanii au integrat perfect codul social al ocupantului: ca și acesta, se tem să nu încalce eticheta, să nu se facă de râs. Ca și acesta, nu iau nici o decizie fără sfatul *Yi-King*. În orice moment, californianul mediu aruncă monedele și urmărește, fascinat, formarea hexagonului care, produs de hazard, își înfinge rădăcinile în textura lumii. Alternanța liniilor continue și a celor întrerupte dă fiecăruia, pentru a înțelege starea prezentă a lucrurilor, o cheie în același timp unică și universală: conform locului său stabilit, intră în relație cu cel al oricărei ființe vii sau care a trăit, cu întreg cosmosul.

Pentru a ilustra această interdependență, Dick mări numărul protagoniștilor și al punctelor de vedere. La început, nu aveau decât nume: Frank și Juliana Frink, Nobusuke Togami, Robert Childan, soții Sakura... Dar a fost de ajuns să le scrie numele și,

în numele lor, să consulte *Yi-King*, pentru ca fantomele să se anime. Fără să se cunoască în mod obligatoriu, apărură conexiuni între ele. Domnul Tagomi, înalt funcționar japonez în California, caută un cadou prețios pentru un vizitator din Reich. În acest scop, se adresează lui Robert Childan, un american băstinaș care are un magazin de antichități indigene: comicsuri dinainte de război, ceasuri Mickey Mouse, discuri ale lui Glen Miller, colturi 44 din timpul Războiului de Secesiune, tot felul de fleacuri pe care le cumpără elita ocupanților și cărora Childan le garantează autenticitatea. În mod eronat, majoritatea dovedindu-se a fi falsuri, produse în atelierul clandestin în care lucrează Frank Frink. Concediat în urma scandalului, acesta își încearcă norocul în domeniul bijuteriilor. Fusesse căsătorit, cândva, cu o oarecare Juliana care, la începutul poveștii, servește hamburgeri într-o cafenea din Colorado. Dick nu știa prea bine ce-o s-o pună să facă, dar nu se neliniștea. Va găsi un mijloc să-și croiască drum de la periferie până în centrul cărții. Era convins că va fi o eroină perfectă și, până atunci, era suficient s-o facă să se miște, să meargă pe stradă, să facă duș. *Să aștepti pe pajiște*, confirma hexagrama numărul 5, *e avantajos să rămâi în ceea ce-i durabil. Nici un blam*. Fără să se jeneze, mărturisea că o inventase pe Juliana ca să se îndrăgostească de ea.

Lucra dezlănțuit, nouă sau zece ore pe zi. I se părea că acea carte există deja, undeva, că munca lui constă în a urma directivele oracolului pentru a o scoate la iveală. Când un personaj trăgea un hexagon ce sugera o alegere contrară planurilor vagi făcute pentru el, rezista tentației de a relua consultarea oracolului până când verdictul avea să fie mai convenabil și se lăsa dirijat, iar povestea se dezvoltă de la sine. Seara, abia putea să se desprindă de ea. Urma gânditor drumul de pământ care ducea de la cabană la casa mare, albă. Din interior se auzeau voci, muzică, zăngănit de tacâmuri. Își curăța îndelung cizmele militare, în fața ușii. Regăsea cu un fel de incredulitate femeia căreia îi promisese să-i dedice prima sa carte serioasă și care nu se afla la locul ei, de parcă romanul nu admitea decât personaje reale, iar ea n-ar fi fost suficient de reală. Juliane era brunetă, cu părul ca aripa corbului.

Ce idee să se însoare cu o blondă, una atât de stridentă! Tot timpul blestema și înjura, așa cum pelerinul rus repetă, pentru a-l incorpora în respirația lui, numele lui Isus, numai că la ea erau *shit, fuck*, avea impresia că-i ieșeau din gură broaște râioase. El se comporta blând, o ajuta să pună masa. Se juca împreună cu fetele și cu bebelușul. Se ducea în sala de baie ca să ia diversele pilule necesare echilibrului său nervos. Câteodată, seara târziu, când era sigur că nu-i nimeni acolo, trecea prin atelierul de bijuterii. Se așeza în fața mesei. Degetele îi zăboveau pe perii, clești, foarfece, polizoare, pe sculele acelea minuscule și precise pe care ar fi vrut să știe să le folosească. Dar nu simțea melancolie: partea aceea a vieții sale fusese salvată. Își găsisese locul în lumea cărții, acolo unde Frank Frink își instalase atelierul. Numai că el nu producea nimicuri încântătoare, ca acelea pe care le avea Phil în fața ochilor. Fără voia conștientă a cuiva, obiectele fără valoare istorică sau estetică ieșite din cuptorul lui căpătau o valoare imaterială mai înaltă: erau în echilibru, în repaos, în acord cu tao. Era suficient să le privești pentru a intra în contact cu lumea reală, cea care se afla sub aparențe. Nu existau asemenea obiecte în atelierul lui Anne, dar în cartea sa existau, și se putea ca romanul, în întregul său, să fie el însuși o asemenea bijuterie: o creație secundară pe plan literar, dar care, într-un mod misterios, permitea accesul la adevăr. Din ce în ce mai mult avea impresia că ceva nu mergea în lumea lui, în lumea lui Anne. Cartea era ca o gaură, ca o julitură în pânza pictată, prin care puteau trece dincolo cei care știau să citească. Dar puțini știau. Oricum, nu Anne.

Printr-un circuit complicat și natural, favorizat de construcția poveștii, una dintre bijuteriile lui Frank Frink ajunse în mâinile domnului Tagomi, înaltul funcționar japonez ale cărui încercări de a găsi un cadou provocaseră, indirect, concedierea și schimbarea meseriei artizanului – asta fără ca vreunul din ei să știe, pentru că nu se întâlniseră niciodată. Domnul Tagomi avea și el necazuri. Pentru a salva o viață, trebuia să jertfească două, lucru greu de suportat de un budist. Rămăsese în prostrație pe o bancă, o siluetă mărunță, slabă, în costum negru, într-un parc din San

Francisco. Mașinal, scoase bijuteria din buzunar și începu s-o pipăie, s-o privească. Triunghiul de argint reflecta razele soarelui.

Părăsind, gânditor, parcul, domnul Tagomi fu uluit nevăzând biciclete-taxi. Apoi, mergând pe chei, se opri cu gura căscată: o lășie gigantică de beton se întindea de-a lungul golfului. Semăna cu o instalație monstruoasă de bălci, pe care se înghesuiau vehicule cu forme bizare. Domnul Tagomi crezu că visează. Trecuse pe acolo în fiecare zi și nu văzuse niciodată șoseaua aceea futuristă, a cărei construcție ar fi trebuit să dureze luni, ani... Dar degeaba clipea din ochi, viziunea aberantă nu dispărea. Zăpăcit, întrebă un trecător, care-i răspunse că era autostrada spre Embarcadero. Tonul răspunsului fusese surprins și amuzat, de parcă s-ar fi adresat unui idiot. Lipsa de respect a albului îl șocă pe domnul Tagomi. Dornic să se refacă, intră într-un bar, dar nici unul dintre albi așezați în fața tejghelei nu se ridică pentru a-i ceda locul. Simțea că-i fuge pământul de sub picioare. În ce coșmar nimerise? Triunghiul de argint îl scosese din universul lui, din spațiul și timpul său. Rătăcea, fără nici un reper, într-o zonă crepusculară, amenințătoare, despre care nu știa dacă are o existență obiectivă sau dacă era dovada unei boli subite: tulburări profunde ale urechii interne, somnambulism, halucinații...

Apoi bicicletele-taxi reveniră, cu americani care pedaleau pentru japonezi. Lumea familiară reapăru. Domnul Tagomi nu lipsise mai mult de zece minute. Dar se întrebă până la sfârșitul vieții unde petrecuse acele zece minute și nu mai îndrăzni să privească bijuteria stranie care-i deschisese poarta. Nici să răsfoiască romanul scandalos și celebru al lui Hawthorne Abendsen, *Lăcusta cântărește mult*.

Acest Hawthorne Abendsen era un scriitor de science fiction a cărui carte, interzisă de Reich, circula mai mult sau mai puțin liber în zona japoneză și provoca controverse pasionate. Descria o lume imaginară în care aliații câștigaseră războiul în 1945.

Așa cum îi puna pe cei apropiați să treacă un test, Dick își puse aproape toate personajele să parcurgă romanul lui Abendsen. În ochii unor cititori părea un gen de ficțiune deosebit de stupidă și zadarnică, mai stupidă și zadarnică decât anticipația, pentru

că nimeni nu poate jura că un lucru nu se va întâmpla, dar că un lucru nu s-a întâmplat... la ce-ar folosi? Alții o considerau tulburătoare. *Ciudat că nimeni nu s-a gândit până acum să scrie o asemenea carte. Dă de gândit, te învață ceva. Ne ajută să ne apreciem fericirea. Sigur, nu-i amuzant să fii sub dominația japonezilor, dar am fi putut nimeri mai rău...*, comentează un personaj.

Reacția cea mai vie a fost cea a Julianei. Imaginându-și-o pe bruna seducătoare și ușor nevrozată, Dick nu numai că dăduse frâu liber unei fantasmе erotice, dar și creionase portretul cititoarei ideale – pentru el era același lucru. Ea nu-l dezamăgi. Nu crezu că romanul lui Abendsen era bizar, că te distrăgea de la lucrurile serioase, ci că era *adevărat*. *Oare sunt singura care știe? Aș paria că da. Nimeni în afară de mine n-a surprins înțelesul romanului. Autorul ne-a vorbit despre universul nostru, despre ce ne înconjoară acum și aici. Vrea să vedem lucrurile așa cum sunt. Deci trebuie să le recunosc.*

Când injectase în intrigă, pentru a o complica, un scriitor care în lumea cărții lui scria una simetrică ei, nu știa dacă o să-l facă să apară, dacă personajele sale îl vor vedea sau nu. Poate ar fi mai bine să nu se știe dacă există. Ideea de a-l prezenta îl seducea și-l speria, de parcă s-ar fi apropiat de-o oglindă.

De parcă s-ar fi apropiat de el însuși și s-ar fi întrebat cine vine. O reflectare, bineînțeles, o simplă reflectare. Dar unui anumit tip de oameni le e imposibil să-și imagineze că oglinda nu are adâncime, că dincolo de suprafața aceea considerată plană nu există o lume la fel de completă și de reală ca a noastră, poate chiar mai mult. Că acel culoar căruia îi vedem începutul nu se continuă în lumea oglinzii. De aici se ajunge la ideea că lumea adevărată se găsește de cealaltă parte a oglinzii și că noi locuim în reflexie. Phil știa toate astea din copilărie și știa chiar mai mult ca alții: el știa că locuiește de cealaltă parte a oglinzii. În această parte, zisă reală, Jane era moartă, nu el. Dar în cealaltă era invers. El era mort și Jane se pleca temătoare spre oglinda în care locuia sărmanul ei frate. Poate că lumea adevărată era cea a lui Jane, poate că el trăia în reflexie, în limburi. Realitatea fusese imitată pentru a nu se

speria, dar trăia printre morți. Va trebui să scrie o carte în care să povestească asta: cum descoperă cineva că suntem morți cu toții.

Oracolul îi ordonase să descrie lumea ascunsă de cealaltă parte a oglinzii și, ghidat pas cu pas, se supusese. Descriesese cartea pe care o scrisese în locul lui Hawthorne Abendsen. Descriesese fata cu păr negru, opusa lui Anne, dar și-o imaginase astfel pe Jane, iar fata înțelesese, cum ar fi înțeles Jane și cum nu va înțelege niciodată Anne, că Hawthorne Abendsen nu vorbea despre altă lume, despre o lume imaginară, ci despre lumea reală. Iar ea voia să-l întâlnească. În locul lui Abendsen i-ar fi fost teribil de frică și de poftă totodată – ca și cum ar fi întâlnit-o pe Jane sau moartea. Dar nu decidea el.

Se apropia de sfârșitul cărții. Știa asta, scriind-o, ca un cititor care poate număra paginile ce i-au rămas. Juliana oprise mașina pe marginea unui drum pustiu, care traversa Munții Stâncoși. Părul negru i se udase. Sâni mici, tari, îi palpită sub rochia nouă, frumoasă, oferită de un nazist căruia îi tăiasse carotida cu briciul, în urmă cu câteva ore. Scoase din poșetă cele două volume negre, jerpelite, ale ediției Baynes și lansă, în mașina al cărui motor mergea, cele trei monede, întrebând: *Bine, acum ce trebuie să fac? Te rog, spune-mi ce trebuie să fac.*

Obținu hexagrama 42 – mărirea – pe care trei linii mobile o transformară în 43 – străpungerea.

Trebuie anunțat lucrul la curtea regelui. Conform adevărului. Pericol.

Dick își mușcă buzele. Sperase într-un răspuns vag, așa cum face de multe ori *Yi-King*, un răspuns pe care-l poți interpreta după plac. Dar acesta era de-o claritate înspăimântătoare. Trebuia să se ducă la curtea regelui. Juliana plecă.

Se știa de la începutul cărții că Abendsen locuia într-un buncăr izolat în plin munte – de unde porecla de stăpân al castelului înalt – dar Dick nu era interesat să descrie așa ceva, iar el știa prea bine că nici nu era adevărat. Călătoria Julianei luă sfârșit într-o periferie din Cheyenne, Colorado, în fața unei case albe, cu o alee din pietre plate ce ducea la garaj, cu o tricicletă

de copil pe peluza îngrijită. Parterul era luminat, se auzea muzică, zgomot de voci: o petrecere, o banală petrecere.

Intră. Doar câteva pagini, gândi Dick, un dialog greu de scris și gata: voi afla ce povestește cartea aia afurisită.

Pericol.

Un invitat i-l indică Julianei pe stăpânul casei. Iată deci cum arată Hawthorne Abendsen: un individ solid, bărbos, care bea Old Fashioned cu gheață. Femeia se apropie de el și, fără să-i fie prezentată, începură să discute. Bărbatul îi oferă o băutură, ea acceptă. Ce dorea? Oh, un Old Fashioned cu gheață ar fi fost bun...

Spuse de ce venise și puse întrebări. De ce scrisese acea carte? El îi explică felul în care se servise de oracol – care decisese totul, subiectul, perioada istorică, personajele, făcuse cele o mie de alegeri mărunte, necesare elaborării unei povești. Mărturisi chiar că întrebase cum va fi primită cartea: oracolul răspunsese că va fi un mare succes, primul din cariera lui.

Dick bătu în lemn, dar Juliana scutură din cap, nerăbdătoare. Nu venise să afle cum scriseseră cartea Abendsen și oracolul, ghicise asta de mult timp. Voia să știe pentru ce. De ce oracolul decisese să scrie un roman prin intermediul lui Abendsen? De ce *acest* roman? De ce această temă aiurită și nu alta?

Abendsen nu avea un răspuns. Nici Dick. Nu le rămânea decât să întrebe oracolul. Aduseră cartea, cele trei monede chinezești, o foaie de hârtie și un creion pentru a desena hexagrama. Apoi puseră întrebarea: *Oracol, de ce ai scris* Lăcusta cântărește mult? *Ce concluzie trebuie să tragem de aici?*

Dick își ținu răsuflarea, apoi aruncă monedele, de șase ori. Construi hexagrama.

Suen sus, tui jos.

61. *Tchung Fu*, adevărul interior.

Vântul suflă pe munte și vâlurește suprafața apei. Așa se manifestă efectele vizibile ale invizibilului.

Urmă un moment de tăcere.

Știu ce înseamnă, zise, în cele din urmă, Juliana.

Abendsen o privi cu o expresie neliniștită, aproape feroce.

– Că romanul meu e adevărat, nu?

– Da.

– Germania și Japonia au pierdut războiul?

– Da.

El închise cartea, se ridică în tăcere.

– Nici măcar tu, spuse Juliana supărată, n-ai curaj să privești adevărul în față!

Și plecă.

Dick o urmă, perplex. Așa era sfârșitul cărții? Nici un editor n-ar fi acceptat-o. I s-ar fi cerut să explice, să se justifice. Chiar el, autorul, nu se simțea în largul lui. În *Timpul dezarticulat* nu se mulțumise să afirme că Ragle Gumm avea dreptate, explicase și de ce. Se chinuise să inventeze povestea cu apărarea antirachetă care impunea reconstituirea unei lumi din trecut în jurul eroului. Acea explicație făcea parte din obligațiile sale față de public. Acum își dădea seama că nu se gândise o secundă la așa ceva scriind *Omul din castelul înalt*. Ca un scriitor de romane polițiste care ar fi așteptat ultimul capitol pentru a se întreba cine a ucis, cum și de ce. Se bizuise pe *Yi-King*, acesta va găsi o cale să-l scoată la lumină. Iar *Yi-King* îl lăsase fără alte resurse în afară de confirmarea aceea evazivă, batjocoritoare, un fel de *koan* zen fără sens. Lucru cu atât mai agasant cu cât, dacă ar fi știut din timp, ar fi presărat jaloanele necesare în cursul povestirii, iar o revelație de acest fel și-ar fi găsit perfect locul într-o carte ce vorbea, măcar în parte, despre nazism. O idee care-l izbise citind cartea lui Hannah Arendt: că scopul unui stat totalitar este de a despărți oamenii de realitate, de a-i face să trăiască într-o lume fictivă. Statele totalitare au dat consistență acelei himere care este crearea unui univers paralel. Privilegiul pe care sfântul Thomas d'Aquino îl nega Atotputernicului, iar sfântul Damian i-l recunoștea – să modifice trecutul, să facă să nu existe ceea ce existase – fusese înhățat de naziști și de bolșevici, care rescrisese istoria și impuseseră versiunile lor apocrife. Troțki nu fusese niciodată în fruntea Armatei Roșii, Beria dispăruse din Enciclopedia sovietică în favoarea unui vecin de alfabet mai puțin compromis, strâmtoarea Behring, cât despre victimele mai puțin ilustre ale lagărelor de concentrare, obiectivul nu fusese numai să le ucidă, ci să le facă să nu fi existat niciodată. Într-un fragment extraordinar,

Arendt descrie foaia mare pe care poliția înfățișează anturajul fiecărei persoane considerate nedemnă de a trăi: în jurul punctului care o reprezintă se înșiră, în cercuri concentrice, mulțimea punctelor reprezentând familia, prietenii apropiați, apoi colegii de muncă, cunoștințele îndepărtate; apoi indivizii care, fără a-l cunoaște personal, au auzit de indezirabil. Doar problema practică a dimensiunilor hârtiei interzicea extinderea cercului la întreaga omenire. Dick citise o teorie a unui statistician, care-i plăcuse foarte mult, conform căreia oricare persoană de pe Pământ se află la cinci, șase strângeri de mână de oricare dintre semenii săi. *Asta înseamnă, îi explicase el lui Anne, că tu ai strâns mâna cuiva care a strâns mâna cuiva care a strâns mâna cuiva care a strâns mâna, să zicem, a lui Richard Nixon sau a unui locuitor anume din Benares.* Acest principiu al contaminării universale, coșmar și carburant al utopiei totalitare, conducea, logic, la deportarea tuturor, inclusiv a deportatorilor. Dar, întrucât nici măcar un stat totalitar nu-i la adăpost de principiul realității, trebuia găsită altă soluție, constând în ștergerea celor dispăruți nu numai din documente, ci și din memoria celor lăsați provizoriu în pace. Iar unul dintre lucrurile cele mai groaznice pe care le-au arătat statele totalitare omenirii a fost că un asemenea lucru era posibil. Dacă al treilea Reich ar domni acum asupra Europei, nu numai că logica sa exponențială l-ar fi făcut să extermină zeci de milioane de oameni, dar la fel de probabil ar fi fost ca supraviețuitorii, cu gâtul iritat de fumul de la cuptoarele crematoriilor, să nici nu știe. Nu știi, dacă acesta-i prețul supraviețuirii.

Citise, într-o revistă de popularizare, relatarea unei experiențe psihologice: pe o tablă sunt trasate două linii – una, A, evident mai lungă decât cealaltă, B. Apoi tabla e arătată unui grup de cinci persoane, oamenii fiind rugați să spună care linie e mai lungă. După ce toată lumea râde de un test atât de ușor, urmează răspunsurile. Patru membri din grup, complici ai experimentatorului, afirmă, împotriva evidenței, că linia B e mai lungă decât A. Al cincilea, care este de fapt singurul subiect al experienței, sfârșește, invariabil, cu prețul unei profunde dezorientări psihice, să respingă mărturia simțurilor și să se ralieze opiniei generale.

Acest gen de experiențe a fost realizat, la scară mare, de către statele totalitare. Ele au dezvoltat talentul de a arăta oamenilor un scaun și de a-i face să spună că-i o masă. Mai mult, să-i facă să creadă că-i așa. Din acest punct de vedere, ceea ce povestise în roman, împins de oracol, nu era deloc absurd. Atinsese chiar un adevăr profund.

Evident, gândea el, ipoteza ar fi fost mai plauzibilă invers: nu există suficiente motive pentru ca o democrație, chiar roasă de vânătoarea de vrăjitoare, să mențină oamenii în ideea că trăiesc într-un regim totalitar; dimpotrivă, dacă Germania și Japonia ar fi câștigat războiul, ar fi fost de imaginat că ar fi încercat să-i facă pe americani să creadă contrarul, pentru a-i domina mai bine. Aceștia ar continua să-și ducă viețile lor suportabile de mahala, lăudând constituția, fără să știe că sunt supușii alienați ai Reich-ului. An după an, milioane de concetățeni ai lor dispăreau fără urmă, iar nimeni nu dădea nici o atenție faptului, atât de puternic e la om, dacă-i încurajat un pic, instinctul de a ignora. Dar, în acest caz, era datoria lui Phil Dick, locuitor al Americii pretins libere, nu a lui Hawthorne Abendsen, dublura sa ce-l oglindea, să fie bănuitor și să-și manifeste bănuielile sub forma unui roman.

Exact asta făcuse.

Calmează-te!

Dădu din cap, se scutură, pentru a se smulge din acel raționament absurd. Parcurse încă o dată comentariul hexagramei, sperând să găsească o inspirație pentru a încheia cartea.

Doar un suflet lipsit de prejudecăți e capabil să primească adevărul.

Chicoti, imaginându-se spunând asta editorului furios. Apoi făcu o ultimă încercare.

Mong, nebunia tinereții.

Nu-s eu cel care-l caută pe tânărul nebun, tânărul nebun mă caută pe mine. La primul oracol, îl informez. Dacă întreabă de două, trei ori, devine inoportun. Dacă-i inoportun, nu-l mai informez. Perseverența e avantajoasă.

Bine, bine, zise el, jignit. Am înțeles.

Juliana spusese, deci, tot ce era de zis. Scrise cuvântul *sfârșit*, apoi se întoarse în casă gândindu-se că i-ar fi plăcut să citească ultimele pagini din *Lăcusta cântărește mult*, pentru a afla dacă acolo se vorbea de el și cum se descurcase celălalt.

Idiotenia

După cum prezisese oracolul, *Omul din castelul înalt* a fost primul succes din cariera sa: a obținut premiul Hugo, cea mai importantă recompensă la care poate spera un autor de science fiction.

După câteva săptămâni, primi un pachet mare, care conținea manuscrisele celor unsprezece romane *mainstream* ale sale, însoțite de o scrisoare a agentului său literar, în care acesta îi spunea că făcuse tot ce-i fusese cu putință, dar că nimeni nu le voia și că abandona, cu regret, colaborarea în această privință. Fu dezamăgit, dar nu surprins. Își imaginase că un obstacol, de netrecut și de neînțeles, ca un câmp magnetic, îl despărțea de acel pământ al făgăduinței, literatura respectabilă. Zarurile fuseseră aruncate: va fi rege în satul lui, nu al doilea în Roma. Karma sa, glumea el doar pe jumătate, voia asta.

Acest verdict dublu îl situa, se părea că definitiv, pe un loc care repugna amorului său propriu (ca și celui al lui Anne), dar începuse să înțeleagă că era al lui și că doar acesta putea să-i ofere ocazia să arate ce poate. Mai mult decât premiul (de pe urma căruia aștepta câștiguri materiale ce nu veniră), bucuria, impresia de măiestrie dovedită jucând, în cealaltă parte a oglinzii, rolul lui Hawthorne Abendsen, îl convinseseră că-și găsisese calea. Ceea ce va scrie acolo, ceva ce nu putea pluti decât sub pavilionul

science fiction-ului, urma să fie scris numai de el. N-avea importanță că asta implica faptul că va rămâne sărac, obscur sau celebru într-un mediu căruia luciditatea lui îi interzicea să nu-i recunoască micimea: nu se resemna cu veselie, dar își dădea seama că avusese norocul să nu trebuiască să aleagă.

De când un oracol vechi de cinci mii de ani îi garantase *adevărul interior*, pătrunsese metodic în labirintul *idios kosmos*-ului său. *Idioțenia* sa personală se organizase în jurul intuiției că realitatea nu poate fi percepută direct, deoarece e filtrată de subiectivitatea fiecăruia, dar și că acel consens aproape general în privința realității rezultă dintr-o înșelăciune. Ceea ce toate persoanele rezonabile consideră, dincolo de diferențele de percepție și de judecată, drept realitate nu-i decât o iluzie, un simulacru urzit fie de o minoritate pentru a profita de majoritate, fie de o putere exterioară pentru a stăpâni lumea. Ceea ce numim realitate nu-i realitatea.

Pe această intuiție se grefă o idee care circula atunci pe țărmul Pacificului și care încerca să prezinte anumite moduri de conștiință deformată drept căi de acces direct la Realitate (cu literă mare).

În 1954, Aldous Huxley publicase o relatare despre o ședință cu mescalină, sub un titlu împrumutat dintr-o frază a lui William Blake: Dacă *porțile percepției* ar fi curățate, orice lucru ar părea omului așa cum este – infinit. Satiric strălucit la începutul carierei, Huxley surprinsese, chiar consternase pe o parte dintre admiratorii lui, orientându-se spre studiul misticismului și al experienței comune ce se degajă dincolo de diversitatea religiilor. Mescalina îl impresionase teribil. Recunoscând, din vârful buzelor, că lucrurile care se petrec sub influența drogurilor nu pot fi considerate iluminare mistică, susținea că *a fi dincolo de limitele percepției ordinare, a avea ocazia de a vedea în câteva ore atemporale lumea exterioară și interioară, nu cum apar acestea unui animal obsedat de supraviețuire sau unui om saturat de cuvinte și idei, ci așa cum sunt transmise, direct și necondiționat, de Spirit, constituie o experiență de-o valoare inestimabilă, ceea ce teologii catolici numesc grație gratuită, nu necesară izbăvirii, dar utilă ca putere și care trebuie acceptată cu recunoștință, dacă există.*

Prezenta mescalina ca un mijloc de a face un tur în *idios kosmos*-ul lui Buddha sau al Maestrului Eckhart, adică în realitatea ultimă. Mijloc facil – lucru aproape vexant – la îndemâna oricui, fără pericol. Adică *aproape* fără pericol. Descriindu-și experiența, Huxley nu putea evita semnalarea unui abis pe care el însuși, cobai lipsit de tulburări psihice, îl întrevăzuse: că scufundarea în Realitate nu caracterizează numai starea mistică, dar și nebunia, deci tendințele de care nu ești întotdeauna conștient pot conduce la fel de bine în infern, ca și în paradis. În continuarea lui Bergson și a filosofiei vitaliste, Huxley considera creierul ca pe un mecanism de filtrare a Realității, prea bogată pentru receptorii modești cu care suntem echipați. Acest mecanism poate fi deschis punctual de droguri sau distrus cronic de maladii mintale. Iar dacă Realitatea se lasă contemplată cu seninătate de unii care, precum Huxley, se extaziază recunoscând corpul-dharma al lui Buddha în cutele pantalonului, ea este îngrozitoare pentru alții, *ajungând să-i facă să interpreteze straniețatea sa neîntreruptă, intensitatea sa arzătoare ca manifestări ale răutății umane sau cosmice, producând reacții mergând de la violență ucigașă la catatonie. O dată pornit pe acest drum infernal, nu mai poți să te oprești. O dată pornit pe drumul greșit, tot ce se întâmplă este o dovadă a conspirației dirijate împotriva ta. Da, concluzionează Huxley îngrozit, cred că știi acum ce-i nebunia.*

Primii experimenatori ai LSD 25, sintetizat în 1943 de Albert Hoffmann pentru laboratoarele Sandoz, nu-și imaginau că această substanță putea servi la altceva decât pentru cunoașterea din interior a nebuliei. În majoritate psihiatri, o considerau *un simulator al schizofreniei*, care le permitea, pentru scurt timp, să simtă ce simțeau pacienții lor. Doar mai târziu, sub influența lui Huxley și a grupulețelor pe jumătate științifice, pe jumătate religioase, din Los Angeles, care îl admirau, s-a avut în vedere folosirea ei pentru cunoașterea Realității ultime. Unii nu ezitau să numească aceasta sub cea mai veche denumire codificată: Dumnezeu.

Când descoperi *Porțile percepției*, a cărei audiență era extraordinar de mare în California de la începutul anilor șaiszeci, ideile lui Huxley treziră în Dick un ecou familiar. Se gândise

întotdeauna la așa ceva. Dar în epoca aceea nu luase nici mescalină, nici LSD, nu se atinsese nici măcar de marijuana și ar fi fost șocat dacă i s-ar fi spus că-i un drogat. Ar fi răspuns, dând din umeri, că nu-i un scriitor elegant, dintre cei care se amuză, în cabinetul lor împodobit cu pânze ale maestrilor, să facă asemenea experiențe, discutând savant despre ele, ci un proletar înlănțuit de masa de lucru, care trebuia să câștige pâinea familiei și n-avea nici timp, nici bani să se drogheze. Sigur, lua fără încetare pilule, serpasil pentru tahicardie, semoxydrină pentru agorafobie, benzedrină pentru a-și stimula creierul, plus câte ceva pentru a înlătura efectele secundare ale celor dinainte. Sigur, pilulele alea îl aduceau uneori în stări bizare, îl făceau să vadă lucrurile și oamenii ca la raze X, iar interiorul indivizilor semăna cu cel al unui radio sau al unui televizor, o îngrămădeală de fire, componente de metal și plastic. Acele viziuni n-aveau nimic agreabil. Nu era agreabil nici să citească prospectul unui medicament din care lua zilnic, de ani de zile, doza maximă, și să descopere că abuzul ducea la halucinații, delir, tulburări vasculare grave, la *moarte*. Dar nu putea să se lipsească de ele, ritmul lui de lucru depindea de ele. Nu le lua nici din plăcere, nici ca să descopere corpul-dharma al lui Buddha în pliurile unui pantalon de 200 de dolari. De altfel, el purta blugi.

În schimb, se considera un fel de autoritate în domeniul maladiilor mintale, după cum stă dovadă, cu o grijă a detaliilor aproape de parodie, tabloul clinic din romanul său *Clanurile Lunii alphanе*, apărut în 1963. Acea Lună alphană servise, inițial, drept centru de primire pentru coloniștii umani cu tulburări psihice, dar un război întrerupsese legăturile cu planeta mamă, iar bolnavii, lăsați să se descurce singuri de două generații, edificaseră o societate de clanuri, comparabilă cu căștele indiene: existau *manșii* - maniaci, dominatori, agresivi, care exersau autoritatea imperioasă din orașul lor, Înălțimile Da Vinci; *parii* - paranoici, politicieni subtili și strategii, ascunși în spatele a mii de sisteme de apărare în bunkerul lor din Adolfville; *depîi* - maniaco-depresivi care rătăceau în sumbrul oraș Cotton Mather; *ob-comii* - obsedații, dintre care se recrutau funcționarii; *polii* - schizofreni polimorfi, care-și exercitau geniul creator capricios în cătunul

Hamlet-Hamlet; *schizii* – poeți și vizionari rătăcitori; iar la baza scării sociale, *hebii* – hebefrenii vegetativi, ghemuiți în mizeria din Gandhitown, cu toate că aveau în rândurile lor sfinți cu mari puteri psihice. Dick își propusese în roman să compare meritele diverselor psihoze din punctul de vedere al supraviețuirii și, după cum erau timpurile, întocmi un bilanț mai mult decât pozitiv: societatea alphană funcționa destul de bine, se deosebea prea puțin de a noastră, în care oricine, deși oficial sănătos, poate fi încadrat în una sau alta dintre categoriile clinice. Se procedează la această clasificare, ca la o formalitate vamală, când sosesc vizitatori pământeni, iar rezultatele testelor arată cât de puțin se cunosc oamenii considerați normali.

Această idee îl readuse pe Dick la sportul lui favorit din tinerețe. Începu să-i observe pe cei din jur, să le noteze reacțiile și răspunsurile la întrebările pe care se străduia să le pună cât mai natural posibil, pentru a determina către ce fel de psihoză tindea fiecare. Sigur, nu dispunea de teste atât de elaborate precum psihiatrii din cartea sa, dar se baza pe intuiție și, uneori, *Yi-King* îl ajuta să întocmească un diagnostic. Fetele acceptară cu entuziasm jocul: ce fel de nebun ești? Cel care se consideră șoarece? Cel care se consideră Abraham Lincoln? Cel care se consideră directorul azilului? Sau ce? Ele jucau fără încetare, îi convertiră și pe colegii lor. Fu distracția sezonului și chinul învățătoarei, exasperată de râsetele nebunești provocate la elevii ei de dialoguri absurde de genul:

– Tigrii nu mănâncă rogojini!

– Nu, dar nu-s convins că directoarea știe!

Când află că moda fusese lansată de micuțele Rubenstein, învățătoarea vru să-i anunțe pe părinți. În lipsa lui Anne, o primi Phil, care arată un viu interes pentru teoriile ei pedagogice și o asigură că va avea grijă să poțolească imaginația fiicelor sale. Dar nu se putu împiedica, atunci când o conducea spre ieșire, să nu ia, pentru câteva secunde, figura aceea de iluminat care-o făcea să râdă pe Laura, cu ochi strălucitori, cu expresie în același timp sardonică și încântată, și să șoptească:

– Să nu spuneți la nimeni: eu sunt Phil Dick, celebrul scriitor!

Învățătoarea îl privi uluită. Figura lui redevenise cea a părintelui atent, responsabil, care o ascultase expunându-și doleanțele.

– Vă rog? se bâlbâi ea.

– N-am spus nimic.

Femeia preferă să creadă că visase.

Anne nu aprecia prea mult asemenea amuzamente. Nu dorea să reamintească fiicelor ei că tatăl lor murise într-un spital psihiatric, dar nu se jena să-i reamintească lui Phil propriile lui antecedente. Făcuse destule isprăvi, la începutul legăturii lor. Mai mult, Anne avea simțul familiei și ținea s-o invite regulat pe Dorothy, care îi făcea toate confidențele pe care o mamă le poate face nurorii sale, spre disperarea fiului său: cât de drăguț era când fusese mic, cât de sălbatic fusese, ce spuneau psihiatrii apropo de sora lui moartă, până la ce vârstă făcuse pipi în pat... Povestea cu plăcere despre sora ei, Marion, care născuse și ea gemeni. Spre deosebire de ea, Marion nu lăsase să moară pe nici unul dintre copii, se dovedise o mamă desăvârșită. Dar, spre sfârșitul anilor patruzeci, pe când Phil era student, sora ei suferise brusc, fără vreun motiv aparent, de grave tulburări mintale, ce duceau spre schizofrenie catatonică. Dorothy se ocupase mult de ea, îi făcuse vizite frecvente la spital și, între două internări, o primea la ea, plecarea recentă a fiului lăsându-i o cameră liberă. O înconjura cu îngrijiri devotate, dar excentrice, trecând după chef de la un tratament miraculos la altul, de la dianetică la lada cu orgoni reichieni. Avea o părere romantică despre boala surorii sale și pretindea că, spre sfârșit, când Marion avea o senzație permanentă, atroce, de nod în gât, se bucura de cele mai minunate viziuni. Într-o zi, le citi cu solemnitate lui Phil și Anne orația funebră pe care o trecuse în jurnalul ei intim când murise Marion, cu zece ani în urmă: *Nu mai voia să trăiască. Atracția celeilalte lumi, în care trăia și care conținea tot ce considerăm noi drept esență a creației, era prea puternică. Încercase, zadarnic, să trăiască simultan în lumea aceea și în cea comună celorlalți. Dar cu cât trece vremea, cu atât sunt mai convinsă că fiecare are o lume ce-i e proprie, că nimeni nu aparține cu adevărat lumii reale. Suntem niște străini.*

Această lectură îl indispuse pe Phil. Anne îi făcu cu ochiul, pe jumătate complice, pe jumătate cu cruzime, de parcă i-ar fi zis limpede: *Văd că ai de unde să moștenești!*

(Pentru a completa povestea: la scurt timp după moartea lui Marion, soțul văduv pretinse că a primit de la decedată mesaje care-i comandau să se însoare cu Dorothy, cu care nu se înțelesese prea grozav până atunci. Căsătoria avu loc în 1954, iar de atunci Dorothy crescău gemenii surorii sale – detaliu pe care Phil îl folosea ca încununarea poveștii, când dorea să arate ce caz interesant era.)

Imediat după *Omul din castelul înalt* scrise o carte, *Alunecare de timp pe Marte*, în care, cu mai multă seriozitate decât Huxley, după escapada lui mescaliniană, puneă întrebarea: ce înseamnă să fii psihopat?

Povestea începe cu o sinucidere – zvonul despre ea se propagă din personaj în personaj, pe toată durata romanului – și descrie o speculație imobiliară pe Marte, colonie neglijată de Pământ, unde s-au dezvoltat clanuri rivale. Pentru a acționa convenabil, șeful puternicului sindicat al instalatorilor ar vrea să arunce o privire în viitor. Un psihiatru mios îl expune o teorie la modă, conform căreia autismul și schizofrenia, în general, sunt tulburări ale perceperii timpului. Existența unui schizofrenic se distinge de a noastră prin faptul că schizofrenicul are totul acum, fie că vrea sau nu: s-a trezit cu toată rola de film, pe care noi o vedem rulând imagine cu imagine. Pentru el nu există cauzalitate, ci doar principiul de conexiune acauzal, numit de Wolfgang Pauli *sincronicitate* și despre care Jung, înlocuind o enigmă prin altă, pretindea că explică orice coincidență. Ca o persoană sub influența LSD-ului sau ca Dumnezeu, dacă-și cunoaște lumea propriului *idios kosmos*, e cufundat într-un veșnic prezent. Realitatea îi parvine în bloc: un fel de accident de mașină perpetuu, care continuă și va continua mereu. Într-un fel, se poate susține că schizofrenicul are acces la ceea ce numim viitor. Suficient pentru ca șeful instalatorilor să se ambaleze și să facă apel la veșnicul ratat al romanelor lui Dick, un ex-schizofrenic ce se ocupă cu reparații de echipamente, de la prăjitoare de pâine la palete de

elicopter – artizanat foarte prețuit pe Marte, unde piesele de schimb sunt rare. Individul se însărcinează să construiască un sistem care să-i permită să intre în contact cu un copil autist, Manfred, și să smulgă din spiritul acestuia informațiile prețioase.

Depanatorul nu-i foarte încântat. Nu-i plac lucrurile care-i amintesc de trecutul lui schizofrenic, care trezesc întrebări pe care el s-a străduit să le uite: când îl văzuse, odinioară, pe patronul lui ca pe o construcție artificială făcută din piese și fire electrice, fusese o halucinație sau o viziune, o izbucnire psihotică sau o imagine a realității adevărate, căreia îi fusese îndepărtată fațada? Se atașează de tânărul autist, încât ajunge să-și imagineze, cu tot atâta optimism cât manifestase Dorothy față de Marion, că *trebuie să existe în spiritul închis al puștiului asta o lume feerică, de puritate, de frumusețe, de inocență adevărată*.

Gravă eroare. Curând au loc incidente bizare: un disc de Mozart, în interpretarea lui Bruno Walter, se dovedește a fi o cacofonie îngrozitoare; dacă petrece o seară cu prietenii, e suficient să nu se uite atent la ei, pentru ca la periferia câmpului vizual trupurile lor să se prăbușească, să plesnească, descompunându-se organic. Universul obiectiv în care se mișcă personajele este invadat, progresiv, de cel al lui Manfred. Dacă găsește în ei un teren favorabil, copilul îi atrage în realitatea lui. Iar acea realitate este atroce, roasă de entropie, un teritoriu al morții. Citind eseurile clinice ale psihiatrului elvețian Ludwig Binswanger, Dick fusese impresionat de conceptul *lume-mormânt*. Schizofrenicul trăiește într-o lume-mormânt, în care totul s-a întâmplat și se întâmplă, dar în care nu se va întâmpla niciodată nimic – într-o moarte eternă, dacă se poate spune că asta înseamnă a trăi. Iar acel mormânt vrea să-i înghită pe toți cei ce se apropie, încearcă să devină orice ființă și orice lucru.

Toată lumea devine Manfred. Din orice gură iese mormăitul trist ce-i ține loc de voce. *Aș vrea să vorbesc cu cineva care să nu fie el!* exclamă, scârbit, depanatorul, dar tot Manfred îi mișcă și lui buzele. Șeful instalatorilor călătorește în timp, așa cum și-a dorit, dar acel timp este al lui Manfred, timpul mort din lumea-mormânt, iar călătoria devine coșmar. Fidela secretară devine un monstru de pradă, obiectele sunt colțuroase, ostile, cafeaua –

amară, otrăvită. O mască de neant, de tenebre totale apare deasupra instalatorului, coboară pe figura lui. Și el înțelege că nu va revedea niciodată realitatea caldă, vie, pe care a izgonit-o din prostie, că s-a pierdut pentru vecie în lumea autistului, că va muri acolo. Și moare.

Ce poate fi mai atroce decât să mori în coșmarul altuia? Dick îl scutește de acest sfârșit pe instalator, rezervându-i unul mai miostiv, dar mai ironic. Vraja încetează, individul iese din lumea-mormânt. Dar abia ieșit, e asasinat prosteste de un personaj secundar, apărut dintr-o ramură moartă a intrigii. În timp ce e dus în agonie la spital, instalatorul refuză să creadă. Râde. Nu se va lăsa înșelat a doua oară. Știe că-i tot într-un afurisit de univers schizofrenic unde mori în glumă și te trezești după aceea. Se va trezi imediat în realitatea caldă, vie, în care nu se pot produce asemenea lucruri. Și crezând asta, moare, de data asta cu adevărat.

Poate că-i mai bine așa, concluzionează depanatorul. Dick găsea că-i de două ori mai bine: instalatorul moare consolându-se că nu moare, și moare în lumea reală, nu într-o iluzie unde se poate întâmpla oricând ceva mai rău.

I-a plăcut să scrie sfârșitul cărții. Era liniștitor. Iluzia și realitatea o dată clar separate, supraviețuitorii puteau merge pe pământul solid al *koinos kosmos*-ului. Dar îndoiala depanatorului rămâne, pentru că un schizofrenic nu se vindecă niciodată. *Când o persoană devine psihotică, gândește el, nu i se mai poate întâmpla nimic, niciodată. Iar eu mă găsesc la limita acestei situații. Poate că am fost întotdeauna acolo.*

Poate am fost întotdeauna acolo.

Se gândise deja la asta. La cinematograful, în celebra zi în care i se făcuse rău văzând infanteriștii marini arzându-i pe japonezi cu aruncătoarele de flăcări. Dorothy îi povestise lui Anne anecdota, pentru a scoate în evidență sensibilitatea și antimilitarismul precoce al fiului ei. Dar ea nu știa ce simțise el, cu adevărat, în ziua aceea. Stând pe un fotoliu de pluș roșu jerpelit, cu o pungă de floricele în mână, privea marginile sălii în care fusese închis împreună cu o sută de persoane, în majoritate necunoscute, fasciculul luminos care ieșea din cabina din spatele lui, lărgindu-se

până la ecran, praful care dansa în conul de lumină, un ghemotoc al mochetei sub picioare și, deodată, înainte să înceapă actualitățile, *știuse*. Știuse, cu toată certitudinea, că nu există decât asta. Patru pereți, tavanul, podeaua și ceilalți prizonieri. Ceea ce credea că știe despre lumea exterioară, despre viața în lumea aceea, erau doar false amintiri, o iluzie insinuată în creierul lui, din răutate sau milă (imposibil de știut). Fusesse întotdeauna acolo, asistase întotdeauna la acel film despre care credea că-i viața lui. Peste un moment va crede că va ieși, că va merge cu mama lui pe străzile unui oraș din America numit Berkeley, că se va întoarce acasă pentru a asculta înregistrări ale melodiilor lui Schubert, când în realitate nu exista nimic din toate acestea, nici mama lui, nici Schubert, nici America, nici Germania, poate nici ceilalți spectatori închiși în sală cu el. Poate că figuranții ăia făceau parte din film. Atunci își făgăduise că, după ce va ieși sau va crede că a ieșit, să încerce să nu se lase înșelat, să-și amintească faptul că rămăsese în sală, că nu exista altă realitate. Presimțea că atunci gândul nu va mai avea aceeași certitudine, că i se va părea doar un paradox seducător, nu un adevăr vital. Ar fi vrut să fie cel care va fi peste câteva ore, să-l avertizeze să nu se lase înșelat. Pentru a grăbi acel moment, pentru a reveni în lumea iluziilor cu toată luciditatea, se prefăcuse că i se face rău în timpul jurnalului de actualități. Mama sa, neliniștită, îl condusese, sprijinindu-l până la ieșire. Se regăsiseră în stradă, la soare, iar câteva momente savurase bucuria de a ști că strada, soarele, femeia slabă, îngruntată, care-l întreba curioasă ce-a pățit, nu existau, că de fapt era în sală, că va fi mereu și că fusese întotdeauna. Dacă ar fi putut să vină și să plece în lumea iluziilor, să-și joace rolul fără să-și piardă luciditatea prețioasă, ar fi fost... Cum? Agreabil? Nici vorbă. Dar nu-i trebuia ceva agreabil, dorea *să știe*, să nu se lase înșelat. Simțea deja că ceea ce prevăzuse se întâmpla: iluzia își recăpăta drepturile, nu folosea la nimic să lupte, deja nu mai credea. Ultima lui dorință conștientă a fost ca luciditatea să-i revină într-o zi, măcar pentru câteva momente.

Îi revenise, în străfulgerări: la intrarea într-o baie în care nu știa cum să aprindă lumina; mai târziu, în altă sală de baie, una din cele trei dintr-o casă pe care o împărțea cu o femeie blondă

cu caracter dictatorial. În spatele ușii încuiate, o auzea plimbându-se, înjurând. Iluzie. Nou episod al filmului. Conform episodului acela, era în vârstă de treizeci și cinci de ani, bărbos, scria science fiction. Un om foarte cult, amator de ameteți și paradoxuri. Nu se închidea niciodată în baie fără să facă aluzii glumețe la iluminarea lui Martin Luther, care avusese loc, după cum spun manuscrisele latine, *in latrinis*. Cunoștea toate formele culturale pe care le luase drept ceea ce intuise: peștera lui Platon; visul lui Zhuang Zi, cel care, cu patru secole înaintea erei noastre, se întreba dacă era un filosof chinez care visase că-i fluture sau un fluture care visase că-i filosof chinez; și versiunea cea mai amenințătoare a acelei întrebări, puse în 1641 de René Descartes: *Cum să știu că nu-s pe cale de a fi înșelat de un demon răutăcios, infinit de puternic, care vrea să mă împingă să cred în existența lumii exterioare și a trupului meu?* Își făcuse o specialitate profesională din asemenea speculații și, după ce-i revenise amintirea certitudinii sale infantile, de la cinematograf, învățase s-o reînvie la comandă. Singur în baie, era suficient să-și privească figura din oglindă, trupul, podeaua, gândacul mort prins în perdeaua de la duș, pentru ca siguranța irealității a tot ce există să-i revină cu o ușurință deconcertantă.

Fusese întotdeauna acolo.

Nebunie în doi

Succesul literar realizat de *Omul din castelul înalt* nu-i schimbă condiția socială și materială, cu toate că primise premiul Hugo. *Alunecare de timp pe Marte*, de la care aștepta mult, trecu neobservat. Cu toată pensia oferită de familia bogată a defunctului soț al lui Anne, cu toate vânzările de bijuterii, le trebuia bani, mulți bani, după criteriile din Berkeley, pentru a întreține patru femei, cinci cu fetița, obișnuite cu un mod de viață burghez. Iar pentru a câștiga ceea ce Anne considera foarte puțin, trebuia să lucreze enorm. Amfetaminele îi permiteau să scrie un roman în câteva săptămâni, ca urmare publică o duzină în doi ani, dar plătea ajutorul lor prin depresii atroce. Se simțea incapabil să-și îndeplinească sarcinile, să-și asume responsabilități. Se îngrășa. În spatele bărbii figura îi devenise lividă, umflată. Insecte mari, negre, zumzăiau la periferia câmpului său vizual. Anne i se părea a-i fi dușman. Credea că ea se bucură dovedindu-i că-i un ratat, blocându-l cu această dublă contrazicere paralizantă: n-ai decât să muncești mai puțin și să câștigi mai mult, cum crezi că se descurcă alți bărbați? Îl disprețuia pentru că era un individ jalnic, dar ea avea nevoie de un individ jalnic pe care să-l disprețuiască, așa că Dick găsea o voluptate sinistră în a-i face pe plac, comportându-se ca un individ jalnic. Îi dedicase *Omul din castelul*

înalt, după cum îi promisese, dar ea albise văzând dedicația: *Pentru Anne, soția mea, fără tăcerea căreia n-aș fi putut scrie această carte.* O capodoperă de mitocănie, o răzbunare josnică de *Untermensch*, dar îl provocase. Sub aspectul ei de soție americană model, exista ceva de nazist: cruzime bazată pe certitudinea absolută că are dreptate, că are de partea ei dreptul, obiceiurile, ordinea naturală. Când își imaginase sistemul de caste de pe Luna alfană, se întrebese dacă el însuși ar fi fost plasat printre *schizi* (ipoteză măgulitoare, la urma urmei erau vizionarii găștii) sau printre *depi* (cufundați în stări depresive și, din nefericire, lucrul acesta i se părea mai probabil cu fiecare zi), dar nu se îndoise în privința nevestei lui: era o *mansă* sută la sută, maniacă, rece, un animal de pradă complet lipsit de empatie.

Se amuzase – dacă se poate vorbi de amuzament – să facă din romanul acela o dramă psihologică descriind relațiile lor. Eroul, Chuck Rittersdorf, avea același fel de meserie ca și el: programator de simulacre pentru CIA. Meserie fără prestigiu, prost plătită. Dar îi făcea plăcere să știe (doar el) că frazele sale ieșeau din gura perfect imitată a roboților umanoizi, de care agenția se servea în anumite situații delicate. Acest lucru îi dădea impresia de putere secretă, de utilitate, pe care, evident, soția lui n-o putea înțelege. Ea considera munca lui jalnică, necreativă, nedemnă de bărbatul căruia îi făcuse onoarea de a-l lua de soț. În general, femeia îl considera pe Chuck jalnic și nedemn de ea. Era o femeie seducătoare, ambițioasă. Specialistă în problemele altora, pe care le trata fără urmă de compasiune, era convinsă că ea nu are nici un fel de probleme. Dick chicotise în timp ce scrisese rândurile acestea. Se bucurase în ziua în care îi găsisese și ei o meserie. O adevărată găselniță: Mary Rittersdorf era consilier în probleme conjugale. Genul de ființă care nu tace, sigură de ea, tot timpul cu Freud și cu Jung în gură.

Cu toate acestea – sau tocmai din cauza asta – soțul consilierii o tulise. Da, Chuck fugise, se refugiase într-un hotel sordid, în speranța că o să treacă oarecare timp până ce ea o să-i afle adresa. Dick simțise o ușurare precară datorită fugii eroului său. De câte ori și-o imaginase pe a lui? Dar existau fetele, fiica lui și acea paralizie a voinței, tremurăturile acelea de îndată ce

reșea din casă. Unde să se ducă? Dacă pleca la întâmplare, cu valiza umplută în grabă, traseul se termina fără greș la mama lui, unde Anne venea să-l caute peste câteva ore. O aștepta în fața ușii, ca un condamnat convins că va fi prins de poliție. Știa că l-ar fi găsit chiar dacă s-ar fi ascuns mai bine. Și, în chiar primele capitole, Mary îl regăsește pe Chuck. Inutil de explicat cum, soiul asta de femeie te găsește întotdeauna, în cel mai scurt timp. Cu răceală, ea îi spune că de data asta va trebui să lucreze *cu adevărat*, pentru a plăti imensa pensie alimentară pe care i-o va stabili tribunalul.

– Știi foarte bine, protestă Chuck, că-ți voi da tot ce vrei.

– Ce-mi poți da tu nu-i de-ajuns.

– Nu pot să-ți dau ceea ce nu am.

– Ba da. Judecătorul e pe cale de a afla ceea ce eu am știut întotdeauna despre tine. Dacă te obligă cineva, poți să înfrunți foarte bine problemele cotidiene ale unui adult cu responsabilități față de soție și copii.

– Dar... trebuie să păstrez un mod de viață care mi-e propriu...

– Trebuie să-ți achiți mai întâi obligațiile față de noi, zise Mary. N-o să înțelegi niciodată ce te-a lovit. Vei plăti până la sfârșitul zilelor tale. Cât vei trăi, dragul meu, n-o să scapi de mine. O să te cost mai mult decât ai fi capabil să plătești vreodată...

După aceste cuvinte amabile, Mary zboară spre luna populată de nebuni, în cadrul unei misiuni ce avea nevoie de serviciile ei de psiholog. Dick bănuia că, exceptând mici amănunte, lucrurile se vor petrece exact la fel și cu Anne. N-o să-l lase nici după ce va face din el o moluscă. Aidoma lui Chuck, simțea o nevoie teribilă de simpatie, de compasiune, și nu cunoștea pe nimeni care ar fi putut să i le dea. De parcă ar fi fost izolat. Atrăgându-l în pânza ei, Anne făcuse vid în jurul lui. Prietenii lor erau ai ei. Animalele lor erau ale ei. Chiar și psihiatrul lor era al ei. Dacă ar fi putut avea o amantă... Avea chef s-o sune pe Kleo, să-i audă vocea, râsul răsunător care sfârșise prin a-l enerva – regreta acum caracterul deschis, veselie sinceră a acesteia – dorind să-i spună, doar să-i spună, în ce infern nimerise după despărțirea lor. Dar nu îndrăznea. Kleo se recăsătorise, tot cu un vânzător de la University Music. Probabil că era supărată pe el. Probabil că

aflase că vânduse casa *lor*, fără s-o anunțe și fără să-i trimită un ban. Anne îl împinsese la asta, spusese că-i vor da banii după ce-și vor pune la punct finanțele, dar știa prea bine că nu vor face niciodată așa ceva... Fusesse laș când cedase, laș și josnic. Ca întotdeauna când se simțea vinovat, i se făcea milă de el însuși.

Dar nu trebuia să i se facă milă, trebuia să bată la mașină, orice s-ar întâmpla, cu ochii pe calendarul ce prevedea că o carte începută trebuia terminată în trei săptămâni. Trebuia să găsească un mijloc de a lega cele două intrigi pe care le pornise, cât de cât: războiul dintre Chuck și Mary, și cel dintre clanurile Lunii albane.

Superiorii din CIA îi ordonară lui Chuck să animeze un robot care să facă parte din misiunea la care participa Mary. Ea credea că va avea de-a face cu un însoțitor seducător, dar era vorba, de fapt, de o mașină telecomandată de soțul ei. Chuck văzu imediat avantajele pe care le putea trage din această situație scabroasă. Un gelos ar fi profitat pentru a-și seduce propria soție și ar fi suferit mii de chinuri făcând dragoste cu ea, sub înfățișarea altuia, dar el nu era gelos, era soțul unei femei odioase, ce dorea să-l piardă, și i se oferise ocazia *s-o ucidă*. O să spună că robotul i-a scăpat de sub control. Va fi bănuț, dar nu se va putea dovedi nimic.

O dată concepută, ideea nu se lăsă alungată ușor. Chuck era un obsedat, la fel și Phil. Timp de vreo zece zile, toată lumea din casă găsi că-i bine dispus, lucru remarcabil în perioada când scria, când se îndopa cu pilule și aproape nu dormea. *Te joci de-a soțul model?* îl întrebă Anne. Juca, de fapt, alt rol: cel al unui robot conceput să-i semene și care trebuia s-o asasineze pe Anne. În același timp, juca rolul programatorului robotului, care, în vreme ce acționa conform programului *soțul model*, căuta momentul propice pentru a lovi. Asta dădea gust activităților celor mai plictisitoare, precum ștergerea veselei în timp ce Anne o spăla. O privea mișcându-se, o asculta perorând, debitându-și rugăciunile cu *shit* și *fuck*, bucurându-se să știe ce nu știa ea: că în orice moment putea s-o strangleze.

După două săptămâni, Chuck și cu el terminară traseul de combatanți, cot la cot. Transformaseră planeta nebunilor într-un abator fără să atingă, cu robot sau fără, singura țintă care-i interesa

și, ghemuiți într-o tranșee, își analizau eșecul, încercând să-i găsească un sens. *Poate că, într-o zi, când nimic nu va mai avea vreă importanță*, zise Chuck, *voi putea privi în urmă și voi vedea ce-ar fi trebuit să fac pentru a evita lucrurile acestea oribile: Mary și cu mine, tăvălindu-ne prin noroi, căutând să ne ucidem unul pe celălalt într-un peisaj funebru, pe o planetă străină, unde ne vom petrece restul existenței*

Într-adevăr, Chuck și Mary rămaseră pe Luna alfană, printre bolnavii psihici. Trebuiră să se supună testelor ce permiteau determinarea familiei clinice în care trebuia să fie incluși. Dick, în aceste circumstanțe, se trezi din moleșeala în care-l cufundase masacrul din penultimul capitol, cârpeala unui roman care lua apă peste tot, sentimentul propriei incapacități și nefericirea lui conjugală. Îi încredință lui Mary grija de a conduce testele, în calitate de psiholog, dar își rezervă dreptul de a anunța rezultatele. Spre surpriza generală, Mary, care se considera singura normală și pe care soțul ei o considera o *mansă* tipică, se dovedea a fi o *dep*, o depresivă profundă, condamnată să zacă în groapa Malempiat, din Cotton Mather Estates. Cât despre Chuck, ratatul, pe care soția lui îl acuza de tendințe hebefrenice, a trebuit să recunoască faptul că el nu suferea de nimic patologic. Era normal. Singur exemplar din această specie, întemeie clanul *norm*, cu capitala la Thomas Jeffersonburg, dedicându-se vindecării celorlalți. Soția îl privea cu o grațitudine respectuoasă. Sfârșit.

Dificil de imaginat o mai perfectă ilustrare a ceea ce englezii numesc *wishful thinking* decât acest final triumfalist. Dar aspectul cel mai bizar al întregii povești este că, în realitate, nu doar în romanele lui Dick, un psihiatru s-a raliat acestui punct de vedere.

De doi ani, Phil și Anne se duceau cu rândul la San Rafael, în suburbiile din nordul San Francisco-ului, pentru a consulta un anume doctor Flibe, pe care ajunseseră să-l considere arbitru diferendelor lor. Nu urmăreau atât să se înțeleagă, cât să-l convingă. Anne, pacientă de mai mult timp, se baza pe privilegiul întâietății și pe motivele serioase, după ea, ale supărărilor sale: soțul ei refuza să-și îndeplinească responsabilitățile, se închidea într-o atitudine imatură, încăpățânată; nu avea simțul realității; comple-

xul lui Oedip (*dacă i-ați cunoaște mama, doctore!*), de inferioritate, de culpabilitate, îl făceau insuportabil, poate chiar periculos. Din partea sa, Phil nu se lăsa mai prejos: n-o acuza pe Anne doar că ascunde, sub o fațadă amabilă și civilizată, o natură agresivă, dar și că e capabilă să treacă la fapte, chiar trecuse. Era convins că-și omorâse primul soț, Dumnezeu știe cum, iar acum venen rândul lui. Îl internase pe Rubenstein, voia să-l interneze și pe el. Asta în cel mai bun caz. Probabil că n-o să piardă vremea cu asemenea nimicuri și o să-l execute cu propriile ei mâini. O dată, conducând mașina cu spatele pe alee, încercase să-l strivească. Altă dată, îl amenințase cu un cuțit. Dacă i se vorbea despre tendința lui de insecuritate psihologică, el izbucnea într-un râs dureros: sigur că era o problemă de insecuritate psihologică, atunci când viața îi era amenințată! Poate că era paranoic, dar și paranoicii pot fi uciși. Într-o zi va fi găsit asfixiat cu gaz de eșapament sau înecat în baie, ancheta va concluziona că-i vorba de un accident regretabil, iar doctorul Flibe își va reaminti cuvintele lui și va regreta că nu făcuse nimic atâta vreme cât mai avusese timp.

– Nu-l asculta! răcni Anne, când doctorul, impresionat, se făcu ecoul a ceea ce el numea cu prudență *insinuări*. Omul ăsta e un demon! E capabil să te facă să crezi orice!

Anne avu ocazia să verifice respectiva presupunere într-o seară din toamna lui 1963, când șeriful, cel care închiriasc cabana, se prezentă în timpul dineului în familie, înarmat cu un document ce ordona ca ea să fie condusă la spitalul psihiatric, pentru trei zile de examinări. Criza pe care o făcu descoperind în josul paginii semnătura psihiatrului *ei* reuși să-l convingă pe șerif că nefericitul lui locatar se căsătorise cu o nebună furioasă, așa cum se plângea zilnic.

Scena fu penibilă. Au fost nevoiți s-o ia pe Anne cu forța. Fetele plângeau. Phil avu grijă de ele cu gravitatea îndurerată a unui tată responsabil, care continuă să pregătească masa chiar dacă-i cade cerul în cap.

Cele trei zile de examinare durară două săptămâni. Phil și fetele se duceau în fiecare dimineață la spital. Șocul internării

fusesse potolit cu doze masive de tranchilizante, așa că Anne îi primea calmă, ca și cum ar fi fost vizitată după o operație de apendicită. Purta un halat roz, căruia îi pipăia tot timpul nasturii, fără grabă și fără încetare. Mișcările ei erau lente, privirea goală.

Dick nu avea remușcări, își crezuse cu adevărat viața amenințată, dar nu se simțea bine, avea impresia unei existențe răsturnate. Cu toate argumentele lui, se simțea de parcă ar fi dat viață unei povești de coșmar, în care nebunii preiau puterea și pun în cămașă de forță personalul azilului. Scenă clasică: falsul director arată spitalul polițistului alarmat de zvonuri bizare și, trecând prin fața unei celule capitonate, perorează: *Da, vă recomand acest caz, e unul dintre cele mai ciudate. Se crede directorul ospiciului și afirmă că a fost închis de bolnavi, iar în fruntea acestora sunt eu. Delir de-o coerență remarcabilă: pun pariu că-i în stare să vă convingă. Ha, ha, ha!*

Acum, când Anne, amestecată de medicamente, nu-l mai putea contrazice, nu mai era sigur că are dreptate. În lipsa unui inamic împotriva căruia să le îndrepte, raționamentele lui pierdeau din tărie. După câteva zile, se duse la psihiatri să le explice că totul era o neînțelegere, că trebuia închis și el: suferea de tendințe schizoide, mama lui îi lăsase sora să moară de foame pe când avea șase săptămâni, se supusese la teste care arătau asta și asta... Psihiatrii, speriați de tratatul de patologie ambulant, îl trimiseră la medicul lui curant.

De când acesta avusese slăbiciunea să-l creadă și să-i ia partea, Phil nu mai avea încredere în el. Doctorul Flibe, pe de altă parte, începuse să se teamă că făcuse o greșală, iar vizita lui Dick, ce-i vorbea agitat și bănuitor, nu făcu decât să-i confirme presupunerile. Dar nu îndrăznea să se dezică și, în lipsa altei alegeri, preferă să consolideze certitudinile șovăitoare ale pacientului său: e normal să se creadă vinovat, ar fi fost de mirare, după cum îl cunoștea, să se poarte altfel. Dar trebuia să privească realitatea în față, în loc să fugă de ea și s-o înlocuiască prin ficțiuni.

Începând din momentul în care recunoscuse că nu privea realitatea în față sau că modul lui de-a o vedea nu era în regulă, Dick se liniști. Putea să admită că eroarea lui de neiertat fusese

cea de a nu înțelege că era perfect normal și că soția lui se găsea într-o stare psihică disperată. Se comporta ca un individ care încearcă să pornească o mașină fără motor și se acuză că nu reușește.

– Nu merge, repeta doctorul Flibe, cu o convingere insinuantă, pentru că n-are motor. Nu poți face nimic. N-ai nici o vină. Nu-i vina ta. Vina ta este de a crede că ai vreo vină. Asta-i adevărata vină. Numesc asta refuz de a vedea realitatea. Soția ta e bolnavă, nu tu, de aici trebuie să pornești. Dacă nu admiți asta, înseamnă că ești nebun.

Dick plecă aproape convins de la doctorul Flibe. Fără să creadă cu adevărat, spera ca, într-o zi, Anne să fie în stare să recunoască adevărul. Își imagina nevasta mărturisindu-i, cu un zâmbet jalnic, precum Mary în ultima scenă din *Clanurile Lunii alphan*: *Sunt o dep. Testele au scos la iveală o depresiune maladiivă foarte profundă. Reproșurile continue pe care ți le făceam, apropo de câștigurile tale, se datorau fricii mele, viziunii deformată pe care o aveam că totul merge rău, că trebuia să fac ceva, că altfel am fi condamnați...*

Recitind aceste rânduri, simți un violent elan de tandrețe față de Anne. Îi dădură lacrimile. O revedea atât de fragilă, de descumpănită, în halatul ei roz. Ce nebun fusese s-o creadă o zgripturoaică pornită să-l strivească, când ea era de fapt o fetiță nefericită, speriată, care avea nevoie de protecție! Se gândea doar s-o strângă în brațe, s-o asigure că n-o s-o părăsească niciodată, că va înota s-o aducă la țărnul rațiunii. Da, o va smulge din lumea înghețată și dezolantă a nebuniei. Prin puterea răbdării și a dragostei, o va face să regăsească blânda căldură a lumii reale.

Anne se întoarse transformată în zombie de calmantele puternice pe care trebuia, după doctorul Flibe, să le ia până la sfârșitul zilelor ei. Sarcina lui Phil era să aibă grijă ca Anne să ia pilulele. Întrucât nu-i răpiseră suficient luciditatea pentru a aspira să redevină ceea ce fusese, femeia încerca să-l înșele, să scuipo doctoriile. Bănuind-o, se învârtea în jurul ei, veghea să înghită, scotocea prin pământul din ghivece. Îi era milă de nefericirea lui

de a fi unit cu o femeie atât de bolnavă. Într-o zi, Anne îl auzi telefonând mamei lui și plângându-se, recunoscând că, fără îndoială, *era greu și pentru ea*. Oricât de comatoasă era, fu gata să se sufoce de furie.

Se întreba ce va face dacă starea lui Anne nu se va ameliora. Va divorța, va căuta altă soție? Sau va târî toată viața ghiuleaua aceea legată de picior (un creștin ar fi zis: își va purta crucea)?

În timpul internării lui Anne, o femeie seducătoare și ciudată îi venise în ajutor. Athletică, de origine suedeză, bând zdravăn, aceea Maren Hackett, care fusese inspector de poliție, șofer de camion și care făcea parte din societatea Mensa – ce grupa persoane cu un coeficient de inteligență extrem de ridicat – nu semăna deloc cu ideea pe care și-o făcuse Dick despre o bigotă. Cu toate acestea, era membru activ al parohiei catolice episcopaliene din Inverness, localitatea în care locuia, aflată în apropiere de Point Reyes. La sfatul ei, începu să citească epistolele sfântului Pavel, mai ales pasajele despre milostenie, în care recunoscuseră ceea ce numise până atunci empatie și pe care o considera, ca și apostolul, cea mai înaltă dintre virtuți. Se vedea deja soțul unei femei grav bolnave, îngrijind-o plin de devotament, sacrificându-și viața strălucitoare și iubirile măgulitoare de care, fără îndoială, ar fi putut avea parte. Confruntat cu o dilemă asemănătoare, eroul unui roman pe care-l scrisese în toamna aceea, *Așteptând anul trecut*, găsește la un taximetrist – robot curajul și sprijinul pe care-l găsisese el la Maren Hackett.

– Spune-mi, ce-ai face dacă soția ta ar fi bolnavă?

– N-am soție, domnule. Mecanismele autonome nu contractează căsătorii.

– Probabil. Dar dacă ai fi în locul meu, iar nevasta ta ar fi bolnavă incurabil, fără speranță de vindecare, ai părăsi-o? Sau ai rămâne cu ea chiar dacă, făcând un salt de zece ani în viitor, ai ști că pierderile produse de leziunea cerebrală vor fi ireversibile?

– Asta ar însemna că singurul scop al existenței dumneavoastră ar fi să aveți grijă de ea.

– Da.

– Aș rămâne, spuse taximetristul.

– De ce?

– Pentru că viața se compune din configurații ale realității astfel constituite. A o abandona ar fi ca și cum ați spune: nu pot suporta realitatea așa cum este. Am nevoie de condiții deosebite, mai suportabile.

– Cred că-s de acord cu tine. Cred că o să rămân cu ea.

– Să vă binecuvânteze Dumnezeu, domnule. Sunteți un om bun.

Prezență reală

Într-o după-amiază din noiembrie 1963, se plimba pe pajiștile pe care ploile continue le transformaseră în mlaștini. În văi, ramurile copacilor ieșeau din apă; curând, urma să aibă nevoie de o barcă pentru a se duce de acasă la colibă. Potopul îi aducea aminte de un fragment favorit din *Winnie ursulețul*, dar nici măcar amintirea cărții iubite în copilărie nu reușea să-l înveselească. De când încetase să mai ia medicamentele doctorului Flibe, Anne redevinise cea dinainte, chiar mai rău, pentru că-l ura de moarte, așa că trebuia s-o suporte, în loc să-și imagineze c-o salvează. La întrebarea dacă, în aceste condiții, era mai bine să plece sau să rămână, *Yi-King* îi dăduse un răspuns puțin încurajator: *Kou*, munca asupra ceea ce-i corupt.

Hexagrama reprezenta o farfurie în care se aflau viermi. Asta semăna cu starea lui de spirit, cu căsătoria lui, cu viața lui. Concluzia părea a se impune de la sine: dacă ai un pic de instinct de conservare, dai un șut într-o asemenea farfurie și fugi cât te țin picioarele, înainte să-ți se lichefieze complet creierul și să-ți petreci restul vieții privind viermii mâncându-se între ei. Numai că, după *Yi King*, nimic nu-i definitiv, totul se schimbă, hexagramele mormonului conțin germenii declinului, iar cele mai copleșitoare, precum cea pe care abia o obținuse, pe cei ai reînnoirii. Această

stagnare, spunea comentariul, conține, în același timp, ceea ce-i necesar pentru a-i pune capăt. Ceea ce-i alterat datorită greșelii oamenilor poate fi reparat prin munca oamenilor. E avantajos să traversezi ape mari.

Cu alte cuvinte, în loc să fugă, să se smulgă din nisipurile mișcătoare către care îl trăgea Anne, trebuia să încerce încă o dată să salveze căsnicia lor. Poate că traversarea apelor mari va ajunge la sfârșit. Ar fi o prostie să renunți înainte, ca un Cristofor Columb descurajat, care s-ar întoarce din drum la câteva mile de coasta Americii. Pe de altă parte, dacă persisti în greșeală, poți să strici totul sau să-ți pierzi viața, mai ales că nimic nu permitea să știi dacă te îndrepti spre pământ sau spre moarte.

O pasăre țipă deasupra lui. Ridică privirea.

Pe cer se vedea o figură. O figură uriașă, metalică, oribilă, care, aplecată deasupra lui, îl privea.

Îngrozit, închise ochii. Ceea ce rămăsese din viziune în spatele pleoapelor lui nu era forma figurii, ci expresia acesteia, incredibil de răutăcioasă, de parcă tot răul din lume se concentrase acolo, în privirea ce se strecura prin fantele ce înconjurau nasul – sau locul în care ar fi trebuit să se afle un nas. Înțelese că toată viața se temuse să vadă așa ceva. Masca de gaze a tatălui său, care-l îngrozise când fusese mic, anunțase o asemenea apariție. Iar acum o văzuse. N-o va uita niciodată. Nu va mai dormi niciodată liniștit.

Deschise pleoapele încet. Fiindcă-și aplecase capul spre sol, văzu întâi bocancii, bocancii solizi de armată, înfiți zdravăn în pământul umed. Era reconfortant să-i vadă, grei și foarte reali. Ridică privirea.

Figura era tot acolo, pândindu-l.

De data asta nu închise ochii, ci deschise gura și încercă să vorbească. Vocea lui tremura când spuse: *Nu mi-e frică. Nu există.* N-o recunosc, dar, deoarece articulase cuvintele pe care dorise să le spună, continuă: *Nu există. Ești o halucinație produsă de creierul meu. Am fost foarte nefericit în ultimul timp. Prea multă singurătate, prea multă tristețe. Dar tu nu există.*

Figura păru să rânjească. Era compusă doar din rânjete. Moarte și rânjete. Dick fugi. Alergă până la casă fără să se oprească, fără

să întâlnească pe nimeni, fără să ocolească băltoacele – iar noroiul din acestea se răspândi pe hainele lui – fără să privească cerul, fără să spere că figura nu mai era acolo.

Timp de câteva zile, figura din cer se jucă de-a v-ați ascunde-l cu el, dispărând când își făcea curaj să ridice privirea pentru a verifica dacă se află încă acolo, ivindu-se în câmpul lui vizual de îndată ce înceta să se aștepte s-o vadă. Tot ce puteau capta ochii, inclusiv luminițele de sub pleoape, o conțineau sau o anunțau.

Ajuns la capătul nervilor, se duse la San Rafael pentru a-l consulta pe doctorul Flibe, care-l întrebă, cu un aer bănuitor, dacă nu luase, din întâmplare, drogul acela halucinogen despre care se vorbea tot mai mult prin reviste. Se amintea (chestia asta îl lăcuse deosebit de visător pe medic) de cure pe bază de LSD, pe care psihiatrii cei mai la modă în Los Angeles le propuneau clienților lor deosebiți, la 200 de dolari ședința. Actorul Cary Grant mărturisise revistei *Time Magazine* că folosea drogul săptămânal, de un an, obicei care-i schimbase complet modul de a vedea lumea și de a interpreta rolurile. Aflând acest lucru, doctorul Flibe se dusesese să vadă ultimul lui film, *Şarada*, sperând să poată remarca schimbarea și, de fapt, dacă erai prevenit, o remarcai. Această admirație exagerată nu-i cuprinsese numai pe fani simpatici de la Hollywood, ci și mediile academice cele mai respectabile: un profesor de la Harvard fusese schimbat din funcție pentru că preconizase folosirea intensivă a drogului de către studenții lui, pretinzând că trăise, sub influența acestuia, experiențe bulversante...

Dick dădu din umeri: da, auzise vorbindu-se de asta, îl citise pe Huxley, care susținea cam aceleași lucruri. Dar nu luase LSD, nu era genul de lucruri care se procurau în Point Reyes, iar experiența lui nu semăna cu cea a profesorului de la Harvard. Sau înțelegea greșit prozelitismul acestuia. Dacă individul ar fi văzut ceea ce văzuse el, figura monstruoasă din cer, căutând să-l devoreze, n-ar fi cerut studenților lui să-l imite. Doar dacă ar fi fost un ticălos, un slujitor al lui Satana care împingea prăzi către stăpânul lui. Dacă te gândeai bine, era posibil. Posibil, dar

însălmântător. Dacă acest Leary făcea un asemenea lucru, Adolf Hitler era un dulce copil pe lângă el...

– Ia-o mai încet, zise doctorul Flibe, pe care pacientul îl făcea să se simtă tot mai nervos. Crezând că se retrage pe un teren mai sigur, explică apoi halucinația prin oboseală, anxietate, prin internarea lui Anne, dar Dick nu se lăsă înșelat: în primul rând, nu vedea nimic liniștitor în faptul că o asemenea oroare ar fi existat mai degrabă în creierul lui decât în realitate, iar dacă argumentul dorea să-l calmeze, nu reușise; în al doilea rând, știa foarte bine ce i se întâmplase, iar acel lucru nu era o halucinație, ci opusul ei. Din diferite motive – oboseală, amfetamine, nefericire și probabil unele dispoziții interioare – mecanismul psihic menit să filtreze realitatea se defectase. Ecranul care o acoperea și o făcea suportabilă se sfâșiasse. Văzuse, iar problema lui era să supraviețuiască acelei viziuni.

– Știi ce spunea John Collier? întrebă el. Universul e un individ care toarnă bere într-un pahar. Face o grămadă de spumă, iar lumea noastră e doar o bulă în mijlocul spumei. Se întâmplă ca unii, din bula lor, să întrevadă figura individului care toarnă berea, iar după aceea nimic nu va fi ca înainte. Asta mi s-a întâmplat.

– Vrei să spui, întrebă doctorul Flibe, că l-ai văzut pe Dumnezeu?

Din San Rafael se duse în Inverness, unde se afla biserica pe care o frecventa Maren Hackett. O construcție frumoasă din lemn, situată pe țărmul unui fiord și care, deși de rit catolic, evoca, precum Maren, imagini de severă credință nordică. Intră și ceru să fie primit la spovedanie. Preotul i se păru mai puțin încuiat cu psihiatrul: cel puțin ascultă ce avea de spus. În mai multe rânduri, figura lui se crispa dureros, ca și cum l-ar fi înțeles. Semăna cu un vânător bătrân care înfruntase cândva un lup monstruos și crezuse că scăpase lumea de el, până în ziua când povestirea îngrozitoare a unui tânăr îl făcuse să înțeleagă că adversarul lui se întorsese și că trebuia să lupte încă o dată. La sfârșitul confesiunii, spuse simplu: *L-ai întâlnit pe Satana.*

Acest diagnostic îl reconfortă pe Dick: biserica îl lua în serios, cunoștea problema. Dar, gândi el, scăpa ieftin, refuzând să accepte că-l întâlnise pe Dumnezeu însuși, că acel coșmar era Dumnezeu, nu un subaltern malefic. La urma urmei, lumea era atât de bună încât să atribuie, fără o examinare serioasă, crearea ei unei divinități binevoitoare? Ipoteza, o dată formulată, mări durerea preotului, dar nu-l ului. Părea că nimic nu-l poate ului. Cea mai violentă blasfemie putea să-l facă să dea trist din cap, așa cum îl face un simptom alarmant pe un medic experimentat. Era agasant, dar și liniștitor. Nu mai era singur cu figura de metal care umplea cerul. Alții, chiar fără s-o vadă, știau că există și se rugau împreună cu el, pentru el.

Reacția lui Anne îl surprinse, când o anunță că intenționează să intre în sânul bisericii catolice. Kleo ar fi izbucnit în râs, și tot Berkeley-ul alături de ea. Chiar el ar fi hohotit, cu o lună înainte. Dar Anne fu emoționată. Îl strânse în brațe. Murmură că se va boteza o dată cu el, împreună cu fetele. Nefericirea înlătură simțul ridicolului, te întoarce spre Dumnezeu. La acest lucru folosește, de fapt, susțin creștinii. Dick înțelese că în ochii lui Anne această convertire reprezenta o ultimă tentativă de a salva căsnicia lor sau de a suporta naufragiul ei. Își promise să nu-i strice impresia.

Pentru a se pregăti de botez, urmară împreună niște cursuri de catehism. Nici unul, nici celălalt nu primiseră o educație religioasă, dar ignoranța plăcea mai mult preotului decât vagile și abundentele noțiuni teologice ale lui Phil, mereu înclinat să-i reabiliteze pe eretici și, chiar înainte de a citi evangheliile canonice, să considere superioare apocrifele.

Fetele nu înțelegeau prea bine principiul împărtășaniei. Le șoca. Li se părea groaznic că Isus cerea să i se mănânce trupul și să i se bea sângele, aveau impresia că-i un fel de canibalism. Anne, pentru a le liniști, le spuse că-i o metaforă, de felul celei *a sorbi cuvintele cuiva*, dar Phil protestă: n-avea rost să devii catolic, dacă explicai raționalist, plat, toate misterele.

– N-are rost să devii catolic, replică Anne, nici pentru a trata religia ca pe una din poveștile tale de science fiction!

– Exact aici voiam să ajung. Dacă luăm în serios ceea ce povestește Noul Testament, ești obligat să crezi că de vreo nouăsprezece secole, de la plecarea lui Isus care ne-a lăsat Paracletul, omenirea a suferit un fel de mutație. Poate că nu se vede, dar așa este: dacă nu mă crezi, nu ești creștină, asta-i tot. Nu zic eu asta, ci sfântul Pavel, și n-am nici o vină dacă seamănă cu o povestire science fiction. Sfințirea cuminecăturii este agentul acelei mutații, așa că n-o prezenta sărmanelor puștoaice ca pe un fel de comemorare stupidă. Ascultați-mă, fetițelor! Vă voi spune povestea pisicii și a fripturii. O gospodină are invitați la masă și pune o bucată frumoasă de carne, de cinci livre, pe bufetul din bucătărie. Când vin invitații, discută cu ei în salon, beau un Martini, două, apoi se scuză, fuge în bucătărie pentru a găti friptura... și descoperă că a dispărut. Și pe cine vede într-un colț, lingându-și liniștită botul? Pe pisică.

– Pisica a mâncat friptura, spuse fata mai mare, cu solemnitate.

– Crezi? Nu ești proastă, dar ai răbdare. Vin și invitații. Discută între ei. Cele cinci livre de friptură s-au volatilizat, iar pisica arată foarte satisfăcută și sătulă. *Să cântărim pisica*, propune unul dintre ei. Băuseră cu toții cam mult, așa că ideea le plăcu. Se duseră în baie și puseră pisica pe cântar. Cântărea exact cinci livre. Toată lumea se înghesui în jurul cântarului. Un invitat zise: *e foarte bine, a ieșit socoteala*. Erau siguri că știau ce se petrecuse, din moment ce aveau o probă concretă. Atunci, alt invitat, cuprins de scrupule, întrebă: *Dar pisica unde e?*

Veni Crăciunul. Ploile încetară, figura din cer dispăru. Sub brad, Phil și Anne își oferiră reciproc opere de pietate. Cea mai mare dintre fete prime o păpușă Barbie, echipată cu diferite toalete, accesorii de coafură, de machiaj, și cu un prieten numit Ken. După ce-i trecu primul reflex de ironie provocată unul individ din Berkeley de aceste reprezentări caricaturale ale visului american, Barbie și Ken îl fascinară pe Dick. Își imaginea arheologii viitorului – sau marțienii – reconstituind civilizația noastră pornind de la aceste singure vestigii. Ca oricine privește o miniatură, nu se plictisea de amănunte, de precizia lor și de lipsurile lor. Uscătorul de păr al lui Barbie părea mai sofisticat, de fapt

mai realist decât cel al lui Anne. Sutienul păpușii se prindea ca unul adevărat și se desfăcea la fel de ușor, dar nu acoperea decât săni fără sfârcuri. Profitând de faptul că Anne era întoarsă cu spatele, se găbi să dea jos chiloții lui Barbie, dar vai, nimic, nici măcar păr, arheologii viitorului n-aveau decât să-și bată capul pentru a afla cum se înmulțeau oamenii. Dar poate că acei arheologi din viitor nu se vor mira deloc, fiind exact la fel ca Barbie și Ken. Ken și Barbie prefigurau omenirea de mâine, destinată să ne înlocuiască. Sau – de ce nu? – reprezentau avangarda unei invazii extraterestre.

Această temă îl seduse, dar o exploatare destul, mai ales într-o nuvelă scrisă după un alt Crăciun, primul petrecut cu Anne și fetele. În acesta erau arătați vameșii testând bănuitori un set de jucării cu care cei de pe Ganymede voiau să inunde piața pământeană. Jucării pacifiste și educative, în principiu, dar, fiind cunoscut expansionismul legendar al ganyemedienilor, oamenii erau bănuitori. Se temeau de o formă de invazie perversă, așa cum fuseseră folosite pentru cucerirea altor planete fără să se fi tras măcar un foc. Cea mai simplă soluție ar fi fost refuzarea oricărui import provenind de pe Ganymede, dar legea se opunea. Trebuia deci să deschidă ochii, să identifice un eventual cal troian. Din trei prototipuri supuse testării, două cazuri păreau clare și unul dubios. Nu trebuia să fii foarte deștept pentru a respinge cu oroare o panoplie de cow-boys concepută pentru a modifica aspectul celui ce-o purta și a favoriza dedublarea personalității. Nici să permiți trecerea unei variante prostești, nici măcar războinice, a Monopoly-ului. Dar mai exista o citadelă bizară, livrată împreună cu mici roboți soldați, al căror rol aparent era de a o asedia, numai că la fiecare trei ore puntea cobora, un soldat se apropia, o trecea, puntea se ridica și soldatul nu mai era văzut. Imposibil de demontat citadela, dar o puteai cântări și constata că greutatea ei nu crescuse cu un miligram, chiar după ce înghițise zeci de soldați. Interesul ludic și educativ al aceluia sistem, în același timp complex și fără finalitate, nu putea fi descoperit. La ce folosea? Unde era pericolul – presupunând că exista unul? Se întrebau ce putea conține misterioasa citadelă și – pentru că părea că nu există altă modalitate de încheiere a jocului – ce se va

întâmpla când nu vor mai exista soldați de înghițit. Pentru a afla, au trebuit să aștepte, neliniștiți. Cât timp vor aștepta, propun să revenim la povestea noastră, cea de după patru ani. (Rezultatul testului va fi dezvăluit la sfârșitul capitoului).

Dick avu altă idee de a exploata cazul Barbie și Ken: una marțiană. Situase deja acțiunea a două sau trei romane pe Marte, planetă pe care o vedea ca pe o colonie deosebit de neospitalieră, pe care nu se emigrează decât constrâns. Risipite într-un deșert cu o faună compusă din șacali telepați, așezările subterane adăposteau nefericiții coloni care trândăveau plictisiți, singuratici, în promiscuitate. Se înțelege de la sine că orice formă de divertisment, într-un sens pascalian care includea și religia, era bine venită și dădea de lucru întreprinderilor pământene capabile să le furnizeze ceva interesant. Opiul poporului pe Marte erau păpușile Pat.

Se presupunea că păpușa Pat și prietenul ei, Walt, clone ale lui Barbie și Ken, locuiau pe Pământ, în California. Puteai să-ți procuri o serie de accesorii miniaturizate, care să ajute la reprezentarea existenței lor de invidiat cu maximum de realism. O dată stabilite elementele de bază – case, grădini, automobile, costume de baie sexy, mașini de tuns iarba – locuitorii vizuinelor, încurajați în febra consumului de un cuplu de disk-jockey planetari, în slujba fabricii de păpuși, nu încetează să întindă și să amelioreze universul păpușilor: străzi învecinate, cafenele, foste colege de colegiu cu care să stea de vorbă, centru comercial, plajă mărginită de palmieri, psihanalist livrat cu cabinet cu tot, inclusiv canapea, pipă și operele lui Freud legate în piele – un articol superb, extrem de cerut. Oficial, colonii ar trebui să simtă o bunăstare fără egal, folosind sistemul de deschidere automată cu care și-au înzestrat, cu multă cheltuială, garajele miniaturale sau, punând-o pe Pat să conducă noul ei Ford decapotabil, s-o facă să strecoare în dispozitivul de taxare din parcare o monedă miniaturizată de un dolar, cumpărată cu zece dolari, pentru că miniaturizarea și transportul costă mult. În realitate nu-s idioți și nu se cred transportați pe Pământ de aceste jocuri puerile, așa cum albi din romanele coloniale nu regăsesc Parisul lor natal mirosind un bilet vechi de

metrou. Dar perechea de păpuși Pat reprezintă doar acoperirea legală a unui trafic ilicit, deși tolerat. Societatea lui Leo Bulero, care le comercializează, vinde împreună cu ele un drog, un lichen original din Ganymede, numit D-Liss, care provoacă utilizatorului iluzia de a fi cu adevărat Pat și Walt, de a părăsi pentru trupurile acelea fermecătoare corpurile lor mizerabile. În timp ce acestea zac într-un colț al vizuinei lor sordide de pe Marte, inerte, cu degetele crispate pe o păpușă din plastic lipsită de păr pubian, spiritul scapă, zboară. Nu mai are, în cazul cel mai rău, decât o amintire vagă despre personalitatea celui care-l găzduiește – ceva precum intuiția pe care-o putem avea despre o reîncarnare anterioară. Eliberat de această crisalidă, poate cunoaște, sub identitatea gratificantă a lui Pat sau a lui Walt, experiențe nelimitate, pe care nu le cenzurează nici o morală. Adulterul, incestul, crima nu pot fi împiedicate mai mult decât le poți împiedica în vis sau în stare de dorință pură. Numai că-i vorba de vise împărtășite, de dorințe actuale, în alte dimensiuni. Mai mult – sau mai puțin: dacă drogul e luat de mai multe persoane, acestea se trezesc toate în același trup, căruia îi împart senzațiile. Astfel, într-una dintre primele scene ale cărții scrise de Dick în iarna aceea, vedem șase persoane, care locuiesc în aceeași vizuină, participând la sărutul languros al lui Walt și Pat pe o plajă însorită. *Cele două trupuri bronzate adăposteau șase persoane. Două în șase, șase în două. Eternul mister.*

Confrunțați cu acest mister al *translației* de fiecare dată când luau D-Liss, coloniștii se împart în *credincioși* și *necredincioși*. Pentru cei din urmă, păpușile sunt doar o reprezentare simbolică a universului din care au fost exilați, iar identificarea cu Pat sau Walt e o iluzie care-i ajută să reziste. Primii, în schimb, consideră adevărat momentul sacru în care elementele miniaturizate încearcă să *reprezinte* Pământul, pentru a *deveni* Pământul.

Împărtășania e doar ceva pentru amintirea cuiva, sau implică prezența adevărată a Izbăvitorului? Cu câteva săptămâni mai devreme, Dick ar fi considerat întrebarea drept un pretext pentru o controversă amuzantă, o linie de despărțire între două familii spirituale. Dar în iarna aceea se întreba altceva, tremurând: ce

s-ar întâmpla dacă prezența adevărată ar fi ceea ce văzuse pe cer (și nu-i plăcea să verifice prea des dacă nu reapăruse)?

Cine a mâncat carnea mea și a băut sângele meu va locui în mine și eu în el (Ioan, 6, 56). Ce se va întâmpla cu cei care, fără să se gândească la rău, vor mânca din carnea și vor bea din sângele lui Palmer Eldritch?

În povestirile lui Lovecraft, pe care le devora în copilărie (și-mi place să cred că i-au determinat vocația, din cauză că mi-au hotărât-o pe-a mea) se amintește tot timpul de lucruri cu adevărat oribile pe care autorul renunță să le descrie. Printre numeroasele adjective pe care le invocă ritual pentru a justifica această evitare, în același timp emfatică și eficientă, există unul, mai idiosincrazic decât acele *eerie*, *uncanny*, *hideous* de rigoare: *eldritch*. Acest *eldritch* reușea, din punctul de vedere al lui Dick, să înglobeze tot ceea ce Freud a pus în cuvântul *unheimlich*, bizar de neliniștitor, dar îi adăuga o dimensiune paranoică. Se afla în el partea vicleană, perfidă, fals familiară, dar și năvălitoare, îngrozitoare, cea care te face să urli așa cum urli ca să te trezești, dar oroarea există aici și când te trezești, n-ai unde să te refugiezi, ești în ea.

Știa, începând cartea, încotro mergea. Și îi era frică, o frică atroce. Între Crăciun și Anul Nou a scris prima sută de pagini, a stabilit decorul marțian, vizuinile, păpușa Pat, drogul D-Liss. A ales drept patron al fabricii de păpuși și al traficului de droguri ascuns de aceasta un ticălos simpatic, numit Leo Bulero, iar ca acolit al acestui patron un oarecare Barney Mayerson, un individ depresiv, înclinat să se culpabilizeze și să regrete la nesfârșit că a luat-o pe drumul greșit la răspântiile decisive din viața sa. Ar fi putut să rămână aici, să se joace cu aceste elemente. Paradoxurile provocate de translație ofereau material pentru un roman foarte corect. Dar strecurase, ici, colo, zvonuri neliniștitoare privind întoarcerea lui Palmer Eldritch.

Acest Palmer Eldritch este un aventurier despre care nu se mai auzise nimic, plecat de zece ani spre Proxima Centauri. Se credea că murise – sau mai rău. Dar iată că diverși martori susțin că l-au revăzut, că a revenit, că poate fi recunoscut după proteza triplă: braț artificial, dinți de metal strălucitor și, în locul ochilor,

lante fine echipate cu camere panoramice de luat vederi. Din expediția lui dincolo de lumile cunoscute, Eldritch – sau, după cum nu vom întârzia să bănuim, chestia care a luat locul lui Eldritch – a adus un drog nou, sortit să pună capăt folosirii bătrânului D-Liss pentru familii. Un slogan însoțește acest drog, K-Priss: *Dumnezeu promite viața eternă. Noi o împărțim.*

În a zecea zi, Dick scrisese scena în care Leo Bulero sosește pe Lună, pentru a se întâlni cu Palmer Eldritch și, crede el, sărmanul naiv, că negociază cu acesta un acord comercial. Phil părăsise mașina de scris la ora cinei, știind că, atunci când se va întoarce în fața ei, îl va face pe eroul lui să ia o doză de K-Priss. Când se culcă, se întrebă ce se va întâmpla dacă va muri în timpul somnului, cum se va descurca Eldritch fără el. Dar nu muri. Nici nu adormi. În cele din urmă, se sculă fără să facă zgomot. În sala de baie, înainte de a deschide dulapul care conținea pilulele, se privi îndelung în oglindă, pentru a-și aminti mai târziu cum arăta figura lui. Apoi se îmbracă și ieși din casă. La trecerea sa, un cal de pe pajiște fornăi slab și se apropie de gard. Din botul lui umed ieșeau aburi. Phil îl mângâie și plecă mai departe, prin noapte. Se trezi mergând către colibă, cu un fel de stupoare. Își aminti fragmente dintr-un vis din copilărie, în care construise un tobogan. Urcase treptele și venise momentul când trebuia să-și dea drumul să alunece, să coboare tot mai iute către cerul fără stele de jos, unde-l aștepta Palmer Eldritch ca să-l devoreze...

Leo stă pe un scaun, într-o cameră albă, goală. Dintr-o valiză așezată lângă el se aude vocea lui Eldritch, care-i anunță intenția de a invada sistemul solar, dar într-un mod special, inedit. Lui Leo nu-i pasă, el a venit să discute afaceri, să vadă dacă se pot înțelege sau trebuie să lupte pe viață și pe moarte împotriva concurenței aceluia peyotl extraterestru. Se enervează.

Atunci camera explodează.

Se trezește pe un deal gazonat. În apropierea lui se joacă o letiță, cu un yoyo. Totul e normal, totul e bizar. Ambianța pare cea din *Alice în țara minunilor*. Dar nu-i așa, există ceva foarte dezagreabil.

Eldritch.

Într-un fel evident și inexplicabil, fetița este Eldritch. Iarba este Eldritch. Yoyo-ul, aerul din jur e plin de Eldritch. Leo înțelege atunci că se află *acolo unde te duci când iei K-Priss*, care i-a fost administrat fără să știe. Probabil în camera albă, goală, de pe Lună. Dar poate că acea cameră făcea parte deja din halucinație... Atunci luase drogul înainte să debarce pe Lună? Dar nimic dinainte nu dovedește că nu începuse deja coșmarul, că Eldritch nu se distrase făcându-l să creadă că-și trăia propria viață, în lumea normală. Ca un pescar plin de cruzime care lasă peștele pe care l-a prins în cârlig să se zbenguie în apă, înainte de a-l trage spre el, cu un gest scurt. Exact asta făcea. Apăru în persoană, cu cele trei proteze, într-o intersecție a labirintului în care-l atrăsese pe Leo și, foarte politicos, ca un pescar care ar expune peștelui regulile pescuitului cu undița, îi expuse virtuțile *produsului autentic*, față de care D-Liss nu era decât un surogat.

– În primul rând, când reajungem în vechiul corp – remarcă faptul că am folosit cuvântul *vechi*, lucru ce nu se putea face în cazul D-Liss-ului – vom constata că n-a trecut nici o secundă. Putem sta aici cincizeci de ani, nu contează. Ne vom regăsi pe Lună, ca și cum nu s-ar fi petrecut nimic. Un observator care ne-ar examina trupurile în momentul acela n-ar reuși să descopere vreo urmă de pierdere a cunoștinței.

– Și ce determină durata sejurului nostru aici?

– Voința noastră.

– Nu-i adevărat. Încerc de ore întregi să ies.

– Da. Dar n-ai construit tu locul în care ne găsim, ci eu. Tot ce se găsește aici e al meu. Chiar și trupul tău.

– Corpul meu? exclamă Leo, îngrozit.

– Voința mea te face să exiști aici, așa cum ești în universul acesta. Și, ceea ce-i mai important, e vorba de un univers autentic, nu de-o halucinație.

– Mulți oameni spun același lucru despre D-Liss. Proclamă ca un act de credință că au fost Pat sau Walt, că au locuit pe Pământ.

– Fanatici! declară Eldritch cu dispreț. Ai face mai bine să mă crezi. Altfel, n-o să ieși viu de aici.

– Nu se moare în halucinații. Mă întorc acasă!

Leo părăsește universul capcană al lui Eldritch pe o scară ivită datorită voinței lui. Se regăsește pe Pământ, în biroul său, inconjurat de colaboratori. Foarte înfierbântat, începe să le povestească experiența lui cu drogul rival, pe care-l declară inferior D-Liss-ului:

– Nici un pic de realism! Știi imediat că te afli în plină halucinație. Nici cea mai mică îndoială. Da, ce-i, domnișoară Fugate? De ce te uiți așa la mine?

– Scuză-mă, Leo, murmură domnișoara Fugate, dar e ceva sub biroul tău...

Ceva? Leo se apleacă. Ceva îl privește. Ceva care n-are formă. Ceva sumbru și ironic.

– Bine, domnișoară Fugate, oftează Leo. Cred că nu mai e cazul să discutăm despre măsurile impuse de apariția K-Priss pe piață. Pentru că nu vorbesc cu nimeni. Sunt singur, în lumea în care mă ține prizonier Eldritch. Dacă n-ar fi introdus creatura aceea murdară ca să-mi dovedească în ce măsură mă stăpânește, aș fi continuat la infinit. Aș fi trăit un secol în surogatul ăsta de univers din care nu știu cum se poate ieși.

Doamne, am încurcat-o!

Doamne, ajută-mă! Dacă o vei face, dacă puterea Ta se întinde până în lumea asta, voi face tot ce vrei!

Botezul, prevăzut de câteva săptămâni, avu loc a doua zi.

Familia se duse la biserică, în hainele cele mai bune. Phil purta cravată și vestă de tweed cu petice de piele la coate, ceea ce-i dădea, după părerea lui Anne, aerul unui adevărat scriitor. După părerea lui, care nu era obișnuit cu ceremoniile religioase, totul se desfășură normal. Preotul rosti cuvintele liniștitoare ale liturghiei. Fetitele, Anne și Maren Hackett (care se oferise ca nașă), aveau un aer concentrat. Mica Laura se comporta bine. Era plăcut în mica biserică din lemn, te simțeai la adăpost. Asta nu-l împiedica pe Phil să tremure. Scena îi lăsa impresia unei parodii profanatoare. Eldritch putea să-și manifeste prezența în orice moment, într-un fel spectaculos sau discret. Putea să deplaseze un element minuscul al decorului pe care-l asamblase sau putea ridică preotul în aer, pentru a-l zdrobi de perete. Putea să schimbe

în vitriol apa pentru botez. Sau să se mulțumească a-i face cu ochiul, ca unui prieten, fără să-și dea seama nimeni. Pentru asta putea să se servească de ochiul preotului. Nu îndrăzneala să se uite la acesta, de teamă să nu recunoască figura din cer.

Psalmul care fu cântat, al 138-lea, spunea:

Tu mă privești, Doamne, și știi.
Știi când mă așez, când mă ridic.
Îmi pătrunzi în gânduri de departe.
Vezi dacă merg sau mă odihnesc.
Toate drumurile mele îți sunt cunoscute.
Înainte ca vreun cuvânt să-mi ajungă pe buze,
Tu știi deja, Doamne.
Tu mi-o iei înainte și mă urmezi,
Tu ai mâna pe mine.
Unde să mă duc, departe de suflarea Ta?
Unde să fug, departe de fața Ta?
Urc la cer, ești acolo.
Cobor printre morți, te văd.

La întoarcerea de la biserică, Phil luă aerul mefistofelic care plăcea atât de mult fetițelor și le spuse că văzuse în spatele cristelniței, deranjat vizibil de sosirea lor, un drăcușor cu coarne și cu o coadă lungă, bifurcată. Doar o glumă. Oricum, se botezase.

Scufundându-se din nou în chinul cărții, simți nevoia unor trupe proaspete. Avea nevoie de un martor al botezului său, un preot al Dumnezeuului dragostei în numele căruia renăscuse din apă și din spirit, care să-l însoțească pe Barney, *alter ego*-ul său, aflat acum în prima linie. Cu toate că era cam târziu, în principiu, pentru a introduce un personaj nou, își puse eroul să întâlnească, în drumul spre Marte, o tânără neocreștină numită Anne, îmbrăcată cu probitate candidă în alb, convinsă că o realitate sordidă valorează mai mult decât cea mai exaltantă iluzie, că recurgerea la droguri dovedește setea spirituală a coloniștilor, aspirația lor către ceea ce doar biserica le putea da. Dar, vai, exista un lucru pe care Dick nu-l putea descrie, cu toate intențiile lui bune, și anume un erou sau eroină pozitivi – cu atât mai puțin o sfântă... Abia ajunsă pe Marte, misionara galactică se prăbușește și se

grăbește, pentru a scăpa de disperarea ce-o sugrumă, să înghită o doză de D-Liss. Pentru că nu există decât asta sau tenebrele. Iar când se va ivi – și nu va întârzia să apară – tentația infinit mai teribilă a K-Priss, ea știe că ruga nu folosește la nimic, că va ceda. Sloganul lui Eldritch, *Dumnezeu vă promite viața eternă, noi o distribuim*, a atras-o. Știe că-i o minciună, iar dacă ar fi adevărat, ar fi și mai rău.

– Un vizitator care vine din Proxima Centauri pentru a ne oferi ceea ce căutăm de milenii – ce-ar fi rău în asta? Difil de spus, dar simt! Poate pentru că ne așteaptă o aservire totală față de Palmer Eldritch. Va fi continuu în noi, de acum înainte, se va strecura în viața noastră. De fiecare dată când vom intra în translație – poate că, o dată intrați, nu mai ieșim niciodată – nu-l vom mai vedea pe Dumnezeu, ci pe Eldritch.

Și așa încep să se petreacă lucrurile. Barney ia K-Priss, la rândul lui și, întrucât Dick se identifică mai mult cu Barney decât cu patronul acestuia, cartea se schimbă, cuprinsă de Eldritch. Barney se chinuie, se împleticește, se zbate într-un pandemoniu de universuri aiurea, reînnoite fără încetare și tot timpul refractare, în care e suficient să ai încredere o clipă într-o persoană, pentru ca înfățișarea ei familiară să se modifice, să apară ochii artificiali, brațul și falca metalică : cele trei stigmatе ale lui Palmer Eldritch. Când iese din coșmar și o găsește la căpătâi pe Anne, neocreștina, sclipirea dinților acesteia, rânjetul tăcut îi înlătură iluziile: nu s-a terminat. Cine a luat K-Priss locuiește pentru veșnicie în Palmer Eldritch. O dată intrat, nu poți ieși: sens unic. Cel mai rău e că toată lumea se repede în plasa lui, iar o dată prins nu poți să previi pe nimeni. Cei de afară nu bănuiesc nimic. Eldritch va devora toți oamenii, toate ființele, una câte una. Va deveni o planetă și, în același timp, toți locuitorii acelei planete. Va fi sufletul civilizației lor și sufletul fiecăruia. Va fi civilizația lor și fiecare, și nu va mai fi nimic – poate că deja nu mai e nimic – în afară de Palmer Eldritch. Poate că aceste gânduri nebunești care-l măcină pe Barney Mayerson, pe care le-a transcris Dick, iar eu le parafrazez, care-și croiesc drum în ceea ce credeți că-i mintea voastră, nu există decât în Palmer Eldritch, care se folosește de noi, creaturi vagi, pentru a-și anima veșnicul teatru de marionete.

Poate că în felul ăsta, sub controlul lui Palmer Eldritch, schimbă impresii Barney, Anne și coloniștii marțieni, care cred că translația s-a terminat. Toți consideră experiența fascinantă, dar sunt de acord că a fost în ea ceva bizar, ceva deranjant, *un soi de prezență târâtoare, undeva, ca o umbră într-un tablou...*

– Acea umbră, ființa aceea, spune Barney, are un nume pe care l-ați recunoaște, dacă vi l-aș spune. Cu toate că nu cred că s-a gândit vreodată să se desemneze astfel. Noi i-am dat numele acela. Mai devreme sau mai târziu, va trebui s-o înfruntăm.

– Te referi la Dumnezeu? șoptește Anne. Un Dumnezeu care... face rău?

– Acesta nu-i decât un aspect sugerat de experiența noastră subiectivă.

Dick era catolic. Proaspăt și în felul lui, dar catolic. După ce dactilografiasse acest schimb de replici, se gândi că nu putea să încheie așa și adăugă o conversație teologică foarte frumoasă și foarte ciudată între Anne și Barney. Amândoi știau că din acel moment până la ceea ce considerau a fi sfârșitul vieții lor, poate și după aceea, Eldritch va locui în ei. Totul păruse a redeveni la normal, dar se afla acolo, va fi întotdeauna acolo. Poate că ăsta-i Dumnezeu, coșmarul acela. Cu toate acestea, știau că există o diferență între prezența respectivă și *ceea ce ne-a vizitat cu două mii de ani înainte de ea*. Diferența constă în faptul că Eldritch reproduce dorința noastră omenească de a crește, nu de a fi micșorat, de a ucide în loc de a fi ucis, preferința încăpățânată, animală, expansionistă pentru noi înșine: acest Dumnezeu de pradă este un Dumnezeu pur și simplu natural. În timp ce celălalt, care venise cu două mii de ani în urmă, blând și modest, nu dorea decât să se micșoreze, să dea în loc să ia – să-și dea chiar viața – manifestare a supranaturalului care-l face, paradoxal, mai real decât Eldritch.

Dick era catolic, dar era și Dick șobolanul, care nu se putea împiedica să adauge o răsturnare de situații poveștilor lui, de aceea se chinuia teribil să le termine. Să încheie cartea despre Eldritch cu evocarea lui Isus era o idee bună, dar o dată ce scrisese

capitolul simțise o tentație groaznică de a-i lăsa ultimul cuvânt lui Eldritch. Această ispită dezvăluia în același timp groaza pur filosofică de a concluziona cât și gustul, mai vechi, copilăresc și pervers, pentru poveștile cu continuare, pentru retorica filmelor de groază care par a se încheia cu o scenă potolită, monstrul a murit, toată lumea suspină ușurată, atât supraviețuitorii cât și spectatorii, numai că aceia mai avizați din a doua categorie știu că, dacă regizorul își cunoaște meseria, va scoate la iveală o ultimă imagine, care răstoarnă totul și te face să înțepenești în fotoliu. Oricât de catolic ar fi fost, Dick se simțea obligat să lase ultimul cuvânt monstrului, tenebrei, ororii. Și, într-adevăr, Leo, în racheta care-l duce spre Marte, își dă seama că toți pasagerii, inclusiv el, poartă cele trei stigmatе ale lui Palmer Eldritch, că nimeni nu câștigă chiar fără ajutorul drogului. *Și dacă boala se întinde la creierul nostru? Dacă avem nu numai anatomia făpturii aceleia, ci și spiritul ei, atunci ce se va întâmpla cu planurile noastre de a o distruge?*

Dick se opri aici. Consider mai subtilă soluția testului prezentat cu câteva pagini în urmă. Citadela misterioasă se imobilizează, după ce devorase toți soldații. Nu explodează, nu se transformă în altceva, nu face nimic. Jocul pare a se fi sfârșit. Enigma rămâne, întreagă și decepționantă. Plini de îndoieli, vameșii refuză intrarea jocului pe Pământ, ca și a costumului propagator de schizofrenie. Lasă, în schimb, să treacă varianta nevinovată de Monopoly, despre care descoperă curând că se joacă după regula *cine pierde câștigă* și are un succes nebun printre tineri. Adolescenții de pe Pământ se lasă captivați de joc, se lasă convertiți de regula care le va conduce de acum încolo comportarea. Citadela neliniștitoare, costumul care te înnebunește serveau drept diversivne, adevărata mașinărie de război fusese celălalt joc. Când vor fi atacați, pământeni se vor lăsa cucerți, vor întinde și obrazul celălalt, victime consimțind la o formă de cotropire inedită care constă, de fapt, în a-i face creștini: oi bune pentru abator. Iar mesajul nu vine de la un Dumnezeu al păcii ci, se presupune, de la cuceritori războinici. Isus, dacă vă puteți imagina, nu era decât un agent al lui Palmer Eldritch.

KO, Revoluția, schimbarea

În primăvară fugi și se întoarse în oraș, mai întâi în Berkeley. Ieșind din această pauză grețoasă, din acea mahala a vieții care e o căsnicie nefericită, descoperi că lumea se schimbase în absența lui, iar acele schimbări îi plăceau. Știuse, destul de vag, că în țara sa se petreceau, la începutul anilor șaizeci, anumite lucruri. Auzise de primele *sit-in* studențești, de Caryl Chessman, de Martin Luther King, de drogurile noi – cele despre care credea doctorul Flibe că le consumă. Plânse auzind de asasinarea lui John Kennedy. Dar toate astea păruseră că se petrec doar la postul de radio, acolo unde vocea seacă, înfundată, a unui geniu de 20 de ani, anunța: *The times, they are a-changing*, de parcă ar fi fost vorba de un alt timp, de un univers paralel, teatrul vieții adevărate, la care nu se putea ajunge niciodată. Libertatea proaspăt căpătată răstuma totul: piesa nu se va juca fără el, va găsi un rol potrivit.

Un subofițer pe care l-am cunoscut împărțea recruții, deci și omenirea, în două tabere iremediabil opuse: băieții buni și ticăloșii. Îmi imaginez că vă dați seama ce conțin aceste categorii pe care, din partea mea, le consider valabile. Celor care nu-și dau seama le sugerez să arunce o privire asupra portretului lui Bob Dylan, de pe coperta discului menționat mai sus: debil, arogant,

încăpățânat, cu gene de fată, în postură de individ decis să spună nu la orice i s-ar cere – iată ticălosul maiestuos. În zăpăceala generală care făcea din asemenea figuri eroii vremurilor, handicapurile lui Dick, destul de modeste, deveneau atuuri. Nu-și terminase studiile? Cu atât mai bine, *drop-out-ii*, cei care respingeau sistemul și valorile lui erau iubiți. FBI-ul îl luase la ochi? Asta însemna un brevet de virtute. Scria lucrări într-un gen obscur, proletar? Un refuz admirabil de a face curte zombie-lor cu cravată ai *establishment*-ului literar. Nu reușise să fie un băiat bun? Va fi un ticălos strălucitor.

Adolescent timid, mic burghez nemulțumit de sine, Dick avu în 1964 surpriza divină de a se trezi în acord deplin cu *Zeitgeist*. El, care se simțise întotdeauna marginalizat, nimeri în cei câțiva ani în care marginea deveni centrul lumii și se infiltră fără greutate într-o margine a acestei margini: micul cerc de autori de science fiction din golf, convertiți colectiv la păr lung, bijuterii etnice și fumat de marijuana. Mediu foarte endogamic, culmea comodității: romancierul Avram Davidson se despărțise, prin înțelegere, de tânăra lui soție, Grania, care-l admira pe Dick și care, cu toate că suferea de o gravă problemă ponderală, nu era lipsită de farmec. *Yi-King*, tras împreună, făcu să apară *Pi*, solidaritatea, uniunea. Deciseră să împartă, într-o camaraderie amoroasă, o căsuță care deveni locul de întâlnire a amatorilor de science fiction din vecinătate. După exilul din Point Reyes și sufocarea din celula familială, această sociabilitate călduroasă îl încânta pe Dick și-i gădila amorul propriu, după cinci ani dedicați, din devotament față de Anne, *marii literaturi*. Trăia acum ghemuit sau întins pe divane vechi, fără să se sinchisească nimeni că-s pătate, printre indivizi, egalii lui, care considerau genul science fiction drept o cale regală și care apreciau că el este cel mai îndrăzneț dintre deschizătorii de drumuri. Renunță să-și taie barba. Așa cum refuzase, la University Music, să vândă altceva în afară de discuri cu muzică clasică, și privise începuturile rock and roll-ului cu neîncrederea unui tânăr bătrân – Elvis scăpase doar pentru că supraviețuise unei gemene moarte la naștere – tot așa devenise acum un expert a ceea ce începuse a fi numit *pop music*, trosnea din degete, se

agita, exprima cu tot trupul lui greoi o voință studiată de decontractare. Viața, credea el, abia începea.

Publicul care îl înconjură trezi în el cabotinul. Se formase, despre el, o mică legendă, pe care nu se îndură s-o dezmință. Datorită credinței din cărțile sale, a aparițiilor publice rare și a tot ce refuzase, pe vremea când locuise în Point Reyes, era considerat bizar, drogat, paranoic, genial. Fu toate acestea, fără să se străduiască.

Noii lui prieteni își petreceau timpul făcându-și reciproc vizite. Dick, insistând cu emfază asupra agorafobiei lui, nu se deplasa. Mașina lui, declara el, nu acceptă să meargă decât între locuința sa și cabinetul psihiatrului. Orice alt traseu ar zăpăci-o, ar face-o să comită un accident. Această poziție de Bătrân al muntelui, stăpân al terenului de întâlnire și al regulilor jocului, flatau Șobolanul din el.

În privința paranoiei, temerile lui păreau, la prima vedere, fondate. Era în proces de divorț, care decurgea rău. Toți cei, destul de numeroși, care trecuseră prin aceeași încercare, înțelegeau că trebuie să rămână în stare de alarmă și să se ferească să dea arme, în conflictul juridic care urmase guerillei private, unei femei pe care o considerau o scorpie. Astfel, deși împărțea o casă minusculă cu Grania, prefera să ascundă legătura lui cu aceasta – adică explica tuturor cât de necesar era s-o ascundă. Îl credeau că Anne pusese să fie supravegheat de un detectiv particular și să-i fie ascultat telefonul. Eventual. Dar când începea să caute microfoane în culcușul pisicii și, negăsindu-le, deducea că are de-a face cu cineva mai puternic, cu vechii lui dușmani de la FBI sau cu neonaziștii care, după apariția *Omului din castelul înalt*, juraseră să-l lichideze; când trebuia, înainte de a discuta la telefon, să te supui unor teste care să stabilească dacă erai Ray Nelson sau Jack Newkom, prieteni buni, și nu niște impostori; când conversația posibilă, după trecerea testului, era întreruptă de invective adresate ascultătorilor ascunși (*Hey, guys, I know you are hearing us, but you are not supposed to answer me. So I can tell you, fuck you. FUCK YOU, guys!*), atunci amicii își spuneau, fără să știe dacă

să râdă în hohote sau să fie neliniștiți, că-i cu adevărat Phil Dick, ținut ca și cărțile lui și, tot precum cărțile lui, pasionant.

Pentru că era pasionant, toată lumea era de acord. Punea în slujba obsesiilor sale o imaginație de artist în continuă agitație. În timpul unei conversații cu el se putea întâmpla orice. Nu avea monotonia plictisitoare a paranoicului de bază. Inamicii lui, metodele lor, scopurile lor și, mai ales, gradul de seriozitate implicat în denunțarea lor, toate acestea variau după circumstanțe, inspirații, interlocutor. Avea ceva deameleon, de actor priceput să-și cunoască publicul, să-i ghicească așteptările, iar dacă o lua razna câteodată, acest lucru se petrecea pentru că făcea prea mult ca să-l satisfacă. Într-o seară victimă a unui complot la scară planetară, a doua zi dimineța uita complet sau se referea la el ca la o manifestare a paranoiei sale legendare, uimit că fusese luat în serios – iar dacă l-ai luat în serios însemna fie că erai și tu paranoic, fie că aveai motive serioase să-l crezi, deci erai înțeles cu dușmanii lui.

Cu excepția muncii lui – pe care o făcea foarte repede, înainte să apuce să se scârbească de ea – ideile lui sufereau de o lipsă de continuitate patologică. Îi arătase, solemn, Graniei un pistol pe care-l cumpăraseră ca să se apere dacă l-ar fi atacat Anne. Declara că-i decis să-l folosească împotriva ei sau, dacă era nevoie, împotriva lui însuși. Grania, foarte neliniștită, povestise despre el tuturor prietenilor. Într-o duminică dimineța, Anne apărură în prag cu mica Laura în brațe. Voia să discute cu Phil. Acesta, agitat, alergă în toate părțile înainte de a deschide, agitând într-o mână pistolul și cu cealaltă împingând-o pe Grania într-un dulap, ca într-un vodevil. Aceasta petrecu acolo câteva ore, așteptându-se să audă o împușcătură. Dar nu auzi decât bolboroseala Laurei, sfârâitul ouălor cu șuncă pe care le prăjea Phil, în timp ce cânta, cu vocea lui frumoasă de bas, lieduri de Schubert, apoi o discuție familială pașnică, în jurul unei mese pline. Pălăvrăgeala dură până la începutul după-amiezei. Anne și fiica ei plecară, iar eroica Grania ieși din dulap, pe jumătate sufocată, gata să facă pe ea. Phil păru surprins s-o vadă. De ce nu venise să zică bună ziua? Când Grania se apără, recunoscă că memoria îi joacă feste și că, probabil, drogurile pe care le lua aveau și ele un rol. A doua zi,

reîncepu să agite pistolul când pomenea de Anne și să-și supună prietenii unor teste complicate, pentru a descoperi dacă erau spioni în slujba ei – sau a FBI, a naziștilor etc.

După câteva luni, Grania găsi un *room-mate* mai suportabil și se mută. Sperând s-o rețină, Phil o ceru zadarnic de soție. Apoi, nesuportând să rămână singur, invită o pereche de prieteni să se instaleze la el. Aceștia rezistară trei săptămâni. În această perioadă, Dick luă prima oară LSD.

Aflase din ziare ce se întâmplase la Harvard cu puțin timp înainte. Ceva ce semăna cu un scenariu de film science fiction din anii cincizeci, stil *Body Snatchers*. Cadre universitare respectabile declanșaseră un program de cercetare a unui drog presupus util în domeniul psihiatric. După primele experiențe, colegii și prietenii găsiseră că cercetătorii se schimbaseră: aveau pupilele dilatate, un aer în același timp extaziat și misterios și, deși fuseseră cunoscuți ca materialişti înainte de orice, nu mai vorbeau decât de dragoste, extaz, fuziune cu divinitatea. Dacă li se cereau detalii, precizări, deveneau evazivi: asta nu se poate descrie, poate fi doar simțit. Cei care, din curiozitate, încercau experiența, se metamorfozau la rândul lor. Dacă nu le urma exemplul, nu mai puteai discuta cu ei. Zvonul se răspândi în campus, cei care băteau la ușa micului birou ocupat de doctorul Timothy Leary, cerând să fie inițiați, erau tot mai numeroși. După cum tot mai numeroși erau cei care țineau, cu o voce cântată, cu ochii strălucitori, discursuri aiurite, care-l exasperau pe decan. Semăna a epidemie.

Leary, care fusese considerat până atunci un excentric nevătă-mător, începu să vorbească, să țină conferințe, să explice ziariștilor că se pregătea un moment decisiv în istoria omenirii. Era semnificativ că Albert Hoffmann descoperise LSD-ul în același timp cu descoperirea fisiunii atomului de către Enrico Fermi. Omul primea dintr-o parte mijlocul de a-și distruge specia, din alta cel cu care putea s-o ridice pe o treaptă superioară a evoluției. Dacă accepta cel de-al doilea dar, consimțea să plonjeze în oceanul neexplorat al creierului său, depășea *Homo sapiens*, intra într-o comunicare înțeleaptă și veselă cu cosmosul, îl cunoștea pe Dumnezeu. Într-un fel, *va fi* Dumnezeu.

Numai discursurile n-ar fi convins multă lume. Dar, spre deosebire de alți iluminați, Leary avea mijloacele, furnizate de laboratoarele Sandoz, de a-și demonstra spusele. În fapt, oricine se supunea acțiunii bulversante a LSD-ului era, în cazul cel mai rău, speriat, dar în majoritatea cazurilor se convertea. Intelectuali de valoare, artiști, dar și oameni de afaceri, conducătorul fundației Ford, deveniră prozelitiți săi. Obținut de la administrația penitenciară ca deținuți din închisoarea din Concord, Massachusetts, să fie supuși unui tratament cu LSD: înghițirea noii împărtășanii îi umplu pe acei criminali înrăiți de-o inspirație mistică, spre uimirea neîncrezătorilor.

Îngrozite de faptul că girau experiențe atât de puțin compatibile cu rigoarea științifică, autoritățile de la Harvard îl concediară pe Leary și, făcând acest lucru, îl confirmară în vocația lui de profet. Acesta declara că detractorii lui sunt niște cadavre, cita expresia lui Niels Bohr conform căreia un adevăr nou nu triumfă prin a-și convinge adversarii, ci pentru că aceștia mor și sunt înlocuiți de o generație pentru care acest adevăr se înțelege de la sine. Reuni, într-un conac pus la dispoziție de un mecena, o comunitate de fideli care, sub conducerea sa, în fum de tămâie și sunet de raga indian, se dedicară exploatării sistematice a lumilor pe care le deschidea LSD-ul. O carte făcea oficiul de ghid în timpul acestor călătorii: *Bardö Thodol, Cartea tibetană a morților*. Acest veritabil Baedeker al cosmosului interior era cadoul de adio al bătrânului Aldous Huxley făcut noii generații: pusese să-i fie citită pe patul de moarte și, cu câteva ore înaintea sfârșitului, ceruse să i se facă o injecție cu LSD nu din lașitate ci, dimpotrivă, pentru a profita din plin de trecerea lui în altă lume.

După Leary și prietenii lui, acest ceremonial precursor urma să devină curând obișnuit. Ei se considerau *antropologi din secolul XXI care locuiau o capsulă temporală în sumbrii ani șizeci din secolul XX*, dar nu se îndoiau că va avea loc curând convertirea generală. Sperau într-o creștere exponențială: douăzeci și cinci de mii de consumatori de LSD în 1961 însemna patru milioane în 1969, adică masa critică începând de la care societatea nu putea să nu se schimbe. Ținând seama de ritmul în care progrese decon condiționarea psihică produsă de drog în clasa mijlocie,

li se părea cert că, pe la mijlocul anilor șaptezeci, președintele Statelor Unite va consuma curent drogul, că întrunirile internaționale la nivel înalt se vor desfășura sub influența LSD-ului, iar din acest lucru lumea nu va avea decât de câștigat.

Această perspectivă mesianică părea plauzibilă în 1964. Mai mult decât aceea ca peste douăzeci de ani să existe la Casa Albă un individ care să recunoască faptul că fumase marijuana, dar care se va apăra pretinzând că nu trăsesese fumul în piept. Ceea ce povestea Leary era reprodus de ziare. Cuvântul *bardö* curioscu o răspândire bizară: se vorbea de experiențe *bardö*, de muzică *bardö*, de filme *bardö*. O mulțime de oameni care n-aveau nici o legătură cu mediile artistice, științifice sau mondene, care nu erau precum Cary Grant, care nu se considerau drogați, experimentau LSD-ul și recunoșteau că, într-adevăr, acesta deschide porți ale spiritului: echivalentul a trei ani de psihanaliză, după o expresie foarte uzitată. Doza standard de două sute cincizeci micrograme se negocia la Berkeley, perfect legal, pentru câteva zeci de dolari. Prietenii lui Dick luau în mod regulat și povesteau minunății. Pe scurt, Phil nu putea să se dea deoparte.

Cu atât mai mult cu cât era considerat un cercetaș renumit al acestei noi frontiere. Când apăruse *Cele trei stigmatе ale lui Palmer Eldritch*, toți cititorii văzuseră în acesta marele roman al LSD-ului, iar acest zvon, trecut din gură în gură, îi mărise reputația. Întrucât Dick detesta să contrazică oamenii și nu cunoștea argumentul lui Goscinny că Obelix nu are nevoie de poțiunea magică, pentru a avea putere supraomenească, deoarece căzuse în aceasta când fusese mic, lăsa să fie considerat o autoritate psihedelică și lua un aer înțelept pentru a da sfaturi bazate pe îndelungata lui experiență. De fapt, îi era frică și avea de ce.

Pentru că experiența funcționa prost. La nici o oră după ce luase doza, pierdu orice contact cu tovarășii săi și se regăsi *acolo unde ajungi când iei K-Priss*: în lumea lui Palmer Eldritch. Trecu printr-un tunel întunecat, populat cu umbre ostile; printr-un peisaj înghețat, cu cioburi tăioase; prin catacombe; printr-un amfiteatru roman, unde urma să îndure supliciile primilor creștini; avu certitudinea că se rătăcise, că nu avea nici o șansă să găsească vreodată ieșirea. Încercă să se liniștească, folosind argumente

rezonabile: ceea ce mi se întâmplă se datorează faptului că am absorbit o otravă, care va continua să acționeze câteva ore, nouă sau zece, după cât se spune, apoi voi fi liber. Din nefericire, nu era sigur că va trăi peste nouă sau zece ore. Iar acele nouă, zece ore de timp oficial riscă să dureze mai multe secole în experiența subiectivă, adică în singura realitate care-i era accesibilă. Există ceva adevărat în ceea ce crezuse când fusese copil: când te duci la dentist, durează *cu adevărat* o veșnicie. Era acolo pentru totdeauna. Fusese acolo întotdeauna. Restul era doar iluzie și nu-i rămânea decât să se roage, precum Leo Bulero, să-i fie redată, cu milostenie, acea iluzie. În exterior, cei care se strânseseră în jurul lui, dar a căror prezență el n-o simțea, îl auziră vorbind latinește. Deoarece nimeni nu înțelegea latina, nu fu reținută decât formula *Libera me, domine*, pe care o repeta fără încetare, transpirând abundent, cu figura deformată de groază.

Când, la capătul timpului reglementar, după ce-i îngrijorase teribil pe cei ce-l îngrijeau, Dick reveni în *koinos kosmos* și dormi o zi întreagă, își rezumă astfel călătoria: *Copii, am fost în infern și am avut nevoie de două mii de ani să ies de acolo, târându-mă.*

Ceilalți se mirară, cu naivitate. În vremurile acelea de euforie, efectele negative ale drogului erau rare. Înotai în oceane de lumină irizată, aveai impresia că înțelegi totul, că stăpânești totul. Există câte ceva pentru toate gusturile, pentru toate temperamentele: pentru firile contemplative, lumea apărea, sub efectul LSD-ului, ca o epifanie calmă, ca un tablou de Vermeer ce pulsa blând, în ritmul sistemului lor nervos; pentru cei activi, ca un flipper gigantic, înalt până-n culmea cerului, unde se jucau partide gratuite. Doar el se regăsise în lumea de coșmar a cărților sale și după aceea se întreba fără încetare dacă văzuse realitatea de pe urmă sau doar o reflectare a sufletului său – o ipoteză ceva mai liniștitoare.

Fidel logicii sale binare, ajunse să creadă că nu existau decât două familii spirituale: cei pentru care realitatea realităților este lumină, viață, bucurie și cei pentru care înseamnă moarte, mormânt, haos; cei care, la fundul fundului, îl văd pe Isus și cei care, ca Svidrigailov al lui Dostoievski, își reprezintă eternitatea sub aspectul unei săli de baie murdară, plină de pânze de păianjeni; cei care cred în dragoste și milostenie nemărginită, în ciuda

Auschwitz-ului, și cei care cunosc oroarea funciară a tot, în ciuda cerului albastru și a plăcerilor vieții. Fără îndoială, configurația psihică, al cărei revelator nemilos este LSD-ul, explică mult una sau alta dintre reacții. Dar nu putea fi vorba doar de o simplă diferență de opinii sau de temperament. Adevărul trebuia să fie într-una dintre cele două tabere și nu în cealaltă. Nu era posibil nici un compromis. În termeni creștini, care deveniseră de curând ai săi, din două lucruri nu putea fi adevărat decât unul: Isus sau înviase, sau nu.

Știa ce voia să creadă, dar știa și ceea ce credea în străfundul sufletului lui, iar LSD-ul îi confirmase acest lucru. Știind, contrar dorinței lui, cărei tabere îi aparținea, ar fi dat orice să se înșele și să poată fi convins că se înșelase.

Nu putea să aleagă un moment mai potrivit – presupunând că ar fi existat altul, în cazul lui – pentru a încerca LSD-ul. Celibatul nu-i plăcea. Chiar când locuia împreună cu Grania nu se putea împiedica să nu agate toate femeile care treceau prin fața casei. Rămas singur, se dezlănțuise și-și îmbogățise legenda cu anecdote jalnice. Într-un fel mai mult sau mai puțin platonice, niciodată discret, se îndrăgosti de toate femeile pe care le întâlne. Având în vedere cercul redus pe care-l frecventa, majoritatea erau soțiile prietenilor lui. Unii se supărară, alții se amuzară, convinși că n-au de ce să se teamă de un asemenea rival: deși un scriitor strălucit și cu o conversație atrăgătoare, copilul acela gras, bărbos, avea pretenții afective prea dificile pentru a inspira altceva decât o curiozitate emoționată. Patru sau cinci soții de scriitori de science fiction au primit, în iarna lui 1964, scrisori pline de pasiune, amuzante, plângărețe, în care Dick le vorbea despre sora lui, Jane, le copia poeme metafizice elisabetane sau textul *Călătoriei de iarnă* a lui Schubert, pentru a le exprima solitudinea și melancolia lui. Le telefona la ore înaintate din noapte, mirându-se de lipsa lor de entuziasm pentru a-i asculta monologurile – ca să nu mai pomenim de aceea a soților. Iar romanticul respins se transforma în societate într-un ticălos perfect, tratând-o de boarfă pe *ferne Geliebte* care-l refuza discret, o lăsa baltă pentru o nou-venită și-și strecura mâna pe genunchiul alteia. După asemenea exhibiții, dezmeticit, își dădea seama că se făcea de râs și că

pierdea mult schimbând statutul de geniu întunecat pe cel de caraghios pitoresc. Dar nu găsea ceva mai potrivit pentru a se corecta decât să scrie alte scrisori, să dea alte telefoane, la fel de intempestive ca și precedentele. Sau își revendica erorile și încerca să impună, încăpățânat, o imagine de Falstaff bărbos, oricând gata să dea lovitura – ceea ce nu se întâmpla niciodată.

Înțelegând că nu găsește nici o femeie în cercul amatorilor de science fiction, încercă să extindă cercul relațiilor sale, scotoci prin carnetul de adrese și sfârși prin a relua legătura cu Maren Hackett, prietena din ultima perioadă petrecută la Point Reyes, care-l inițiasse în scrierile sfântului Pavel și-l introdusese în biserica episcopaliană. Aceasta se căsătorise cu un alcoolic, apoi îl părăsise, iar cele două fiice ale sale, dintr-o căsătorie anterioară, rămăseseră cu ea. Nancy, cea mai mare, se întorsese din Franța, unde studiasse psihologia și fusese internată pentru anorexie. O tânără de nouăsprezece ani, blândă, timidă, cu o voce aproape inaudibilă, un trup subțire, grațios, și figura ascunsă de o perdea de păr lung. Când nu era observată, scotea din buzunarul pantalonilor o fotografie a ei și o privea îndelung, pentru a se asigura că există. Dick frecventă timp de câteva săptămâni cele trei femei Hackett, fără ca nimeni, nici măcar el, să știe pentru care dintre ele venea, pentru mama vitregă încă apetisantă sau pentru vreuna din cele două fete. Se decise, în cele din urmă, pentru Nancy și-i expuse nu numai dragostea sa pentru ea, ci și dezastrul care ar avea loc în viața lui dacă-l va respinge: *O să iau din ce în ce mai multe pilule, n-o să mănânc, n-o să dorm, n-o să scriu, o să mor curând*. După o serie de tăceri stânjenite și zâmbete nervoase, Nancy îi acceptă motivele, consimți să fie muza lui și, în primăvara lui 1965, veni să locuiască împreună cu el.

Să deflinești omenescul

Cu un an în urmă, când părăsise, în pragul prăbușirii psihice, Point Reyes, hexagrama 49 din *Yi-King, Ko*, îi anunțase revoluția, schimbarea. Văzuse acest lucru întâmplându-se în societatea care-l înconjura, apoi în destinul lui. Suferise și îi făcuse și pe alții să sufere în timpul metamorfozei, dar considera că acum se angajase într-un nou ciclu, mai favorabil.

În fiecare zi se felicita că rupsesse cu logica eșecului, care-i guvernase viața sentimentală, căsătorindu-se cu acea femeie-copil pe care trebuia s-o protejeze și care, la rândul ei, îl iubea așa cum era, fără să vrea să-l schimbe. Cuplul lor respecta echilibrul sexelor: bărbos, corpulent, creator, el era *yang*; zveltă, acvatică, retrasă, ea era *yin*; tao veghea asupra lor. Râdeau, își făceau farse, își dădeau porecle ciudate și siropoase. Așa cum amanții tuberculoși din *Muntele vrăjit* făceau schimb nu de fotografii, ci de radiografii pulmonare, tot așa ei își povesteau reciproc fobiile și-și diagnosticau simptomele psihiatrice, minunându-se că se înțeleg atât de bine. Nu putea să nu opună căldura lui Nancy, râsul ei polimorf, de copil pervers într-un fel inocent, răcelii pe care o cunoscuse altădată; dezordinea încântătoare a căsuței pe care o aranjaseră în San Rafael, chiar lângă apă, impecabilei și paranoice albețe a vilei din Point Reyes. Plină de principii pediatrice absurde.

mama lui se apropiase puțin de el; sora lui murise; senzualitatea lui Anne se exprima prin accese de furie erotică mai degrabă înspăimântătoare; în timp ce Nancy îl trăgea de barba deja încăruntată, venea să i se alăture, plescăind, în baie, și găsea confortabilă burta lui. Acest trup nou, pe care-l vedea, de câțiva ani, întinzându-se pe oglindă, devenea, sub degetele lui Nancy, ceva plăcut și cald, ceva iubit, deci ceva demn de dragoste. Stabilizat astfel, răsfățat, înconjurat de prieteni care-i admirau opera și se lăsau captivați cu complezență de teoriile lui, reuși, după un an de trândăveală neproductivă, să-și reia obiceiurile. Începu să scrie și, pentru că Nancy îi relevase că-i o ființă umană autentică – tandră, compătimitoare, vulnerabilă – nu putea face altceva decât să scrie pentru slava acesteia.

Dick era făcut astfel încât, pentru a glorifica omul, trebuia mai întâi să definească și să caracterizeze contrarul acestuia. Iar contrarul omului nu-i animalul sau obiectul, ci imitația: robotul.

De la începuturile sale și chiar înainte, dacă ținem seama de Golem și de monstrul lui Frankenstein, science fiction-ul a făcut din această făptură neliniștitoare inamicul cel mai șiret al creatorului său. Zâmbitorul doctor Asimov încercase, fără succes, în anii cincizeci, să supună roboții și scribii care-i animau unui cod de bună purtare care transforma tema revoltei într-o absurditate științifică și o facilitare romanescă reprobabilă. Neliniștea creștea pe măsură ce ficțiunea părea că devine realitate, iar existența virtuală a *mașinilor gânditoare* nu mai agita o gașcă de visători niuriți, ci comunitatea științifică. Cuvântul *cibernetică*, lansat de Norbert Wiener, făcea furori, iar ceea ce desemna termenul ridica două întrebări strâns legate între ele: putem să ne imaginăm că într-o zi o mașină creată de om va gândi ca un om? Ce înseamnă să gândești ca un om? Sau, dacă preferăm, ce poate fi considerat, în modul nostru de gândire și de comportare, ca specific uman? Începuseră dezbaterile asupra inteligenței artificiale, în care se opuneau – și se opun și acum – tabăra materialistă, convinsă că măcar în teorie toate operațiile spiritului pot fi descompuse, ca un mare reproduse, și tabăra spiritualistă, care susține că va rămâne întotdeauna un reziduu rebel al algoritmului, reziduu pe care-l

numim, după orientarea proprie, fantoma din mașină, conștiință reflexivă sau, pur și simplu, suflet.

Dick urmărea aceste dezbateri așa cum le poate urmări cineva ale cărui lecturi se împărțeau între teologie și popularizare științifică. Descoperise, răsfoind o antologie, articolul fondator, scris în 1950 de matematicianul englez Alan Turing. Figura lui Turing, evocată pe scurt în prezentare, îl fascina: fusese unul dintre inventatorii informaticii moderne; contribuise la câștigarea războiului inventând pentru serviciile secrete britanice un calculator capabil să descifreze mesajele codificate ale *Luftwaffe*; se sinucisese în condiții bizare; și pusese problema mașinilor gânditoare în termeni nedepășiți până acum.

În acel faimos articol, Turing începe prin a înșira argumentele din trecut, prezent și viitor care neagă posibilitatea unei inteligențe artificiale: mașinile nu fac decât ce sunt programate să facă, sunt specializate, n-au gusturi sau capricii, nu pot suferi etc. Considerându-le pe toate insuficiente, propusese un criteriu unic pentru a decide dacă o mașină poate gândi ca un om: este ea capabilă sau nu să facă un om să creadă că gândește ca el?

Fenomenele conștiinței nu pot fi observate decât din interior. Eu știu că am una, știu acest lucru chiar datorită ei, dar în ceea ce te privește, n-am nici o dovadă. Pot spune, în schimb, că emiți semnale, în special de mimică și verbale, iar prin analogie cu ale mele, deduc că gândești și simți ca mine. Să admitem, propune Turing, că, într-un viitor apropiat sau îndepărtat, o mașină poate fi programată astfel încât să emită răspunsuri la fel de convingătoare la orice stimuli. Atunci nu există motiv pentru a-i refuza brevetul de gândire.

Testul propus de Turing, pe baza acestui criteriu, constă în a izola în trei camere separate un examinator uman, un candidat uman și un candidat mașină. Examinatorul comunică prin intermediul unei tastaturi de calculator cu fiecare candidat (dacă mașina dispune de un sistem de sinteză vocală, poate fi folosit un telefon) și-i bombardează pe cei doi cu întrebări ce urmăresc a stabili care-i om și care mașină. Interogatoriul se poate referi la gustul tartei cu afine, amintirile despre pomul de Crăciun din copilărie, preferințele erotice sau, dimpotrivă, poate consta în

calculule la care omul ar trebui să răspundă nu atât de iute și bine ca mașina. Orice este permis, întrebări oricât de intime sau de bizare. *Koan* zen reprezintă o tehnică clasică de confuzie. În ceea ce-i privește, candidații se străduiesc amândoi să convingă examinatorul că-s oameni, unul de bună credință, celălalt recurgând la miile de șiretlicuri din programul lui – de exemplu, greșind deliberat calcululele. La sfârșit, examinatorul dă verdictul. Dacă se înșală, mașina câștigă. Trebuie să admitem, conform părerii lui Turing, că gândește, iar dacă vreun spiritualist nu crede că-i gândire omenească *adevărată*, dovezile îl vor contrazice.

Testul lui Turing deveni o obsesie a lui Dick. El, care se lăuda că poate înșela orice psihiatru, ar fi dorit să joace rolul mașinii. Își înnebunea prietenii cu variațiuni pe această temă, mai ales în timpul extravagantelor conversații telefonice în care trebuia să dovedești că ești tu și nu un impostor.

Conform romanului pe care l-a scris în timpul lunii de miere cu Nancy, colonizarea marțiană a favorizat progresul construcției de androizi atât de mult, încât în 1992 există atâtea modele câte modele de mașini existau în Statele Unite în anii șaizeci. Unele sunt rudimentare, simple mașini-unelte cu figură omenească, jucând rolul de vecini pentru coloniștii izolați. Pentru o sumă modestă, poți să aclimatizezi lângă tine o familie Smith sau Scruggs completă: George, tatăl, care citește ziarul și tunde iarba, Fran, mama, care coace toată ziua tarte cu afine, Bob și Pat, copii. Opțional, un brac german, Merton. Vor spune ce dorești, chiar dacă vocabularul lor e limitat doar la vreo zece replici. Oricum, ai niște tovarăși. Și, argumentau vânzătorii, vorbești mai mult cu vecinii voștri oameni?

Era vorba doar de un model inferior, disprețuit de posesorii de modele mai perfecționate, cele care nu puteau fi deosebite de oamenii autentici. Atât timp cât aceste imitații stau la locul lor, totul e în regulă. Dar unii, niște Spartacus ai speciei lor, evadează și doresc să trăiască liberi. Devin astfel periculoși. Funcționari speciali sunt însărcinați să-i distrugă. Acești funcționari se numesc *blade runners* (și, după filmul lui Ridley Scott, sub acest nume e cunoscut și romanul al cărui titlu este *Visează androizii oi electrice?*). Dificultatea de a identifica androizii ajunge o obsesie

pentru *blade runners*. Pentru a reduce riscul de a pulveriza cu laserul o ființă omenească, supun suspecții unor teste pe care le bănuiesc continuu a fi depășite, deoarece fabricanții de androizi integrează fără încetare parametrii acestora în programele lor.

Aceste teste preiau elemente din lucrările practice de psihologie, anul întâi, și din acel mit american ridicol și revoltător care este detectorul de minciuni. (*Pupila s-a contractat, deci ești vinovat*. În momentul în care scriu, în mai 1992, un individ a fost trimis pe scaunul electric, pe baza unei asemenea dovezi.) Dar pe Dick îl interesa în primul rând criteriul de discriminare.

A plecat de la premisa că androizii cei mai bine echipați din 1992 vor fi capabili să treacă testul Turing (ceea ce îl face inutil pe acesta și, conform afirmațiilor lui Turing, pe orice altfel de test: nu dai din nou în viață examenele la care ai reușit). Dar Dick nu se resemnă, așa cum sugerase Turing, să accepte androizii în societatea umană. Și, pentru a evita acest lucru, făcu ceea ce Turing considera a fi o înșelătorie, o figură urâtă în care sunt specialiști spiritualiști: introduse un nou criteriu. Care-i acest nou criteriu? Ar putea fi un test pentru cititorul acestei cărți, pentru a se asigura că a urmărit-o atent.

Evident, empatia. Ceea ce sfântul Pavel numea milostenie și considera a fi cea mai mare dintre cele trei virtuți teologale. *Caritas*, spunea Dick, întotdeauna pedant. *Agape*. Respectarea regulii de aur: *Iubește-ți aproapele ca pe tine însuși*. Facultatea de a te pune în locul semenului, de a-i dori binele, de a suferi alături de el și, dacă-i nevoie, în locul lui.

La fel de evident este faptul că recurgerea la acest criteriu pentru a deosebi omenescul de imitație l-ar fi făcut pe Turing să râdă, și pe bună dreptate. Ar fi remarcat că multe ființe umane nu sunt deloc caritabile și că, în teorie, nimic nu ne oprește să integrăm în programul unei mașini comportări atribuite de normele umane milosteniei.

Dar Dick nu era omul care, o dată trasată o frontieră, să se oprească în fața ei și să debiteze amabilități umaniste sau bigote. Vocația lui consta, dimpotrivă, în a o deplasa fără încetare și de a produce agitație în timpul mișcării, chestie care transformă

vertiginos un thriller science fiction, precum *Blade Runner*, într-un tratat de teologie cibernetică.

Dacă imitația este contrară omului, ce-i contrarul empatiei? Crușimea, trufia, disprețul? Acestea sunt doar efecte. Izvorul tuturor relelor, crede el, este retragerea în sine, închiderea în sine, care, în termeni psihiatrici, diagnostichează schizofrenia. Prima găselniță: această asemănare tulburătoare între personalitatea *androidă* și personalitatea *schizoidă*, pe care Jung o caracterizează prin economia permanentă a sentimentelor. Un schizoid gândește mai mult decât simte. Are despre lume o înțelegere pur intelectuală, abstractă, o reducere atomistă la un ansamblu de constituente care nu vor forma niciodată o emoție, nici măcar un gând *adevărat*. Un schizoid este capabil să spună, în loc de *Am nevoie de droguri pentru a susține o conversație, Primesc semnale de la organisme vecine. Dar sunt incapabil să lansez propriile mele semnale dacă nu-mi încarc bateriile* (Dick pretinde că a auzit această frază și nu-i exclus s-o fi pronunțat-o chiar el). Schizoidul face parte dintre oamenii care au în minte mereu, precum eroul din *Confesiunile unui barjo*, că sunt compuși din apă în proporție de 90%, sau că așa-numitul lor trup este, în realitate, un modul de supraviețuire pentru genele lor. Schizoidul combină fără încetare litere (26 de litere dacă-i om sau doar două cifre, 0 și 1, dacă-i calculator) în loc de sentimente față de lume, de gânduri care să surprindă aceste sentimente, de fraze care să descrie aceste gânduri, de cuvinte care să compună fraze. Nu crede că gândește, ci că i se activează neuronii; nu crede că i se activează neuronii, ci că se supun legilor chimiei organice. Fără îndoială că așa gândește, sau credem că gândește, o inteligență artificială. Oricum, e genul de gândire care poate fi inclusă în programul acesteia sub eticheta de *conștiință reflexivă*. În ansamblu, un schizoid are o gândire de mașină. Îmi imaginez că Dick a fost încântat să afle că unul dintre primele creiere artificiale capabil să treacă o versiune nu prea exigentă a testului Turing era o realizare a MIT-ului, numit Parry, care simulează paranoia. Nimic vrăjitoresc: ca un psihanalist, răspunde la toate întrebările prin alte întrebări sau chiar le repetă. Un glumeț a propus să facă,

pornind de la acesta, un program fără nici un defect, care simulează un catatonie.

Problema care face testele puțin fiabile și meseria de *blade runner* chinuitoare este că schizozizii, deși gândesc ca niște mașini, sunt totuși ființe umane. Dick știa foarte bine lucrul acesta, pentru că era personal împărțit între o aspirație pasionată către empatie și puternice tendințe paranoice. Cei doi poli reprezentau, în conștiința sa, binele și răul, Jekyll și Hyde, iar experiența îi permisesese să verifice cuvintele sfântului Pavel conform cărora noi nu facem binele pe care ne-ar plăcea să-l facem, ci răul care ne repugnă.

Se bucura că găsisese în Nancy o soție empatică, ce-l ducea cu blândețe către căldură, bucurie, atenție pentru ceilalți, și că scăpase de o femeie schizoidă, o mașină de urât care-l făcea și pe el schizoid și dornic să urască, închizându-i pe amândoi în coșmarul grijii fiecăruia pentru sine, al neîncrederii. Sinceritatea îl obliga, totuși, să recunoască faptul că, pe de o parte, nu fusese nici el fără prihană, o biată victimă a unei nebune, ci poate cel care trezise în ea nebunia, pe de altă parte că Anne suferise la fel, poate chiar mai mult decât el, în parte din vina lui. Presupunând că dintre ei doi ea fusese cea nebună, milostenia de care vorbea atât l-ar fi obligat ca, în loc s-o blesteme și s-o strivească, să se pună în locul ei și s-o ajute. Biserica nu spune altceva: păcatul este boala spiritului și trebuie să ajutăm bolnavii. Isus a venit să răscumpere păcatul, dar, mai ales, să ajute. Iar dacă schizoidul suferă, se poate ca și androidul să sufere. În termenii lui Turing: dacă programul lui permite simularea suferinței într-un mod convingător, ce ne autorizează să nu credem acea suferință adevărată, demnă de compătimire? O a doua găselniță.

Criza are loc în roman când *blade runner*-ul, din motive mai degrabă erotice decât evanghelice sau turingiene, începe să devină dovadă de empatie față de obiectele vânătorii sale, mai precis față de una dintre ele.

Această greșală profesională este facilitată și agravată, în același timp, de date noi: fabricanții au jucat o festă deosebit de murdară celor mai sofisticați dintre androizi, implantând în programele lor o memorie falsă care-i face să creadă că sunt oameni. Au amintiri din copilărie, impresii de *déjà-vu*, emoții ca ale

oamenilor. Nimic nu-i deosebește din exterior, nici din interior. Pur și simplu nu știu. Iar când sunt suspectați, când sunt supuși la teste, își ies din minți, ca oricare dintre noi: *Mi-ai spune adevărul? Dacă aș fi un android, mi-ai spune?*

Ciudat să descoperim sub pana unui scriitor de science fiction, a unui stilist jalnic, pasaje memorabile care dau nu numai fiori, ci și certitudinea că ating ceva esențial, fundamental. Că întrevăd un abis care face parte din noi și pe care nu l-a sondat încă nimeni. Romanul conține un asemenea moment: strigătul de oroare al androidului ce-și descoperă condiția. Oroare absolută, fără remediu sau consolare, dincolo de care totul devine monstruos de posibil.

Dacă empatia definește omenescul, androidii ar putea fi dotați cu ea. Dacă ar fi vorba de experiența religioasă, androizii ar crede în Dumnezeu, ar simți prezența Sa în sufletul lor și ar recita rugăciuni, din toate circuitele imprimate. Ar avea sentimente, îndoieli, temeri. Ar scrie cărți pentru a da formă acestor temeri. Și cine ar putea spune dacă-i vorba de empatie reală, de pietate reală, de sentimente, îndoieli, temeri, ori inspirație reale sau de simulări convingătoare? Dacă strigătul înfiorător al androidului descoperind ce este reprezintă doar o simplă facilitate a programului, o reacție prevăzută pentru anumiți stimuli verbali și produsă prin activarea diligentă a unui număr de biți – descriere care, cu toate că se referă la celule organice și nu la componente metalice sau din plastic, se aplică în întregime și funcționării creierului omenesc – acest lucru schimbă: a) totul; b) nimic sau c) ceva, dar nu știu ce?

Marcați cazul pe care-l alegeți.

După cum se remarcă în roman, nu fără răutate, cea mai bună deghizare pentru un android ar fi cea de *blade runner*.

Sau, gândea Dick, cea de autor de science fiction.

Portret al artistului ca eretic

Totul trebuia, în vremurile acelea, să fie nou: nelămuririle, frontierele, romanele; totul își schimba numele, iar pletoșii ironici, cu pipe și cu ochelari ridicați pe frunte aveau grijă, de o parte și de cealaltă a Atlanticului, să ocolească frizerii care deveniseră capillicultori. Același zel împinse science fiction-ul să-și modifice apelativul cam nătâng în cel respectabil de *speculative fiction*, ceea ce nu însemna mare lucru, sau chiar în *new thing*, care nu însemna chiar nimic, dar folosea aceste denumiri cu mai mult tupeu.

Cel mai înflăcărat promotor al acestui *lucru nou* în Statele Unite a fost Harlan Ellison, un fost fan chel devenit, datorită puterii de muncă, un poligraf virtuos și un maestru al relațiilor publice. Ellison avea vederi largi și decise să pună fastuos în scenă metamorfoza care trebuia, în efervescența anilor șaizeci, să transforme un gen considerat cretin, cretinizant, bun doar să facă să viseze puștani și micii funcționari frustrați, într-un loc de adunare a inventatorilor, iconoclaștilor, avangardiștilor extra-vaganți și uneori extralucizi, pe scurt, în detașamentul de asalt al unei literaturi pe alocuri burgheză, îndobitocită, la fel de străină de convulsiile vremii și ale vremurilor ce urmau să vină ca un armonist clasic pentru un tineret captivat de muzica pop. În

viziunea lui Ellison, *Viziunile periculoase*, antologia sa manifest, trebuia să revoluționeze literatura americană. Vedetele *establishment*-ului, Gore Vidal sau Thomas Pynchon, pentru a nu cita decât candidaturile demne de luat în seamă, urmau să cerșească favoarea de a sta alături de Norman Spinrad sau de Samuel Delany. Acest vis nu se îndeplini, dar luminează câțiva ani viața sclavilor, ani în care totul păru posibil, iar ideea naivă conform căreia poveștile a căror acțiune se desfășoară în viitor reprezintă literatura viitorului păru să fie plină de sens. Crezând că-și câștigaseră locuri în Pantheon, cei treizeci și doi de scriitori convocați de Ellison își compuseră nuvelele așa cum se pozează pentru posteritate. Maestrul lucrării scrise despre fiecare un text de prezentare consistent, plin de efuziune, ce oscila ca ton între Johnny Carson și Jacques de Voragine, și, ca și cum asta n-ar fi fost de ajuns, fiecare dintre cei care contribuiseră a fost rugat să adauge o postfață în care putea să spună ce voia – să mulțumească înaintașilor, să facă pe modestul sau pe fanfaronul, să-și prezinte imaginea favorabilă.

Nici un scriitor nu rezistă la o asemenea tentație, iar cei care o fac se bazează pe elocvența mai puternică a tăcerii. Contactat spre sfârșitul anului 1965 de entuziastul Ellison, Dick fu încântat să afle că, dacă se impunea o anumită prezență în comandoul vizionarilor periculoși, aceea era a lui. Îi făcu multă plăcere să-și facă autoportretul.

Descoperim, citindu-l, un sihastru amabil, înconjurat de prieteni, căruia îi plac tutunul de prizat și halucinogenele, Heinrich Schütz și Grateful Dead, ce captiva hippies incultți vorbindu-le despre Jean Scot Érigène, se uita după toate fetele care treceau, sub privirea indulgentă a foarte tinerei, foarte timidei și foarte grațioasei sale soții. Individul nefericit, agitat, care crezuse, în Point Reyes, că-și pierde mințile sub presiunea lui Anne și a lui Palmer Eldritch, părea că, la apropierea vârstei de patruzeci de ani, devenise un fel de guru dolofan, datat drogurilor psihedelice pentru a verifica pe pielea lui ipotezele sale teologice și pe cele ale glorioșilor lui înaintași, pe care-i cita tot timpul, transformând cel mai modest roman de science fiction într-un ghiveci de epigrafe luate din Boetius, Maestrul Eckhart sau sfântul Bonaventura.

Cu toate că nu mai încercase și a doua oară prima și groaznică experiență, poza în veteran al LSD-ului și susținea, ca Timothy Leary, că *a duce o viață religioasă în secolul XX fără LSD e ca și cum ai studia astronomia fără telescop*. Îi plăcea să povestească faptul că Leary îi telefonase într-o zi, din camera de hotel a lui John Lennon, din Canada, unde Beatles făcea un turneu. Da, repeta el cu solemnitate, bucurându-se de fiorul pe jumătate neîncrezător, pe jumătate plin de admirație pe care-l provoca: din camera lui John Lennon! Cei doi, drogați zdravăn, citiseră *Cele trei stigmat*... și nu mai puteau de entuziasm. Asta e! Exact așa! sughița Lennon, târându-se pe mochetă. Voia să facă un film, *filmul* psihedelic, care va face pereche cu albumul pe care-l pregătea: *Sergeant Pepper's Lonely Hearts Club Band*. Luat prin surprindere, Dick nu avusese timp să se gândească la un test care să-i permită să stabilească dacă Lennon și Leary erau cu adevărat Lennon și Leary și nu doi glumeți care se dădeau drept acele divinități din Olimp, dar când albumul apărui, anul următor, îi recunoscui titlul, ca și pe cel al unui cântec care slăvea LSD-ul: *Lucy in the Sky with Diamonds*, cântec despre care îi vorbise Lennon. Rămase după această întâmplare cu o tendință spre *name-dropping* și cu ideea că exercită o formă particulară de influență: subterană, aproape ocultă. De fapt, în anumite medii, adjectivul *phildickian* începea să desemneze situații bizare, un mod încâlcit, dar exact, de a vedea lumea, și folosea drept parolă. Tineri care nu erau neapărat fani SF, ci critici de rock, precum Paul Williams, sau autori de benzi desenate, precum Robert Crumb sau Art Spiegelman, pomeneau de el, în revistele lor prost imprimate, ca despre unul dintre geniile neînțelese ale epocii.

Acest rol îi convenea. Ținea la distanță ceea ce-l speriasse, transforma o obsesie periculoasă într-o imagine de demnitate profesională și într-o legendă mondenă. Cum se spunea, șmecheria lui era Dumnezeu. Nu i se disputa acest domeniu, nu i se reproșa că se aventura acolo, numai să fie, conform credinței momentului, un dinamitar subversiv, lipsit de respect față de o tradiție obligatoriu sclerozată. Nu-i plăcea să-și reamintească săptămânile în decursul cărora scrisese *Palmer Eldritch*, nici teroarea abjectă în

care-l cufundase LSD-ul. Dar era măgulit când se vorbea despre cartea aceea ca despre o messă neagră, oferindu-i-se discul cu sonata ce-ți dă fiori, purtând acest titlu; a lui Scriabin, amintindu-i-se că ar fi putut, cu câteva secole înainte, să fie ars pe rug de Inchi-ziție. Descoperindu-l pe Borges, care ajunsese la o glorie planetară în aceeași promoție cu Tolkien și M.C. Escher, admiră diletantismul poznaș și ironic care-l făcea pe argentinian să vorbească despre teologie ca despre o ramură a literaturii fantastice, un divertisment intelectual seducător și fără consecințe. Îi imită paradoxurile (America, spunea el, are două superstiții: nu există Dumnezeu și există deosebiri între diferitele mărci de țigări), pedanteria glumeată și dori să-i imite chiar maniera de a scrie, lansându-se împreună cu Roger Zelazny, alt *intelectual* al SF-ului, într-o laborioasă fantezie religioasă, pe care au reușit s-o termine abia după zece ani, pentru a descoperi că nu avea nici cap, nici coadă.

Totuși nu era chiar atât de detașat pe cât voia să pară. Ereticul literar coabita în el cu un credincios scrupulos ce se temea de iad, al cărui gust îl simțise când luase LSD. Dacă, în prezența lui, apocalipsul biblic era asimilat cu alegorii ce nu trebuia să fie acceptate *ad litteram*, ca și Geneza, dădea din cap amărât, ca unul care are nefericirea de a ști, de a ști că oamenii se amăgesc cu povești plăcute. Voia să-l iubească pe Dumnezeu, dar se temea și mai mult de diavol. I se ierta această religiozitate gotică, atunci când avea fantezia să și-o exprime. Era considerată o provocare amuzantă, o țicneală suplimentară. Țicneală însemna orice, în mediul acela de agnostici cu vagi urme de budism. Nu era nevoie să fii pelagian sau albigenz, ajungea să fii catolic. Nancy avu nevoie de ceva timp pentru a pricepe că Phil nu glumea când se plângea că trăiește cu ea în stare de păcat, căsătoria lui religioasă cu Anne nefiind anulată, și de aceea nu se putea apropia de Sfânta Masă. I se părea că, mai mult decât divorțul, această excludere de la împărtășanie pedepsea sacrilegiul de care se făcuse vinovat luând împărtășania în derâdere în messa lui neagră, lipsindu-se astfel de singura protecție eficientă în războiul în care se angajase. Nostalgia vieții religioase îl făcu să inventeze diferite substitute, dintre care cel mai ciudat, singurul care nu-i legat de droguri, este

cutia cu empatie merceriană, în jurul căreia se învâрте intriga secundară din Blade Runner (se poate spune orice despre Dick, dar nu că era zgârcit).

Această cutie cu empatie, obiect al unui cult clandestin în societatea polițistă în care erau hăituiți androizii, are înfățișarea unui televizor mic cu mănere. Cel care apucă mânerele și privește ecranul asistă imediat la o scenă a cărei repetiție constituie nucleul cultului: un bătrân, despre care se știe doar că se numește Mercer, urcă greu panta unui munte și, în cursul ascensiunii, este lapidat. Dar adeptul *mercerismului* nu se mulțumește să asiste, participă. Picioarele lui sunt cele care se târăsc pe solul aspru, carnea lui este izbită de pietre, sufletul lui este cuprins de-o tristețe de moarte și, inexplicabil, de bucurie. Se dizolvă în Mercer și în toți cei care, în același moment, strâng mânerele cutiei lor cu empatie, pe Pământ sau pe planetele colonizate. Îi simte pe ceilalți în jurul lui, îi simte cum se chinuie și cum exultă. Și-i încorporează. Fuziunea cu Mercer, calvar și comuniune cu sfinții, este exact contrarul translației făcute sub controlul lui Palmer Eldritch. Nu izolează, ci unește; nu te pierde, ci te salvează. Și se reia veșnic. Ajuns pe culmea muntelui, Mercer cade, în agonie. Dus la mormânt, se ridică. *Întotdeauna, se minunează eroul. Și noi o dată cu el. Asta înseamnă că și noi suntem veșnici.*

Acest lucru displace puterii temporale, care a declarat ilegal cultul, persecută adepții și duce împotriva lor o viguroasă campanie ideologică. Cutie contra cutie – instrumentul acestei campanii este, logic, televizorul. Prezentatorul vedetă, prietenul Buster mârâie în fiecare seară împotriva impulsului masochist care-i împinge pe mercerieni să evadeze din realitate pentru a suferi în comun. Ar fi de înțeles dacă ar fi vorba de o distracție, dar să ți se arunce pietre în figură și să împărtășești nefericirea a mii de necunoscuți, când e atât de simplu să-ți reglezi mecanic dispoziția pe o stare de veselie permanentă sau chiar pe o veche stare deprimantă laică, asta depășește orice posibilitate de înțelegere!

Către sfârșitul romanului, prietenul Buster dă o mare lovitură dovedind cu probe că mercerismul este o impostură, opiu pentru popor furnizat de către guvern care, machiavelic, a organizat

prohibiția pentru a crește consumul. Scena de pe munte este filmată în studio și difuzată pe un alt canal decât programele televiziunii, dar e de aceeași natură. Mercer, despre care sectanții se întreabă dacă-i om la origine sau vreo entitate arhetipală introdusă în cultura pământească de o insondabilă voință cosmică, Mercer nu-i decât un actor de mâna a treia, alcoolic, fost participant la defunctele seriale televizate, care, pentru a juca rolul vieții sale, molestat cu pietre din cauciuc și sângerând cu ketchup, n-a cunoscut altă suferință decât lipsa whisky-ului pe perioada filmărilor.

Sub ironiile prietenului Buster, orice speranță religioasă a omului pare distrusă. Dar nu-i așa. Într-o scenă cu adevărat magnifică, în care Dick transpune întâlnirea din Emaus, Mercer apare discipolului său, *blade runner*-ul prostrat în fața cutiei cu empatie al cărei ecran e alb, ca atunci când programele sunt terminate, și-i explică liniștit că tot ce-a spus prietenul Buster e adevărat, inclusiv amănuntul cu whisky-ul, că a trecut printr-o stare neplăcută trebuind să renunțe la băutură, el, un vechi alcoolic. Dar că asta nu schimbă nimic. Absolut nimic. *Pentru că tu ești aici și eu sunt aici.*

Prin acest act de credință care nu ține seama de ce-i evident, Dick lua poziție într-o dezbatere care agita opinia publică, sau cel puțin acea parte a ei care se preocupa de probleme religioase. Descoperirea manuscriselor de la Marea Moartă, în 1947, făcuse mare vâlvă și vulgarizase ideea că, dacă o mare parte din învățătura atribuită lui Isus de către Evangheliile sinoptice se regăsea în documente anterioare nașterii sale, atunci acea învățătură nu era atât de originală pe cât se crezuse, iar cel care o propovăduise era doar unul dintre predicatorii care se aflau cu grămada, pe atunci, în Palestina. Deci, dacă ținem seama de ceea ce crezuseră miliarde de oameni despre el, Isus fusese un impostor. Necredincioșii înclinați spre polemică credeau că găsiseră un argument cu greutate contra creștinismului. Oamenii bisericii se agitară. Unii simțiră cum credința lor scade sub lovitura acestei revelații. Printre aceștia se afla și episcopul episcopalian al diocesei Californiei, James A. Pike.

Monseniorul Pike era pe atunci o figură publică importantă, exemplul de prelat modernist. Fost avocat, orator remarcabil, militase pentru drepturile civile, participase la marșul din Selma alături de Martin Luther King, fusese un prieten al clanului Kennedy. Lui i se datora introducerea rock-ului în celebrarea cultului și terminarea catedralei din San Francisco, ale cărei vitralii, pe lângă câțiva sfinți foarte stilizați, reprezentau cu realism pe Albert Einstein, Thurgood Marshall și John Glenn. Fotografia sa apăruse în *Times* și *Newsweek*. Conducea la televiziune un *Dean Pike Show*, foarte urmărit. Culmea șicului ecleziastic, i se intentase un proces de erezie din cauza poziției lui încăpățănate – și proclamată cu încăpățănare – privind existența Sfântului Duh, care i se părea că dispăruse din circulație din vremurile apostolice.

În toamna anului 1965, Maren Hackett intră în legătură cu el, în numele unui grup feminist din golf și deveni amanta lui. La puțin timp după aceasta, Nancy și soțul ei fură invitați să cineze în apartamentul care adăpostea legătura lor, legătură clandestină, pentru că episcopul, deși despărțit de soția lui, era totuși căsătorit. Dick acceptă această întâlnire pe teren străin cu un personaj a cărui celebritate îl intimidă. Sfârși seara întins pe mochetă, râzând, vorbind de zor, încântat de vibrațiile favorabile pe care le emana amantul episcop al soacrei sale. Când se întâlnesc două persoane a căror pasiune este religia, știm ce se întâmplă: discursuri interminabile despre sfinții din deșert și despre bătălia Armageddonului. Între Jim și Phil – pentru că și-au spus din prima seară Jim și Phil – începu atunci o discuție care dură trei ani. Ambii, intelectuali până la infirmitate, iubeau controversa și citatele. Ambii, ca realiștii medievali, credeau că vorbele erau lucruri și că orice idee căreia i se putea da formă verbală avea, obligatoriu, un corespondent real. Ambii, infinit de respectuoși față de lucrurile tipărite și insensibili la faptul că de multe ori cărțile se contraziceau, credeau în tot ce citeau și aveau darul de a-i convinge și pe alții. Citind mult, își schimbau deseori părerea, ceea ce-i jena uneori pe alții, niciodată pe ei.

Jim, în discuțiile lor, avea de partea lui autoritatea unui om obișnuit să prezideze dezbateri publice, precum și un arsenal teologic mai complet și mai bine ordonat. Dar Phil era un șobolan,

cel mai extravagant șobolan de biserică. Jim nu reușea să evite capcanele pe care i le întindea acest scriitor obscur, fercheș ca un as de pică și în stare să facă față unui sinod. Prieteni ai contrazicerii, nu suportau să cadă de acord și se încurajau reciproc la erezie. În cazul episcopului, această înclinație avusese consecințe, așa că se arăta cel mai pornit, dacă nu reușea a fi cel mai subtil.

Pasionat de fierberea escatologică din Orientul Apropiat de la începutul erei noastre, Pike îi ținu lui Dick cursuri despre gnoză, afirmând că puțin a lipsit să fim gnostici, nu creștini și că, poate, din punct de vedere al adevărului, am pierdut prin aceasta. Expunea cu înflăcărare doctrine aiurite, extremiste, atât de bine reduse la tăcere de ortodoxia creștină, că multe dintre ele nu ne sunt cunoscute decât prin comentariile răuvoitoare ale sfântului Geronimus. Creștinismul este deja o disidență, iar gnosticii sunt disidenții acelei disidențe: perdanți magnifici, pramatii absolute care îi vor fascina întotdeauna pe luptătorii individuali ai religiei. Dick nu putea decât să-i iubească pe acești maestri spirituali – Valentin, Basilides – a căror învățătură se bazează pe intuiția că ceva nu merge cum trebuie în lume. Aceasta este, în același timp, o închisoare și o iluzie, o eroare și un renghi pe care ni-l joacă un demiurg plin de cruzime. Totuși, cel care-și dă seama și face efortul dur de a rămâne treaz, poate ajunge până la lumina adevăratului Dumnezeu, în umbra căruia ne ține captivi demiurgul. Auzind asta, Dick își dădu seama că practicasese gnoza toată viața, fără să știe. Prin toate fibrele lui de locuitor al lumii-mormânt, adera la această constatare, dar dorea să creadă că există un remediu. Iar acest remediu, acest drum către adevăr și viață, nu era Isus?

În acest moment al discuției, episcopul lua aerul jenat al cuiva care ezită să lămurească un copil ce crede în Moș Crăciun. Însoțit de Maren, Pike se ducea la Londra la două, trei luni, pentru a-l întâlni pe John Allegro, un exeget reprezentând Marea Britanie în echipa internațională însărcinată să studieze și să publice manuscrisele de la Marea Moartă. Se întorcea din acele călătorii copleșit și surescitat, aducând adevăruri scandaloase. După ultimele știri, care-l îngrozeau și-l încântau, se părea că Evangheliile sunt o impostură, iar Isus un epigon al sectei

esenienilor, în jurul căruia o bandă de evrei șmecheri construiseră o escrocherie colosală.

În fața acestor revelații – științifice, sublinia episcopul, ridicând degetul – Dick se trezea în rolul de apărător al dogmelor, ceea ce corespundea atât spiritului său pus pe contrazicere, cât și gândurilor sale cele mai intime. Atacurilor prietenului său le răspundea precum Mercer: *Foarte bine, dar chiar dacă-i adevărat, asta nu schimbă nimic. Îmi aduci aminte de profesorul universitar care afirma că Hamlet nu-i scris de Shakespeare, ci de un individ care purta același nume. Dacă tu crezi că Isus este fiul lui Dumnezeu, că a înviat și că a ucis moartea, poate să-ți demonstreze oricine că nu era decât un individ de mână a doua, sau că n-a existat, asta nu va schimba nimic. Ai dreptate să cauți adevărul, dar trebuie să știi că adevărul este El. Altfel, vorbele tale înseamnă doar că nu crezi în El, ceea ce înseamnă că ești un ignorant.*

Episcopul fu silit să mărturisească faptul că nu era convins că mai crede în religia pe care o sluja. Iar acest lucru îl neliniștea.

Momentul cel mai important al acelei perioade a fost ziua ciupercii. Pike se reîntoarce de la Londra cu o informație *top secret*, pe care dominicanii de la Școala biblică din Ierusalim sperau s-o țină ascunsă pentru totdeauna, o informație pe care îndrăznețul Allegro se temea s-o divulge. Membrii sectei ale cărei învățături fuseseră răspândite de Isus (sau de inventatorii acestuia) cultivau, în peșterile lor de lângă Marea Moartă, o ciupercă din care făceau un fel de pâine și supă. Mâncau pâinea și beau supă – obicei din care nu-i greu de reperat originea împărtășaniei sub cele două feluri. Dar se stabilise că acea ciupercă era un halucigen: *Anamita muscaria*, obiect al unui cult al fertilității ce se regăsea în cea mai timpurie antichitate și care era încă folosită de populații siberiene, contribuind astfel la reducerea drastică a speciei. Creștinismul nu era decât o manifestare a acestui cult, destul de tardivă, iar Noul Testament, care o ascunsese sub altă formă pentru a nu supăra autoritățile civile și religioase, o criptogramă cryptogamică.

– Și trebuie, se lamenta episcopul, să distribui împărțășania în fiecare duminică, știind că religia indivizilor consta în voiaje psihedelice...

– Iar Isus, îl întrerupea Dick, înainte de a izbucni în râs, era un traficant de droguri! Ține minte, e un lucru pe care l-am bănuیت de mult și pe care l-am scris, mai mult sau mai puțin explicit. Dar asta nu micșorează cu nimic credința mea în El.

La mijlocul lui februarie 1966, fiul lui Pike, în vârstă de douăzeci de ani, se sinucise cu o pușcă de vânătoare. Fură avansate diferite ipoteze, pentru a explica gestul lui: se simțea zdrobit de personalitatea tatălui său, era îndrăgostit de amanta acestuia, își dăduse seama că are înclinații homosexuale, fusese zăpăcit de o doză de LSD...

Dick îi scrisese atunci lui Pike o scrisoare în care figurează acest pasaj: *Cred că în momentul imediat următor morții, Realitatea ne va apărea, în cele din urmă. Cărțile vor fi date pe față, partida va fi terminată și vom vedea clar ceea ce doar bănuisem, ceea ce întrevăzusem, vag, într-o oglindă. Asta spune sfântul Pavel. Asta se spune în Bardö Thodol. Asta ne spune Winnie ursulețul: ne vom reîntâlni cu toții, în alt colț al pădurii, vor exista întotdeauna un băiețel și ursulețul lui, care se vor juca. Eu cred asta. De fapt, e tot ce cred. Și chiar dacă mă înșel, iar Lucretius are dreptate (nu vom simți nimic, pentru că nu vom mai fi), nu-mi pasă, nu voi fi acolo ca să fiu dezamăgit și voi câștiga oricum. Dar nu-i vorba de un pariu: n-am de ales, și nici tu.*

Episcopul nu putea să aștepte însă momentul imediat după moarte pentru a vedea cărțile și nu avea încredere în sfântul Pavel sau în ursulețul Winnie. Gata de orice pentru a scăpa de vina pe care o simțeau, el și Maren se dedară spiritismului și, în vara care urmă morții lui Jim jr., începură să povestească, înfierbântați, că acesta revenise. Le vorbea, îi iertase, voia să fie fericiți. Pike, pe care nimic nu-l putea opri să nu scrie o carte, semna un contract pentru a relata despre experiențele sale cu lumea cealaltă. Continua să se întrebe despre valabilitatea creștinismului. Valabilitate era cuvântul pe care-l folosea, iar Dick găsi acest cuvânt extrem de slab, în raport cu lupta ce se ducea în sufletul prietenului său.

Episcopul se bizuia pe Jim jr. pentru a pune capăt îndoielilor lui. Acesta, ajuns în partea cealaltă, putea să-i spună dacă Isus era doar un predicator ce răspândise ideile unei secte de drogați sau era chiar fiul lui Dumnezeu. Ce nebunie! gândi la început Dick. Ce nebunie patetică: să te folosești de fiul mort ca de o carte de referință, pentru a regla o problemă istorică! Dar știa, în străfundul sufletului, că într-o situație asemănătoare n-ar fi procedat altfel, că el însuși căutase toată viața o carte de referință și că era vorba de cu totul altceva, nu de o problemă istorică: de credință și de pierderea acesteia, adică de viața sau de moartea episcopului Pike. A-l pierde pe Isus însemna pentru acesta a pierde totul, chiar dacă vorbea deja, cu seriozitatea calmă a omului de afaceri ce prevede o schimbare de activitate, de a abandona sutana pentru a intra în *sectorul privat* – așa spunea, *sectorul privat*.

Pike îi convinse pe Dick și pe Nancy să participe la o ședință cu un medium care-i fusese recomandat. Dick acceptă cu reticență: îi era penibil să vadă un spirit atât de strălucitor, atât de apropiat de al său, prăbușindu-se, datorită spaimei, într-o credință pe care o considera absurdă. Moneda falsă o alungă pe cea bună – episcopul credea în manifestările postume ale fiului său la fel de puternic precum discipolii credeau în reînvierea lui Isus. Cine sunt eu, se întreba Dick, să consider credința sa neîntemeiată și să dau din umeri când cineva crede același lucru despre credința mea?

Mediumul locuia în Santa Barbara. Era o bătrână irlandeză, care afirma că donează tot ce câștigă de pe urma darurilor ei spiritiste Armatei Republicane Irlandeze (IRA). Phil și Nancy luară notițe în timpul ședinței, notițe care trebuia să-i servească episcopului pentru cartea lui.

Un medium, o ghicitoare, în general parapsihologii, se bazează, după toate aparențele, pe un amestec de intuiții, de indicații furnizate inconștient chiar de către clienți, de elemente de notorietate publică și care, prezentate cu abilitate, pot face efectul unei revelații, sau chiar de bluf: dacă am greșit, trecem mai departe, dacă am nimerit, am câștigat. Totuși, orice persoană care a recurs la un parapsiholog (cu excepția celor care n-au avut deloc noroc) știe că, după trierea faptelor, rămâne ceva greu explicabil: câte

un amănunt precis, nu neapărat semnificativ, dar despre care nu se știe, prin deducții sherlock-holmesiene, cum a ajuns la cunoștința parapsihologului. Un lucru tulburător, dar insuficient pentru a-ți baza viața pe ocultism. În ziua aceea, umbra lui Jim Pike jr. făcu aluzie, prin intermediul bătrânei sprijinitoare a IRA, la o glumă rituală, dar strict particulară, pe care o făceau Phil și Nancy referitor la patronul unui restaurant din Berkeley, bănuît de ei că aparține KGB-ului. Timp de săptămâni, Phil încercă să explice rațional faptul că un medium din Santa Barbara cunoștea *private jokes*-urile unei perechi din Berkeley, își imaginează că patronul restaurantului aparținea *cu adevărat* KGB-ului, ca și mediumul, apoi lăasă afacerea baltă. Acest detaliu trecu neobservat de Pike și Maren, prea impresionați să audă că sufletul lui Jim jr. le repeta că i-a iertat și că-i încuraja să trăiască fericiți. În privința *validității* creștinismului, sufletul păstră, din nefericire, tăcerea.

Câteva săptămâni mai târziu, cu toată iertarea lui Jim jr., Maren Hackett, care suferea de cancer și fusese părăsită de episcop, se sinucise, la rândul ei. Utiliză pentru aceasta un cocktail nemaipomenit de pilule, de care se folosea, precum Dick și Pike, din belșug. Seconal, amytal, dexamyl... De câte ori se servise Dick din farmacia soacrei sale și a episcopului?

Destinul tragic al lui Maren îl afectă cu atât mai mult cu cât, la începutul relației lor, aceasta îi păruse tare ca o stâncă, imaginea forței și a speranței conferite de practica virtuților creștine. La aflarea morții ei, el ghici că roata se învârtise, punând capăt ciclului favorabil, timpului atât de scurt în care el și cei care-i semănau fuseseră fericiți. Un voal negru se întinse peste nepăsarea pasionată a anilor șazeci, care-i plăcuse atât de mult. De când LSD-ul fusese interzis, se povesteau tot mai multe povești despre voiaje neplăcute, de parcă Palmer Eldritch, profitând de ilegalitate, pusese stăpânire pe intersecția Haight-Ashbury, leagănul inocentei civilizații hippie. Indigenii făceau procesiuni pe străzi, în parcul Golden Gate, bătând în tobe și repetând sunetul primordial OM, în speranța de a alunga vibrațiile rele. Zadarnic. Acum aveau loc

decese. Se zicea că Mafia a pus stăpânire pe comerțul cu droguri și vindea, fără scrupule, tot felul de porcării. Oamenii se făceau că nu observă nimic, dar el știa că viermele pătrunsese în fruct.

Totuși, universul lui nu păruse niciodată mai stabil. Vârsta de patruzeci de ani îi dăduse, în aparență, greutate, înțelepciune, prudență. Îndepărtase furtunile. Femeia care-l iubea purta un copil al lui. Se mutaseră într-o casă mai mare. Începea să fie cunoscut, era tradus tot mai mult în străinătate. Cu drepturile de autor își comandase o nebunie, un vis de copil și, în același timp, de om la casa lui: un enorm clasor metalic, blindat, ignifug, în care să-și țină comorile pe care le căra după el de când o părăsise pe Dorothy: manuscrise, scrisori, discuri rare, colecții de timbre, de ilustrate, reviste de science fiction care nu se mai găseau de mult.

În ziua în care i-a fost livrat monstrul, care cântărea, fără sertare, trei sute cincizeci de kilograme și ocupa un perete întreg din biroul lui, o izbucnire de teamă îi umbri bucuria: când ai cumpărat așa ceva, nu te mai miști, ești terminat, ai aruncat ancora. Apoi își aminti că dragonului Fafner i se făgăduise, în opera lui Wagner, moartea, iar comoara acestuia urma să fie risipită, și un motiv opus îi hrăni temerile: teamă nu de sațietate, ci de pierdere. Vrând să ajute furnizorii, căpătă o hernie, pe care o interpretează ca pe un semn de dezaprobare divină. Nu strângeți averi. Tot ce credeți că aveți, vă va fi luat.

Ming Yi, zice Yi-King: întunecarea luminii.

În acel moment primi antologia lui Ellison, în cele din urmă apărută. În mica lume a science fiction-ului nu se vorbea decât despre ea. Introducerea, care-l prezenta ca pe un drogat genial, obținându-și capodoperele din LSD, îl făcu să zâmbească: Ellison exagera în continuare, dar se vedea că se plictisise de lucruri de felul ăsta. Apoi, condus de un reflex de care nu scapă nici un om de litere, reciti propria-i nuvelă, *Credința părinților noștri*.

Acțiunea acesteia se desfășoară într-o lume totalitară, a cărei descriere, inspirată de Orwell, Hannah Arendt și de realitate, era una din specialitățile lui. O lume în care televiziunea nu servește atât pentru a fi privită de cetățeni, cât pentru a privi cetățenii. O

cameră de luat vederi, care ar fi încântat pe cei ce calculează audiența diferitelor posturi, instalată în spatele fiecărui ecran, permitea controlarea asiduității spectatorilor în urmărirea emisiunilor și sensibilitatea lor la îndoctrinarea efectuată de Ghid, a cărui augustă figură se arată zilnic. Până în ziua în care un oarecare, ce absorbise o substanță ilegală, vede altceva decât figura aceea: ceva oribil, o caracatiță de coșmar, un avatar al lui Palmer Eldritch. Halucinație, își spune el, dar începe să se întrebe dacă acea halucinație nu-i cumva o viziune a Realității supreme. Continuarea poveștii îi confirmă bănuielile: eroul intră în legătură cu o rețea de rezistență, află că drogul responsabil de viziunea lui nu-i un halucinogen, ci dimpotrivă, un antihalucinogen. Halucinogenul e luat de toată populația, fără să știe, amestecat cu apa de la robinet, iar sub efectul lui aceasta recunoaște Ghidul sub trăsăturile lui armonioase. Doar cei care iau antidrogul, *lucidogenul*, îl văd așa cum este, adică de fiecare dată altfel, de fiecare dată monstruos de *altfel*. Pentru că Ghidul este, de fapt, Dumnezeu, un dumnezeu capricios și crud, pe care eroul va sfârși prin a-l întâlni, iar nimic nu-i mai oribil și mai periculos decât această viziune, cu care se termină povestea, într-un fel atroce de evaziv.

Era o nuvelă teribilă. Când o scrisese, fusese mândru de sine. Citind-o după un an, după moartea lui Jim Pike jr. și a lui Maren, impresia fu diferită. Ea rămăsese teribilă, dar în alt fel. Mai rău.

Folosise toate trucurile, lucrurile de care făcuse paradă, când își făcuse autoportretul, cu o satisfacție naivă, de parcă ar fi avut de gând să le exploateze toată viața: totalitarismul, *idios* și *koinos kosmos*, drogurile psihedelice, Adevărul ultim, Dumnezeu. Mica lume a lui Philip K. Dick.

Lipseau doar androizii, imitațiile. Pentru un motiv întemeiat: întreaga nuvelă era un simulacru. Dacă un falsificator abil ar fi vrut să scrie în maniera lui Dick, dacă un informatician ar fi realizat un program capabil să scrie ca Dick, rezultatul ar fi semănat cu nuvela aceea.

Și totuși o scrisese el. Era ceva adevărat, autentic, scris de Phil Dick, nu de un android pus, fără să știe nimeni, în locul lui Phil Dick. Era sigur de asta.

Da, dar dacă ar fi fost un android, ar fi fost la fel de sigur. Ar fi raționat exact în același fel. Era, cu adevărat, un raționament de android. Și, dându-și seama, acesta urma să se sperie, pentru că așa fusese programat.

Asta nu dovedea nimic, nici într-un sens, nici în altul. Dar i se făcu și lui frică.

Unde trăiesc morții

În primăvara anului 1967, Nancy a născut o fetiță, care a fost botezată, wagnerian, Isolde Freya, dar căreia i s-a spus, întotdeauna, Isa. Această naștere a agravat tensiunea existentă deja între Dick și soția sa, tensiune provocată de veleitățile de independență ale acesteia din urmă. Cât timp rămăsese acasă, citind cărțile alese de el, ascultând muzica răzbătând din biroul lui, Dick fusese entuziasmat de potrivirea perfectă a gusturilor lor și o considerase pe Nancy drept persoana cea mai empatică din lume. Din ziua în care ea își găsi o slujbă cu jumătate de normă, nu mai rămase acasă toată ziua, pentru a avea grijă de el, și începu să fie deranjată de faptul că el era deranjat, să se indigneze de faptul că el se indigna, Dick începu să se întrebe dacă nu cumva și ea era schizoidă. Prezența copilului ar fi trebuit să pună capăt acestei situații care îl umilea, care sugera că nu câștigă destul, că nu poate reprezenta lumea întreagă pentru o femeie tânără. Dar Dick se dovedi a fi mai gelos din cauza fiicei lui decât din cauza lumii exterioare. Se temea, în același timp, să nu fie îndepărtat de Isa din sufletul lui Nancy, și de Nancy din cel al Isei. Obişnuit să-și considere soția o puștoaică, o trata de sus în baza unei experiențe pediatrice care consta, în principal, în faptul că avusese o soră care murise de foame la o vârstă

fragedă, dramă pe care o evoca în fiecare zi. Nancy alăpta copilul. Pe de o parte, o aproba, pentru că mama lui nu făcuse acest lucru. Pe de altă parte, se vedea exclus, neputând să-i fie rival pe acest teren. Ajunsese să considere fiecare alăptat drept o provocare. Se simțea în plus. Pentru a reface echilibrul, se înarmă cu biberoane și o hrăni pe Isa cu blândețe, strângând-o în brațe și repetându-i că e tăticul ei, care-o iubea, care n-o va părăsi niciodată. Copilul reacționează, la acest regim diferit de cel obișnuit și la cuvintele liniștitoare pline de agitație, printr-o grevă a foamei care, bineînțeles, îi îngrozi pe părinți. *Prea multă tensiune în jurul ei*, declară medicul, fără să-și dea seama că acest diagnostic plin de bun-simț îl aruncase pe tată în vârtejuri alternative de culpabilitate și de resentimente. Sunt paranoic, se lamenta el, pentru ca, după zece minute, să declare: m-am însurat cu o nebună!

Sperând să se calmeze, scotocea prin dulapul cu medicamente și se îndopa cu pilule. Lua pentru a avea putere, pentru a-și reface moralul, pentru a avea curaj; lua pentru a lucra și pentru a se odihni, pentru ca să adoarmă și pentru ca să se trezească. Era considerat, pe bună dreptate, un drogat. Dar, deși propăvăduia virtuțile LSD-ului, se ferea de acesta ca de dracul, iar marijuana fuma doar pentru a respecta convențiile sociale. Gustul lui înclina, exclusiv, spre medicamente. Îi plăcea precizia acestora, constanța relativă a efectelor lor, posibilitățile de combinații oferite unui cunoscător. În *Blade Runner* înzestrase căminele americane din viitor cu un calculator care, conectat la neuronii utilizatorului, îi permitea acestuia să-și aleagă dispoziția dintr-un catalog deosebit de cuprinzător. Aparatul putea fi reglat pentru a te trezi într-o stare de voioșie similară celei pe care o vezi la eroii clipurilor publicitare pentru saltele sau băuturi pentru micul dejun. În caz de diferend conjugal, aveai de ales între un calmant talamic, care potolea furia, și un stimulant care o exacerba suficient pentru a ieși învingător din ceartă. În caz de îndoială, se apela la programul *Spirit de decizie*, care hotăra. Anumiți consumatori sofisticăți recurgeau la programe pirat, ce ofereau o doză de *Stare depresivă și autoacuzatie inutilă*, corectată ulterior de *Descoperirea de*

posibilități multiple privind viitorul și recâștigarea încrederii în viață.

Dar Dick folosea pilule. Un pumn de amfetamine făcea din el, în timpul unei petreceri, o gazdă încântătoare, iar cu o cutie, precum cea pe care o ascunsese, odată, într-o sală de baie a episcopului, putea scrie un roman în două săptămâni, fără să doarmă. Știa că aceste momente de vârf se plăteau cu îndelungate perioade depresive, chiar cu manifestări evident psihopate: tulburări de percepere, uitare, accese de groază, impulsuri sinucigăse. Dar, cu o doză bună de sedative și tranchilizante, sfârșeau prin a scăpa de ele – cel puțin în teorie. Știa că Palmer Eldritch îl aștepta, ascuns în străfundul acelor stări, dar astea erau regulile jocului, contractul pe care nu-l discuta. Știa – sau cel puțin bănuia, pentru că nu știi niciodată totul – că acest gen de contracte conțin, obligatoriu, clauze cu litere mici, pe care va trebui să le citească într-o zi... Însă nu putea să dea înapoi, își transformase organismul într-un aparat de combinat cocktailuri chimice, iar problema lui se rezuma la a găsi cu ce să-l umple, pentru a ține piept vieții, deoarece toate circumstanțele acesteia, oricât de banale ar fi fost, reclamau deja un medicament potrivit, plus diferite chestii împotriva efectelor secundare.

Făcea rost de ele de la vreo șase medici cărora, știind exact ce vrea, le recita cu convingere simptome pe baza cărora i se eliberau anumite rețete. În același timp, schimba mereu farmaciile. De fapt, o trimitea pe Nancy care, între două țigări cu marijuana, făcea ocoluri din ce în ce mai mari în jurul zonei în care locuiau. Nici asta nu-i ajungea, cumpăra de pe stradă, de la furnizori care știau că amatorii de speed sunt, împreună cu consumatorii de heroină, cei mai dependenți de droguri, deci cei mai vulnerabili și mai ușor de înșelat cu făină sau cu lapte praf. Incertitudinea privind calitatea produselor compromitea stăpânirea pe care se lăuda c-o deține asupra amestecurilor sale. O considera responsabilă de-un fel de pietrificare a scrisului său, care îl frapase când realizase *Credința părinților noștri*, și care îl făcea să privească orice idee de ficțiune cu neîncredere, ca și cum ar fi fost un fir cu care un inamic invizibil îl manevra, pentru ca să vadă toți ceea ce lui i se părea a fi o certitudine evidentă: că era un scriitor

terminat, umbra lui însuși, un simulacru al său. Totodată suferea de crize de paranoia din ce în ce mai frecvente, pe care le atribuia aceluiași porcării, aceluiași dușmani care-l hăituiău. Cel puțin așa le interpreta în momentele de luciditate. Dar asta nu însemna o diferență prea mare între cele două stări, după cum remarcă medicul dintr-o anecdotă, pe care Dick o povestea deseori, răspunzându-i unui pacient care afirma: *Doctore, cred că îmi pune cineva în mâncare un produs care mă face paranoic!*

Oricine știe că paranoicii au și dușmani. Dick avea, ca în timpul divorțului de Anne, tot felul de necazuri. Oricât de modeste erau veniturile lui, reușise să nu fie în regulă față de fisc, care se apucase să-l verifice. Pentru un om care se temea de autorități, sub orice formă, și care suferea de un complex de culpabilitate nevindecabil, asemenea tracasări însemnau o catastrofă. Mai mult, interesul administrației față de veniturile lui se manifestase în primăvara anului 1968, la puțin timp după apariția, în revista de stânga *Ramparts*, a unei petiții pe care o semnase, împreună cu mai multe sute de scriitori și de editori americani, prin care se cerea refuzul plății impozitelor necesare pentru ducerea războiului din Vietnam. Coincidență sau nu, nu fusese nevoie de mai mult pentru a trezi toate vechile lui temeri: înaintând sub masca fiscului, CIA, FBI, Edgar Hoover în persoană, îi voiau pielea! Mai rău: sufletul! Furnizorii de la care își lua drogurile erau în solda lor, ca și medicii. I se spăla creierul, fără să știe. Era convins că se va schimba curând, îl va iubi pe Big Brother al momentului – care era, de curând, chiar vechiul lui dușman, Richard Nixon – va detesta toți marginalizații, nu va mai crede în Dumnezeu, ci în John Birch sau Gayelord Hauser și, ceea ce va fi cel mai groaznic, se va simți fericit astfel. Echilibrat, controlat, contrarul aiuriturii care era în prezent, despre care nu-și va aminti – nici el, nici cei apropiați, pentru că-i vor înlocui pe cei apropiați. Sau, poate, fusese *deja* schimbat, iar temerile îi fuseseră lăsate de dragul realismului, pentru ca să continue să creadă că era el însuși. Crezând acest lucru, convins că-și dezvăluie străfundurile sufletului și suferinței, va scrie cărți subtil dirijate de propagandă, care vor folosi, datorită aparenței lor subversive, să strecoare pe

furiș mesajul lor alienant. Poate că, fără ca el să-și dea seama, fără să-și dea seama nici cititorii, cărțile sale spuneau, la un nivel subliminal: hai, băieți, măcelăriți-i pe galbeni, aruncați-le tone de napalm în cap, denunțați-i pe vagabonzi, pe drogați, pe cetățenii răi! Asta ar explica dezgustul pe care i-l provocau ultimele lui producții. Dar, tot așa de bine, se putea să fie persecutat și să se fi dorit neutralizarea lui pentru că, fără să-și dea seama, descoperise și descrisese în vreo carte, convins fiind că-i doar un produs al imaginației lui, un secret vital, a cărui divulgare amenința existența imperiului celor puternici.

Se apucă să scotocească în maldărul de cărți în ediții populare, cu coperte țipătoare – operele lui complete – în căutarea secretului dezvăluit de ignoranța lui extralucidă. Bănuielile lui, după o selecție severă, fură îndreptate asupra *Credinței părinților noștri*, acea poveste despre un halucinogen amestecat în apa de la robinet, pentru ca cetățenii să nu-și dea seama ce ființă monstruoasă îi guverna. Dar și asupra unui roman scris cu câțiva ani în urmă, *Penultimul adevăr*, în care oamenii refugiați în adâncurile pământului, adevărați nibelungi moderni, erau făcuți să creadă că la suprafață se desfășoară un război chimic, pentru ca o mână de conducători fără scrupule, maeștri ai simulacrelor televizate, să beneficieze în liniște de acest spațiu vital. Cine putea dovedi, de fapt, că imaginile din Vietnam, arătate la televizor, nu fuseseră filmate în studio, cu gloanțe oarbe, cu machete și cu bulion? Ce dovedea că Vietnamul exista? Că exista ceva în lume, în afara camerei în care se afla el, în afara trupului gras, îmbătrânit prematur, pe care îl vedea în oglindă și pe care îl considera al lui?

Doctore, cred că-s pe cale să înnebunesc. N-ai niște pilule împotriva chestiei ăsteia?

Și ce-mi vor face? Voi deveni normal, da? Inofensiv? Conformist? Îmi vor devora sufletul? Vă cunosc, vă știu metodele! Închipuți-vă că am făcut figura asta fostei mele soții! Nu, nu-venit cu pluta, nu mă faceți să înghit porcăriile astea!

Dar, doctore, trebuie să fac ceva. Nu pot rămâne așa. Înnebunesc. Voi muri. Să mori nebun. Asta-i cel mai rău, nici măcar nu ai certitudinea că ai murit cu adevărat! Fără să vezi realitatea

ultimă, aceea pe care ne asigură sfântul Pavel că o vezi când mori, fără să fii sigur că nu ești jucăria unei iluzii.

Mi-e frică!

Inventase, în una din cărțile sale, un cuvânt: *gubble*, pentru a desemna starea de descompunere, de murdărie și de haos spre care tinde orice lucru sub efectul entropiei. Viața sa se îndrepta cu toată viteza spre *gubble*. Viața sa – ce însemnau cuvintele astea, din moment ce nu era sigur că era a lui? Nici măcar nu era sigur că trăiește!

Același lucru i-l spunea și mașina de scris, prin tastele care o luau razna, QWERTYUIOP. Să înceapă o carte, a treizeci și doua sau a treizeci și cincea, nu mai știa, dar știa că trebuia s-o scrie, ca să câștige bani și pentru că, dacă nu – ce? Pentru asta să-și înfrângă dezgustul pe care i-l provoca stilul lui, atât de sec încât îi era teamă că o să vadă cuvintele scofâlcindu-se, transformându-se în praf pe hârtie: sintaxă săracă, repetitivă, pur logică, sintaxă de android; vocabular din ce în ce mai abstract, fără căldură, fără surprize, cu nimic senzorial, cu nimic care să evoce moliciunea carnală a lumii; fără viață, doar fraze, nici măcar fraze, cuvinte, nici măcar cuvinte, litere care se scurgeau mecanic pe pagină și se adunau mai mult din reflex decât prin înțeles, așa cum se adunau, se aranjau în coloane, membrii unui furnicar în care s-a turnat otravă, membri care, chiar în agonie, reproduceau formațiile programate de genele lor.

Mânate de această rutină subcorticală și de câteva pilule de speed, furnicile se alipeau nu pentru a da viață unor personaje, ci nume unor zombie. A găsi nume, ticuri vagi pentru a anima numele acelea, însemna un mod de a începe. Avea o teorie conform căreia eroul puternic trebuia să poarte un nume plurisilabic, iar eternul ratat depresiv urma să se mulțumească numai cu două silabe, inclusiv prenumele. De exemplu: Phil Dick. Mai erau Glen Runciter, patronul, și Joe Chip, subalternul neîndemânatic, care nu avea niciodată monedele necesare pentru a-și porni cafetiera, pentru a deschide frigiderul sau ușa casei, și care trebuia să parlamenteze, din zori și până în noapte, cu roboți casnici inflexibili, pentru a căpăta credit. Un truc bun pentru a caracteriza pe cineva,

puteai să te folosești de el, fără să plictisești, toată cartea. Doar atât trebuia, mici găselnițe, pentru a pune cartea sub conducerea pilotului automat: furnicile se activau singure. De parcă în programul lor figurau instrucțiuni de felul: descrieți hainele pe care le poartă fiecare personaj, chiar și pe cele secundare, fără a uita că povestea se petrece în 1992. Rezultat: pantaloni strâmți, din lână sintetică, sacouri din piele de wub încrustată cu fragmente de meteoriți, sariuri din mătase de păianjen, tricouri din cânepă marțiană, împodobite cu portretul anamorfic al lui Bertrand Russell... tipul de tâmpenii care o înfuriau pe Anne și, în general, justificau disprețul total al cititorilor culți față de science fiction.

Apărați-vă intimitatea. Nu cumva un străin vă urmărește gândurile? Sunteți cu adevărat singur în creierul dumneavoastră? Feriți-vă de telepați, mai ales de precogi! Poate că actele dumneavoastră au fost prezise de cineva pe care nu l-ați întâlnit niciodată. Pentru a pune capăt temerilor dumneavoastră, contactați cel mai apropiat organism de protecție, care vă va spune dacă sunteți sau nu victime ale interferențelor psihice și le vor neutraliza, pentru un preț moderat.

Acesta era un spot publicitar al firmei Runciter, care domnea pe piața prosperă a protecției psihice. Telepați, precogi, antitelepați, antiprecogi, suficient cât să înjghebe o intrigă sortită să consterneze cititorii culți, pentru că avea o karma care-i cerea să-și chinuie ce-i rămăsese din creier, să facă furnicile să inventeze intrigi de felul ăsta și să-l scoată la iveală pe Joe Chip, *testor de câmp psionic*, o meserie a viitorului, nu crezi, draga mea? În afară de testarea câmpurilor psionice și de taparea de bani a tuturor, pentru a-și acoperi cheltuielile, Joe Chip fusese pus de patronul lui să strângă un grup de neutralizatori, cei mai buni dintre cei mai buni, care urmau să se ducă pe Lună, pentru a curăța uzinele unui om de afaceri, uzine infestate de diferite varietăți de manifestări parapsihologice, răufăcătoare cât se poate. Recrutarea indivizilor, mai mult sau mai puțin schizofrenici, reprezentau câteva pagini câștigate. Fusese foarte rezonabil, dacă se gândea la filme foarte laudate, precum *Cei șapte magnifici*, care nu povesteau decât asta – cum se forma echipa. Cât despre misiunile lor, era expediată în viteză, se schimbau câteva împușcături, de

formă, înainte de genericul final. El era conștiincios, își trimitea mica societate de țarați pe Lună, unde aveau să se înfrunte, conform caietului de sarcini, puteri și contraputeri. Avea câteva notițe, mângălite pe un petic de hârtie cu scrisul lui tremurat. O dezvoltare a acțiunii vag amorsată de o fată cu ochi negri, perfidă – așa cum îi plăcea lui Joe Chip și lui însuși – care se dovedea capabilă să ducă toată lumea în trecut, într-un univers alternativ de unde nu se putea ieși, sau să o aducă înapoi fără să se știe prea bine de unde se întorseseră: specialitatea casei.

În mod normal, furnicile ar fi trebuit să se descurce fără probleme, pentru că executaseră de cel puțin zece ori programe similare. Dar se întâmplă ceva: din senin, își dădu seama că a unsprezecea oară chestia nu va mai funcționa. Se terminase. N-avea rost să insiste. Nu folosea la nimic să încerce să așeze un cuvânt peste altul, așa cum așezase, în copilărie, piesele unui joc de construcții. Piesele se dărâmaseră, cu o ostilitate încăpățânată care-l îngrozise. Iar acum cuvintele, literele, făceau același lucru. Erau nu numai ostile, ci și inerte. Moarte. Zombii săi vor rămâne blocați pentru veșnicie pe Lună, tremurând de frig în hainele lor din piele de wub. Furnicarul, ale cărui ultime mișcări reflexe ar fi putut să-i dea, cu ajutorul câtorva pilule, iluzia funcționării din nou, se imobilizase. Furnicile muriseră. Se zice că celulele creierului încep să moară, chiar de la naștere, câteva mii în fiecare zi. Probabil că ale lui muriseră toate... Probabil că era mort...

Resturi de gânduri rățăceau în interiorul creierului său, ca niște pești într-un acvariu cu apă stătută. Aversiuni morocănoase, înțelegeri vagi, amintiri despre amintiri neplăcute... Când, din întâmplare, ajungeau la suprafață, un fulger de spaimă se răspândea prin el, parcurgând rețeaua nervoasă deconectată aproape total. Ca într-o sală de așteptare a unui dentist, pe vremea când erai copil: când asistenta deschidea ușa, gândeai *iată, de așa ceva o să-mi fie frică toată viața*.

Probabil că așa gândești când ești mort...

Într-o zi, citise într-o revistă un articol despre criogenie, care constă în conservarea morților în gheață, până în ziua în care știința va fi în stare să-i readucă la viață. Se zice că Walt Disney

se bizuia pe această metodă pentru a deveni nemuritor. În acest fel, puteai fi congelat exact înainte să survină moartea clinică, pentru a păstra o activitate encefalică infimă, ceea ce mărea șansele de a te trezi, într-o zi. Așezat în fața mașinii de scris paralizate, cu spatele la dulapul monstruos care conținea comorile lui, își imagina că vede, pe ecranul negru al monitorului așezat la capătâiul unui trup congelat, scânteierea tăcută a encefalogrammei – aproape dreaptă, dar nu complet. Ce putea corespunde acelor vibrații abia perceptibile în creierul unei persoane păstrate în semiviață? Vise, fragmente de gânduri, de imagini alunecând prin întuneric? Un rest de conștiință? Ceva care, într-un mod confuz, se încăpățâna a se considera un *eu*, a-și închipui un spațiu, un timp, limite, o condiție proprie? Poate că, în străfundul acelei stări de comă, cineva, sau ceva ce fusese cineva, se vedea sub forma arbitrară a unui scriitor de science fiction cu creierul lichefiat, urmărit de fisc, măcinat de entropie, așezat în fața unei necropole de litere care refuzau să aibă grijă de destinul lui Joe Chip și al tovarășilor lui. N-aveau decât să moară, la urma urmei. Nimeni nu-i va regreta, iar ocaziile nu lipseau, dacă uzinele lunare erau pline de atâtea pericole, după cum se pretindea. Oricine putea face treaba asta, pentru a pune capăt cărții, la pagina 80. Era suficient ca gazda lor, proprietarul uzinei, să se prezinte pentru a le ura bun venit și, fără a înceta să zâmbească, să urce spre tavan, ca un balon imens.

Iar balonul acela se va dovedi a fi o bombă umanoidă, cu autodistrugere.

Și să explodeze.

Cortina.

Fumul se risipește, fiecare se pipăie, stupefiat că e încă în viață. Doar Runciter, șeful, este grav rănit. Joe Chip și ceilalți îl cară cu ei, scapă cu o ușurință stupefiantă din capcană, ajung pe nava lor, îl pun pe Runciter, care-i în agonie, într-o cameră frigorifică, și o șterg spre Pământ, mai precis spre moratoriumul Fraților Preaiubiți, unde-l criogenizează de urgență pe Runciter. Joe și coechipierii lui, demobilizați, încearcă zadarnic să înțeleagă ce li s-a întâmplat, care e sensul acelei ambuscade absurde. Se

pare că scăpaseră dar, bizar, acest lucru îi neliniștește foarte mult. Cred că totul se petrece ca și cum o forță malefică s-ar juca, i-ar lăsa să fugă, chițcăind, ca niște șoareci descreierați. Eforturile lor, starea lor de îngrijorare o amuză. Când se va sătura, își va strânge pumnul și va arunca resturile strivite pe trotuarul rulant...

În timp ce discută, Joe scoate o țigară din pachet. Țigara se sfărâmă între degetele lui, uscată. *Ce ciudat*, oftează Wendy, fata de care-i îndrăgostit. *Mă simt bătrână. Sunt bătrână. Țigările tale sunt vechi. Am îmbătrânit cu toții, din cauza a ceea ce s-a petrecut*. Pentru a-și reveni, vrea să bea o cafea. Dar cafeaua are gust de cenușă. Pe suprafața ei plutește un mucegai alb, infect. Vânzătorii refuză banii pe care li-i oferă: în locul efigiei familiare a lui Walt Disney, o au pe cea a lui Washington. Bani care nu mai circulă de treizeci de ani. După aceea găsesc, ghemuit în fundul unui dulap, cadavrul stafidit, mumificat, acoperit de petice de țesut, al tandrei și temperamentalei Wendy. Se petrece ceva atroc. Lucrul cel mai groaznic este că acel ceva nu-i coerent. Ar fi groaznic, dar de înțeles, dacă ar fi vorba de efectul cu întârziere al bombei care lovise micul grup pe Lună. Ar trebui ca ei să fie singurele victime, dar cea afectată pare a fi lumea din jurul lor. Totul pare a îmbătrâni, dar și a regresa, a reveni la forma anterioară. Un proces capricios, lipsit de orice constrângere logică, târăște obiectele fie către pulberea finală, fie către magma de origine, ființele vii către cadavru sau către embrion, înainte sau dincolo de viață. O tânără se transformă în mumie, o țigară în pulbere, iar monedele se dovedesc a fi scoase din circulație, cartea cu adrese perimată, un televizor se transformă într-un radio de dinainte de război. Poate că această senzație de incertitudine chiar și în dezintegrare este, gândește Joe, semnul morții care dă târcoale. Nu numai entropie, dar și incoerență. Ca și cum un monstruos șoarece de laborator, dornic să răzbune tot ce-a îndurat rasa lui, s-ar amuza torturându-i, schimbând fără încetare regulile. Oriunde pui piciorul, terenul este plin de capcane, dar de feluri diferite. Uneori o lovitură de bătrânețe accelerată, alteori de regresare, alteori nimic. Te urci în ascensor, un ascensor ultra-modern, iar el se poate transforma într-un maldăr de metal și plastic topit, într-o mașinărie veche, zăngănitoare, din secolul

trecut, acționată de un liftier care seamănă, ciudat de mult, cu copilul care ai fost odată; sau începe să coboare, fără să poți să-l oprești, mai multe etaje decât are imobilul, zeci, sute de etaje, și numai când te gândești la ce te așteaptă jos, lucruri pe care nu le poți imagina, ai prefera ca acea coborâre să continue veșnic...

Nu-i posibil să existe altceva? Un refugiu? O putere mai puternică decât aceea care chinuie? Un Dumnezeu al dragostei, deasupra acestui demiurg sadic?

Libera me, Domine!

Și iată că se întâmplă ceva! Ceva începe să se manifeste. Ceva, sau mai degrabă cineva. Pe monede apare efigia lui Runciter. Vocea lui Runciter, deși acesta e congelat în lada sa criogenică, în moratoriumul Fraților Preaiubiți, este auzită de Joe, foarte slabă, acoperită de paraziți, la un telefon care nu regresase încă. Însotind la toaletă un tovarăș agonizând, devorat literalmente sub ochii lui de moarte, Joe observă deasupra pisoarului un graffiti, semnat Runciter:

Eu sunt viu, iar voi sunteți morți.

Atunci ghicește adevărul: El, Joe, murise pe Lună. El și tovarășii lui. Fuseseră plasați în semiviață. Corpurile lor se odihneau în sicrie criogenice. Din conștiința lor n-a rămas decât un strop, palpitația aproape imperceptibilă a encefalogramei. De afară, pare a nu fi nimic: un somn lung, traversat de vise confuze. Dar dinăuntru, visele acelea confuze alcătuiesc un coșmar în care viețile lor, poate mai mult decât viețile lor, sunt amenințate de ceva înspăimântător. Iată ce înțelesese, inexplicabil, Runciter. Runciter care supraviețuise și care, aplecat asupra corpurilor lor inerte, se străduiește să intre în contact cu ei, să le vină în ajutor.

Folosește orice mijloc pentru a pătrunde în lumea schimbătoare a semiviilor. Joe, descurajat de moartea tovarășului său, pornește televizorul din camera de hotel în care se refugiase și vede un clip publicitar pentru un nou produs menajer, laudat cu o vervă de profesionist experimentat chiar de Runciter în persoană:

V-ați plictisit de mucegai? Alimentele voastre au gust de varză stricăță? Duhoarea de putregai vă face viața insuportabilă? Ubik va schimba asta! (Agită un tub de spray, de culoare vie.) O singură stropire cu Ubik, modelul economic, și veți scăpa de teama obsedantă de a vedea lumea plină de lapte acrit, televizoare regrestate, ascensoare învechite, fără a pomeni de alte manifestări de decrepitudine încă neapărute. Aceste deteriorări reprezintă o experiență normală pentru mulți semivii, mai ales în situațiile în care mai multe sisteme memoriale sunt în fuziune, așa cum este cazul grupului vostru. Dar cu Ubik, noua formulă, mai activ ca niciodată, totul s-a schimbat!

Și, cu un zâmbet profesional, Runciter dispare. Joe se apucă să caute sprayul miraculos, singurul remediu împotriva entropiei. Dar când reușește să-l găsească, acesta este sub forma unui elixir de farmacie, lipsit de eficacitate. O ironie groaznică: substanța capabilă să oprească procesul de regresare a suferit ea însăși acest proces!

Această idee îl sperie pe Dick, atunci când o avu. Pentru că această substanță miraculoasă pe care o prezentase, printr-un paradox pertinent, drept un produs de consum curent, dar de negăsit, nu reprezenta în ochii lui doar pilulele capabile să-i redea stăpânirea lumii, ci, într-un fel mai profund, puterea salvatoare care ne salvează din fălcile entropiei, de perversitatea demiurgului, de moarte.

Se amuzase – îți amuzi fumiile cum poți – să plaseze în fața fiecărui capitol al cărții un slogan publicitar care lauda, în maniera lui Runciter, una dintre multele virtuți ale produsului:

Cel mai bun mijloc de a comanda o bere este de a spune Ubik.

Ubik deține toată aroma cafelei proaspăt măcinată.

Ubik vă pune pe picioare într-o clipă.

Sunteți îngrijorat din cauza datoriilor? Vizitați societatea de împrumut Ubik!

Sânii dumneavoastră vor fi cei mai frumoși din lume cu sutienul Ubik.

Ce-aș face dacă mi-ar mirosi gura? Ed, n-ai motiv de îngrijorare: încearcă pasta de dinți Ubik!

Dar, apropiindu-se de sfârșit, în loc să pastișeze reclamele comerciale, pastișă prologul sfântului Ioan (și un pic primul poem din *Dao De Sing*)

Eu sunt Ubik.

Sunt dinainte să fie universul.

Am făcut soarele și planetele.

Am creat făpturile vii și locurile lor.

Ele vor ce vreau eu, ele fac ce spun.

Eu sunt numele, iar acest nume n-a fost rostit niciodată.

Mi se spune Ubik, dar nu acesta e numele meu.

Eu sunt și voi fi veșnic.

Îl obseda ideea euharistiei. Lua foarte în serios cuvinte precum *Cel care va mânca trupul meu și va bea sângele meu va avea viață veșnică*. Posibilitatea de a spune că o bucată de pâine este corpul lui Cristos, și a face ca acea bucată de pâine să fie, în aceeași clipă, imaterial, dar cu certitudine, trupul lui Cristos, i se părea a fi darul cel mai mare pe care îl putea, nu poseda, cu siguranță, ci primi, un om. De aceea fusese atât de dezamăgit când episcopul Pike renunțase la preoție și se recalificase în *sectorul privat*, cum zicea el. Într-un anume fel, subaltern, profan, celebrase el însuși misterul Regatului Invizibil, sau cel puțin dublura sa, omul din castelul înalt, îl celebrase, pictând o lume diferită de cea pe care o vedeau contemporanii lui și spunând că acea lume era cea adevărată. Și care, într-un mod misterios, imposibil de demonstrat, dar, după el, cert, avusese dreptate.

Dick își reproșa, ca pe un sacrilegiu, că descrisese, în *Palmer Eldritch*, o euharistie negativă. Avea impresia că, făcând acest lucru, îl înarmase pe demiurgul cel rău. În deruta psihică din *Ubik*, unde pierdea teren în același timp cu personajele sale, inventase, pentru a le salva viața – poate și pe a sa – un anti-K-Priss, o euharistie pozitivă, adică euharistia pur și simplu, unica, chiar dacă aceasta avea înfățișarea derizorie a unui spray. Dar el era un Șobolan incorigibil și, îndată după ce-și construise un adăpost, trebuia să-i facă o gaură în mijloc, predând subterana adversarului.

Ubik exista, salva de moarte și de entropie, dar stăpânul morții avea puterea de a-l supune entropiei.

Scrise sfârșitul cărții cuprins de panică. Doar o fugă grăbită, jalonată de morți și metamorfoze atroce, de-a lungul căreia Joe Chip încearcă, în același timp, să pună mâna pe un flacon de Ubik neregresat și să identifice puterile care-și dispută limburile. *Nu cred, gândea el, că ne-am întâlnit adversarul; nici apărătorul.*

Dick se întreba ce față să-i dea Apărătorului, Runciter fiind doar reprezentantul acestuia. Tinere binevoitoare traversau semiviața, aducând Ubik și speranțe fragile, înainte de a dispărea într-o clipă. Lăsau în urmă puține amintiri. În schimb, știa foarte bine cum arăta Adversarul, îi întâlnise deseori privirea temătoare și plină de cruzime, de rozător psihotic. Îi dăduse, în *Ubik*, numele Jory. Un copil mort la o vârstă fragedă, plasat în semiviață, în moratoriumul Fraților Preaiubiți. Dotat, datorită tinereții sale, cu o energie encefalică mai mare decât a ocupanților altor coșciuge, profita de fuziunea fluxurilor lor mintale pentru a-i devora, literalmente, așa cum un emițător radio mai puternic îi înghite pe vecinii de frecvență mai slabi. Modifica universul în care se mișcau conștiințele lor pentru ca, în funcție de fantezie, să-i tortureze, să-i rățăcească, să-i atragă în pânza imensă țesută cu intenția de a-i prinde. Mort fiind, supraviețuise și-și mărise puterea morții absorbind ce le mai rămăsese din viață celorlalți morți.

Acel copil făcea parte dintr-un cuplu de gemeni.

O carte imposibil de terminat. Dick, în general, avea dificultăți în a scrie cuvântul *sfârșit*, pentru că poveștile pe care le istorisea nu aveau, în fapt, sfârșit. Îi era imposibil să decidă cine va câștiga, Jory sau Ubik. Pentru că nu știa.

Yi-King, a cărui reputație de înțelepciune era pe deplin meritată, refuză să dea acest gen de răspunsuri. Dacă ar fi fost un creștin obișnuit, ar fi zis că, până la urmă, lumina va învinge. Voia să creadă acest lucru, și-ar fi dat viața, poate chiar și sufletul, pentru a crede. Dar ceva din el, ceva mai profund, credea împotriva voinței sale în întunericul veșnic, în triumful nu al neantului, ci al morții vii. Nu al nimicniciei, ceea ce l-ar fi liniștit, ci al cuiva

sau ceva care *era* nimicnicie. Către acel ceva îl trăgea, pentru a fi devorat, acea jumătate a lui care, de la naștere, făcea parte din nimicnicie.

O dată atins numărul de cuvinte reglementare, după care programul lui înceta să funcționeze, rezolvă problema printr-o veche șiretenie de Șobolan, figura cu redefinirea finală, care îi permitea să termine fără să termine. De la jumătatea cărții, se părea că Joe și ceea ce rămăsese din echipa lui se aflau în limburi, iar Runciter în viață, într-o lume *exterioară*, devenită practic ireală, dar care nu era supusă capriciilor lui Jory, mâncătorul de suflete, nici influenței salvatoare a lui Ubik. Într-adevăr, în ultimul capitol îl reîntâlnim pe Runciter în holul moratoriumului. Dar când vrea să cumpere o ceașcă de cafea, mașina îi refuză moneda. O examinează și descoperă că poartă efigia lui Joe Chip...

Anul acela, 1968, a fost și anul filmului lui Stanley Kubrick, *2001: Odișeea spațială*. Dick l-a vizionat, ca toată lumea, și a fost impresionat în mod deosebit de scena în care cosmonautul deconectează calculatorul HAL 2000, cuprins de o nebunie ucigașă. Vocea artificială, atât de calmă și de înțepată, devine din ce în ce mai gravă, așa cum se întâmplă când punem un disc la o viteză greșită, și, ciudat, din ce în ce mai umană, mai patetică, pe măsură ce îi sunt distruse circuitele. HAL, conștient de la început de ce se întâmplă, amenință, roagă să fie iertat. Treptat, imensul creier electronic, *în interiorul* căruia cosmonautul săvârșește opera sa aducătoare de moarte, pierde legătura cu propriile-i componente. Conștiința reflexivă care i-ar fi permis să treacă ușor testul Turing îl părăsește, iar ceea ce rămâne, este ceva considerat propriu omului, lucrul cel mai puțin accesibil unei mașini: suferința. Apoi până și suferința dispare sau își pierde facultatea de a se exprima, nu se mai aud decât fraze incoerente, fragmente de cântecele rămase în memoria devastată. După aceea, nimic...

La asta te fac să gândești cărțile pe care le-a scris Dick la sfârșitul anilor șaiszeci.

În *Labirintul morții* vedem un grup de indivizi, pierduți pe o planetă ostilă, care se omoară între ei. În ultimul capitol, aflăm

că-i vorba de pasagerii unei nave spațiale, numită *Persus-9*, pe care o eroare de programare a condamnat-o la o călătorie fără sfârșit. Oamenii sunt obligați să rămână împreună, până la moartea ultimului dintre ei. Pentru a suporta trecerea timpului, pentru a se suporta reciproc, evadează, fără a-și părăsi cușetele, în universuri artificiale, poliencefalice, programate pentru ei de calculatorul de la bordul navei. Planeta pe care se desfășurase romanul nu-i decât unul dintre aceste universuri, care preia datele universului real, adică nava în derivă (nici de data asta nu suntem siguri că-i ceva real, s-ar putea să fie, de fapt, o realitate dinaintea ultimei). Calculatorul însuși se reprezintă sub forma unui animal monstruos, un fel de sfinx local care răspunde la întrebări prin aforisme yi-king-iene și sfârșește prin a exploda când unul dintre personaje, căruia cuvântul îi venise în minte într-un mod inexplicabil, întreabă ce înseamnă *Persus-9*. Dick căuta dintotdeauna formularea întrebării unice, cea care l-ar face pe Dumnezeu să explodeze sau să se dezvăluie, dar ea devenise un tic, o buclă sâcăitoare în programul care dirija furnicile. Același lucru în ceea ce privește structura teologică a cărții. Pentru că ordinatorul de la bordul navei, sperând să dea o aparență de coerență universului în care-și trimite pasagerii, a fabricat, pornind de la informațiile furnizate de aceștia privind credințele lor foarte diverse, o religie de sinteză, fruct, în realitate, al discuțiilor ce avuseseră loc, cu câteva luni înainte, între Dick și episcopul Pike.

Coincidență sau sincronicitate jungiană, Dick aflase de moartea episcopului în timp ce scria această carte despre agonie. Zdruncinat de decese din familie, revenit la viața laică, dezamăgit de eșecul presupusului său best-seller despre comunicarea cu viața de după moarte, fostul prelat crease, împreună cu oamenii de afaceri californieni, o fundație pentru tranziție religioasă, având drept scop ca umanitatea să ajungă în Era Vărsătorului înzestrată cu o religie adultă, universală, sinteză a tot ce era mai bun în diferitele culte care o precedaseră. Pentru a cunoaște ce putea fi acceptat ca important, trebuia rezolvată problema neclarificată încă a *validității* creștinismului. Pike plecase să cerceteze la fața locului, în Israel, sperând să descopere în *wadi* din Qumrân, locul de cult al esenienilor, dacă numitul Isus putea fi considerat sau nu Cristos,

Unsul Domnului, Cuvântul și Fiul lui Dumnezeu, și, în această calitate, să participe la *tranziția* în curs. Spera să afle răspunsul folosind ciupercile halucinogene care, poate, mai creșteau în peșterile de pe malul Mării Moarte. A doua zi după sosirea sa la Ierusalim, în septembrie 1969, se afundă în deșertul Iudeei, la volanul unei mașini închiriate, înarmat cu două sticle de Coca-Cola și cu o hartă rutieră, care a fost găsită, după o săptămână, desfășurată pe scaunul din dreapta. A fost nevoie de câteva zile să fie găsit și el, mort de foame și de sete printre dune. În timpul căutării fuseseră formate grupe de rugăciune, care-i implorau pe Dumnezeu, pe Jim jr. și pe celebrul medium Edgar Cayce – *cea mai îngrozitoare Treime de care am auzit vreodată*, notase scriitoarea Joan Didion într-un articol despre defunctul episcop.

Cu puțin timp înaintea lui Pike murise Anthony Boucher, din cauza unui cancer. Dick nu-l văzuse de zece ani, dar plânse după omul acela blând și milos, care fusese mentorul tinereții sale și care-i demonstrase că putea fi, în același timp, un scriitor de science fiction, un catolic zelos, un meloman și un om drept. Apoi muriră două dintre pisicile sale. Dick Cel Șmecher fu ales la Casa Albă, iar Tim Leary aruncat în pușcărie. Din Haight-Ashbury soseau zvonuri despre droguri de proastă calitate și criminalitate. Iar când, în 9 august 1969, fu anunțat masacrul de la Cielo Drive, unde pieriseră Sharon Tate și prietenii ei, lumea fu îngrozită, dar nu surprinsă: trebuia să se întâmple și asta.

În cursul iernii, abuzul de amfetamine îl trimise pe Dick la spital, unde îi fură diagnosticate serioase leziuni renale și pancreatice. Imediat ce ieși de acolo, o luă de la capăt. Se apucă să scrie un roman din care nu știa decât titlul, împrumutat de la cel ce devenise muzicianul său favorit, John Dowland: ariile sale și piesele pentru flaut sunt expresia cea mai frapantă a melancoliei elisabethane. La începutul romanului *Flow, my Tears (Curgeți, lacrimile mele)*, cineva se trezește privat de identitatea sa. Nimeni nu-l recunoaște pe omul celebru cu o zi înainte, actele sale nu se potrivesc cu nimic, orice urmă a lui dispăruse. Nu mai era nimic.

La începutul anului 1970, Dick abandonează cartea. De sute de ori crezuse că o să i se întâmple așa ceva, iar de data asta chiar

i se întâmplase: nu mai putea să scrie. Nici un cuvânt, nici o literă. Furnicarul murise.

Lipsit de venituri, ceru ajutorul asistenței sociale.

Nancy nu mai putu face față crizelor lui, drogurilor, temerilor lui că înnebunește. Ea însăși simțea că-i revine starea depresivă. Plecă în septembrie, luând-o pe Isa cu ea. Fetița, de trei ani și jumătate, îl văzu pe tatăl ei alergând după mașină, silueta lui devenind tot mai mică, apoi mașina coti și nu-l mai văzu...

Freaks

Înțelese că unica soluție pentru a nu se sinucide era de a nu sta singur nici o clipă și umplu casa goală cu cine dorea. La început, doi cunoscuți, abia părăsiți și ei, care se nimeriră a fi fratele lui Nancy și soțul surorii ei. Acest trio de cumnați dezlănțui un dezmăț lugubru. Se îmbătau și se drogau pe muzică de Wagner. Aduceau acasă fete agățate pe stradă. Încetară să spele vasele și să arunce gunoiul. Cu o lipsă de convingere vehementă, de bețivi, proclamau că asta înseamnă libertate. După câteva săptămâni, epuizați, îngroziți de gazda lor, cei doi invitați preferară o viață de burlaci mai potrivită pentru sănătatea lor.

Ușile rămaseră deschise și se răspândi zvonul că pe Hacienda Way, numărul 707, drogurile erau din belșug. Cumnații fură înlocuiți imediat cu tot ce exista în San Rafael ca toxicomani de diferite gusturi, delincvenți minori, adolescenți fugiți de-acasă, adică *freaks*, pentru a folosi cuvântul care avea tendința de a înlocui *hippies*, termen ce-și pierduse înțelesul după Woodstock. De când o părăsise pe Anne, Phil părăsise lumea caselor bine îngrijite, a mașinilor de tuns iarba ținute în garaj și a relațiilor cordiale cu șeriful, iar media de vârstă a cunoscuților lui scăzuse considerabil. Jumătate dintre ei fuseseră prieteni cu Nancy, dar

acum nu mai erau prieteni cu ea, iar cei ce făceau parte din grupările science fiction din golf aparțineau, în general, generației următoare celei din care făcea el parte. Episcopul Pike, Maren Hackett, Tony Boucher muriseră. La 42 de ani, Dick se trezise într-o lume de puștani divizată clar în *freaks* – ai noștri – și *straights* – ai lor –, iar cine depășea treizeci de ani era considerat *straight*, deci dușman de moarte. El însuși, mai degrabă din cameleonism decât din masochism, împărtășea acest punct de vedere. Prefera tovărășia tinerilor (cu limbajul lor protofazic) celei a vechilor combatanți de la Berkeley din anii cincizeci, sau chiar de la începutul anilor șaizeci, atât de apropiați în timp, dar care păreau, noilor lui prieteni, de pe vremea potopului. Împotriva evidenței biologice, simțea că se află de partea bună a barierei, *freak* printre *freaks*, iar aceștia se grăbiseră să-l adopte pe individul gras, bizar, căruia îi spuneau Sihastrul, pentru că nu ieșea niciodată din casă. Puteai să deschizi ușa lui la orice oră, pentru că Sihastrul părea că nu doarme niciodată, și să găsești atenție, droguri, alcool, muzică, discuții, dragoste – pe care o propunea cu o insistență jenantă, acesta constituind singurul lucru neplăcut pentru fete.

Într-o zi apărură Donna, pe locul din spate al unui Harley-Davidson condus de un tip tatuat. Donna, precum toate persoanele despre care se vorbește în acest capitol, avea alt prenume, pe care nu dorește să-l vadă tipărit. Dar i se spunea Donna în cartea pe care a scris-o Dick după mulți ani, și din care am extras informațiile pentru paginile de față. Avea părul negru, ochii negri, o jachetă din piele neagră și trata pe toată lumea cu o agresivitate plină de neîncredere. Se certă cu tatuatul, care plecă fără ea. Neavând unde să se ducă, acceptă ospitalitatea lui Phil.

În prima seară, Dick o puse să asculte aria lui favorită, *Flow, my Tears*. Nu avea demagogia de a-și ascunde cultura, iar oaspeților lui le plăcea, când aveau mintea limpede, să-l asculte vorbind despre călugării care se îndopau cu lăcuste, în deșertul Egiptului, în secolul al III-lea, sau emițând teorii trăsnete despre Dumnezeu. După cum le plăcea să asculte discurile bizare, care alcătuiau o colecție incredibilă. Vreau să-mi imaginez că una dintre fetele

acelea unse cu toate alifiile, ce aveau atunci 18 ani, iar acum 40, divorțată de două ori, cu o locuință ca în *Santa Barbara* și care lucrează la o firmă serioasă de avocați din Boise, Idaho, ascultă câteodată, seara, în timp ce soarbe al doilea Tom Collins, un disc cu arii pentru flaut de John Dowland, o chestie oricum mai personală decât Jefferson Airplane, și-și amintește episoade confuze, violente, din tinerețea ei. Iar lucrul ăsta o face să plângă...

Într-o zi, la mulți ani după evenimentele povestite în acest capitol, una dintre vizitatoarele de la Hacienda Way își amintea: *A fost o perioadă aiurită, încordată, dar dacă ar fi trebuit să aleg pe cineva cu care să-mi petrec veșnicia, l-aș fi ales pe Phil.*

Toți avuseseră impresia că povestea va dura o veșnicie, că vor sta pentru totdeauna acolo, ascultând discuri, plimbându-se cu motocicletele și petrecându-și zilele plăcut, departe de lumea adulților: *Distrează-te acum, pentru că mâine vei muri.* S-ar fi simțit insultați, dacă li s-ar fi spus că vor îmbătrâni.

Se drogau tot timpul. Deoarece gusturile erau diferite, stările de spirit nu se armonizau. Un tip care, întins pe canapea, fumează țigară după țigară cu hașiș, abia reușește să se înțeleagă cu vecinul lui, îndopat cu amfetamine: filmele lor nu se derulează cu aceeași viteză. Însă toți aveau senzația că trăiesc într-un film, în care fiecare era, în același timp, spectator, actor, scenarist și regizor. Acest film li se părea incomparabil mai frumos, mai plin de surprize, de magie, decât documentarul tern și colectiv cu care se mulțumeau cei numiți *straights*. Deseori, în interiorul grupului, filmele erau sincrone; nu pe toată durata lor, bineînțeles, însă unele imagini corespundeau perfect: un instinct îi anunța că au văzut, înțeles, gândit același lucru ciudat în același moment, și izbucneau cu toții în râs, fiecare știind de ce. Revenind de la toaletă, de la capătul coridorului, cineva zicea că, dacă te gândești bine, un coridor e o încăpere ciudată, că arhitectul care l-a inventat trebuie să fi fost drogat zdravăn, iar remarca îi făcea pe toți să râdă, pe de o parte pentru că remarca era corectă – dacă te gândești bine – iar pe de altă parte, pentru că trăda faptul că autorul ei era și el drogat în ultimul grad. Și sălile de așteptare, supralicita altul,

râzând în hohote. Vă imaginați că există chestii numite săli de așteptare?

Într-o zi, se duseră în grup la un cinematograf unde rula toată seria *Planetei maimuțelor*. Pe atunci nu fuseseră realizate decât trei episoade, dar Phil, inspirat de țigările cu marijuana care circulau în cadrul grupului, imaginează pentru prietenii lui scenariile seriilor următoare, până la a opta, *Fiul se întoarce pe planeta maimuțelor*, în care se descoperă că toate personajele importante ale istoriei, Iulius Caesar, Shakespeare, Lincoln, erau în realitate maimuțe. Mima fiecare rol, se scărpină sub braț, scotea țipete ascuțite. Ceilalți râdeau atât de tare, încât își răsturnară cornețele cu floricele.

După film, s-au dus la o spălătorie și au trecut cu mașinile pe sub periile ce se răsuceau, printr-un tunel de spumă care producea un zgomot ca de cutremur de pământ. Îndată ce mașina se oprea, puneau iar monede în ea. După părerea generală, era mai frumos ca la cinematograf. Mai ales că Phil, în formă, își continua monologul, strigând să acopere vacarmul:

– Povestea cu maimuțele mă face să mă gândesc la o chestie. Se pare că există nu numai impostori, ci și falși impostori. Am văzut un individ la televizor, care pretindea că-i un impostor celebru în lumea întreagă. Se dăduse drept un mare chirurg de la facultatea John Hopkins, drept un fizician de la Harvard, pretinsese că-i un romancier finlandez care primise Premiul Nobel, președintele destituit al Republicii Argentina, care se căsătorise cu o vedetă de cinema...

– Și l-au prins?

– Nu, ți-am spus că era un fals impostor. Nu jucase nici unul din rolurile acelea. Individul fusese măturător la Disneyland, până în ziua în care citise un articol despre un impostor celebru. Atunci și-a zis că și el se poate da drept unul sau altul dintre personajele cunoscute. După aceea s-a gândit mai bine și s-a întrebat ce rost avea să se chinuie. N-avea decât să se dea drept impostor. Și a făcut o grămadă de bani cu chestia asta, ca și impostorii veritabili. Iar acum există indivizi care pretind că-s el!

Într-o zi, cineva a avut ideea să vopsească toate geamurile în negru, să nu se mai știe dacă-i zi sau noapte. Oricum, deschideau

rareori ferestrele. Altul propuse să vopsească și etichetele discurilor, în felul ăsta nu vor ști ce vor pune, vor avea surprize. Phil se opuse.

Altă dată, o vecină *straight* îi ceru să ucidă o insectă mare care pătrunsesse în bucătăria ei și o speria. După ce făcuse ce i se ceruse, femeia zise: *Dacă știam că nu-i nici un pericol, aș fi omorât-o singură.* Această expresie le-a servit, mult timp, pentru a caracteriza spiritul *straight* în ceea ce avea el mai hidos. Era suficient să pronunțe cineva primele cuvinte, pentru ca toți să izbucnească în râs, mândri că, indiferent de probleme, nu semănau cu așa ceva.

Într-o zi, cineva aduse cărțile lui Carlos Castaneda, care circulară prin casă. Printre învățămintele vrăjitorului yaqui, una îi marcă în mod deosebit: fiecare trebuie să-și găsească locul. În lume, dar și într-o cameră, fiecare are un loc potrivit, un loc care îi convine, un loc care este locul *lui*. Timp de câteva săptămâni, a urmat un ritual, o glumă: căutarea locului. Cel care ocupase cel mai bun fotoliu îl apăra spunând: *e locul meu!*, iar această expresie care, spusă de un *straight*, ar fi rezumat toată meschinăria posesivă a universului său, devenea, folosind tonul potrivit, inatacabilă.

Altă dată, s-a pus problema să se lanseze serios în traficul de droguri. Dar discuția a luat-o razna iute, cu ajutorul țigărilor cu marijuana.

— Când vameșii vor întreba dacă ai ceva de declarat, nu poți să le răspunzi *Niște droguri*. Atunci, ce să faci? Lei un bloc enorm de hașiș și-l sculptezi, dându-i o formă omenească. Apoi îi adaptezi un mecanism cu arc și minicasetă, îl pui în fața ta la coadă și, în momentul în care trebuie să treci pe lângă vameș, îi întorci cheia. Când vameșul îl va întreba dacă are ceva de declarat, blocul de hașiș va răspunde: *Eu? Nimic!* și-și va urma drumul. Până când va ajunge de cealaltă parte a frontierei...

— Am putea folosi o baterie solară în loc de arc. Așa, va putea merge ani în șir. Nu se va opri niciodată.

— Da, va merge până la capătul planetei. Imaginați-vă un sat de eschimoși, cu blocul ăla de hașiș, înalt de doi metri, valorând... Cât ar valora, după părerea ta?

– Un milion de dolari.

– Mai mult. Două milioane. Deci eschimoșii de acolo, care-și făceau lănci din oase, după obicei, se vor pomeni cu blocul de hașis care valorează două milioane, târându-se prin zăpadă și repetând: *Eu? Nimic!*

– Cred că nu-și vor reveni niciodată! Chestia asta va ajunge o legendă!

– Te imaginezi povestind nepoților: *Am văzut cu ochii mei un bloc de hașis înalt de doi metri, care valora două milioane de dolari, ieșind din ceață și spunând: Eu? Nimic! Te-ar băga la azil!*

– Da, dar după câteva secole, uite ce-or să spună: *Pe vremea bunicilor noștri, a venit un bloc de hașis afgan de prima calitate, care scuipa foc și urla: Câini de eschimoși! Dar noi am reușit să-l ucidem cu lăncile noastre din os!*

– Copiii n-or să creadă nici varianta asta!

– Oricum, copiii nu mai cred în nimic. E deprimant să-i povestești ceva unui copil. Într-o zi, unul m-a întrebat: *Cum arătau primele automobile?* Ce naiba, m-am născut în 1950!

Discuțiile semănau, mai mult sau mai puțin, cu aceasta. Astfel se scurgeau zilele. *Bela jai*, zicea Phil, ceea ce înseamnă *timpul trece*, în bengali. Iar toată lumea râdea, repetând: *Bela jai*.

Într-o zi, Donna i-a spus să nu creadă un cuvânt din ce spunea, pentru că minte tot timpul. El i-a explicat că nu era prima care spunea așa ceva, i-a povestit paradoxul cretanului care spunea că-i mincinos și n-a crezut-o. Adică a continuat să creadă ce-i spunea.

Altă dată, ea i-a zis că nu mai poate să se culce cu el, pentru că trebuie să aibă grijă de păsărica ei: avea intenția să treacă frontiera canadiană cu o livră de cocaină ascunsă înăuntru. Și, oricum, nu-i plăcea să fie atinsă.

Deoarece el se întristase, s-a oferit să-i facă o supradoză. Aceasta constă în a aspira puternic dintr-o țigară cu marijuana apoi, cu gura plină de fum, să sufli în gura vecinului. În afară de faptul că metoda droga de două ori mai puternic, îl plăcea să simtă buzele Donnei lipite de ale lui, fumul cald ieșind din gura ei

pătrunzând în a lui. Supradoza Donnei a rămas una dintre cele mai puternice amintiri erotice din viața lui.

Într-o zi, cel care în cartea lui, de mai târziu, va fi numit Barris, anunță că putea să le furnizeze cocaină, dacă vor, pentru 84 de cenți gramul. Cu banii cumpără un produs împotriva insolației, se întoarce acasă și transformă bucătăria în laboratorul micului chimist, pentru a izola cristalele de cocaină amestecate în produs.

– Vedeți, explică el, arătând pe cutie lista ingredientelor: benzocaină, un gram. Doar indivizii instruiți un pic știu că asta-i numele comercial al cocainei. Evident, dacă ar scrie cocaină pe cutie, oamenii și-ar da seama și ar face toți ca mine.

În jurul mesei, începuseră să-și imagineze camioane cisternă intrând cu spatele în uzina din Cleveland, acolo unde se fabrica produsul, vărsând tone de cocaină pură, nediluată, care era ulterior amestecată cu ulei și alte porcării, care ieșeau pe ușa cealaltă în sprayuri de culori vii, ce urmau să se îngheșue pe rafturile magazinelor. Trebuia, sugeră cineva, să pună mâna pe unul dintre camioanele acelea cisternă, nu să lucreze la scară mică, precum Barris. Să înhațe toată încărcătura, 700 sau 800 livre. Poate mai mult. Cât transportă un camion cisternă?

Petrecură după-amiaza întrebându-se, în timp ce experiența eșuă, bineînțeles. Abia a doua zi unul dintre ei demonștră că era puțin probabil să se vândă cu 84 de cenți un produs care conținea un gram de cocaină, în valoare de o sută de dolari.

Altă dată, Paul Williams, un tânăr care scria pentru o revistă rock, îi făcu o vizită lui Phil Dick, ale cărui cărți le admira. Îl cunoscuse în 1968, prin intermediul desenatorului Art Spiegelman, și petrecuseră o seară foarte amuzantă fumând ceea ce credeau că-i THC, esență de marijuana, în timp ce, de fapt, fumau PCP, un sedativ pentru cai, care în deceniul următor va face ravagii îngrozitoare sub denumirea de *angel dust*. Paul Williams, care văzuse destule, în calitate de veteran al contraculturii, fu impresionat să-l găsească pe Dick atât de schimbat, domnind ca un fel de guru asupra unui trib de indivizi foarte tineri, drogați perpetuu. Nu se putu împiedica să nu se gândească la ce efect ar fi avut

lucrul acesta asupra celor care îl simpatizaseră *înainte* de Charles Manson și familia lui...

Într-o zi, o fată care locuia cu ei de o săptămână, intră în comă în timpul drogării cu LSD. La spitalul în care o duse Phil, îngrozit, medicii diagnosticară o vasoconstricție generalizată: jumătate din vasele care irigau creierul se blocaseră, fără îndoială iremediabil. Nici nu întrebară măcar cum se petrecuseră lucrurile, pentru că aveau asemenea cazuri în fiecare zi. Fata supraviețui, cu o leziune cerebrală permanentă.

Alta, ceva mai târziu, se închise într-un dulap și nu ieși de acolo decât pentru a încerca să-și taie brațul cu securea. Nu reuși complet. O internară și pe ea...

Într-o zi, uită combinația de deschidere a fișetului din biroul său. Din precauție, n-o notase nicăieri, pentru că în lumea drogărilor se fura mult; la modul general, orice obiect de valoare fusese furat inițial, chiar prin acest lucru i se recunoștea valoarea. Iar Phil păstrase din viața sa de pe timpuri câteva lucruri la care ținea. Le credea în siguranță în fișet. Erau într-o siguranță și mai mare, încercă el să se consoleze, din moment ce nici el nu mai avea acces la ele.

Aceste momente în care uita îl nelinișteau. Ar trebui, gândea el, să-și amintească cineva de viețile lor mărunte, mizerabile, precum și de momentele plăcute pe care le avuseseră, precum ziua în care văzuseră *Planeta maimuțelor* și se duseseră la spălătoria de mașini. Pentru ca să nu fie uitați, să rămână o urmă a lor, în așteptarea zilelor mai bune, când oamenii îi vor înțelege.

Altă dată, o fată pe care o cunoșteau avu probleme cu iubitul ei, care era, în același timp, cel care îi furniza heroină. Individul ascunsese două punguțe cu drog în mânerul fierului ei de călcat, apoi dăduse un telefon anonim la poliție. Fata găsisese praful și și-l vârâse imediat în vene – brațele ei semănau cu o strecurătoare – așa că, atunci când veniseră polițiștii, nu găsiseră nimic. Traficantul, furios, îi trăsese o bătaie zdravănă. Fata crezu că intenționa s-o omoare. Îi povesti lui Phil, care decise să angajeze asasini

plătiți s-o protejeze și, dacă tipul nu se potolea, să-l ucidă. Doi negri solizi se prezentară la ea și n-o părăsiră o clipă, timp de câteva zile. Fata se întreba dacă indivizii își băteau joc de ea, sau dacă Phil își bătea joc de ea, sau dacă indivizii își băteau joc de Phil, încasând o grămadă de bani pentru un serviciu pe care, judecând la rece, n-aveau de gând să-l facă. Pe de altă parte, puteai să știi ce se va întâmpla? Fata n-a știut niciodată dacă avusese de-a face cu ucigași adevărați sau cu niște glumeți. Părăsi în grabă localitatea și se stabili în altă parte.

Într-o zi, cel care în cartea sa de mai târziu va fi numit Jerry se apucă să-și scuture părul, ca să cadă păduchii. N-avea păduchi, dar nu folosea la nimic dacă-i spuneai. Rămânea ore în șir sub jetul fierbinte al dușului, iar când ieșea, găsea din nou păduchi în păr. Curând începură să-i colcăie pe tot trupul, ba chiar și în interiorul trupului. Ciupiturile lor îl făceau să sufere groaznic. Cumpărase sprayuri cu toate insecticidele existente și umpluse casa cu vapori ce-i asfixiau pe ceilalți. Își petrecea zilele urlând sub duș. Au trebuit să cheme urgența psihiatrică. A fost luat, în timp ce urla. S-a sinucis, câteva luni mai târziu.

În cursul anului acela, Phil conduse sau vizită cel puțin o duzină dintre cunoscuții săi la spitalul psihiatric. Trebuie să-i recunoaștem acest merit: nu părăsea niciodată oamenii, nici măcar atunci când nu putea face nimic pentru ei. El însuși a fost spitalizat de trei ori, în urma acceselor de depresiune sau de panică. A fost găsit într-o stare foarte bună pentru unul care înghițea o mie de tablete de metadrină pe săptămână, patruzeci de miligrame de stelazină pe zi, fără a mai socoti diverse combinații pe care nu le putea refuza.

Odată, cineva îl anunță de moartea unei prietene comune. N-a spus: Gloria s-a sinucis, ci: Gloria s-a sinucis *astăzi*.

Ca și cum lucrul acesta trebuia să se întâmple oricum.

Într-o zi, a fost cât pe aci să aibă un accident, pentru că direcția mașinii nu funcționa. Nu era prima figură pe care i-o făcea automobilul. Nimic grav, dar știa că forma de sabotaj cea mai eficientă constă în a provoca pagube cărora nu li se poate

dovedi intenția criminală. Dacă se pune o bombă în mașină, lucrurile sunt clare. Dar când e vorba de o serie de accidente mărunte, repartizate în timp, imputabile, aparent, uzurii, individul vizat pierde orice mijloc de a reacționa. Se îndoiește de el însuși, își spune că se lasă cuprins de paranoia. Mașina lui s-a stricat? Un lucru care se poate întâmpla oricui. Asta vor crede prietenii: totul se întâmplă doar în mintea lui.

Iar această reacție îl va distruge mai mult decât orice agresiune a cărei origine îi e cunoscută.

Într-o zi, în timp ce stătea în fața unei cești cu cafea pregătită pentru el, îi veni ideea – care nu-l mai părăsi – că s-ar fi putut să i se toarne în cafea un drog deosebit de puternic, care să deruleze, la infinit, în mintea lui, un film. Un film care să dureze toată viața. Dacă avea cineva ceva cu el – lucru inevitabil în lumea drogaților, în care diferite incidente erau produse din invidie – ar fi putut să-i facă o asemenea figură, sau să-i injecteze, în timpul somnului, un cocktail zdravăn de heroină și de stricnină, cât să-l omoare, dar nu de tot, ci doar cât să ducă la același rezultat: agățarea de viață, filmul ororii perpetue. Existența lui va fi dedicată seringii și linguriței, va sfârși izbindu-se cu capul de pereții unui spital psihiatric, sau va încerca zi și noapte să scape de păduchi, și se va întreba de ce nu-i în stare să ducă furculița la gură.

Toți traficanții se temeau de un asemenea lucru, ca și polițiștii din cartier. Între cele două categorii, demarcația nu era clară. Lumea știa că mașinile de poliție, în cartierele precum acela în care locuia, erau furgonete Volkswagen paradite, acoperite cu picturi psihedelice și conduse de *freaks* bărboși. Lumea știa că agenții poliției se dădeau, uneori, drept traficanți, și vindeau hașiș, chiar heroină, ceea ce constituia o acoperire perfectă și le mărea veniturile. Lumea știa că unii dintre agenții aceia ajungeau să se drogheze și, fără a părăsi poliția, deveneau nu numai traficanți prosperi, ci și consumatori de droguri. Lumea știa că, în schimb, anumiți traficanți, fie pentru a regla anumite conturi, fie pentru că simțeau că pot fi arestați oricând, serveau de informatori poliției. Lumea știa, dar asta nu ajuta pe nimeni să vadă lucrurile mai limpede. Toți – polițiști, traficanți, consumatori de droguri

– își schimbau rolurile, în funcție de circumstanțe și de ceea ce credeau a fi rolul celorlalți. Te rățăceai.

Într-o zi, crezu că Donna face parte din poliție. I-o spuse. Ea îi răspunse că i se pare normal să creadă așa ceva: în lumea în care trăiau, era un lucru normal.

Într-o zi, întorcându-se de la cinematograful, au fost siguri că poliștii sau altcineva pătrunsese în casă în lipsa lor. Poate că unul dintre ei îi informase... Oricum, venise cineva, își dădeau seama de acest lucru după grija pe care o avusese să șteargă orice urmă pe care ar fi putut s-o lase. Vedeau, ca într-un film, poliștii trăgând sertarele mobilierului, pentru a verifica dacă nu-i lipit ceva pe dosul lor; demontând picioarele veiozelor, așteptându-se să curgă o aversă de pilule; vârându-și nasul în toaletă, căutând pachetele înfășurate în hârtie igienică și așezate astfel încât, în caz de pericol, era suficient să se tragă apa, ca să dispară. Dar poate că – ipoteză mult mai îngrijorătoare – poliștii nu veniseră să caute droguri, ci să le ascundă, pentru ca să-i înhațe când vor avea chef. Puteau fi oriunde, în telefon, în prizele din pereți, în sobe. Scotociră cu atenție casa, ore în șir. Faptul că nu găsiră nimic nu-i liniști.

Într-o zi, se autoconvinse că locuința era supravegheată, douăzeci și patru de ore din douăzeci și patru. Nu se îndoia că telefonul era ascultat, oricum, prudența elementară cerea să se comporte ca și cum ar fi fost. Nimeni nu suna de acasă pe cineva care-i procura droguri. Chiar și dintr-o cabină telefonică se vorbea folosind coduri, de exemplu împărțind cantitățile la zece, poliștii nederanjându-se pentru o pradă foarte mică. Dar nu era vorba doar de telefon, credea că locuința fusese înțesată de microfoane și de camere de luat vederi.

Se întreba cum se descurcau poliștii să vadă tot materialul. Presupunând că un individ fusese afectat în mod special casei din Hacienda Way numărul 707, acesta își petrecea zilele în fața grupului de ecrane ce arătau ce se întâmplă în fiecare cameră? Privea, asculta *tot*? Integrala conversațiilor nesfârșite, circulare, întrețesute, cu care-și pierdeau vremea drogații? Kilometri și

kilometri de film identic? Bineînțeles, trebuia să deruleze benzile cu viteză sporită. Dar prin asta putea să rateze un moment decisiv: o achiziție importantă de droguri, o informație căutată din greu și care constituia, de fapt, motivul supravegherii. Trebuia tot timpul să se teamă de asta... Munca lui avea ceva infernal.

Pe de altă parte, i-ar fi plăcut să fie în locul lui. Să-și poată identifica dușmanii. Să știe ce se petrecea în casa lui când lipsea sau ce se întâmpla într-o cameră, când se afla în alta. Un arbore care se prăbușește face zgomot, dacă nu-i nimeni în pădure să-l audă? Cum se purta Donna, când nu era acolo, s-o urmărească? Ce spunea despre el? Cu cine se culcă? Ce vâra în păsărică? Și-o imagina umplând o față de pernă cu obiecte de valoare, înhățând totul, din pură răutate, aprinzându-i țigările cu marijuana, discutând cu diverși indivizi prin interurban, numai ca să-i mărească factura la telefoane, punând picioarele pe tavan... De altfel, el însuși ce făcea? Dacă ar fi fost filmat toată ziua, n-ar fi fost surprins în timp ce viziona benzile? Când credea că se duce noaptea să se pișe, ce făcea de fapt? Se pare că un om nu-și recunoaște niciodată vocea, când o aude prima oară înregistrată. Același fenomen trebuie să se producă și când se vede filmat. Se crede un individ solid, bărbos, și vede un ochelarist prăpădit. Nu, se va recunoaște, după haine sau, pur și simplu, prin eliminare. Dacă *asta* locuiește aici și nu-i Donna, nici Luke, nici Barris, nici un câine, nici o pisică, atunci, obligatoriu, sunt eu.

În principiu.

Curgeți, lacrimile mele

Într-o seară, întorcându-se acasă, deschise ușa de la intrare și apăsă întrerupătorul, în stânga. Ceea ce văzu la aprinderea luminii îl făcu să scape punga cu alimente. Bucăți de hârtie aruncate în dezordine, obiecte răspândite pe parchet. Combina stereo dispăruse. Geamurile fuseseră sparte, fișetul enorm – despicaț de o explozie, casa – jefuită. *Domnul fie lăudat!* fu primul lui gând. *Deci nu sunt paranoic!*

Se aștepta, de vreo zece zile, să se întâmple ceva. Mașina mergea din ce în ce mai prost. Primise telefoane anonime, pline de amenințări. Într-o noapte, trezită de unul dintre ceilalți, Donna fusese cuprinsă de o criză de nervi, repetând că vor fi atacați. Nici o dificultate ca frica ei să-i cuprindă pe toți din casă, inclusiv pe Phil. Acesta își cumpără un revolver și începu să patruleze prin propria-i casă, cu arma în mână, urmărind, prin storurile trase, dacă se apropie cineva. Își plictisi prietenii cu descrierea pericolului în care se afla, ajunse chiar să ceară protecția poliției. Poliția îl trimise la plimbare. Prietenii erau obișnuiți, știau toți că Phil trăia într-o criză perpetuă, creând în jurul lui atmosfera din cărțile sale, ai căror eroi se credeau persecutați de inamici invizibili. Rolul prietenului eroului consta în a-i spune: nu, te îngrijorezi inutil, totul există doar în mintea ta. Amicii săi îl jucau

fără greș. De altfel, în cărțile lui Dick se vedea că, de fapt, contrar aparențelor, eroul avea dreptate. Iată că realitatea ținea să-și interpreteze corect rolul. În mâna de fier pe care i-o opunea, ceda, devenea phildickiană.

Chemă poliția într-o stare de euforie, aceea a băiețelului care, tot strigând că vine lupul, sfârșise prin a fi înghițit de acesta și, în burta lupului, e îngrijorat că de data asta nu va veni nimeni, dar bucurându-se, în același timp, de muștrările de conștiință declanșate de moartea sa. Poliția fu la înălțime, trântindu-i ușa în nas: mitomanul din Hacienda Way, bârlogul ăla de drogați, loc de chiolhanuri... să spună poveștile astea altora! Până la urmă veni, fără nici un chef, doi inspectori. Constatară pagubele și, la plecare, unul dintre ei îl întreabă de ce naiba a făcut chestia aia. Ceilalți se enervară, auzind o asemenea insolență. Dick începu să tremure, de furie și teamă, explicând cu o voce devenită brusc pițigăiată că nici măcar nu era asigurat. A doua zi, când aduse la comisariat lista obiectelor furate sau stricate, polițiștii refuzară să o înregistreze, sub pretextul că în zonă nu avusese loc nici o spargere. Apoi unul dintre polițiști îi spuse, pe un ton pe jumătate patern, pe jumătate amenințător, că n-aveau nevoie de scandalagii ca el în San Rafael și că ar face bine să plece din localitate înainte să pătească ceva mai rău.

Pierduse, în urma jafului, aproape toate amintirile aflate în fișet, combina stereo și un sentiment de siguranță deja deteriorat. Câștigase, în schimb, certitudinea că avea dreptate. Un subiect de meditații fără sfârșit. Până în ziua când, trei ani mai târziu, avu parte de unul mai mare, roase fără încetare osul acesta: cine îi spărsese casa în 17 noiembrie 1971 și de ce?

De la început respinse ideea că ar fi un delict *normal*, imputabil borfașilor din cartier sau unor foști oaspeți trecători. Recurgerea la explozibil îi dezvinovăța pe indivizii mărunți de soiul ăsta. Mai ales că, după un informator misterios, despre care se zicea că-i un fost membru al CIA, fusese folosit un exploziv rar, utilizat doar de armată. Mobilul nu putea fi doar lăcomia. Cineva dorise să-l sperie sau căutase ceva anume.

Printr-una dintre acele coincidențe insignifiante, dar pe care el ar fi considerat-o semnificativă – un bun exemplu de sincronicitate jungiană – am fost eu însumi jefuit, în momentul în care am început să scriu acest capitol. Am aflat cu această ocazie, de la polițistul venit să constate faptele, că orice persoană care depune plângere dintr-un motiv asemănător are aceeași impresie, de cele mai multe ori falsă: hoțul n-a căutat la întâmplare, dorea ceva anume. Că a luat un fleac oarecare, neglijând obiecte de cea mai mare valoare. Oamenii se frământă încercând să găsească o explicație logică pentru o asemenea alegere, dictată de fapt de grabă sau de ignoranță.

Această manifestare benignă a nevoii de sens, care ne animă, a făcut, după cum vă imaginați, ravagii la Dick: pentru ca să se chinuie cineva să-i arunce în aer fișetul gigantic, acesta trebuia să conțină – sau acel cineva să fie convins că există în el – ceva foarte valoros sau compromițător. Ce? Își reaminti ideea că, fără să știe, descoperise într-un roman un adevăr periculos.

În prefața ultimului roman publicat, *Labirintul morții*, menționase discuțiile sale teologice cu defunctul episcop Pike. Iar acesta, în cartea lui despre contactele cu lumea cealaltă, mulțumise lui Phil și Nancy pentru ajutorul dat de ei. Pe moment, mulțumirile îl emoționaseră, dar acum încerca să aprecieze pericolul produs de ele. Poziția lui Pike produsese scandal. Era posibil ca fanatici religioși, membri ai unei secte integriste, să-l bănuiască pe Dick de continuarea operei eretice a episcopului sau că, oricum, deținea documente care i-ar fi permis s-o continue. De exemplu, revelații privind traficul de droguri în care fusese amestecat Isus Cristos...

Altă pistă îl duse mai departe. Aceasta pornea de la cartea abandonată după plecarea lui Nancy, *Curgeți, lacrimile mele*, în care era vorba de un drog nou, capabil să inhibe centrii nervoși care comandă impresia despre continuitate spațio-temporală, deci să-l prăvălească pe cel ce-l folosea într-un univers lipsit de orice reper. Nimeni nu citise manuscrisul neterminat, care se afla în seiful agentului său. Își amintea însă că, într-o seară, povestise intriga unui individ destul de suspect care locuise câteva zile în casa lui. Individul îl asigurase că CIA făcea experiențe de felul acesta cu un derivat al LSD-ului, sub

numele de cod *mello jello*. După aceea – cu puțin înaintea spargerii – venise să-l vadă alt individ, nu mai puțin suspect, care pretinsese că reprezintă un serviciu sanitar ce anchetează răspândirea unui virus originar din Vietnam. Simptomele pe care le descrisese semănau foarte mult cu cele produse de *mello jello*: când te întorceai acasă credeai că ai greșit ușa; nu recunoșteai nimic și pe nimeni; mai rău, credeai că nu ești recunoscut de nimeni.

Exact ce se întâmpla în cartea lui, în care celebrul prezentator de televiziune Jason Taverner se trezește într-o dimineață într-o cameră necunoscută, condamnat la anonimat. Nimeni n-a auzit vorbindu-se despre show-ul lui, care fusese urmărit, cu o seară în urmă, de treizeci de milioane de americani. Nimeni nu-i recunoștea chipul, care apăruse cu o săptămână în urmă pe coperta revistei *Time*. Amanta, agentul, secretara lui îl dau afară. Nu mai are acte, n-a rămas nici urmă din el nici în fișierele poliției, nici în memoria contemporanilor.

Când, la un an după întreruperea cărții, i s-a pomenit de povestea cu *mello jello*, Dick nu reacționase decât parțial: sigur, era tulburător, dar chestia semăna mult cu unele deliruri ale toxicomanilor, despre care auzea și pe care și le imagina toată ziua. Coincidența l-ar fi convins mai mult dacă individul i-ar fi povestit despre experiențele CIA înainte să dezvăluie intriga romanului, nu după. Dar spargerea, recurgerea la un exploziv al armatei îi înlătură scepticismul. Acum i se părea foarte plauzibil ca o unitate de elită, aflată în slujba complexului militaro-industrial, să-i fi scotocit prin hârtii, pentru a afla dacă nu știa mai mult decât rezultase din pălăvrăgelile lui. Căutau manuscrisul, nu-l găsiseră. Oamenii din forțele secrete nu urmau să se oprească aici. Se vor gândi, cu siguranță, la agentul lui. Trebuia să-i telefoneze, să afle dacă seiful nu fusese spart, dacă nu angajase cumva o nouă secretară sau nu primise oferte generoase din partea unor preținși editori. Se răzgândi, de teamă că un asemenea apel ar trezi bănuieli. În același timp, se temea să nu i se răspundă: Phil, amintește-ți, n-a trecut nici o săptămână de când mi-ai cerut să-ți trimit manuscrisul!

I-ar fi plăcut să-l recitească, pentru a-și da seama mai bine de conținutul lui subversiv. Pentru că nu era numai povestea cu drogul. Adevărata poveste era despre universul paralel în care drogul îl aruncase pe Jason Taverner: o societate totalitară, încadrată de o poliție atotputernică. În sine, nimic deranjant. Literatura science fiction e plină de asemenea imagini orwelliene și, în lumea liberă, nici un cenzor nu-i impresionat de ele. Numai că el vorbea tocmai despre lumea liberă. Acțiunea romanului său se petrece în America. Dădea numele președintelui. Știa că, pentru ca romanul să poată apărea, trebuia să-i schimbe numele, chiar găsisese unul: Ferris F. Fremont, FFF, pentru că F este a șasea literă din alfabet, iar 666 numărul Fiarei din Apocalips. Dar în prima variantă a manuscrisului, tiranul era denumit, negru pe alb, Richard Milhouse Nixon.

Avea, de mult timp, o teorie despre fostul guvernator al Californiei, individul cu degete păroase, a cărui ascensiune o urmărise în timp ce el însuși se cufunda în străfundurile societății. Demonstra această teorie cu aceeași îndemânare cu care arăta că există legături între firma Marlboro și Ku Klux Klan – alt succes al lui în societate. În cazul firmei Marlboro, era suficient să vezi că liniile care separă pe pachet spațiile roșii de cele albe alcătuiau trei K, unul pe fața pachetului, altul pe spate, al treilea pe muchia superioară. În cazul lui Nixon, se baza pe expresia *Is fecit cui prodest*. Cine profitase de asasinarea lui John, apoi a lui Robert Kennedy, a lui Martin Luther King, de atentatul împotriva lui George Wallace, dacă nu un personaj de mâna a doua, urât și șmecher ca Richard al III-lea sau Stalin, capabil ca și ei să-și elimine rivalii mai dotați, care îl despărțeau de țelul lui? Da, Nixon ajunsese la putere prin aceleași metode folosite de Stalin, beneficiind de același sprijin. Pentru că-și plasase oamenii peste tot, serviciile secrete îl susțineau; și sovieticii, pentru că era în interesul lor. Pentru că era, de fapt, unul de-al lor.

În acest stadiu al demonstrației, de obicei lumea izbucnea în râs. Nixon comunist! O idee tipică a lui Phil! Dar Phil insista, arăta că-i suficient să examinezi o asemenea teză, pentru ca adevărul să-ți sară în ochi. De la început, Nixon făcuse parte din partidul comunist și, acoperit de reputația sa de politician conser-

vator, căpătată în perioada maccarthystă, se străduia să facă din țara libertății o criptocolonie a Uniunii Sovietice. Cetățenii erau supravegheați, denunțurile sprijinite și, suprema reușită, în timp ce *Homo sovieticus* avea măcar conștiința că trăiește într-o închisoare, americanul din clasele de mijloc ignora acest lucru. Prin această superioritate, dictatura nixoniană se apropia de idealul pe care naziștii nu avuseseră timp să-l atingă și la care voiau să ajungă, chinuindu-se în mod penibil, rușii cei handicapați de barbaria lor atavică.

Dick citise, dacă nu cărțile lui Soljenițin, cel puțin articole despre el, când luase Premiul Nobel. Îl admira, fără ca asta să-l împiedice să creadă că acesta avusese o sarcină ușoară în Rusia. Cel puțin așa se credea, nimeni rezonabil nu putea să nu creadă. În timp ce un Soljenițin american, care ar spune și el adevărul, care ar denunța crimele lui Nixon ca pe acelea ale lui Stalin, n-ar trebui internat la casa de nebuni, pentru că toată lumea l-ar crede ținut, nimeni nu l-ar asculta. Crezuse că face o extrapolare, descriind America totalitară din *Curgeți, lacrimile mele*, dar, gândindu-se mai bine, vedea această carte ca pe un *Arhipelag gulag* al său: o operă a unui profet, cu atât mai mult cu cât arăta o realitate invizibilă, inadmisibilă. De altfel, cei care știau, criminalii de stat, nu se înșelau. Îl supuseseră controlului fiscal, îl persecutaseră, îl jefuiseră. La nevoie, nu vor ezita să-l suprime fizic.

Ca și omologul său sovietic, trăia în teroare. Dușmanii lui loviseră, vor lovi din nou. Prietenii săi, considerând casa Sihastrului drept un loc supravegheat, iar unii dintre ei neavând, după toate probabilitățile, conștiința curată, se împrăștiaseră. Cât despre poliție, aceasta îl trata mai mult ca pe un delincvent decât ca pe o victimă. Putea veni în orice moment să-l aresteze. N-o să se mai audă de el. Dacă nu va fi ucis pe loc, se va pomeni într-un lagăr de concentrare din Alaska.

Sortând hârtiile rămase în casa goală, fără muzică, în care fiecare zgomot îl făcea să tresară, găsi o invitație la Convenția de science fiction din Vancouver, care avea loc la mijlocul lui februarie. În vremuri normale, ar fi ignorat-o. Dar în acele săptămâni

negre, statutul de invitat de onoare, refugiul în străinătate cu toate cheltuielile plătite îi ținură loc de viitor. Trebuia să scrie un discurs. Decise să-l transforme în testamentul lui. Poate că va pieri, însă nu fără a spune sus și tare ce gândea, așa cum făcuse Soljenițin la Stockholm.

Era prima oară când se așeza la mașina de scris, după un an și jumătate. Fie din fidelitate, fie în lipsa altui adăpost, Donna continua să vină să-l vadă. A fost inspiratoarea lui și s-a lăsat convinsă să-l însoțească în Canada. Lângă el, ea va reprezenta tineretul rebel, speranța Americii, căruia voia să-i aducă elogiul.

În societatea polițienească extremă, care lua treptat locul Statelor Unite, nu putea exista rezistență, după opinia lui, decât din partea grupurilor *freaks*. Opoziția politică va pactiza, ca întotdeauna, sau se va lăsa manipulată. Adulții îmbătați de importanța lor nu doreau decât să-l iubească pe Big Brother, să schimbe sclavia, vulnerabila lor umanitate cu certitudinile androizilor, ale acelor cetățeni model din regimurile totalitare. Dacă libertății îi rămânea o șansă, aceasta consta în spiritul răzvrătit al tinerilor. *Hai, predica el. Trișați, mințiți, trucați, fugiți, falsificați documente, aruncați LSD în rezervoarele cu apă ale orașelor, construiți în garaje aparatură electronică mai puternică decât cea a autorităților. Dacă ecranul televizorului vă supraveghează, aranjați-l în așa fel încât jigodia de la poliție însărcinată să vă supravegheze să recepționeze imaginea sufrageriei sale. Plătiți-vă amenzile cu bani falși, cu cecuri fără acoperire sau cu cărți de credit furate. Dacă un judecător vă condamnă, înlocuiți anticoncepționalele fiicei lui cu aspirină. Abonați-l la reviste pornografice. Folosiți numărul cărții lui de credit pentru convorbiri interminabile cu orașe îndepărtate, de pe alte planete.*

Donna trebuia să asiste la conferință și Dick prevăzuse ca, la sfârșit, să se întoarcă spre ea, s-o invite să se ridice. Reprezentanta tineretului rebel, în jachetă de piele, cu cizme, cu părul negru căzându-i pe ochi, urma să traverseze amfiteatrul universității Columbiei britanice și să vină alături de el pe scenă. Ea îl va săruta pe gură, în fața tuturor, și-i va întinde o țigară cu marijuana, pe

care o vor aprinde în aplauzele spectatorilor. Acest scenariu îi îndulci un pic nopțile pe care fata refuza să le petreacă în patul lui.

Dar, în ziua plecării, Donna nu se prezentă la locul de întâlnire. Vânduse biletul pe care i-l cumpăraseră, apoi dispăruse. Plecă singur, cu o valiză ce conținea câteva haine de schimb, o Biblie și discursul său care, după acea trădare, i se păru absurd.

Și nouă, celor care, deveniți între timp teribil de democrați, roșim pentru că în adolescență am tratat CRS drept SS și l-am considerat pe Pompidou drept dictator, discursul ni se pare absurd. Dar nu avea nimic în stare să surprindă publicul de atunci, care auzea în mod obișnuit asemenea propuneri din gura radicalilor americani. Leary, în același an, chemase la *rezistență împotriva robotizării ce are loc* și considera că *a trage într-un robot făptuitor de genocid*, adică într-un polițist, însemna un *act sacru*. Dick a fost deci aplaudat ca un primar care, după înțelegerile comunitare agricole, laudă diversitatea brânzeturilor din Franța și condamnă birocrăția de la Bruxelles. Acest omagiu formal a fost suficient ca să-l liniștească. A fost intervievat, fotografiat, plimbat prin oraș – pe care l-a găsit frumos –, i-au fost prezentate tinere admiratoare – pe care le-a găsit și mai frumoase. A fost dus să danseze, într-un local de noapte. N-a fost lăsat singur un minut. Donna, spargerea, amenințarea fascistă se estompară: găsise un refugiu, un cerc nou de prieteni care ascultaseră cu neîncredere, dar cu entuziasm, decizia pe care-o luase chiar în prima seară, de a-și reface viața la Vancouver. Traseră o beție, pentru a sărbători știrea. Fiecare îi dădu adresa și numărul de telefon, asigurându-l că va fi bine venit oricând. Dick era omul care să ia în serios invitația cea mai vagă. O dată convenția încheiată, camera de hotel nemaifiind plătită, își găsi refugiu la un ziarist care-i luase un interviu și a cărui soție foarte tânără, Susan, îi admira cărțile. În primele zile, umorul și fantezia lui îi încântară pe cei doi. Îi făcu să râdă cu lacrimi bătându-și joc de un martor al lui Iehova care sunase la ușa lor și care avea să-și amintească toată viața de bărbosul gras care-i vorbise despre entropie, despre legile termodinamicii și despre transsubstanțiere. Dar apartamentul avea doar două camere, iar prezența bărbatului care se culca pe canapeaua

din sufragerie se dovedi iute stânjenitoare. Susan, încă studentă, rămânea acasă, să-și învețe cursurile, în timp ce soțul se ducea la ziar. În aceste condiții, crezuse Dick, femeia nu putea decât să fie încântată să aibă un pic de companie. Mai puțin grăbit să găsească un apartament decât părea, nu dorea să viziteze locuințele decât dacă Susan îl însoțea. Erau singurele ieșiri din casă. Restul timpului se plimba prin sufragerie, citea Biblia, asculta muzică și bătea, la fiecare cinci minute, în ușa camerei în care se închisese Susan, ca s-o întrebe dacă muzica nu era prea tare, dacă voia cafea, dacă era interesant ce studia. Îi cânta cu o voce jalnică aria lui Dowland, care reprezenta blazonul lui muzical:

Flow, my tears, fall from your springs.

Exiled for ever, let me mourn...

La început impresionată, flatată că i se făcea curte într-un fel atât de romantic, Susan nu agreea ideea de a-și înșela soțul. Vexat pentru că fusese refuzat, Dick deveni agresiv, bănuitor, manipulator. Răspunzând la telefon, în absența gazdelor, se plângea de ele prietenilor. Susan și soțul ei reușiră cu greu să-l scoată din casă. După mulți ani, mărturisiră biografului, venit să-i intervieveze, lucruri nu tocmai plăcute despre omul pe care continuau să-l admire. *Trăia, concluzionă sobru soțul, la un grad de intensitate mai ridicat decât oricine și insista să ne alăturăm lui, în universul său. Noi nu doream așa ceva.*

Nici diferitele fete cu părul negru care, în euforia convenției, îi promiseseră că-l sună, dacă rămânea sau revenea în Vancouver, nu doreau. Într-o cameră jalnică de hotel, la început cu carnetul de adrese alături, apoi cu cartea de telefoane a orașului, cunoscuseră dezamăgirea celui care, după o vară în care fusese profesor de înot și toate femeile se ținuseră după el, se ducea la Paris, la sfârșitul sezonului, sperând să reînnoade legăturile cu cuceririle de pe plajă. Dar toate aveau soți, amanți sau, pur și simplu, altceva de făcut decât să se ocupe de el. Multe păreau stânjenite că-și reamintise de persoana lor, de parcă aflaseră despre el, de când se terminase convenția, lucruri dezagreabile – evident, o bănuie pe Susan că-l bârfise. Altele nici nu-și aminteau de el sau se prefăceau că nu-și amintesc. De parcă ar fi citit *Curgeți, lacrimile mele*.

Încă o dată, ceva nu mersese. Crezuse că găsise elanul necesar pentru a începe, *nel mezzo del cammin*, o altă viață. Și se regăsea singur, în țară străină. În cazul cel mai bun, nu-și amintea nimeni de el. În cazul cel mai rău... În cazul cel mai rău, fusese atras aici, departe de casă, pentru a termina cu el. Polițistul din San Rafael îi spusese să se ducă în altă parte, iar el se supusese. Cu câteva zile înainte de plecare, de ceea ce crezuse că va fi plecarea *lor*, îi spusese Donnei: în sfârșit, mă supun polițistului, mă fac nevăzut. Dar dacă, în ultimul minut, m-aș răzgândi și n-aș pleca? Dacă le-aș dejuca planurile? Donna, care îl cunoștea bine, spusese ceva care-l frapase: dacă n-o să pleci, o să plece altcineva, care va ține conferința și, din momentul acela, va fi Philip K. Dick, în locul tău. Poate că se petrecuse ceva asemănător... Poate că nu era el însuși, ci agentul sau androidul însărcinat să-i interpreteze rolul... În timpul convenției, îl jucase perfect, pentru că nu se îndoise de nimic. I se implantase o memorie falsă, crezuse că-i Phil Dick, scriitor subversiv, amator de teologie, afemeiat imper-tinent. Apoi decisese să rămână. Această decizie făcuse parte din programarea lui? Sau luând-o, se îndepărtase de program, spre consternarea stăpânilor săi, care încercau, de mai multe săptămâni, să pună din nou mâna pe el, fie pentru a-l distruge, fie pentru a-l duce la atelier, ca să descopere ce-l defectase? În versiunea oficială a universului, el părăsise Vancouver. Nimic de mirare că lumea se comporta ca și cum n-ar fi fost acolo. Aventurându-se într-un segment al realității în care era singurul locuitor, se transformase în fantomă.

Nu vreau să extrapolez. Nu doresc să scriu un roman. Am fost tentat, sunt încă, să-i stabilesc acțiunea în cursul acelor două săptămâni pe care le voi trata în acest paragraf. Cele două săptămâni reprezintă un gol în biografia eroului meu, și nu cred că există romancier care să nu-și dorească să ocupe un asemenea gol. S-o urmărească pe Agatha Christie în fuga ei misterioasă; pe Robespierre la Ermenonville, unde se zice că s-ar fi retras în ajunul Thermidor-ului; sau pe Isus în deșert. Și consider că există o inegalitate profundă, rareori remarcată, între cei care au acces la acest lux, la această putere ca, dacă vor, să nu întâlnească, timp

de o săptămână sau șase luni, decât priviri străine, adică privirea nimănui, și cei care rămân, obligați de viață, sub privirile familiei.

Glenn Gould zicea că există pentru fiecare o rată optimă, pe care individul o ignoră de cele mai multe ori, între timpul petrecut singur și cel petrecut în compania altora. Lui, de exemplu, îi erau necesare zile întregi pentru a se purifica după o oră de societate. Dick, dimpotrivă, se temea groaznic de singurătate. Idealul lui era să poată să se închidă într-o cameră și să lucreze când avea chef, dar în camera alăturată să-l aștepte o femeie. De aceea, deși ar fi hazardat să presupunem ce s-a petrecut în mintea lui, biograful n-are multe dificultăți în a stabili faptele din viața lui, de a ști unde era într-o anumită zi și cu cine. Cinci neveste și o mulțime de prieteni ne stau la dispoziție. De aici misterul celor două săptămâni care, într-o viață mai puțin deschisă, ar fi trecut neobservate.

Așa cum o mulțime de oameni au fost jefuiți, tot așa o mulțime de oameni au petrecut câteva zile singuri într-un oraș străin. E foarte posibil – deși nimic nu ne permite să fim siguri – că Dick fusese victima unei spargerii banale, de felul celor înregistrate zilnic într-o secție de cartier; e posibil ca în martie 1972 să se fi plimbat fără țel prin Vancouver, să se fi uitat la televizor, în camere de hotel, să fi înghițit pumni de pilule, să fi dat sute de telefoane unor fete care să-l fi trimis la plimbare, fete pe care providența n-a considerat că-i necesar să le prezinte biografiilor săi. Dar nu există nici un martor, nici măcar el: aceste două săptămâni, după ce-au trecut, sau pe măsură ce treceau, s-au șters din memoria lui.

Își reveni pe 23 martie. Ca și Jason Taverner din cartea sa, era culcat pe patul unei camere de hotel. O sună pe Susan, tână soție a ziaristului, s-o anunțe că *va stinge lumina*. Ea îi închise telefonul în nas, enervată, fără să înțeleagă aluzia la textul ariei *Flow, my tears*:

*Down, vain lights,
shine no more...*

El își închipui că-l pricepuse, iar refuzul ei de a discuta însemna : *n-ai decât să crăpi*. Ceea ce s-a grăbit să facă, înghițind șapte sute grame de bromură de potasiu. Adormi. Trezindu-se, ceva mai târziu, observă în palma mâinii stângi un număr de

telefon, pe care-l mângălise, cândva, mâna dreaptă. Pe pipăite, formă numărul. Era al salvării.

Urmără câteva zile de spital. Îl salvară iute, dar se puse problema unde va fi trimis după aceea. Dick jură că n-are unde să se ducă și că va încerca din nou să se sinucidă, îndată ce va ieși din spital, că e toxicoman. Nu existau în Canada centre de dezintoxicare? Ba da, i se răspunse, exista X-Kalay, dar să nu-și facă iluzii, nu era un loc de distracții: vindecare completă, fără medicamente care să-l ajute să reziste tratamentului, supraveghere neîntreruptă. Perfect, răspunse el, exact ce-mi trebuie.

Da, dar la X-Kalay sunt tratați numai heroinomani.

Nici o problemă, *sunt* heroinoman.

Medicul privi sceptic corpolența pacientului, care părea dependent de toate drogurile din lume, cu excepția heroinei. Dar faptele confirmă vraja exercitată de Dick asupra corpului medical: cântărea o sută de kilograme, X-Kalay era un centru specializat în tratarea heroinomanilor, adică a unor schelete ambulante, iar el a fost admis acolo, în urma unei discuții cu persoane experimentate și fără chef de glumă.

Deși pătrunsese acolo de bună voie – ba chiar după multe insistențe – ceremonia intrării într-un centru de dezintoxicare *dur*, precum X-Kalay, se deosebește prea puțin de încarcerarea unui arestat. I se schimbă hainele cu o pijama și papuci de pâslă; i se schimbă numele cu un prenume atribuit arbitrar; e rugat să nu vorbească despre trecutul său și, în general, despre ce-i afară; i se înlătură voința. De acum încolo, nu va face decât ce i se ordonă, în stare de supraveghere.

În virtutea unui paradox foarte răspândit, Dick a fost foarte ușurat că fusese acceptat în acea instituție care semăna cu lagărul de concentrare în care se temuse că va fi trimis. Dornic, altădată, de libertate, nu dorea decât să fie închis. Se lua decizii în locul lui: ora deșteptării, ora culcării, ora corvezilor, ora distracției. Ce ușurare! Mai mult, el, care nu încetase să denunțe supravegherea polițienească a cărei victimă se credea, ajunsese să simtă pe pielea lui în ce neant te prăbușești când nu ești privit de nimeni. Fără martori, încetase să existe. Se îndoise de acest lucru, în ulti-

mele luni petrecute la Hacienda Way, când se temuse că-i filmat de poliție, deși în realitate își dorise asta. Chiar dacă nu putea să vizioneze benzile, chiar dacă nu le văzuse nimeni, era ceva să știi, sau măcar să bănuiești, că ele există undeva, că sub tone de arhivărie, în același timp inutile și vitale, zăcea o mărturie care stabilea ce făcuse el, minut cu minut, în toate zilele și nopțile de care nu-și mai amintea. Bineînțeles, o asemenea mărturie se referea doar la gesturile și la cuvintele mașinii omenеști numită Phil Dick. Gândurile nu fuseseră prinse. Dar ar fi dat mult să afle dacă semnase anumite cecuri despre care, la examinarea extrasului de cont, descoperea că nu știe nimic. Sau dacă răspunsese grosolan la apelurile telefonice ale unor persoane bine intenționate, care îi reproșaseră ulterior acest lucru. Probabil că vreun drogat oarecare, aflat în casă, făcuse pe deșteptul, dându-se drept el, spunea Phil, pentru a se apăra, dar își dădea imediat seama că nu-i crezut, iar el nu era foarte sigur că așa stăteau lucrurile. Bineînțeles, poanta filmului o constituia spargerea, pe care o atribuia poliției lui Nixon și de care poliția și sute de persoane bine intenționate îl credeau vinovat pe el, care distrusese hârtiile pe care i le cerea fiscal, sau care încercase să atragă atenția, sau fusese cuprins de o criză de nebunie... Nixon sau el. Dacă: unu) filmul exista; doi) nu fusese trucat – atunci imaginile acelea ar fi stabilit care-i adevărul, iar el se ruga zi de zi să aibă norocul să le vadă.

La X-Kalay nu era filmat, dar nu era lăsat o clipă de capul lui. Se culca în dormitorul comun, mergea la duș cu grupul, iar la toaletă trebuia să lase ușa întredeschisă.

Toaletele formară universul lui, în prima săptămână. Curățirea lor era considerată drept o sarcină potrivită nevoilor și capacităților noilor internați. Când sosi, pentru cei doi nou-veniți reveneau trei toalete, câte una la fiecare etaj. Era mult de lucru. Supraveghetorul care le dădu gălețile, cârpele și mătura, le spuse: *Nu-i important ce faci, ci să faci bine și să fii mândru de asta!* Dick, docil, curăță closetele cu minuțiozitatea unui restaurator de tablouri. Reuși să se lase absorbit de muncă, să o facă să dureze, fără să se piardă în ea: după o oră sau două consacrate aceleiași chiuvete, știa să se oprească, considera că terminase, trecea la

altceva. Această comportare dovedea un echilibru puțin înălțat la X-Kalay. Tovarășul lui, de exemplu, nu reușea niciodată să ducă o treabă până la capăt. Dacă i se încredința o podea spre curățat, începea să facă ceea ce i se arătase. Dar, după câteva minute, se izbea de un obstacol invizibil și revenea la punctul de pornire. Reîncepea și se împotmolea din nou, exact în același loc, ca un disc stricat. Putea să facă asta o zi întreagă. Dick ar fi vrut să-l ajute, dar cum? Putea termina în locul lui podeaua, însă nu și să fertilizeze haosul vitrifiat în care-i transformase drogul creierul. În acesta nu pătrundea nimic nou, pentru că era un creier mort, chiar dacă individul, biologic vorbind, trăia încă. Măinile, ochii, limba, își îndeplineau funcțiile, dar persoana servită de ele dispăruse. Rămăsese o mașină cu reflexe, care repeta ultimele instrucțiuni, ca un papagal. În general, se crede că papagalii nu înțeleg nimic din ceea ce spun. În virtutea acestei supoziții, Jerry, un fost locatar în Hacienda Way, avusese ideea să-l învețe pe al lui să spună: *Nu înțeleg nimic din ceea ce sunt pus să spun*. Ei bine, dintr-un motiv sau altul, papagalul, de obicei supus, n-a reușit, sau n-a vrut, să repete fraza. Un echivalent al acestei escapade trecătoare în afara programului în buclă, la care se rezuma viața sa psihică, avu loc când tovarășul lui Dick aținti spre acesta ochii goi și, în loc să repete ultima frază care-i fusese spusă, întrebă plângăreț: *De ce nu reușesc?*

Dick fu impresionat. Scena semăna cu cele din filmele pline de căldură și speranță despre handicapați, precum *Miracol în Alabama*, în care descoperi, deodată, că băiețelul surd aude, că tetraplegicul poate să meargă. Dar când încercă să-i vorbească, celălalt continuă să repete: *De ce nu reușesc?*, făcându-l să se întrebe dacă nu cumva pronunțase fraza la întâmplare, fără să gândească. Ce să-i răspundă? *Nu reușești pentru că ai creierul distrus?* Mai bine să tragă apa, era mai elocvent.

Pentru o persoană ce putea fi dezintoxicată, tratamentul de la X-Kalay avea virtuțile lui, printre care și faptul că făcea praf toate ideile romantice despre droguri. Irecuperabilii serveau de exemplu celorlalți, care împărtășeau ura isterică față de ce le-ar fi putut face dependența de drog. Dintre cei care se vindeau,

mulți rămâneau la X-Kalay, de teamă să nu cadă iar în ispită. Rămâneau în calitate de supraveghetori și se remarcă prin brutalitatea lor. Acel personal, compus din indivizi ce se căiau, credea sincer că luptă împotriva păcatului și nu a păcătoșilor, dar deoarece păcatul devorase un mare număr de păcătoși, îi trata pe aceștia cu o ostilitate decisă, lipsită de sentimentalism, manifestată de profesorul Van Helsing față de oamenii transformați în vampiri: omul e demn de compasiune, bineînțeles, dar trebuie să fii convins că, în ciuda aparențelor, nu mai există, n-a rămas decât vampirul, care trebuie împiedicat să facă rău.

Universul acela era guvernat de ura față de droguri, după cum obsesia de a le procura guvernase lumea în care trăise Dick după plecarea lui Nancy. Cameleon, ca întotdeauna, acesta adoptă imediat noul sistem de valori, al cărui sprijinitor elocvent deveni în cursul ședințelor de exprimare colectivă. Fiecare era invitat să spună ce-i trecea prin cap, în principal se schimbau insulte, iar Dick nu se sinchisi când fu făcut, ca toată lumea, sugător de sule, pidosnic, morman de căcat, scursură de bideu și puță sifilitică. Înghiți mai greu referirile la sora lui. Indivizii își dădură seama, iar insultele se înmulțiră: ai regulat-o pe soră-ta? Marcă un punct decisiv răspunzându-i unui bolnav care-l sâcăia: *Nu-i nimic. O să revin joi*. Replica produse ilaritate, cel puțin printre cei capabili să râdă și care înțeleseseră aluzia la o anecdotă povestită cu puțin timp înainte, despre un individ pe care-l cunoscuse povestitorul, și care se dusesese să viziteze o cunoștință. Îi întrebă pe oamenii strânși în fața casei dacă putea să-l vadă pe Leon. Ne pare rău, răspunseseră aceștia, dar Leon a murit. Nu-i nimic, zisese individul, o să revin joi.

Ca urmare, de fiecare dată când cineva de la X-Kalay nu înțelegea ce i se spune, sau nu voia să răspundă, sau nu găsea sulul de hârtie igienică după care fusese trimis, scăpa din încurcătură spunând: *Nu-i nimic, o să revin joi*. Paternitatea acestei replici, devenită rituală, era atribuită, implicit, lui Dick. Când se întocmi lista săptămânală a contribuției fiecărui participant la ședințele de exprimare colectivă, i se recunosc meritul umorului. Păstrase, menționa medicul, capacitatea de a vedea partea caraghioasă a lucrurilor, cu toată starea lui jalnică. A fost aplaudat. A mulțumit, repetând ca un papagal: *Nu-i nimic, o să revin joi*.

Iarna sufletului

După două săptămâni, s-a considerat că spălase destul closetele. Deoarece principiul de bază era de a folosi la maximum capacitățile fiecăruia, se trezi în fața unei mașini de scris. Ceea ce făcea este numit, într-un curriculum vitae, relații cu publicul: citea rapoarte privind activitatea de la X-Kalay, îndosaria tăieturi din ziare privind problema drogurilor, redacta scrisori solicitând generozitatea eventualilor donatori. În momentele de liniște, elaborase o teorie despre funcționarea centrului care, după părerea lui, adăpostea un laborator în care se fabrica heroină. Aceeași mână distribuia și otrava, și antidotul, pentru a crea un tip nou de individ: docil, alienat, cetățeanul-android al societății viitoare. Organizația făcea din el sclavul ei, la început eliberându-l de drog, apoi învățându-l să urască drogul, și să-l iubească pe stăpânul care-l putea apăra. El, Dick, devenise o roțiță a acelei organizații: un post minunat de observații.

Colinda culoarele, cu un aer degajat, îmbrăcat în halat alb. Deschidea toate ușile, în speranța că va descoperi intrarea în laboratorul clandestin. Bănuielile lui nu-l împiedicau ca, de fiecare dată când întâlnea vreun membru al personalului, să-și exprime gratitudinea cu căldură și sinceritate. Pentru prima oară în viață, se simțea util, găsise o familie. Dacă era acceptat, dorea să rămână

toată viața la X-Kalay, să-i ajute cât putea pe sărmanii drogați, pe semenii lui, pe frații lui.

Prietenilor respectabili din America, aceia de dinainte de Hacienda Way, le transmise acest program de reeducare prin muncă în scrisori exaltate, cu atât mai derutante cu cât soseau la o lună după adevărate cereri de ajutor lansate în orele cele mai sumbre ale deziluziei canadiene care, la rândul lor, urmaseră anunțului triumfal al instalării lui în Vancouver. Răspunsuri la epistolele extrem de diferite continuau să sosească la X-Kalay. Astfel, romanciera Ursula K. Le Guin, după ce deplângea faptul că Dick nu are unde să se ducă, îl anunța că refuză cu toată fermitatea să se instaleze la ea. Fără să o cunoască, el îi trimisese, de la locuința tânărului cuplu canadian căruia îi otrăvisese viața, o scrisoare în care îi explicase necazurile lui și-i propusese serviciile lui de invitat sau, dacă nu, de colocatar model, după care se străduise să contrazică zvonurile care bănuia că circulau despre el și care îl descriau ca un paranoic insuportabil. Alte solicitări de ospitalitate, adresate în termeni patetici unor persoane pe care nu le întâlnise decât o dată sau de două ori, și care figurai în carnetul său de adrese, rămăseseră fără răspuns. Despre cele mai multe scrisori de felul ăsta nici nu-și amintea că le scrisese. Fusesse surprins să primească un răspuns de la un anumit McNelly, un profesor pasionat de science fiction care-i propusese zadarnic, în trecut, să vină să participe la dezbateri cu studenții universității Fullerton, din California de Sud. Acesta își afirma surpriza de a afla că autorului său favorit îi e dor de locurile natale și încântarea – amestecată cu uimire – că într-un asemenea moment dificil îi venise ideea de a apela la el. Comunitatea universitară și micul grup de amatori de science fiction din Fullerton îl vor primi cu brațele deschise. Poate că va face bibliotecii onoarea de a-i încredința manuscrisele care-i rămăseseră după spargere... Doi studenți, mai bine zis două studente, admiratoare ale operei sale, pe care o citiseră în întregime, doreau să-i ofere sprijin și ospitalitate.

Această perspectivă făcu, deodată, mai puțin tentantă viața consacrată spălării picioarelor bolnavilor și redactării pamfletelor antidroguri într-o țară atât de rece precum Canada. O lună de tratament și de muncă îl refăcuse, din punct de vedere fizic. În

ziua în care primi scrisoarea, duse pijamaua la spălătorie, își recuperează hainele, semnează bonul de ieșire și zbură către Los Angeles, făgăduind să revină joi.

La coborârea din avion semăna cu un om căzut din tren, care trebuise să se târască de-a lungul șinelor până la gară. Un om smuls din lumea lui, mânat nu de proiecte grandioase, ci de un instinct de conservare vag, rezidual. Un om la capătul puterilor. Astfel păru el comitetului de primire compus din două fete – din nefericire, nu prea frumoase – cărora solicitarea lui de ajutor le produsese milă, și dintr-un băiat cu figură simpatcă, dornic să scrie science fiction, care se numea Timothy Powers.

Nu trebuia să aștepte descărcarea bagajelor. O valijoară prăpădită, legată cu elastic, un trench-coat pe braț, o Biblie în mână constituiau toată averea lui. Pentru a risipi jena produsă de descoperirea acestei sărăcii, Powers făcu o glumă referitoare la avantajele de a călători fără bagaje. Dick se lansă, cu o voce joasă, într-un monolog despre spargere: nu mai avea nimic, i se luase totul etc. Apoi privi pe fereastra mașinii autostrăzile nesfârșite din sudul Los Angeles-ului. Când văzu o pancartă ce semnală că pătrunseseră în comitatul Orange, fieful lui Nixon și simbolul, pentru un locuitor din Berkeley, al unei șiretenii politice aproape supranaturale, rânji. Nu știa că va petrece acolo cei zece ani care-i rămăseseră de trăit.

Timp de câteva săptămâni se comportă ca un soldat întors de pe front în stare de șoc. Îl năpădeau accese de panică. Orice mașină care trecea cu viteză mică pe stradă i se părea suspectă. Observa antenele radio, încercând să identifice pe cele ale emițătoarelor. Folosea *Yi-King* pentru a afla care dintre noii lui prieteni era agent al puterii și conspira împotriva lui. Din fericire, rămânea rareori singur. Lumea se îngrămădea să-l cunoască. După cum se întâmplă deseori, reputația lui crescuse de când încetase să scrie, făcând din el ceea ce încă nu se numea un autor având un cult. Mulțumită profesorului McNelly, fusese primit de membrii unui grup ce practica, totuși, un asemenea cult, membri care nu-și reveneau din surpriza posibilității de a-l întâlni, în calitate de prieten, pe autorul *Omului din castelul înalt*. Compus tot din

tineri, acest grup nu semăna deloc cu cel al *freaks*-ilor din Hacienda Way. Drogul nu pătrundea decât sub forma benignă a țigărilor cu marijuana, care-i făcea să râdă și să aprecieze mai bine muzica. Conversațiile, destinsse, nu erau mai puțin culte. Se făceau vizite, se improvizau mese cu salate în care se amesteca tot ce se găsea. Toată lumea era țicnită, dar asta n-avea nimic de-a face cu lumea sordidă a drogaților. O boemă plăcută, plină de încredere, a studenților sau a artiștilor în devenire, care aveau slujbe mărunte, cu jumătate de normă. Această atmosferă ar fi putut să-i reamintească de Berkeley din tinerețea lui, dacă n-ar fi fost, pe vremea aceea, atât de sălbatic. Nu cunoscuse viața în grup, cea a bandei de prieteni, pe care o duc majoritatea oamenilor la ieșirea din adolescență, decât mult mai târziu, iar aceasta se transformase în coșmar. Era plăcut să descopere la 44 de ani o versiune suportabilă și însoțită, alcătuită din filme, plimbări cu mașina, turnee prin magazinele de discuri.

Pentru a-și reveni cu adevărat îi trebuia o femeie. Băieții și fetele din jur se cuplau fără dificultate și fără libertinaj. Doar el rămânea singur. Cunoscut, la sosire, o anumită Linda, ale cărei prenume și obraji de bebeluș îi aminteau de noul lui idol, cântărea Linda Ronstadt, pe care o bombarda cu scrisori de admirator, prin intermediul casei ei de discuri. Oficial, ieșea cu Linda, dar în sensul literal al cuvântului, adică se duceau împreună la cinematograful, stăteau de vorbă până târziu, iar ea îi servea de șofer, pentru că el nu avea încă mașină, ceea ce constituia, în Los Angeles, un handicap serios.

Linda avea doar douăzeci și unu de ani și, precum Nancy altădată, avusese o adolescență dificilă. Era încântată de interesul pe care i-l purta acest bărbat strălucitor, cultivat, care i-ar fi putut fi tată și pe care lumea din jur îl admira. Se vedea că știe ce-i viața, că trecuse prin momente grele. Cu toată burta lui, nu i-ar fi fost greu s-o seducă, mizând pe experiența de viață pe care i-o atribuia fata. Iată cum a reușit.

Într-o seară, o invită să cineze împreună cu Harlan Ellison și cu un alt scriitor de science fiction. O reuniune de adulți, iar ei i se păru o onoare să participe. Înainte să intre în restaurant, el îi înmână cu solemnitate o scrisoare. De răspunsul pe care avea

să-l primească depindea viața lui. O ignoră apoi în timpul cinei, schimbând cu cei doi confrăți glume soldățești, făcute să jeneze o fată timidă și lipsită de încredere. Linda se refugie la toaletă, unde izbucni în plâns, apoi deschise plicul. Scrisoarea, foarte lungă, o umplu de stupoare. O iubea, voia să trăiască împreună cu ea, să se căsătorească. Dacă îl va respinge, va muri. Lumea din jurul lui se va dezintegra, ca în *Ubik* (faptul că era înconjurat de admiratori îl făcuse să citeze din propriile-i opere, presupunându-le cunoscute de toată lumea). Era pentru el ca binefăcătorul Ubik: calea, adevărul și viața. Ea voia ca el să trăiască sau să moară? În general, era pentru viață sau pentru moarte?

Uită-te, spuse Cel Veșnic, am pus în fața ta moartea și viața.
Alege. (Deuteronomul, 30, 19).

Alege, Linda.

Linda se întoarce la masă, emoționată. N-o băgă nimeni în seamă. Dar, o dată ajunși în mașină, el o privi cu gravitate, impozant în spatele bărbii încărunțite, și întrebă: *Ei, Linda?* Linda se bâlbâi. El concluzionează că răspunsul era negativ și, cu o voce devenită subit stridentă, începu să-și bată joc de ea. Trebuia să fie proastă, de luase în serios o asemenea scrisoare! Îi spusese, într-o zi, că n-o ceruse de nevastă. Gata, o făcuse și pe asta! Excelentă glumă, nu-i așa?

Drumul spre casă fu sinistru. Ea îl lăasă în fața casei, fără să scoată un cuvânt. Dar Dick își reveni. Reluă, ca și cum nu s-ar fi întâmplat nimic, acea curte de adolescent sensibil, într-o zi arrogant, a doua zi implorator, curte care, venind din partea unui om matur, îi făcea Lindei impresia unei comedii monstruoase. Neștiind ce povestea despre ea, află că devenise subiectul de bârfă al micului lor clan, în care era considerată o individă provocatoare. Fiind totuși o persoană maleabilă, își spuse că greșea, că primea cărți poștale în care, sub o inimă străpunsă de o săgeată și împodobită cu inițialele lor, fusese lipită definiția masturbării, decupată dintr-un dicționar, doar pentru că îi lipsea maturitatea. Dick nu numai că o convinsese să participe cu el la ședințe de terapie conjugală, deși nici măcar nu se culcaseră împreună, dar reușise să-i pună în seamă tot ce nu funcționa în *cuplul* lor. Ca să nu mai amintească de răul pe care i-l făcuse: pentru că era îndrăgostit,

ajunsese să suporte contralovitura nevrozelor ei, să meargă cu ea printre țicniți, el, care crezuse toată viața că n-o să aibă vreodată de-a face cu psihiatrii! (Când, după mai mulți ani, Linda a aflat că îi consultase de la vârsta de 14 ani și că mulți dintre admiratorii lui îl considerau un țicnit desăvârșit, s-a simțit ușurată: deci nu era nebună!)

Calvarul Lindei luă sfârșit când, în timpul unei petreceri, Dick o cunoscuse pe Tessa, care acceptă să petreacă noaptea cu el și, a doua zi, să se mute în apartamentul lui. Aceste semne de bunăvoință îl făcuseră să creadă, la început, că era în solda dușmanilor lui. Cunoscând genul de femeie care i se potrivea, făcuse o alegere bună: Tessa era micuță, cu păr lung, negru, cu trup grațios, suplu, bine întreținut de practicarea tehnicilor kung-fu. Avea optsprezece ani. Phil nu mai întâlnise o persoană atât de empatică.

Cum ea nu se realizase pe plan literar, patima lui Dick pentru teoretizare se manifestă în două direcții: spargerea, căreia îi găsea în fiecare zi o nouă explicație, și viața lui sentimentală, în care se înfruntau două tendințe. Prima îl împinsese spre femei tiranice, castratoare, schizoide, asemănătoare Annei – a doua către fete blânde, fragile, cu părul negru. Dar, din nefericire, și acestea se dovedeau a fi, precum Nancy și acum Linda, tiranice, castratoare și schizoide... Dar de data asta, își repeta el, repeta celorlalți, pune conciliantul *Yi-King* să-i repete și el, de data asta nimerise bine, scăpase de repetiții. După ani de rătăcirii, ajunsese în port, găsisese în Tessa reprezentanta perfectă a fetelor cu părul negru, diferită de cele care-l înșelaseră până atunci: călduroasă, umană, capabilă să iubească un bărbat așa cum este el, nu pe cel în care ar vrea să-l transforme. Îi plăcea s-o privească în costum de sport, făcând exerciții: gesturi lente, precise, respirație calmă... Îi plăcea să meargă la cumpărături cu ea, să asculte împreună muzică. Îi plăcea să-i citească din *Don Quijote* pe care li-l oferise Tim Powers. Îi plăcea ca ea să-i servească masa la pat, în zilele în care n-avea chef să se scoale. Nu dorea să se despartă de ea nici o clipă.

În toamnă, Tessa rămase însărcinată. Pentru a putea să-i dedice ceva (și pentru a câștiga bani), recuperează manuscrisul romanului

Curgeți, lacrimile mele și decise să-l termine. Deoarece nu mai lua amfetamine, nu scria la fel de iute ca altădată, iar munca dură câteva luni, în cursul cărora ancheta referitoare la o spargere ce avusese loc cu o vară în urmă la Washington luă o turnură neprevăzută.

Afacerea păruse, la început, banală: un furt din acelea care au loc, inevitabil, în perioadele electorale, și, deși hoții arestați în localul partidului democrat aveau legături cu Comitetul pentru realegerea președintelui, faptul nu împiedicase realegerea triumfală a președintelui, în noiembrie. Dick, scârbit, oprea televizorul de fiecare dată când era vorba de politică. Curiozitatea îi reveni când, la începutul anului următor, începu procesul celor șapte spărgători de la Watergate, pe care toți ziaristii, imitându-i pe cei de la *Washington Post*, îi numeau *instalatori*. Denumirea cunoscute un succes răsunător. Rezuma, cu o trivialitate amenințătoare, ceea ce aflase America în cursul aceluși proces, apoi în audiențele comisiei Ervin difuzate prin televiziune, despre metodele folosite de guvernul ei: ascultarea telefoanelor, percheziții ilegale, utilizarea de fonduri secrete, înscenări ale FBI împotriva celor pe care vicepreședintele Spiro Agnew îi numea *tâlhari politici*, extinderea acțiunilor CIA pe teritoriul federal. Treptat, apărură ideea că, de la sfârșitul anilor șaiszeci, libertățile civile garantate de cea mai bună constituție din lume erau amenințate.

Fiecare nouă revelație mărea prestigiul lui Dick printre prietenii lui din Fullerton: spusese de mult timp asta! Râseseră de el, îl crezuseră paranoic. Zâmbiseră când, pentru a suta oară, atribuisse spargerea casei sale unor servicii atât de secrete încât nimeni nu auzise vorbindu-se de ele. Acum se vorbea, nu se vorbea decât despre ele, și erau nevoiți să recunoască faptul că Phil avusese dreptate.

Spre surpriza generală, nu fu foarte satisfăcut de asta. Don Quijote nu-i încântat că lumea se încapățânează să vadă mori de vânt acolo unde el știe că-s cavaleri în armuri, dar ar fi și mai puțin încântat ca toată lumea, din senin, să-i dea dreptate. Iar lui Dick nu-i plăcuse niciodată ca, în timpul unei discuții, lumea să fie de acord cu el; își schimba opinia imediat. Cu cât prietenii îi recunoșteau perspicacitatea, cu atât devenea mai evaziv, mai

misterios. De parcă i s-ar fi părut mai orbi de când credeau că le căzuseră solzii de pe ochi. Când era întrebă, cu aviditate, despre noul lui roman, despre care se credea că-i o bombă îndreptată împotriva lui Nixon, dădea din umeri și spunea că asta ține de domeniul trecutului, că avea sarcini mai urgente de îndeplinit.

În primăvara anului 1973 se înhămă la ceea ce trebuia să fie marea sa operă, suma experiențelor din lumea de rătăcire și trădare în care se cufundase după plecarea lui Nancy. Cărțile anterioare despre droguri i se păreau naive. În vremea aceea nu cunoscuse lumea drogaților. Dar acum, când ieșise din ea, putea să depună mărturie.

Începu să scrie *Substanță moartă* într-o dispoziție comparabilă celei a lui Dostoievski decis să tragă învățăminte, în *Demonii*, din lecția utopiei teroriste care-l trimisese la ocnă, după un simulacru de execuție. Cartea urma să fie dedicată Donnei și prietenilor din Hacienda Way și X-Kalay, unii morți, alții transformați în fapte neinteligente sau cuprinse de groază veșnică. După anii petrecuți jucându-se de-a toxicomanul subversiv care-l admira pe Leary, avea acum despre droguri un punct de vedere atât de diferit, încât intenționa să-l adauge căruței, și așa foarte încărcate, de persoane cărora le dedica romanul, pe procurorul general Richard Kleindienst, ca omagiu pentru lupta sa împotriva traficantilor. Acest proiect îi revoltă pe prietenii săi, Kleindienst fiind, oarecum, echivalentul lui Raymond Marcellin de la noi. Dick se mulțumi, când acesta fu concediat împreună cu Dean, Haldeman și Erhlichmann, cei mai apropiați consilieri ai lui Nixon, să-i trimită scrisori de încurajare care, dacă au parvenit adresantului, probabil că l-au șocat foarte mult.

Scria noaptea, în timp ce Tessa dormea. Îi revenea în minte tot ce trăise în perioada de confuzie și de dezamăgire: conversațiile fără sfârșit, plăcerea de a fi cu alții, neîncrederea, glumele care făceau plăcere sau care enervau, râsul nebunesc, zâmbetele încrezute și chicotelile prostești, momentele când parcă era pe altă lume, accesele de teroare, după-amiezele petrecute căutând vreun lucru care se afla chiar sub ochii lui, frica de polițiști, momentele de amnezie, impresia aceea de film care se repetă, cu schimbări

mărunte, presimțite, dar imposibil de reperat. Asculta fără încetare, la căști, cântece interpretate de Linda Ronstadt și *Lacrimae* de Dowland. Nu simțea lipsa amfetaminelor, cum se temuse. Dar deseori, dimineața, Tessa îl găsea imobil la masă, cu ochii deschiși, ficși și plini de lacrimi.

Știa că, dacă voia ca romanul să se vândă, trebuia să scrie o carte de science fiction. Fiind vorba de un material evident realist, constrângerea îl deranja un pic, dar, totodată, îi inspiră o găselniță.

Bob Arctor, eroul său, drogatul în maghernița căruia locuiesc majoritatea personajelor cărții, lucrează, în realitate, sub numele de Fred, pentru brigada antidrog. Nu se știe dacă-i un polițist care și-a luat deghizarea prea în serios sau un *freak* devenit turnător. Însă cazul e atât de răspândit încât poliția, pentru a-și proteja auxiliarii împotriva agenților cartelurilor drogurilor, strecurați în propriile-i rânduri, le-a impus un anonimat care a făcut posibilă inventarea *costumului de camuflaj*. Această membrană ultrafină pe care o îmbracă polițistul, de fiecare dată când ia legătura cu șefii lui, este legată la un calculator în memoria căruia se află milioane de caracteristici fizice. Pe măsură ce calculatorul caută în memorie, programează altă culoare a ochilor, a părului, altă formă a nasului, alt tip de dantură, alte trăsături, încât la fiecare microsecundă pe membrană se afișează o configurație nouă, înlăturată imediat de alta. Vocea este modificată în același fel. Astfel, e imposibil să descrii, să identifici, să înregistrezi un purtător de costum de camuflaj, protecția informatică transformându-l într-un Oricine ideal.

Intriga cărții se declanșează când superiorii îl însărcinează pe Fred să-l ancheteze pe Bob Arctor – adică pe el însuși, dar ei nu știu asta. Docil, Arctor plasează în propria-i casă camere de luat vederi și magnetofone care funcționează în permanență. Fusesse visul lui Dick, dar nu numai al lui: în ziua de 16 iulie 1973, în timpul uneia dintre cele mai spectaculoase dezvăluiri din cadrul Afacerii Watergate, un obișnuit al Casei Albe a mărturisit că președintele înregistra, de ani de zile, toate convorbirile cu colaboratorii săi. Îndată ce se auzea o voce în biroul oval, magnetofonele porneau. Acest lucru, care a îngrozit întreaga Americă, nu-l miră pe Dick și-i inspiră chiar un pic de simpatie

pentru vechiul lui dușman. Ceea ce opinia publică privea ca pe o tehnică a șantajului i se părea a fi semnul unei neliniști pe care o cunoștea foarte bine: Nixon, după părerea lui, nu dorea să păstreze atât ce spuneau vizitatorii lui, ci ceea ce spusese el însuși. Se spiona pe sine tot atât cât îi spiona pe ceilalți. Asculta uneori benzile, sau îi era suficient că știa că există? Se înregistra când le asculta? Îl imita pe Arctor care, la două, trei zile își punea costumul de camuflaj și se instala în fața grupului de ecrane care arătau ce s-a petrecut la el acasă? Problema consta în faptul că avea douăzeci și patru de ore de vizionat pe zi și, chiar dacă putea, renunțând la somn, să urmărească atent, toată ziua, ce se întâmpla pe ecrane, aceste douăzeci și patru de ore nu-i ajungeau, pentru că trebuia să fie unul dintre protagoniștii filmului, deci să apară, o bună parte din timp, *pe* ecrane, nu în fața lor. Arctor crezuse că poate rezolva problema renunțând la exhaustivitate, limitându-se la sondaje, așa cum se face pentru a găsi un pasaj anume al unui film pe o videocasetă: citire rapidă și câte o privire aruncată ici, colo. Nu pierdeai mare lucru dacă urmăreai două minute din trei ore de conversații de drogați, ajungeau întotdeauna în același punct. Ascultarea telefoanelor, într-un stat polițienesc, se face conform aceluiași principiu: se înregistrează totul și, din lipsă de personal – serviciul nu poate recruta pe oricine – se ascultă la întâmplare. Dar acest lucru nu-l liniștea pe Arctor. Dacă informația decisivă se afla într-un pasaj sărit? Îndoiala era cu atât mai mare cu cât informațiile nu se refereau la un oarecare, ci la el însuși, iar acest suspect îi inspira o curiozitate din ce în ce mai mare.

Ce face Bob Arctor când e singur și crede că nu există nici un martor? se întreba Fred. Nu cumva este, după cum bănuiesc unii, un element mai important decât pare în rețeaua drogurilor?

Ce face președintele? se întreba, fără îndoială, Richard Nixon. Lucrează pentru Moscova? A ordonat spargerea de la Watergate? A falsificat banda care dovedește acest lucru? Există o bandă pe care se vede cum este trucată prima?

Ce făcea Philip K. Dick, se întreba Philip K. Dick, atunci când îi era jefuită casa din San Rafael?

Cu cât se gândea mai mult, cu atât versiunea poliției, conform căreia dăduse chiar el lovitura, i se părea mai puțin imposibilă.

Nu-și amintea, dar știa că asta nu dovedește nimic. Prietenii lui, după ce-l bănuiseră, respinseseră prea la unison această bănuială, ca să nu țină seama de ea. În lipsa filmului – sau a accesului la film – se resemnase să nu cunoască adevărul și se întreba dacă această capacitate de a accepta calm o asemenea ipoteză nu dovedea echilibrul său mintal. Făcuse un pas în plus către nebunie sau, dimpotrivă, căpătase suficientă luciditate pentru a-și da seama de nebunia de altădată?

Știa că asemenea dileme nu însemnau nimic, dar se simțea mai lucid ca altădată. Paranoia devenise pasiunea cea mai împărtășită în America, iar el se săturase de a sa, ca un estet ce renunță la un rafinament ce se democratizează. Reducând-o la statutul de simptom, încerca să-i reconstituie ideologia. Mai mult, credea că, după ce identificase motivul pentru care, până la Tessa, viața lui amoroasă fusese un lung dezastru, îl descoperise pe cel care-i guvernase viața intelectuală și psihică.

Respinsese dintotdeauna, cu toată ființa lui, ideea că ceea ce i se întâmpla putea fi fructul hazardului, al unui dans de electroni lipsiți de coregraf, al unor combinații aleatorii. Pentru el, totul trebuia să aibă un sens și trăise, își analizase viața, ținând seama de acest postulat. Iar de la ideea unei semnificații ascunse în spațele a tot ce ni se întâmplă se ajunge, fatalmente, la cea a unei intenții. Dacă încerci să-ți vezi viața ca pe un destin, nu întârzi să vezi în ea respectarea unei scheme și te întrebi cine a plănuit-o. Această intuiție, pe care o avem toți, mai mult sau mai puțin rușinați, se manifestă deplin în două sisteme de gândire: primul este credința religioasă, al doilea paranoia. Pentru că le experimentase pe ambele, se îndoia din ce în ce mai mult că ar exista vreo diferență între ele.

Se încinsese și nu mai voia să creadă că realitatea este cuvertura a altceva, o tapiserie căreia nu-i vedem decât dosul, ci locul care ne va fi dezvăluit într-o zi, în slavă. Urmase prea mult timp declarațiile sfântului Pavel și ale lui Winnie ursulețul: *În prezent ne uităm într-o oglindă încețoșată, dar într-o zi vom vedea și vom fi văzuți... Ne vom regăsi în alt loc al pădurii, dar va fi întotdeauna un băiețel și ursulețul lui...* Venise momentul să se ralieze înțelepciunii aspre a lui Lucretius: *Nu vom simți nimic,*

pentru că nu vom mai fi. Nu există nimic de văzut la lumină, iar ceea ce credem că vedem în oglinda încețoșată nu-i decât reflec-tarea noastră deformată de frica morții și de suferința fără rost. Deși materialismul este considerat în agnostica societate modernă drept expresia oficială a bunului-simț, știa că puțini oameni se resemnează cu adevărat, în fundul sufletului, să-l accepte, atât timp cât le leza dorințele. Omul vrea să creadă în ceva, are nevoie de un sens al vieții. Învățase pe propria-i piele unde duce asta, avea datoria să-și avertizeze semenii.

Când i se luau interviuri, expunea această nouă teorie despre realitate conform căreia toate teoriile despre realitate sunt inutile, false și pur simptomatice. Realitatea este simplă, asta-i tot, compactă și stupidă ca o piatră. Nu există nimic ascuns. Trebuie să-i observăm repetările și să-i deducem regulile, pentru a ne descurca în viața de toate zilele, dar trebuie să ne mulțumim cu atât, să admitem că majoritatea evenimentelor sunt datorate întâmplării. Dădea, cu vehemența cu care-și criticau credința anterioară foștii staliști și preoții răspopiți, mii de exemple de rătăcirii produse de mania de a căuta un sens acolo unde nu există. O fată pe care o cunoștea se alesese, din studiul Bibliei, cu convingerea că Isus trăia în centrul pământului, într-un sicriu de sticlă, menit să-l apere de magicieni. Chiar el, sub influența unui om atât de remarcabil ca defunctul episcop Pike, crezuse în lucruri destul de extrava-gante. Dar își revenise, așa cum se întorsese din infernul drogu-rilor, și putea acum să depună mărturie. Pe jumătate în glumă, pe jumătate în serios, plănuia să organizeze un grup de pocăiți ai simțurilor, după modelul organizației de luptă împotriva alcoolu-lui. Cel puțin eu știu despre ce-i vorba, spunea el, nu ca indivizii care țin discursuri antidroguri, fără să se fi atins de ele și fără să cunoască plăcerea ce-o produc.

El cunoscuse freamătul căutătorului adevărului, care crede, pentru a treizeci și șasea oară, că se apropie de revelația ultimă. O mai simțea încă, lucru care dădea mai multă greutate avertis-mentului său. Nu se vindecase, dar știa că-i bolnav. Făcea, din când în când, crize. În fiecare an devenea nervos când se apropia 17 noiembrie, aniversarea spargerii din casa lui, și petrecea ziua fatidică baricadat în apartament, cu Tessa. Teroarea pe care o

simțea atunci era reală, dar nu-i afecta siguranța gândirii. Un acces de paranoia și gata. Se vedea, plin de sudoare, ascuns în spatele storurilor trase, așa cum Fred polițistul îl vedea pe Bob Arctor. Și, comparându-se cu nefericitul său erou, pune diagnosticul. Disocierea personalității.

Trăind, ca bolnavii suferind de maladii grave, în familiaritatea lucidă a bolii, făcea o distincție foarte clară între: 1) a scrie că organizații precum X-Kalay ascundeau, în realitate, laboratoare clandestine pentru droguri sau că Nixon e un comunist; 2) a crede; 3) a crede că-i adevărat. Estima că-i posibil să scrii așa ceva, în măsura în care erai autor de science fiction, în care o asemenea meserie constă în a imagina asemenea ipoteze, dar că-i condamnat să crezi în ele. Înțelesese, îndeosebi, că puteai să crezi într-un lucru, fără ca acesta să fie adevărat din această cauză, pentru că el era nu numai autor de science fiction, ci și paranoic confirmat, cu tendința de a confunda lumea reală cu cea din cărțile sale. Era mândru de această luciditate, decis s-o păstreze, dar asta nu-l împiedica, precum toți cei care scăpaseră de un viciu, să găsească viața plictisitoare fără el.

Ultimul capitol din *Don Quijote* îl arată pe cavalerul tristei figuri vindecat de nebunia sa, murind din cauza acestei vindecări. În timpul agoniei, ține discursuri pe atât de emoționante, pe cât de rezonabile, laudă bunul-simț al lui Sancho Panza și blestemă romanele cavalești. Unul dintre capitolele cele mai triste din literatură.

Către sfârșitul anului 1973, viața lui Dick în Fullerton seamănă cu acest capitol. Nu muri. Își găsisese o soție nouă, care-i născuse un băiețel numit Christopher. Avea prieteni noi. Reîncepuse să scrie. Evenimentele agitate păreau să-i confirme intuițiile. Se manifestau primele semne ale recunoașterii literare. Dar încetase să ia morile de vânt drept cavaleri și, dacă își mai dădea frâu liber câteodată, știa că greșește. Se considera un Don Quijote al spiritului, ale cărui aventuri nu erau mai puțin exemplare, dar aventurile se terminaseră, se trăsese morala poveștii. Ajunsese la ultimul capitol și, fără grabă și fără să dramatizeze, savurând mici plăceri de invalid, aștepta cuvântul *sfârșit*.

Imperiul nu s-a sfârșit niciodată

În ziua de 20 februarie 1974, Dick se plimba mormăind prin apartamentul micuț în care locuia în Fullerton, împreună cu Tessa și cu copilul lor, Christopher. Cu o zi înainte îi fusese scoasă o măsea de minte și, deoarece efectul pentothalului dispăruse în timpul nopții, lumea era doar o durere atroce, care pulsa, conținută de falca lui abia cusută. Ideea rațională că durerea va înceta imediat nu-l ajuta cu nimic. Dorea doar să nu mai fie acolo, să nu mai existe până durerea va înceta, dacă va înceta vreodată.

Tessa sună dentistul, iar acesta recomandă un calmant oral. Întrucât nu putea lăsa bolnavul singur, ceru farmaciei să-i livreze produsul cât mai iute.

După o jumătate de oră, se auzi soneria. Dick, cu un plic de ceai umed între dinți, deschise. Văzu o tânără cu părul negru, într-o uniformă albă. Avea un colier împodobit cu un pandantiv din aur, reprezentând un pește. Dick, parcă hipnotizat de bijuterie, rămase un moment incapabil să vorbească.

– Opt și patruzeci, zise, sau poate repetă, tânăra care-i întindea pachetul cu medicamente.

Dick se scotoci în buzunar, scoase o bancnotă de zece dolari și întrebă:

– Bijuteria asta... ce reprezintă?

– Un pește, îi răspunse tânăra. Simbolul pe care-l foloseau primii creștini.

Dick rămase imobil în prag, cu pachetul în mână, contemplând peștele care strălucea ușor în penumbra vestibulului. Lumina se stinsese pe palier. Uitase de durere, uitase ce căuta tânăra acolo, uitase ce căuta el însuși acolo. Tessa, ieșind din camera în care își uscaseră părul, se apropie și, urmărindu-i privirea, atribui expresia exaltată sânilor fetei. Tânăra, văzând-o, se decise să dea restul, să se întoarcă și să plece. Tessa închise ușa, cu o glumă pe care o uită și pe care Dick n-o auzi, așa că, în afară de Dumnezeu, dacă există, nu știe nimeni cum s-a desfășurat dialogul care ar trebui să figureze exact în acest loc al prezentei biografii.

În *Omul din castelul înalt*, contemplarea, în acord cu dao, a unei bijuterii, împrăștie în fața unui om de afaceri japonez vălul aparențelor și-i permite accesul la lumea reală. Dick va face legătura dintre experiența lui și cea pe care i-o atribuisese, cu doisprezece ani în urmă, domnului Tagomi, mult mai târziu. Dar știuse, chiar în momentul în care avusese loc, că trăise ceea ce așteptase toată viața.

Minutul adevărului. *Debriefing*. Anamneza.

În cele din urmă, i se întâmplase.

Știa cine era, unde era, unde fusese întotdeauna.

Peștele acela de aur de la gâtul lucrătoarei farmaciei reprezenta codul pregătit dintotdeauna pentru a dezactiva modulul uitării, pentru a porni programul care să-l aducă la realitate.

Și revenise la realitate.

Imperiul nu s-a sfârșit niciodată.

Când această frază, ciudată și totuși familiară, îi trecu prin minte, știu că exprima adevărul. Fata era, și ea, o creștină clandestină. Fusese trimisă ca să-l facă să știe, înzestrată cu semnul care putea să-i desferece amintirile.

Dar de ce clandestinitatea aceea? De ce un dialog cu dublu înțeles, un contact de conspiratori?

Pentru a înșela supravegherea romanilor.

Ce romani? Se afla în anul 1974, în comitatul Orange, California.

Nu.

Nu. Doar credem sau, mai bine zis, cea mai mare parte dintre noi cred că trăim în 1974, în democrația americană. Așa cum Ragle Gumm credea că trăiește în 1950, domnul Tagomi în lumea în care Japonia câștigase războiul, Joe Chip și tovarășii lui în lumea celor vii. Dar acest lucru nu era adevărat, iar unii știau. Luptau. Abia te alăturaseși lor.

Te-ai alăturat trupelor invizibile ale Celor Treji, cei care, dincolo de holograma impusă mulțimii sub denumirea de realitate, cu autostrăzi, prize electrice, restaurante Howard Johnson, cu aparență solidă, compactă, întrevăd gratiile închisorii, ale imensei închisori în care imperiul ține captivi sclavii. Pentru că ai fost, fără să știi, unul dintre ei, ai putut să te alături acum luptătorilor clandestini, purtătorii de lumină prin întuneric.

Simți? Ceva a pornit în tine, în străfundurile organismului tău. Orologiul intern îți spune ora exactă, data exactă.

Suntem în anul 70 după Isus.

Acum, când știi, când știi care-i adevărul, lucrul nu te surprinde. De fapt, îl știai deja.

Izbăvitorul a venit, apoi a plecat. Dar va reveni curând. A făgăduit: înainte să dispară această generație. O să-l vezi. Te îndoiești de cuvântul Domnului? Nu, ești ca noi, cu noi: aștepți întoarcerea Lui. Indiferent de persecuții, te pregătești cu asiduitate.

Cel care are har știe că nu trebuie să dea înapoi în fața exigențelor. Nu trebuie să se apere cu explicații liniștitoare, să-și spună, de exemplu, că ceea ce i se întâmplă este o halucinație, o alegorie, o întoarcere la o viață anterioară. Nu, e vorba de un adevăr *ad litteram*, imediat, de singurul adevăr. Roma se află aici, acum. Americanul mediu nu vede nimic, dar ea constituie realitatea adiacentă lumii în care trăiește. Imperiul nu s-a sfârșit niciodată. S-a ascuns doar de ochii supușilor. Roma a urzit pentru ei un univers de fantezie, precum proiecția unui film pe zidurile unei închisori. O ficțiune nerușinată, pe care majoritatea spectatorilor o consideră un documentar scrupulos: nouăsprezece secole

de istorie și lumea care rezultă din ele. Dar războiul continuă în timpul proiecției. Cei care refuză să privească filmul, să-l creadă adevărat, sunt vânați fără milă: nu-s lăsați să iasă din sală, sunt masacrați la toaletă. Alții, din prudență, rămân așezați, cu ochii închiși, cu spiritul treaz. Își urmează propria lor cale, slujesc alt rege. Nu poartă armuri, nici arme. Doar robe, sandale și, uneori, un pește aurit, prins de brățară sau de colier, care le permite să se recunoască între ei. Formează o comunitate secretă, unită de speranță și de amenințare, care comunică prin intermediul codurilor, folosește canale dezafectate, mângălește în țărână semne ezoterice.

Doamne, fii lăudat! Te-am regăsit! Iată-te revenit printre noi!

Noaptea următoare visă mult și înțelese că acele vise urmau să-i completeze inițierea. Cel mai mult vedea cărți deschise. Dacă ar fi putut să le citească și să țină minte ce citise, ar fi găsit răspunsul la toate întrebările pe care și le punea. Din nefericire, paginile se mișcau prea repede prin fața ochilor lui, ca într-un copiator. Mai mult, păreau a fi scrise cu un alfabet străin. Se trezea frustrat, dar nu se îndoia că informația se înscrisese în zonele din creierul său, acelea în care trebuia să ajungă. Poate că fuseseră înlăturate din conștientul lui ca măsură de securitate.

Cum să explice? O aură fâlfâia, se rotea în jurul lui. Se comporta ca o ființă vie, dotată cu inteligență, care îngloba obiectele familiare și le transmitea energia sa. Spiritul lui, apartamentul, mica lor lume semănau cu o baterie aproape terminată care fusese reîncărcată brusc.

O privea pe Tessa care, ghemuită la capătul canapelei, ca un mic animal zburliț, își lipăia cafeaua dintr-o cană împodobită cu un Snoopy. Îl privea pe Chris, care se târa în patru labe pe mochetă. Privea pisicile. Se părea că nimeni nu-și dădea seama.

Se gândi că ar trebui ca, fără să-i destăinuie tot adevărul, s-o învețe pe soția lui anumite coduri, anumite elemente de prudență elementară. Din fericire, era obișnuit cu asemenea lucruri. Din acest punct de vedere, ceea ce o mulțime de oameni considerau ca fiind paranoia lui constituia o binecuvântare. Îi fusese, multă

vreme, frică de toate, de fisc, de agenții brigăzii antidrog, de FBI, dar avusese dreptate și greșise în ultimele luni, când își renegase frica. Ea îl întărise, îi dăduse reflexe de luptător în ilegalitate.

Avea și obiceiul de a spune lucruri bizare. Nu se știa când glumea sau când vorbea serios, dacă credea în ce spune sau dacă nu cumva testa, prin intermediul interlocutorului, vreo teorie ȋicnită care-i venise în minte și care urma să fie înlocuită imediat de o alta. Se știa că o conversație cu Philip K. Dick nu se supunea regulilor unei conversații normale, că nu trebuia să te miri de nimic, iar această înțelegere tacită îi lăsa o marjă de manevră apreciabilă, fără să fie considerat nebun. Dar, cu toate acestea, riscul nu era mic. Trebuia să înainteze cu prudență.

O trimise pe Tessa să cumpere lumânări votive (Ce fel de lumânări? – Lumânări, pur și simplu...), pentru a improviza un mic altar pe o etajeră din camera lor. Lumânările urmau să ardă fără întrerupere în fața unui tablou naiv filipinez ce-o reprezenta pe Fecioară.

În timp ce Tessa era la magazin, Christopher, care-și terminase siesta, începu să plângă. Dick se duse să prepare ciocolata cu care-și potolea fiul. Când se întoarse în cameră, micuțul ținse mâna după biberon. Fără să știe de ce, luase și o bucată de pâine care se afla pe masa din bucătărie. Își dădu seama brusc de ce-o luase. Trebuia să se întoarcă după apă, dar se răzgândi: dacă, într-un fel sau altul, romanii asistau la scenă, legătura dintre pâine și apă urma să-i alarmeze. Trebuia ca scena să fie naturală. Nu trebuia să se vadă decât un tată care se joacă împreună cu fiul său. Îi dădu bucata de pâine lui Christopher și luă biberonul, îi desfăcu tetina și turnă un pic de ciocolată pe capul copilului. Apoi trasă iute o cruce pe fruntea fiului său, șușotind cuvintele care, în limba greacă, însemnau: *În numele Tatălui, al Fiului și al Sfântului Duh*. După care, înapoie biberonul copilului. Apoi îl îmbrățișă și-i șopti la ureche numele său creștin secret: Paul. Toată ceremonia nu durase decât câteva secunde, iar un observator neprevenit n-ar fi remarcat nimic. Dick făcuse gesturile din instinct, cu autoritate

și precizie, împins de o forță care-l depășea cu mult, dar pe care o știa grijulie pentru binele lui și al fiului său.

Ostilitățile începură în noaptea botezului lui Christopher, prin intermediul radioului. Obişnuia, de câteva zile, să-l lase aprins în permanență, cu volumul scăzut, pe un post cu muzică lentă. Această companie sonoră îl liniștea, îi furniza un reper când se trezea tresărind, fără să știe unde se afla. Și dormeau sub protecția Fecioarei filipineze, înconjurată de lumânări votive parfumate cu tămâie și de vocile suave ale lui Carly Simon, Olivia Newton-John sau Linda Ronstadt, preferata sa.

Către ora trei dimineța, Tessa fu trezită din somn de o agitație neliniștitoare. Phil stătea pe pat, legănându-se înainte și înapoi, astupându-și urechile cu mâinile. Repeta, cu o voce behăitoare: *Libera me, Domine!* Tessa, uluită, nu îndrăzni să miște, dar el își dădu seama că-i trează și răcni la ea să închidă *aia*. Tessa nu apucă să-și dea seama că *aia* desemna radioul. Se aruncase jos din pat, furios, și-l debransase. Îl duse, în fugă, în bucătărie, după care se întoarse. Tremura.

Îi explică apoi că fusese trezit de vocea Lindei Ronstadt cântând *You are no good*, un cântec de pe ultimul ei album, care-i plăcuse foarte mult. Dar de data asta înțelesese cuvintele, sau ceva amestecat printre cuvinte, un fel de paraziți care formau numele lui. Lui, lui Phil îi repeta răutăcios Ronstadt: *You are no good*, nu ești bun, poți să crăpi, *trebuie* să crăpi. Ronstadt, sau pirații anticreștini care se foloseau de Ronstadt, îi doreau moartea.

Tessa îl calmă, cât de cât. Readormiră. Dar, un pic mai târziu, radioul scos din priză reîncepu să cânte. În locul Lindei Ronstadt, o voce lentă, cavernoasă, fără îndoială o voce sintetizată, care repeta, pe un fond muzical, obscenități puerile, amenințătoare. Numele *Dick* înseamnă, în argoul american, *puță*, și, evident, se pretează la glume vulgare. În noaptea aceea n-a fost scutit de nici una. Erau întrerupte de amenințări cu moartea sau, mai degrabă, de incitări la moarte, a căror putere insinuantă îl îngroziră.

Când găsi curajul să se ducă în bucătărie, imprecățiile încetară. Reîncepură de îndată ce se întoarse în cameră. Trezită iar, fără pic de menajamente, Tessa ascultă zadarnic. Pentru a termina

povestea, Dick aruncă tranzistorul în găleata de gunoi, o umplu cu apă și-și puse ceară în urechi.

A doua zi îi veni ideea că nu putuse auzi, conștient, ceea ce auzise. Dușmanii săi difuzaseră acel program pentru a-l condiționa în timpul somnului. Primise, într-o zi, un prospect pentru învățarea limbilor străine prin intermediul casetelor ascultate în timpul somnului. Trezindu-se, surprinzând îndemnurile la sinucidere pe care voiseră să i le imprime în circuitele cerebrale, le dejucase planul. Da, dar pentru cât timp? Și de câte ori fusese, fără să-și dea seama, supus undelor ucigașe?

Lucrurile se petreceau ca și cum creierul lui, reactivat după ce-i fusese prezentat peștișorul de aur, devenise un post de radio capabil să recepționeze mai multe frecvențe deodată, bombardat cu informații contradictorii, cărora trebuia să le descopere canalul, să le determine originea, să le afle intențiile.

Lupta avea să fie grea.

Dacă se considera un receptor radio, trebuia să se regleze cât mai bine. Citise, într-o revistă de popularizare a științei, la care erau abonați el și Tessa, că absorbția masivă de vitamine putea ameliora comunicația între cele două emisfere ale creierului și, fără să se lase impresionat de faptul că tratamentul descris fusese experimentat pe tineri schizofrenici, decise să-l aplice. Înghițea, de trei ori pe zi, pumni de pilule, care-l împiedicau să doarmă și-l făceau să vadă, sub pleoapele strânse, jerbe fosforescente neîntre-rupte. Gândurile-i goneau cu toată viteza, ca niște reptile pe un coridor întunecat. Pete colorate pluteau în penumbra dormitorului. Când reușea să ațipească, în zori sau după-amiaza, avea vise stranii. Majoritatea evocau lumea greco-romană. Era închis în mijlocul Colosseumului, într-o cușcă pe care niște șopârle uriașe încercau s-o deschidă. Sau vedea un vas negru cu auriu, așezat pe un trepied, iar o voce îi spunea data: 840 înainte de Isus Cristos. Vocea se exprima în limba greacă, dar el o înțelegea. Când se trezi, se întrebă ce se întâmplase în 840. După *Encyclopaedia Britannica*, data corespundea perioadei miceniene. Se chinui zadarnic să înțeleagă scopul acestei deplasări temporale, cu opt

secole înainte de vremurile apostolilor către care păreau a converge toate celelalte indicii.

Într-o noapte, se plimba prin bucătărie, uitându-se încruntat la radioul pe care Tessa îl recuperase din lada de gunoi. Își dădu seama, deodată, de o eroare în dozele sale: comprimatele de vitamină C conțineau, fiecare, cinci sute de miligrame, nu o sută. Luase de cinci ori mai mult decât crezuse. După ce făcu un calcul rapid, ajunse la concluzia că asta însemna șapte grame în plus pe zi, timp de opt zile, fără a mai ține seama și de alte vitamine: își saturase organismul. Se duse, destul de îngrijorat, să se culce. Lumânările votive ardeau pe etajeră, în fața Fecioarei filipineze. Tessa dormea alături de el – nu știu dacă goală sau în cămașă de noapte – Christopher în leagăn, în spatele unui paravan, iar pisica Pinky pe canapeaua din salon. Se auzea respirația lor, bâzâitul frigiderului și zgomotul constant, dar îndepărtat, al mașinilor ce goneau pe autostradă.

Deodată, petele de culoare în suspensie începură să gonească pe perete. Iute, din ce în ce mai iute, ca propulsate de o forță centrifugă către un *afară* imens, devorant. Vor ajunge *la margine*, gândi el, iar ideea acelei margini îl sperie. Universul se întorcea pe dos, ca o mânășă. Stând nemișcat pe pat, năvălea într-un coridor de lumină care nu înceta să se deschidă în fața lui. Năvălea, cădea, plonja cu viteza fulgerului. Scena semăna cu sfârșitul filmului *2001*, cea în care astronautul iese din sistemul solar.

Apoi culorile alcătuiră forme, contururi definite care se înlănțuiau, se permutau, se transformau foarte repede. Parcă ar fi fost tablouri abstracte. Văzu, în câteva secunde, o sută de tablouri de Paul Klee. Identifică apoi opere de Kandinsky, mai multe perioade ale lui Picasso. Ore în șir. Zeci de mii de tablouri pentru fiecare artist reprezentat, mult mai multe decât pictaseră în viața lor, decât ar fi pictat dacă ar fi trăit câteva secole. Fiecare trecând foarte repede, urmat deja de succesorul succesorului său, dar fiecare având timp să-i atragă atenția, să-și imprime semnul perfecțiunii sale. Dick nu era un estetic și se plânsese întotdeauna de un simț vizual sărac. Pentru prima oară, violenta și insesizabila frumusețe a formelor i se revela cu ardoare. I-ar fi plăcut să se bucure de

ea fără prejudecăți, fără judecată, dar exact acest lucru îi era interzis: nu avea timp pentru plăcere, doar pentru înțelegere, și se străduia să-și dea seama ce însemna această viziune. Dorea să fi avut grefată pe retină o cameră de luat vederi, ca să-i rămână o înregistrare a acelei colecții miraculoase, pentru ca ulterior s-o examineze experții. Nu era suficient s-o vadă, trebuia să știe de unde venea, ce însemna. Pentru că trebuia să însemne ceva. Delectarea aceea vizuală nu putea fi gratuită, aleatorie. I se transmiteau, sub formă de lumini fâlfâitoare, dispuse sub forma unor tablouri abstracte, informații a căror natură o ignora.

Mai târziu, Christopher se trezi, iar Tessa se duse bombănind la bucătărie, să-i pregătească biberonul. Dick rămase întins, scâldându-se în ceea ce mai rămăsese din orgia nocturnă: pete de culori decolorate care păliră, apoi dispărură încet. Se ridică bine dispus, cu ochii curați, convins că fusese transformat.

Această transformare nu afectă gustul lui pentru ipoteze, care se dezlănțui în zilele următoare.

De fapt, întrebarea rămăsese aceeași: mesajele primite fuseseră emise de el însuși sau veneau de la o instanță exterioară?

În ipoteza materialistă, cea a circuitului închis, nu trebuia să caute departe. Reciti cu grijă articolul privind tratamentul cu vitamine, examină etichetele flacoanelor, răsfoi dicționarul medical, tovarășul unei vieți de ipohondru, și obținu, din aceste cercetări, o teorie de-o verosimilitate științifică impresionantă: aciditatea vitaminelor provocase în creierul său o scădere brutală a acidului aminobutiric, numit și lichid GABA. Se pare că acest lichid inhibă, în funcție de nivel, anumite structuri ale sistemului nervos central. Exact cele care te fac să vezi elefanți roz sau șiruri de tablouri de Kandinsky. Lichidul GABA este opusul LSD. Când lipsește, începe fantasmagoria. Îl satisfăcea soluția cu lichidul GABA, așa cum zici *trebuie să fie delcoul*, când mașina începe să scoată zgomote bizare.

O anchetă paralelă îl făcu să consulte lucrări despre Klee și Kandinsky, căutate de Tessa la bibliotecă. Află că un număr mare de pânze ale acestor pictori erau conservate la muzeul din Leningrad. Această informație trezi amintiri. Cineva îi vorbise,

cu ani în urmă, de experiențele făcute de sovietici în domeniul comunicării telepatice. Se putea ca el să fie obiectul unei experiențe de felul acela, constând în filmarea tablourilor abstracte ale muzeului din Leningrad și bombardarea neuronilor unui cetățean din Fullerton, California, cu imaginile lor accelerate?

Să admitem că da. Dar de ce? De ce Phil Dick și nu altul? Din întâmplare, sau cu un motiv temeinic? Și de ce pânze abstracte? Iar aceasta din întâmplare, pentru că trebuia un mesaj oarecare pentru a testa mediumul, sau pentru că mesajul conținea o semnificație?

Prima întrebare fusese pusă doar pentru a fi vorba de un raționament în toată regula. Nu se îndoia că fusese vizat chiar el. Cunoștea bine tendința lui de a găsi suspect, sau măcar semnificativ, faptul că un vânzător de aspiratoare îi suna la ușă în aceeași zi cu un martor al lui Iehova. I-ar fi plăcut să scape de ea, dar faptele sunt fapte, iar principiul parcimoniei, baza oricărei explicații științifice, îi interzicea să-și imagineze că fusese contactat, la interval de trei săptămâni, de creștini secreți care luptau împotriva Imperiului, și de telepați sovietici, fără ca între aceste evenimente să existe vreo legătură. Rămânea să descopere această legătură.

Savanții ruși care lucrau la programul respectiv făceau parte din conspirația peștelui? I se părea mai logic să-i imagineze în serviciul Imperiului, Uniunea Sovietică reprezentând avatarul acestuia cel mai deschis, dacă nu cel mai sofisticat. Dar nu trebuia să uite de disidenți. Poate că savanții disidenți încercaseră să-l contacteze, punându-și viețile în pericol. Poate că da, poate că nu. Mai degrabă ar trebui să ia în considerare ipoteza conform căreia savanți sovietici care nu erau disidenți, ci servitori fideli ai Imperiului, surprinseseră mesajul pe care încercaseră să i-l transmită adoratorii peștelui, iar acum încercau să-l bruieze. În perioada când locuise în Hacienda Way, unul dintre *freaks*, un băiat care murise între timp, se specializase într-o glumă care consta în a debita foarte repede și foarte tare un șir de numere la întâmplare, de fiecare dată când cineva încerca să dea un telefon. Acest lucru făcea imposibilă formarea numărului. Dacă rușii încercau să-i facă aceeași figură, mesajul nu avea alt scop decât să satureze frecvența și trebuia să fie complet arbitrar. Dar nu era bine să se

grăbească să tragă concluzii. Faptul că mesajul îl zăpăcea nu dovedea că nu-i cel adevărat, cel pe care încercau să i-l transmită prietenii invizibili. Se putea ca acest mesaj să nu se adreseze conștientului, ci direct unor zone subcortice mai ascunse, mai sigure. Și, împotriva oricărei rațiuni, nu putea să nu fie sigur că înmagazinase un stoc de date care, fără să știe, începuseră să-i informeze sistemul nervos și să-l modifice în profunzime. Poate pentru binele lui. Oricum, pentru ca să triumfe lumina.

În zilele următoare, visele își dublară intensitatea. Avea impresia că urmează un curs intensiv, fără să știe la ce materie. În schimb avusese posibilitatea neplăcută să identifice limba: rusa, cu siguranță. Prin fața ochilor îi defilau pagină după pagină, sute de pagini din manuale tehnice imprimate cu caractere chirilice.

Atunci își aminti de articolul lui Lem.

În urmă cu câteva luni primise traducerea în germană a unui articol apărut într-o revistă poloneză sub semnătura lui Stanislaw Lem, care era considerat cel mai mare scriitor de science fiction din blocul socialist. Cărțile lui fuseseră traduse în toate limbile. Cineastul Tarkovski realizase, după romanul lui, *Solaris*, un film conceput a fi replica sovietică la *2001*. Iar acest personaj important își dăduse osteneala să scrie o lungă analiză a literaturii science fiction americane, care putea fi rezumată la: toți sunt niște nulități, cu excepția lui Philip K. Dick.

Rechizitoriul se baza pe argumente culturale, iar excepția surprindea cu atât mai mult cu cât puteai cu greu să-l prezinți pe Dick drept un pamasian rătăcit printre negustorii de vite. Lem nici nu încerca așa ceva. Dimpotrivă, sublinia prostul gust, stilul neglijent, intrigile banale. În ciuda acestor aspecte, estima că prăpastia dintre Dick și colegii lui putea fi comparată cu cea care despărțea *Crimă și pedeapsă*, de Dostoievski, de mulțimea de autori de romane polițiste. În felul lui naiv, Dick emitea despre lumea modernă adevăruri vizionare, iar cel mai bine o făcea în *Ubik*.

Elogiul îl flatase, dar, în același timp, îl tulburase. Niciodată nu considerase *Ubik* una dintre operele lui cele mai bune. Își amintea mai puțin cartea și mai mult epoca oribilă în care o scrisese, când totul se dezagrega, și în căminul, și în creierul

său. Iar acum, în interval de câteva luni, mai multe persoane din Europa descopereau în romanul acela rasolit profunzimi cu semnificații misterioase. Unul dintre editorii lui francezi, Patrice Duvic, îl vizitase în timpul toamnei și-i declarase, solemn, că o considera una dintre cele mai importante cinci cărți scrise vreodată.

— *Wait a minute*, Patrice. Vrei să spui una dintre cele mai bune cinci cărți de science fiction...

Dar nu, celălalt insistase: una dintre cele cinci cărți importante pentru istoria umană. Dick nu reușise să afle nici de ce, nici care erau celelalte patru, dar aspectul convins al lui Duvic îl făcuse să viseze.

Începuse să corespundeze cu Lem, care se chinuia să publice *Ubik* în Polonia. Lucrurile păruseră imposibil de rezolvat când se dovedise că, în conformitate cu legile din țările socialiste, drepturile de autor nu puteau fi încasate decât la fața locului. Amabil, Lem declarase că ar fi un motiv ca Dick să vină să viziteze Polonia și, de ce nu, să țină o conferință la Varșovia, unde îl aștepta un munte de zloți. În maniera lui imprezizibilă, Dick se enervase. Scrisese scrisori furioase agentului lui literar, editorului și, îndeosebi, lui Lem, pe care-l acuzase că intenționa să pună mâna pe drepturile lui de autor, bizuindu-se pe faptul că n-o să vină niciodată în Polonia; apoi că folosea momeala ca să-l facă să vină și să nu-l mai lase să plece. Această ipoteză dovedindu-se mai interesantă decât o simplă deturnare de fonduri, își petrecuse iarna explorându-i implicațiile complicate, deși fusese lipsit de interlocutor, pentru că Lem nu-i mai răspunsese la scrisori.

Era evident că serviciile secrete din Est apreciau conținutul subversiv al operei sale. Începuseră prin a o descifra, după cum vedea articolul lui Lem — sau, probabil, colectivul care semna cu numele lui Lem. Vedea în el un Soljenițîn în putere, mai periculos decât celălalt pentru că amenința să dezvăluie lumii libere (cât mai rămăsese din ea) secretul bine păstrat până atunci al sovietizării Americii, ca să nu mai pomenim de cel al vieții de după moarte. Nu se vorbea despre el, la televiziunea franceză, ca despre un scriitor ce merita Premiul Nobel? (Duvic îi povestise, amabil, despre această remarcă de fan, emisă într-o emisiune

culturală târzie, iar el dedusese că un lobby francez influent îi susține candidatura în fața juriului suedez; se întreba deja ce va face când dictatura nixoniană va refuza să-l lase pe ilustrul opozant să se ducă la Stockholm, ca să primească premiul.)

Până să se ajungă la asta, în Est se încerca dezamorsarea bombei. I se făcuseră avansuri. Fuseseră lansate în direcția lui baloane de încercare. Poate că Duvic era și el amestecat – poate nu conștient, deși nu se îndoia că toți intelectualii ăia francezi, mai mult sau mai puțin marxiști, care vedeau în opera lui o critică a capitalismului, erau manipulați, serveau pentru transmiterea în lumea liberă a planurilor KGB-ului. Un pion care fusese avansat pentru a elibera diagonala nebunului. Iar Lem, o dată terenul pregătit, intrase în scenă, plin de amabilitate, invitându-l în Polonia. Dacă se lăsa prins în cursă, ce se va întâmpla la Varșovia? Își imagina fără nici o dificultate: șirul de conferințe pline de succes, dineuri, toasturi... iar într-o dimineață se va trezi, mahmur, într-o cameră cu pereții albi, înconjurat de indivizi în halate albe, cu seringi în mâini.

– Nu va dura mult timp, *gospodin* Dick, și nu doare deloc. În seara asta puteți să vă susțineți conferința.

Iar seara se va trezi în fața unei asistente mai numeroase ca de obicei, pentru că vor fi invitați corespondenți de presă străini, iar el se va pomeni spunând că decisese să rămână aici, în Polonia, în țara libertății.

Din fericire, le dejucase planurile, scăpase de spălarea creierului. Râsese încântat, gândindu-se că vor cădea capete în colectivul Lem.

Dar acum își amintea o frază, pe care o citise sau o auzise undeva, nu-și amintea unde: *Râdea pentru că dușmanii nu reușeau să-l atingă. Nu știa că se antrenaseră special ca să-l rateze.*

Avea simțământul neplăcut al unui jucător de șah care își dă seama că urmează un atac fulgerător, dar nu-și poate da seama de unde va porni lovitura. Tentativa lui Lem, paginile cu litere chirilice, viziunea cu tablouri din Leningrad, toate anunțau revenirea diabolicele teme ruse în simfonia vieții sale. Așteptă.

Lovitura din 20 mai fu declanșată în ziua de 18, printr-o mișcare suspectă. În ziua aceea sosise o scrisoare recomandată,

iar Tessa semnase recipisa. Corespondentul, care se prezenta, într-o engleză chinuită, drept un admirator, cerea un autograf sau, dacă era posibil, o fotografie cu dedicație. Scrisoare de fan clasică, din acelea din care ți-ai fi dorit cât mai multe. Numai că aceasta venea din Tallin, din Estonia.

Nimeni nu-i scrisese, în viața lui, din Estonia. Deschise atlasul, constată fără surpriză că Tallin se afla foarte aproape de Lenin-grad și nu prea departe de Varșovia. Plasa se strângea în jurul lui.

Deodată, o frază îi ieși din gură, o frază pe care n-o pregătise și al cărui sens îl descoperi pe când o pronunța:

– Azi e luni, îi spuse el Tessei. Miercuri vom primi altă scrisoare, iar aceea poate să mă ucidă.

Refuză să dea altă explicație, și rămase prostrat în pat până a doua zi.

În dimineața zilei de 20 o trimise pe Tessa să caute scrisorile în cutie. Ea le aduse, cu o solemnitate plină de teamă. Erau șapte. El le examină, fără să le deschidă. Șase dintre ele puteau fi identificate ușor: prospecte, facturi. Plicuri cu antet, scris familiar. A șaptea nu avea menționat expeditorul. Ștampila arăta că fusese trimisă din New York.

– Asta e, spuse el, cu vocea sugrumată.

O rugă pe Tessa s-o deschidă și să-i descrie conținutul, fără să i-o arate. Nu era vorba de o scrisoare, ci de copia, pe aceeași pagină, a două articole de critică literară, apărute într-un ziar de stânga new-yorkez, *Daily World*. O romancieră sovietică rezidentă în Statele Unite era felicitată pentru că descrisese cu luciditate decadența capitalismului. Cuvintele *declin* și *moarte* erau subliniate cu roșu. Pe spatele copiei, îi mai spuse Tessa, se aflau numele și adresa romancierei. Era de presupus că plicul fusese trimis de ea.

Dick închisese ochii. Situația putea să pară banală: dorind să atragă atenția unui scriitor – pe care-l admira și care avea, în mediile de stânga, oarecare reputație – asupra operei sale, femeia îi trimisese elogiile care-i fuseseră adresate. Dar el știa foarte bine despre ce-i vorba, de două zile o voce interioară îi spunea că-i altceva: în sens literal, o încercare. De răspunsul lui depindea destinul său.

– Iată, spuse Cel Veșnic. Am pus în fața ta viața și moartea. Alege.

Era rândul lui să joace. Își imagina consecințele fiecărei mișcări, până la mat. Dacă ar fi știut cine-i sunt adversarii! Rușii, în aparență. Dar era prea aparent. Și după ce refuzase oferta destul de atrăgătoare a lui Lem și a clicii sale, ar fi mușcat dintr-o momeală atât de grosolană? Să fie vorba de creștinii secreți care, conform celei mai curate tradiții spirituale, jalonau cu ispite traseul lui inițiativ? Aceeași obiecție: nu se simțea deloc tentat să ia legătura cu romanciera sovietică. Dimpotrivă, tot ce provenea din URSS îl speria. Această informație falsifica testul, iar cei care-l testau nu puteau ignora acest lucru. Testul avea alt înțeles. Alegerea nu consta în a răspunde – ai pierdut – sau a nu răspunde – ai câștigat. Înțelese imediat: tentație era, pentru el, nu de a răspunde, ci de a nu răspunde. Să ardă hârtia, s-o ascundă sub pernă, să nu se gândească la ea: iată ceea ce se așteptau să facă și nu trebuia să facă. Atunci ce trebuia? Să răspundă? Nici asta.

La două ore după primirea scrisorii, telefonă la FBI.

Prăbușirea tiranului

Polițiștii sunt obișnuiți să aibă de-a face cu tot felul de țičniți: indivizi care se autoacuză de crime pe care nu le-au comis, care au văzut farfurii zburătoare, care au surprins un complot împotriva președintelui Statelor Unite... Mai știu că, uneori, asemenea declarații aiurite pot conține o parte adevărată. Multe descoperiri de scandal au început astfel. Ar fi ideal să controleze toate informațiile îndoielnice, dar lipsa de efective și de timp le interzice. Din fericire, în anumite cazuri nu există posibilitate de îndoială. De exemplu, când un individ care pretinde că-i scriitor de science fiction celebru în întreaga lume, propus în Franța pentru Premiul Nobel, având o carte care fusese cât pe-ací să fie ecranizată de John Lennon, da, John Lennon din formația Beatles, care o citise la recomandarea lui Timothy Leary (să nu credeți că sunt de acord cu Leary, dimpotrivă, am scris o carte împotriva drogurilor, n-a apărut încă, dar intenționez s-o dedic fostului procuror Kleindienst, asta ca să cunoașteți poziția mea, care, din nefericire, a fost înțeleasă greșit, în mare parte din cauza unui text iresponsabil al lui Harlan Ellison, conform căruia cărțile mele au fost scrise sub influența LSD, ceea ce este, evident, fals), deci când un individ care nu-i capabil să înceapă o frază fără să deschidă

o avalanșă de paranteze și să o ia de dinainte de potop, vă mărturisesc, după un preambul de douăzeci de minute, că a primit o scrisoare de la un cititor din Estonia și, două zile mai târziu, *așa cum prevăzuse*, copia unor articole apărute într-un ziar nu chiar comunist, dar, oricum, roșu, foarte roșu, și că, după toate probabilitățile, e vorba de o tentativă de racolare a KGB-ului; când, pentru a-și face spusele mai plauzibile, individul se lansează într-o poveste confuză despre drepturile de autor înghețate în Polonia cu singurul scop de a-l atrage dincolo de cortina de fier, pentru a i se spăla creierul... atunci ascuți cu răbdare, îl asigură că iei notițe și, la sfârșit, când individul întreabă ce trebuie să facă, îi spui, adresându-i-te pe numele mic: *Ai făcut deja foarte mult, Phil. Ai făcut ce trebuia să faci. Nu spune nimic, nimănui. De acum ne ocupăm noi.*

Pronunțate cu suficientă convingere, cu un ton în același timp grav și confidențial, asemenea fraze permit, în general, oprirea discuției. Dar nu trebuie să-ți faci iluzii: înșelat pentru moment, țicnitul obișnuit nu întârzie să se simtă neglijat și, în nouă cazuri din zece, revine la atac.

Imediat după ce închisese telefonul, Dick compusese o scrisoare în care rezuma ce spusese – puțin cam dezordonat, își cerea scuze – însoțită de dovezile comentate: articolul lui Lem, corespondența cu Lem, scrisoarea fanului estonian, copia articolelor din *Daily World*. Această scrisoare, prima dintr-o serie de paisprezece în patru luni, fu singura care primi răspuns. Iată-l:

Dragă domnule,

Mulțumim pentru scrisoare și pentru documentele pe care le vom examina cu grijă.

Dacă luați cunoștință de alte informații susceptibile a ne interesa, nu ezitați să ne contactați.

Al dumneavoastră,

William A. Sullivan

Biroul Federal de Investigații, Los Angeles.

A doua și a treia frază fuseseră imprudente. Puțin spus că Dick aflase alte informații: îl sufocau, năvălind prin canale

diverse. Nu toate erau de natură să-l intereseze pe William A. Sullivan, pe care-l bănuia, ca altădată pe George Smith și pe George Scruggs, de indiferență teologică. Dar putea, după ce-i trimisese copia amenințătoare din *Daily World*, să-i ascundă ce înțelesese deodată, în noaptea următoare, despre subiectul acela?

Înțelegând pericolul pe care-l reprezenta pentru el și numai pentru el, pentru că fiecare dintre noi are propria-i cheie de acces, avusese grijă s-o pună pe Tessa să i-o citească, fără s-o vadă el însuși. În aceeași seară, după ce telefonase, o trimisese la FBI. Copia rămăsese sub acoperișul lui doar câteva ore. Dar, când o pusesse în plic, nu se putuse împiedica să n-o privească. Câteva cuvinte îi izbiseră retina. Își atinseseră ținta.

Încercase zadarnic să le izgonească, să le uite. Ar fi trebuit să nu le vadă. Acum dansau în fața ochilor lui:

Antonetti Olivetti Dodd Mead Reinhardt Holt

Nume proprii, fără îndoială nume de autori sau de editori. Nume care nu-i spuneau nimic, dar pe care au vrut să i le arate.

În timpul nopții, literele se mișcau sub pleoapele lui, se aranjau ca niște dansatoare care-și schimbau partenerii. În zori, nu rămase decât un cuplu:

Olive Holt.

Olive Holt...

Bineînțeles.

Îngrijitoarea de copii care avusese grijă de el în Berkeley, care-i vorbise fără încetare despre Uniunea Sovietică, locul în care oamenii trăiau fericiți.

De câți ani oare nu se mai gândise la ea? De câți ani crezuse că uitase numele acela?

Îi fusese imprimat în creier cu patruzeci de ani în urmă, pentru ca, atunci când va sosi momentul, să permită accesul, așa cum predă un oraș un trădător infiltrat cu multă vreme în urmă. *Olive Holt* juca același rol pentru roșii ca bijuteria în formă de pește pentru creștini. Fără îndoială, peștele care se mișcase în el cu cincisprezece ani în urmă, pe vremea când scrisese *Omul din castelul înalt*, fusese încrustat cu mult mai înainte, în copilărie. Slavă Domnului, peștele ieșise la suprafață înainte de Olive Holt. Anamneza acționase în folosul creștinilor, nu al Imperiului.

Era mai bine să nu-i pomenească lui William A. Sullivan despre pește și creștinii secreți. Doar despre Olive Holt. Apoi, după o săptămână, despre vizita pe care intenționau să i-o facă un grup de marxiști canadieni și francezi. Ce să facă? Să-i primească, pentru a nu le trezi bănuiala? Să le trântască ușa în nas, să nu răspundă la telefon? Să plece într-o călătorie? Scrisorile sale îngrozite rămâneau fără răspuns, Sullivan lipsea când îl căuta. Concluzionează că trebuia să se descurce singur. Încă un test, fără îndoială: era lăsat de capul lui. La început, vru să fugă. Dar, după cum se aștepta, mașina refuză să pornească. Sabotaj. Atunci fu obligat să reziste, petrecu după-amiaza cu marxiștii și, a doua zi, îi scrisese lui Sullivan că degeaba încercaseră să-l prelucreze, cu microfonul în mână, nu permisesese nici o interpretare tendențioasă a operei sale. Nu căzuse în capcanele lor. Bine jucat, nu?

Din nefericire, nimic din ce-am povestit nu-i inventat. Această corespondență cu sens aproape unic există. Figurează în primul volum, care acoperă decisivul an 1974, al scrisorilor lui Dick, publicate recent de un editor american. Paul Williams, care a stabilit textul pornind de la copiile păstrate de autor, mărturisește că se gândise, la un moment dat, să le modifice, pentru a menaja amintirea prietenului său și sentimentele mai multor persoane în viață.

Versiunea acestora se află la începutul culegerii și, oricât de atașați am fi de ideea că nu există adevăr, ci doar puncte de vedere, trebuie să recunoaștem că acelea ale lui Stanislaw Lem sau ale lui Peter Fitting, conducătorul *grupului marxist*, se referă la ceea ce majoritatea dintre noi considerăm drept realitate, în timp ce scrisorile lui Dick n-au valoare decât într-un sistem evident delirant. Am explicat pe ce se bazau suspiciunile lui față de Lem. Cât despre redutabilul *grup marxist*, se compunea dintr-un universitar francez, autorul unei cărți despre science fiction prefătată de Jean-François Lyotard, un muzician rock și soția acestuia, toți trei reprezentativi ai mediilor din care se recrutau, în cursul anilor șaptezeci, admiratorii străini ai lui Dick: trăsnii evidenti, stângiști marcuso-reichieni, bărboși inofensivi. Iar el se simțise obligat să facă nu un raport, ci două.

Esența unei convertiri constă în a-l schimba pe cel care o suferă. Îl întoarce ca pe o mânășă. Nu mai gândește cum gândea, nu mai acționează cum acționa, iar uneori ironia harului îl face să acționeze și să gândească într-un fel care altădată nu-i spunea nimic, ba chiar îi repugna. Aceste transformări, care ar fi părut odioase omului vechi, îl încântă. Ele garantează autenticitatea experienței sale, faptul că în el vorbește un altul. Într-un fel, se va adapta. Intelectualul sceptic și ironic care devine catolic își va exprima bucuros credința sub forme populare: cucernicie cotidiană, medalii făcătoare de minuni... Unui literat fin, cunoscător al picturii, vor începe să-i placă Gilbert Cesbron și naivii iugoslavi cu bucuria subtilă că se desprinde de determinism și-și cucerește libertatea. A merge împotriva înclinațiilor naturale, asta înseamnă pocăință.

Rebel, element rău, inamic al autorității sub orice formă. Dick nu s-ar fi gândit niciodată să sune FBI, să se pună sub protecția lui, să-l informeze. Dacă i s-ar fi prezis asta cu câteva săptămâni înainte de sosirea copiei din *Daily World*, ar fi reacționat ca un musulman pios căruia i s-ar fi prezis că va muri în urma îndopării cu cârnați de porc. Un individ care a crescut în Berkeley nu colaborează niciodată cu poliția, iar dacă o face, asta dovedește un singur lucru: că nu-i el, că a fost înlocuit, manipulat, că altul acționează în locul lui.

Exact, gândea Dick, încântat. Exact asta mi s-a întâmplat.

Și-mi place.

Și sunt sigur că am motive să-mi placă.

Iată două exemple de convertire.

Saul, tânăr evreu pios și, în această calitate, persecutor pasionat al sectei creștine, trăiește pe drumul spre Damasc o experiență ciudată, în urma căreia devine apostolul Pavel și va repeta, cu fervoarea contagioasă pe care i-o cunoaștem: *Nu mai sunt eu cel care trăiește, ci Isus care trăiește în mine.*

Eroul romanului lui Orwell, 1984, capătă, încetul cu încetul, curajul de a lupta împotriva tiraniei lui Big Brother. Dar e arestat, supus torturii și unor manipulări mintale atât de eficiente, încât

la sfârșitul cărții declară, fără urmă de prefăcătorie, *că-l iubește pe Big Brother*.

Există mai multe deosebiri între aceste povești. Mai întâi cea care separă tortura de iluminare, cu toate că în amândouă cazurile avem de-a face cu un viol al conștiinței umane. Apoi Orwell și cititorii lui sunt de acord să găsească eroul din *1984* extrem de lucid înainte de arestarea lui, după aceea alienat tragic, în timp ce autorul Faptelor Apostolilor și, fără îndoială, majoritatea cititorilor, împărtășesc certitudinea că sfântul Pavel a avut de câștigat de pe urma schimbării. Rămâne acest fapt tulburător: că aceeași certitudine îi animă pe convertitul și pe victima unei spălări a creierului. Acum, iubindu-l pe Isus sau pe Big Brother, cunosc adevărul ; înainte se înșelaseră. Dovada: se temuseră să nu li se întâmple ce li s-a întâmplat, și care s-a dovedit a fi, în realitate, cel mai mare bine. Această despărțire face comunicarea între convertit și cei din jur aproape la fel de dificilă ca aceea dintre Dracula și doctorul Van Helsing din filmele cu vampiri: dacă oamenilor le e frică să fie mușcați de morții vii, acest lucru se datorează faptului că-și dau seama că, o dată contaminați, le va face plăcere. Cel mai îngrozitor lucru, văzut înainte de eveniment, este faptul că după aceea nu mai rămâne din sine cine să se bucure că nu mai este el. Înainte, se teme sinele. După, triumfă altcineva.

Apelul la FBI a fost, pentru Dick, o eliberare. Putem s-o interpretăm, în termeni psihologici, ca ușurarea unui om îndelung hăituit care, epuizat, se predă și simte o voluptate dublă. Din motive care nu erau mai puțin psihologice, el preferă să interpreteze faptele în termeni spirituali, ca o abandonare a sinelui său obosit, fricos și cârtitor, în schimbul unei entități infinit mai înțelepte, luând prin intermediul ei și pentru folosul lui inițiative de care nu fusese niciodată capabil. Când dușmanii lui, indiferent care fuseseră aceia, îi întinseseră capcana cu copia din *Daily World*, entitatea îi indicase singura posibilitate de apărare pe care el nu și-ar fi imaginat-o, singura pe care o considera eficientă: să anunțe poliția. În felul acesta câștiga în orice eventualitate. Dacă FBI, cu toate greșelile din epoca nixoniană, își îndeplinea datoria, era normal ca, hăituit fiind de comuniști, să apeleze la protecția

Biroului. Dacă, dimpotrivă, FBI devenise, în secret, aparatul represiv al unui gauleiter criptocomunist, cea mai bună metodă de a scăpa de acest lup deghizat în miel consta în a te arunca în gura lui: făcând pe nevinovatul, obliga adversarul să se lase prins în propriul joc, să îndeplinească rolul oficial de apărător al democrației. În fine, se putea ca, sunând ora pentru Nixon și banda lui, forțele luminii și ale întunericului să se înfrunte chiar în cadrul Biroului, iar în acest caz făcuse foarte bine că-și alesese tabăra. Evident, ar fi preferat să știe căreia îi aparținea polițistul care se ocupa de el, William A. Sullivan, dacă-i citea rapoartele cu simpatie sau cu furie, dar entitatea care-l cuprinsese nu considerase util să-l informeze în această privință. Îl ghida fără să-i explice alegerea ei, fără să-i dea amănunte despre drum. Lui nu-i rămânea decât s-o asculte.

În cursul primăverii anului 1974, după ce-i înlăturase prejudecățile de stânga, continuase gospodărirea trupului și a spiritului lui cu energia unei tinere soții pline de simț practic, care îndepărtează vechile obiceiuri de celibatar. Îl făcu să-și tundă barba și să-și taie firele de păr din nas cu o forfecuță specială, a cărei existență o ignorase, dar pe care o cumpărase de la prăvălie de parcă ar fi folosit-o toată viața. Îi înnoi garderoba. Făcu ordine în medicamentele lui, aruncând ceea ce ea considera dăunător pentru sănătatea lui – iar el știa imediat că avea dreptate. Descoperi că vinul, fiind acid, îi făcea rău la stomac și, peste noapte, Dick se apucă să bea cu plăcere bere, pe care o detestase întotdeauna. Îi reglă diferendul cu fiscal. Îi puse ordine în contracte, în încasările de drepturi de autor, descoperi nereguli, îl incită să renunțe la agentul lui literar, lucru care i se păru plin de-o siguranță de adult și își informă, mândru, toți prietenii. Agentul, drept urmare, reuși să obțină pentru viitoarea lui carte un contract mai avantajos ca niciodată, iar Dick putu reveni asupra hotărârii ca un învingător, mulțumit de escapada lui.

În sfârșit, salvă viața fiului său, Christopher.

De câteva zile, băiețelul părea că nu se simte bine. Pediatrul nu găsisese nimic, iar copilul continua să geamă. Într-o dimineață, Dick medita în fotoliu, cu ochii închiși, ascultând cântecul formației Beatles, *Strawberry Fields*. Când auzi fraza *Going through*

life with eyes closed..., un fulger de lumină roșie îi traversă pleoapele, orbindu-l. Știu că-i fusese transmisă o informație vitală. Se ridică și, împleticindu-se, intră în camera copilului, unde Tessa schimba așternutul. Cu vocea lipsită de intonație care știa că iese din el uneori, zise:

– Tess, Christopher are un defect din naștere.

– Dar doctorul a zis că n-are nimic...

– Are o hernie inghinală dreapta strangulată. A coborât deja în sacul scrotal. Membrana a cedat. Chris trebuie operat imediat!

Insistă atât, încât Tessa sfârși prin a-l duce pe micuț la serviciul de urgență al spitalului din Fullerton. Chris fu examinat de un medic numit Zahn, ceea ce în germană înseamnă *dinte*, lucru care, ținând seama de circumstanțele iluminării sale, îi păru de bun augur lui Dick. De altfel, doctorul Zahn confirmă diagnosticul: copilul se afla în pericol. Fu operat chiar în seara aceea. Ca urmare, Christopher nu se mai plânse de nimic.

Stupefiată, Tessa îl descusu îndelung pe soțul ei. Pentru prima oară, un fapt concret venea să sprijine declarațiile bizare care o uluiau de câteva luni. Dar Dick nu se dovedea concret decât când discuta în contradictoriu. Se prefăcu mirat, deveni evaziv. Explicațiile se tot schimbau: într-o zi că fusese informat despre starea lui Christopher de către Beatles, altă dată asigura că auzise copilul șoptind: *Eli, Eli, lamma sabacthani*. Oricât de confuze și, adeseori, de contradictorii fuseseră aceste explicații, reieși din confidențele făcute soției că, din martie și până în august 1974, fusese inspirat de o entitate binevoitoare, decisă să-i schimbe viața. Își reprezenta procedura în termeni familiari oricărui utilizator de calculator personal. O parolă – peștele – permisesse accesul la circuitele lui cerebrale. Entitatea implantase acolo un program – dacă discheta pe care o utilizez ar avea o viziune subiectivă, probabil că ar descrie propria-i folosire ca pe o avalanșă de lumini, de tablouri abstracte metamorfozându-se cu iuteală, într-o lumină roșie, orbitoare. De atunci, programul funcționa. I se furnizau date, evenimente mari sau mărunte din viața lui Philip K. Dick, iar el le trata cu atenție. Pentru a-și informa gazda, pentru ca aceasta să acționeze în consecință, folosea ca un parazit descurcăreț toate

canalele și suporturile furnizate de percepția normală, iar dacă era nevoie, mai puțin normală: cuvintele cântecelor pe care le asculta, literele cărților pe care le citea, și nu numai cărți: panouri indicatoare, texte de pe cutiile cu cereale, preziceri și sfaturi aflate în plăcintele prezentate o dată cu nota de plată în restaurantele chinezești. Deseori, informațiile ajungeau la el în vis, dar, deoarece dormea puțin noaptea și moțăia ziua, frontierele nu erau bine delimitate pentru el între starea de veghe, somn și vis în stare de trezie. Mesajul fiind mai important decât mijlocul, considera că-i insignifiantă diferența dintre o frază citită în vis și una citită în realitate. De altfel, el bănuia că acele cărți sau rebusuri pe care le citea în vis existau în realitate. Individ foarte prozaic, credea că visul îl scutea să caute prin bibliotecă. I se întâmpla uneori ca, nefiind lămurit, să întreprindă asemenea cercetări.

Timp de mai multe săptămâni succesive visase o carte, convins că aceasta conține răspunsul la toate întrebările ce-l frământau. Textul defila prea repede pentru a-l descifra, dar, de la un vis la altul, indicațiile bibliografice deveneau tot mai precise. Volumul nu avea mai puțin de șapte sute de pagini și era legat într-o copertă albastră, rigidă. Data apariției era 1966 sau 1968. Titlul se termina cu cuvântul *Grove* și conținea un cuvânt care părea a fi *Budding*. Văzuse, în mai multe rânduri, paginile înconjurate de flăcări, ceea ce-l făcuse să creadă că-i vorba de un text deosebit de sacru, poate chiar cel despre care se vorbește în Cartea lui Daniel.

Căută prin librării, prin biblioteci. Iar într-o zi recunoscuse cartea. Ea era, fără urmă de îndoială. Albastră, groasă, publicată în 1968 sub titlul *The Shadow of Blooming Grove*.

O deschise, convins că, de data asta, căutarea lui ajunsese la un sfârșit. Toate secretele lumii urmau să-i fie dezvăluite.

Era o biografie a lui Warren G. Harding.

Un altul ar fi concluzionat că tentativa lui era absurdă, eventual că greșise cartea. Dick crezu că avea de ales între două posibilități: fie că secretele lumii se aflau cu adevărat într-o biografie a președintelui Warren G. Harding (1865 – 1923), sub formă cifrată și, fără îndoială, fără știrea autorului ei; sau că

entitatea care îl informase își bătușe joc de el. Și într-un caz, și în celălalt, modul în care procedase aceasta îi amintea de ceva.

De ceva sau, mai degrabă, de cineva.

De Glen Runciter.

Glen Runciter care, în *Ubik*, comunicase cu angajații săi, pierduți în labirintul semivieții, îi ghidase, încercase să le explice ce se întâmplase, recurgând la mijloacele cele mai banale. Graffiti-urile din toaletă fuseseră scrise de el: *Eu sunt viu și voi sunteți morți*. Pliantele publicitare, sloganurile trasate pe cer de avioane, codurile încorporate în desenul de pe pachetele de țigări, reprezentau metode de transmitere a indicațiilor lui pentru supraviețuire. Runciter apăruse chiar la televizor, făcând reclamă pentru sprayul *Ubik*, singura armă eficientă împotriva entropiei.

Dick începuse să înțeleagă către care carte îl îndruma visul lui recurent: nu către biografia lui Warren G. Harding, ci către romanul în care, descompunând procesele lui mintale, fusese prevăzut că o să-l facă să se gândească biografia lui Warren G. Harding. Începea să înțeleagă ce doriseră să spună indivizi ca Stanislaw Lem și Patrice Duvic. Cartea sacră, cartea înconjurată de flăcări, cartea care dezvăluia toate misterele universului, era *Ubik*.

Nu i se mai părea absurd să creadă că scrisese una dintre cele cinci cărți importante ale istoriei: o carte precum Biblia sau *Bardö Thodol*, pe care oamenii o citeau pentru a cunoaște secretele condiției lor. Condiție pe care *Ubik* o descria, foarte literar.

De atunci, avu grijă să facă distincție între *Ubik*, cartea, și *Ubik*, entitatea care ajuta, în carte, oamenii să lupte împotriva entropiei. Înțelegea acum că *Ubik*, cartea, descria atât de bine *Ubik*, entitatea, pentru că *Ubik*, entitatea, scrisese *Ubik*, cartea, prin intermediul lui. *Ubik*, cartea, nu era altceva decât un mesaj adresat oamenilor de către *Ubik*, entitatea, pentru a li se revela. Era logic ca această revelație să aleagă drept vehicul un roman de doi bani scris de un scrib obscur. În felul acesta completa panopia sloganurilor publicitare, a clipurilor televizate și a graffiti-urilor din toalete. Fondul și forma, mediumul și mesajul coincideau perfect.

Din luna februarie 1974, de când această entitate luase legătura direct cu el, îi dăduse, în secret, un nume codificat: Valis. Acest acronim, care înseamnă sistem vast, activ, viu și inteligent

(pe care Robert Louit, traducătorul francez al cărții ce poartă acest titlu l-a redat, strălucit, prin *Siva*), prezenta, după el, avantajul de a fi pur descriptiv, lipsit de deism sentimental: un nume de program informatic. Cu câțiva ani în urmă o numise Ubik, cel care este pretutindeni. Și, mai mult sau mai puțin conștient, când redactase reclamele care serveau de epigrafe capitolelor *bardö*-romanului său, sugerase că denumea astfel ceea ce sfântul Ioan, în prologul evangheliei sale, numea *Logos* – Cuvântul.

Adică Dumnezeu, dar îi repugna să folosească acest nume. Îl găsea nepotrivit, compromis de cadre confesionale prea înguste pentru experiența sa. Precum misticii evrei, credea că există nume ale lui Dumnezeu mai mult sau mai puțin exacte, iar la fundul acestui sac cu nume se află un nume care este adevăratul nume al lui Dumnezeu, un nume pe care doar Dumnezeu îl cunoaște, astfel încât se poate ca această cunoaștere să fie atributul ultim al divinității sale. Dacă tot nu-l cunoști, atunci utilizează un termen pur convențional, iar Valis e foarte bun.

De altfel, se corecta el, nu-i un termen prea convențional, pentru că-i venise în spirit, iar Valis inspira spiritul său. Necognoscibilă și nenumibilă, entitatea se făcuse cunoscută lui sub acest nume pe care, ca și Ubik, crezuse că-l inventase el.

Dar trebuia să mai identifice pe cineva, un intermediar a cărui prezență o bănuia: omologul din viața lui al lui Runciter. Runciter nu era Ubik, ci doar un om viu care se străduia să ajungă la conștiințele ameteite ale morților care suntem noi. Un individ care trezește și, în sensul cel mai literal, un reprezentant al lui Ubik: dornic să plaseze, prin orice mijloace, sprayul cu Logos concentrat. Dick estima că joacă, într-un fel, acest rol față de cititorii săi. Dar altcineva îl juca față de el. Cineva îi transmitea, dirijat de Ubik sau de Valis, mesaje care-l ghidau. Și, precum Joe Chip, avea impresia că recunoaște, în spatele ceții de semnale confuze, contradictorii, un stil familiar.

De fiecare dată când emitea o ipoteză, Dick se minuna de docilitatea faptelor care se adaptau ei. De când scăpase de sovietici, adresându-se FBI-ului, nu mai visa în rusește ci, din ce în ce mai des, în greaca antică. Iar el nu frecventase decât o singură

persoană care cunoștea greaca antică: pe episcopul Pike. Pike cunoștea bine lumea antică și religiile ei, către care convergeau cele mai multe dintre inspirațiile sale nocturne sau diurne. Avea gustul cărților de referință și al întrecerilor pedagogice. Își consacrase ultimii ani din viață explorării posibilităților de comunicare între morți și vii. Și-și tăia părul din nas cu o forfecuță *ad hoc*. Dick o văzuse în baie, căutând un loc unde să-și ascundă amfetaminele.

Acest grup de indicii făceau din episcopul defunct un candidat serios la rolul dublu de tutore și de colonist spiritual. Dar existau și alții, pe baza intuițiilor furnizate de vise, lecturi, asociații de idei. Pe măsură ce trecea timpul și parcurgea *Encyclopaedia Britannica*, consideră că fusese ghidat de sibila din Cumae, de Zoroastru, de Empedocles, de gnosticul Basilides sau de faraonul Akhenaton. Dintre oaspeții spiritului său, cel mai bine se înțelegea cu un anume Thomas, care rămase aproape trei luni.

Constituind singura excepție a *name-dropping*-ului ce caracteriza căutarea sa de a „boteza“, acest necunoscut apăruse din constatarea că, din martie 1974, găzduia gândurile, viziunea despre lume și chiar cuvintele unui preot foarte elenizat din primul secol al erei noastre. Greaca pe care o vorbea, și pe care Dick o identificase arătând eșantioane culese din visele lui unui profesor de la Fullerton, nu era greaca literară, clasică, aceea cunoscută de Pike, ci *koiné*, un fel de limbă universală folosită în Orientul Apropiat pe vremea apostolilor. Nu era limba lui Platon, ci aceea a sfântului Pavel. Precum acesta, Thomas nu-l cunoscuse personal pe Isus. Făcea parte din a doua generație de creștini, cea care îndurase cele mai crunte persecuții. Dar, ca toți frații săi, cunoștea, îi explicase el lui Dick, secretul reînvierii. Promisiunea vieții veșnice făcută de Isus miciei sale turme nu fusese o glumă. Ea implica o hrană sfântă, celebra ciupercă din care mâncase John Allegro, iar apoi Pike. Împărtășania creștină nu era decât simbolul, spiritualizat și insipid, al acestei mâncări. Fiecare bucățică a ei, precum fiecare pulverizare cu Ubik, conținea în întregime informația care în lumea obișnuită nu era decât ipostază (Dick adora acest cuvânt, pe care-l învățase de la episcop). Simțind că i se apropie moartea, Thomas mâncase din hrana aceea și avusese grijă

să rețină undeva, în creier, semnul peștelui care, o dată revenit la viață, i-ar fi permis să afle în timp util cine era în realitate.

Planul se derulase așa cum fusese prevăzut, exceptând faptul că, precum toată lumea din epocă, Thomas contase pe un termen de vreo douăzeci de ani – fiind convins de iminența parusiei – și se scurseseră două mii. De ce? Pentru că, după căderea Ierusalimului, în anul 70, romanii pusese ră mâna pe ciuperca sfântă, o distruseseră, așa cum distrugseau toate obiectele unui cult pe care nu-l înțelegeau. Astfel, informația vie, singurul element rațional din lumea noastră irațională dispăruse. Imperiul și întunericul o distruseseră. Însă nu complet: câteva exemplare din ciupercă fuseseră ascunse într-un ulcior, iar ulciorul vârat într-o grotă de pe malul Mării Moarte. Rămaseră acolo aproape două milenii, în timp ce barbaria și iluzia domneau pe pământ. Timpul fusese suspendat până în 1947, când arheologii au descoperit așezarea de la Qumrân și au redat Spiritului captiv libertatea. Pike avusese dreptate căutând acolo adevărul ultim, dar ajunsese prea târziu. De aceea avusese loc moartea sa tragică. Spiritul, Ubik, Valis, părăsise ascunzătoarea. Acționa în alte părți, de câțiva ani. De exemplu, în conștientul și în inconștientul unui adolescent californian, care fusese foarte uluit când îi spusese că se numea, în realitate, Thomas și că trăia în anii șaptezeci după Isus. Încetul cu încetul, Spiritul îl educase pe adolescentul acela. Insinuase în el îndoiala, ridicase ușor perdeaua aparențelor din fața ochilor lui. Adolescentul crescuse, se apucase să scrie romane de science fiction prin intermediul cărora Spiritul se făcea cunoscut oamenilor și le dezvăluia situația lor. Oricât de obscur fusese, Imperiul îl supraveghease. Unele aluzii din cărțile sale dovediseră cunoștințe care puteau deveni periculoase. De aceea, tânărul fusese persecutat. Iar într-o zi, venise momentul. Lui Thomas îi fusese arătat peștele, care provocase anamneza.

De atunci, locuia în trupul omului care crezuse că este timp de patruzeci și cinci de ani. Acesta nu-i cedase locul complet, dar, după anumite schimbări, coabitarea se dovedise plăcută. Lucrul amintea oarecum de o mașină de la școlile pentru șoferi, înzestrată cu dublă comandă. Thomas completa educația lui Phil, îl învăța limba greacă și șireteniile unui veteran al clandestinității,

pentru a scăpa de capcanele pe care li le întindea Imperiul. De exemplu, prevenirea poliției, pentru a o dezarma, ce lovitură frumoasă! În schimb, Phil îl ghida pe Thomas într-o lume căreia acesta îi cunoștea natura reală, nu înșelătoarea aparență de realitate. Trăsătura cea mai plăcută a lui Thomas consta în micile erori care trădau străinul. Din timp în timp, când juca rolul lui Dick, se înșela. Trebuia să-i sufle replicile. În felul acesta, gazda lui își explica bizareriile de comportare, pe care înainte de a afla de existența lui Thomas le atribuia surmenajului sau hipertensiunii arteriale (pentru care fusese internat, pentru scurt timp, în primăvara aceea): uita numele și sexul pisicilor lui; întrerupea fără motiv rutina de-o viață întreagă, schimba reglajul mașinii de scris; nu recunoștea comenzile mașinii și, precum Ragle Gumm cu cablul lui electric, căuta un buton de aerisire care nu exista. Într-o zi, Tessa îl auzi, stupefiată, mormăind în fața frigiderului deschis: *N-a rămas bere... eram sigur că mai e o sticlă...* Apoi: *Dar eu nu beau bere...* Și, în cele din urmă: *Asta nu-i frigiderul meu!* Toate acestea, care îl neliniștiseră altădată, îi apăreau acum ca greșeli ale lui Thomas. Întrebat, acesta izbucni în râs și-i confirmă bănuiala. Se distrau bine împreună.

Lucrul care-i plăcea cel mai mult lui Thomas în simulacrul de lume în care Imperiul ținea oamenii captivi era televizorul. Petrecea zilele în fața lui. Trebuie să spunem că în perioada aceea televiziunea arăta în direct căderea Imperiului, iar prizonierii, informați sau nu asupra situației lor, urmăreau foiletonul cu aviditate. Va înmâna Nixon judecătorului Sirica benzile cu discuțiile despre Watergate? Nu; până la urmă da, dar după ce ștersese jumătate dintre ele. Camera reprezentanților va îndrăzni să-l acuze pe președinte? Da, pentru împiedicarea desfășurării activității justiției, distrugerea de probe, încurajarea mărturie false, utilizarea CIA pentru a se apăra de scandal, violarea dreptului constituțional al concetățenilor săi, instaurarea unei supravegheri electronice și fraudă fiscală.

Acest ultim amănunt îl încântase pe Dick. Așezat pe canapea, cu o cutie de bere în mână, primea știrile cu strigăte de suporter sportiv. Thomas, la rândul lui, se purta ca un antrenor care-și vede

echipa câștigând. Comenta spectacolul în calitate de cunoscător, dezvăluind gazdei sale dedesubturile afacerii. Sub influența lui, Phil înțelese că exista o legătură misterioasă, dar directă, între experiența lui spirituală și înfrângerea anticristului de la Casa Albă. În mijlocul lui februarie, după o viață de eforturi și tatonări, reușise să ajungă la realitate. Înțelesese că, în ciuda mărturiei simțurilor noastre înșelate, Imperiul nu se sfârșise, dar că parusia era aproape, că va sosi, așa cum fusese făgăduit, înainte de sfârșitul primului secol. Anamneza lui era un semn, iar el ușa prin care Spiritul revenea pentru a abolii simulacrul, pentru a dărâma zidurile de fier ale închisorii, pentru a goni demiurgul care în Faptele Apostolilor se cheamă Simon Magul, în cărțile sale Palmer Eldritch sau Ferris F. Fremont, iar în ultima lui iluzie, America anului 1974, Richard M. Nixon. Spiritul se folosise de el, Philip K. Dick, *alias* Thomas, pentru a face lumea reală din nou.

Când, pe 8 august, Nixon demisionă, Phil se întoarse spre Thomas, să-i spună: *Gata, am câștigat!* Dar Thomas nu-i răspunse. Dispăruse. Phil se simți foarte trist, singur în creierul lui. După câteva zile se resemnă, înțelegând că Thomas își îndeplinisese misiunea și că lui îi rămânea doar să înțeleagă ce i se întâmplase și să povestească și altora.

Ce a întâlnit prietenul cel gras al cailor

După plecarea lui Thomas, Dick încercă să scrie o carte în care să descrie experiența sa. Crezuse că găsisese modul de tratare a problemei când i se propusese să participe la o serie de romane atribuite unor scriitori imaginari, precum Sebastian Knight al lui Nabokov sau Kilgore Trout al lui Kurt Vonnegut jr. Urma să reia condeiul sub pseudonimul Hawthorne Abendsen, celebrul autor al romanului *Lăcusta cântărește greu*.

De fiecare dată când recitea vreuna dintre cărțile sale, Dick era impresionat de calitatea ei profetică. În 1960 își imaginase că vederea unei bijuterii va permite accesul spre realitate și că un roman care descrie o lume evident imaginară va dezvălui, într-un mod în același timp misterios și irefutabil, adevărul pe care nu-l vedea nimeni. Când *Yi-King*, în momentul acela, îl asigurase că el însuși, imaginându-și acest lucru, spunea adevărul, repetase afirmația fără s-o înțeleagă. O înțelesese după cincisprezece ani. El era Hawthorne Abendsen. Logic, trebuia să revină la Hawthorne Abendsen, pentru a închide bucla, pentru a spune: *da, toate acestea sunt adevărate* și a convinge lumea.

Ideea de a scrie o continuare a *Omului din castelul înalt* venea de la sine. Și, întrucât era vorba de o carte cunoscută, singura pentru care primise un premiu, existau șanse de succes. La început,

Abendsen va fi la capătul puterilor. Părăsit de soție, sărac, bolnav, jefuit, persecutat de regimul criptototalitar pe care-l denunțase fără succes: *vocea celui care strigă în pustiu*, cum zicea evanghelistul despre Ioan Botezătorul. Numai că nu mai striga. Se ascundea. Și atunci...

Atunci ce?

Lucrurile se complicară și nu putu continua romanul. Pentru că Dick descoperi că există o mare diferență între *Omul din castelul înalt* și continuarea sa triumfală, atât de mult timp așteptată. În primul caz, inventase, sau crezuse că inventează, o poveste. Fusesse, sau crezuse că este, liber. În prezent, trebuia să spună adevărul. Deci să nu se înșele.

De aceea începu să completeze fișe, pentru a descoperi acest adevăr. Și, după ce începu, nu se mai opri. Abandonă romanul, mașina de scris și, noapte după noapte, consulta fără încetare *Encyclopaedia Britannica*, ascultând la căști John Dowland și Olivia Newton-John, făcând lucrul pentru care îl adusesse Dumnezeu pe pământ: ipoteze.

Când am spus că nu s-a mai oprit, trebuie să înțelegem acest lucru *ad litteram*. Această sarcină îl ținu ocupat cei opt ani care-i mai rămăseseră de trăit. A distrus o parte din notițele lui, dar au rămas în jur de opt mii de pagini. Nimeni nu le-a citit în întregime, nici măcar el. Nici Lawrence Sutin, scrupulosul lui biograf, care mărturisește că a recurs la o tehnică de sondaj, pentru a alcătui o culegere de extrase. Aceste extrase dau o idee despre temele tratate; prin definiție fragmente a ceea ce se prezintă, de obicei, ca un întreg, grupaje de cincizeci, șaizeci de pagini, fruct al meditațiilor nocturne oprite doar de epuizare.

Așa cum găsisse un nume pentru entitatea care îl dirija, găsisse unul și pentru ceea ce noi numim, cu o impresie agasantă de inexactitate, *note sau jurnal*: Exegeza.

Acest cuvânt are un înțeles precis în vocabularul teologic. Desemnează o scriere de interpretare doctrinară a unui text sacru. Un text sacru, dacă admitem că există așa ceva, este un text recunoscut ca fiind de origine divină, dictat sau măcar inspirat de Duhul Sfânt – această nuanță lejeră lasă o mică marjă

inițiativei, deci erorii, redactorului uman. În această calitate – și cu această rezervă – exprimă adevărul în fiecare dintre părțile sale. Catolicii consideră un asemenea text *infallibil*, iar mistica evreiască se bazează, cu consecințe radicale, pe certitudinea că nimic din Torah nu-i întâmplător: fiecare literă deschide, pentru cabalist, o poartă către Cel Care Este.

Pentru cel care se interesează de religiile Cărții, afirma episcopul Pike, nu există nimic mai interesant decât studiul formării canonului, adică procesul la capătul căruia un text este declarat sacru. Când, cum, de către cine a fost redactat Pentateuhul? Când, cum, de către cine au fost recunoscute drept canonice evangheliile lui Marcu, Matei, Luca și Ioan, iar altele declarate apocrife, exilate în zone de graniță, nesigure, care au constituit, în toate timpurile, terenul de joacă favorit al indivizilor de felul lui Pike?

Dick atribuia o origine divină rafalelor de informații care-i mitraliau creierul, din februarie 1974. Dumnezeu, pe care-l numea, pudic, Valis, îi vorbea așa cum îi vorbise lui Moise, Mahomed sau altor câțiva. De data aceasta se adresase unui scriitor, bazându-se pe el pentru a-i transcrie cuvintele într-o formă contemporană care, după părerea Sa, era cea mai potrivită unei revelații: cea a science fiction-ului. Această încredere în capacitățile lui profesionale îl umplea de disperare pe Dick: voia să transcrie, dar ce text? Pe ce corpus canonic să-și sprijine Exegeza?

Existau cărți care-i erau arătate în vis, cuvinte pe care le reținea, informații punctuale, precum cea referitoare la hernia fiului său. Existau cărțile scrise de el și ceea ce descoperea recitându-le. Existau certitudini subite, care-l orbeau: aceea că trăia în anul 70 după Isus și că izgonise Anticristul de la Casa Albă. Dar apoi apăreau altele, care și ele îl orbeau, dar nu se potriveau cu primele decât cu prețul unei cârpăceli chinuitoare – cam la fel cum, altădată, meșterea un roman combinând intrigile a două nuvele deja scrise. După plecarea lui Thomas, totul redevenise confuz. Nefiind susținută de viziunea supranaturală, intriga pe care o gândise se prăbușise. Piese puzzle-ului nu mai se potriveau. Lăsat singur, Dick nu pricepea de ce, după anamneza lui și căderea lui Nixon, lumea reintegrată în planul divin nu se schimba mai vizibil. Poate că Exegeza lui avea misiunea de a

familiariza oamenii cu această schimbare pe cât de radicală, pe atât de discretă. Poate că vocația lui era de a înainta printr-o nesigurăță luminată de fulgere și, deși lucra pentru marea slavă a lui Dumnezeu, să creadă că s-a răătăcit, că-i nepotrivit pentru sarcina lui, că-i un servitor inutil, gândea el, pentru a se liniști. Spiritul va face alegerea, când va veni momentul, îi va dicta dintr-o suflare revelația care va converti întreaga omenire. Trebuia ca, în așteptare, să noteze îndoieli și conjuncturi, considerând ca lucrare a lui tot ce trăia și trăise, tot ce visa, tot ce-i trecea prin cap: totalul informațiilor primite și prelucrate de programul numit Philip K. Dick.

Vorbea despre ce i se întâmplase cu extrem de multă prudență, nu se mărturisea decât lui Tessa și unei corespondente pe care n-o întâlnise niciodată, dar care scria o teză de doctorat despre el. Altfel, doar aluzii vagi, glume ușor de negat.

În toamna anului 1974, tânărul lui admirator Paul Williams, care își făcuse un nume în ziaristica rock, propuse revistei *Rolling Stone* să scrie un portret al lui Dick, prezentat ca un far al contraculturii. Ideea plăcu. Williams veni pentru câteva zile în Fullerton, pentru un interviu-fluviu, al cărui scop mărturisit era să facă din gazda sa un om celebru. Conștient de implicații, Dick cochetă cu ideea de *a ieși din dulap*, conform expresiei folosite în mediile homosexualilor pentru a desemna afirmarea publică a ciudățeniei sale, dar își dădu seama că discursurile mistice ar îndepărta publicul pe care dorea să și-l apropie. Oricât era de stângaci în societate, avea un simț foarte dezvoltat a ceea ce așteptau interlocutorii de la el: în cazul respectiv, de rebel excentric, nu de iluminat religios. Avu multă grijă să nu se trădeze. Williams înțelese că nu va atrage atenția nimănui cu un articol didactic despre cărțile lui Dick. Mai bine să explice în ce manieră bizară funcționa creierul acestuia. Orice subiect era bun, de ce să nu vorbească despre spargerea din 1971? Spargerea îi va face pe cititori să se repeadă asupra cărților scriitorului. Exact așa s-a întâmplat. Împins de Williams, Dick improvizează timp de patru zile un monolog nemaipomenit, care evoca faimosul cub magic inventat de arhitectul ungar Ernő Rubik pentru exasperarea încântată a

milioane de maniaci. Zeci de variante, de la unele destul de plauzibile până la altele de-a dreptul delirante, fură încercate, respinse, reluate, combinate cu altele. Știind că cititorul mediu al revistei *Rolling Stone* este dispus să creadă povești cu „instalatori” nixonieni, dezvoltă cu complezență această teorie, apoi, ca un avocat nebun care schimbă tabăra după ce-a convins juriul, găsi argumente care o spulberară. Acuză, dezvinovăți, bănuie din nou: un grupuleț nazist, Panterele Negre, o sectă de fanatici scandalizați de episcopul Pike, vecinii, drogații, poliția, extraterestrii, și nu uită nici de el însuși... Timp de trei ani, își pusese fără încetare asemenea întrebări, dar, de șase luni, le înlocuise cu altele, mai grabnice, de-o importanță cosmică. Fără îndoială că s-a amuzat mult să transfere asupra unui obiect, derizoriu prin comparație, procedurile de anchetă pe care le folosea acum pentru Exegeza sa. Williams părăsi Fullerton-ul încântat, convins că făcuse un articol demențial – așa cum se spunea pe atunci. Acesta apărură – culmea norocului – în același număr cu unul dintre succesele deceniului, confesiunea lui Patti Hearst. Așa că toată America achiziționase revista și-l descoperise, întorcând pagina, pe scriitorul care făcea din casa lui jefuită epicentrul tuturor enigmelor din univers. Peste noapte, Dick deveni, dacă nu o celebritate, măcar *tipul ăla, știi, complet țicnit, despre care a apărut un articol în Rolling Stone* – și toată lumea știa despre cine e vorba.

La întoarcerea în San Francisco, Williams avu ideea să încheie articolul făcând propria-i anchetă. Se duse la comisariatul din San Rafael, examinează surse de primă mână, interogă polițiști, vecini și descoperi ceea ce se aștepta să descopere: nimic. Nimic deosebit. Dick, după toate probabilitățile, fusese victima unei spargerii din acelea care au loc, în medie, câte douăzeci și cinci pe zi în comitatul Marin.

Această concluzie îl liniști pe Williams, care își propusese să valorifice imaginația clocotitoare a unui scriitor și ar fi fost mai degrabă jenat dacă ar fi descoperit că acesta spusese adevărul. Dick, dinspre partea lui, găsi că descoperirea era puțin concludentă: fără să excludă ipoteza unei spargerii anodine, trebuia

recunoscut că, în cazul contrar, cel în care jaful ar fi fost datorat „instalatorilor“, naziștilor sau extratereștrilor, aceștia ar fi avut grijă să lase impresia că nu avusese loc nimic deosebit. În aceeași ordine de idei, atunci când, în baza lui *Freedom of Information Act*, reuși să-și consulte dosarul de la FBI, dosar pe care spera să-l găsească plin de rapoarte acoperind douăzeci de ani din viața sa, nu se minună cu adevărat când nu găsi decât un singur document: scrisoarea pe care o trimisese, la începutul anilor cincizeci, înainte să-i cunoască pe George Smith și pe George Scruggs, fizicianului sovietic Alexandr Topcev, pentru a afla slăbiciunile teoriei relativității restrânse. Prezența celui unic document, cu nimic compromițător, dovedea, după el, că FBI curăța dosarele înainte de a le comunica publicului, că legea care trebuia să pună capăt poliției nixoniene era o înșelăciune.

Oricât de eficientă fusese această demonstrație, Dick avea totuși în vedere ipoteza conform căreia dosarul întâlnirii sale cu Dumnezeu putea conține același lucru ca și dosarul despre spargere sau despre relațiile lui cu FBI, adică nimic. Nimic sau, ceea ce ar fi însemnat același lucru, doar fructul unei imaginații care putea, după chef, să fie considerată minunat de fertilă sau patetic de dereglată.

Exista în el un inspirat, pe care-l alesese Dumnezeu pentru a-I duce cuvântul în America celei de-a doua jumătăți a secolului XX. Dar exista și un alt personaj, care denunța fără încetare iluzia în care se lăsase prins primul. Noapte de noapte, cele două personaje își disputau teritoriul Exegezei, unul ca stăpân, celălalt ca asediator. Unul atacând, celălalt apărându-se. Neștiind cui să dea dreptate, eșuă mult timp în încercarea de a relata ce i se întâmplase sub o formă accesibilă altora. Dar spera să scape de solipsism lăsând să fie auzite cele două voci care luptau în el. În 1976 scrisese, în câteva săptămâni, un roman, *Valisystem A*, pe care editorii îl refuzaseră. În acest roman apăreau un vânzător de discuri din Berkeley, Nicholas Brady, și vechiul prieten al acestuia, autor de science fiction, Philip K. Dick. Cunoașteți deja tot ce i s-a întâmplat lui Nick: măseaua de minte, peștele de aur, luminile ce imitau tablourile din muzeul leningrădean, copia articolelor cu simpatii

comuniste, radioul care debitează porcării (*Nick is a prick, Nick is a dick*), hernia strangulată a fiului său. Cât despre Phil, acesta joacă rol de confident, în același timp sceptic și înțelegător. Rămase cu acest rol în variantele următoare, dar cel al lui Nicholas Brady reveni unui oarecare Horselover Fat, *alter ego* elno-germanic, pentru că *Fat* traduce cuvântul german *dick*, care înseamnă gras, iar *Horselover* prenumele grec *Phillippos*, cel care iubește caii. (Din prudență, poate, se abținu să-l utilizeze pe K, legându-l de numele mamei sale, Kindred, care înseamnă în engleză rudenie, legătură de sânge.)

Deci Horselover Fat, grasul iubitor de cai, era țicnitul care-l văzuse pe Dumnezeu, iar Phil Dick prietenul lui rezonabil. Fat comenta viziunile lui în exegeza sa, iar Dick în schițe de roman care comentau Exegeza. Fat se considera un nou Isaia, iar Phil îl considera pe Fat un nou președinte Schreber. Phil se dorea lucid, Fat consimțea să treacă drept nebun. Dar adăuga că, oricât de incredibil părea lucrul acesta, adevărul era de partea lui. Phil dădea din cap și totul reîncepea, iar treaba asta continuă până la moartea lor, poate și după aceea, nu știu...

(Știu ce gândiți. Și eu gândesc același lucru. Dar aș dori să oprim judecata, să nu falsificăm procesul. De aceea am scris această carte: pentru a-mi impune – și vouă, de asemenea, pe durata lecturii – o disciplină mintală.)

Aduna cu același zel argumente care dovedeau că înnebunise sau care demonstau că se afla în mâna Dumnezeului viu. Chiar acest efort de imparțialitate era interpretat în ambele sensuri. Într-o zi vedea în el un semn încurajator de integritate mintală, caracteristica nebunilor fiind aceea de a se crede sănătoși. A doua zi se îngrozea: unul dintre primele simptome ale psihozei nu-i faptul că subiectul se teme că devine psihopat?

În paralel cu lista întocmită de Fat despre explorările lui spirituale, Phil făcuse și el una, a posibilităților responsabili de decăderea sa psihică. Excesul de disperare și de teamă putuse declanșa unul dintre sindroamele de retragere pe care le descriesese atât de bine în cărțile lui. Și, bineînțeles, excesul de dro-

guri. Făcuse, de douăzeci de ani, din organismul lui, un dispozitiv de amestecat cocktailuri chimice, iar acum i se prezenta nota de plată, însoțită de o *fortune cookie* care-l conținea pe Cel de Sus. Harlan Ellison avea o formulă dură pentru a rezuma un astfel de parcurs: *Took drugs. Saw God. BFD (big fucking deal)*.

Phil nu știa dacă să găsească liniștitor, sau mai degrabă deprimant, faptul că aventura lui era atât de exemplară. Drogurile consumate în timpul anilor șaizeci formau o marinată în care macera acum creierul lui. O poveste banală. California era plină de secte țicnite în care *freaks* de felul lui își îngrijeau urmările consumului de LSD, mormăind mantre.

Pentru că exista și varianta aceasta: ipoteza unei urmări a consumului de LSD. De la interzicerea LSD-ului 25, în 1967, și spectaculoasa schimbare a opiniei în defavoarea sa, apăruse un zvon lansat de presa conservatoare care făcuse din acest fenomen cu adevărat marginal o adevărată sabie a lui Damocles, aproape la fel de amenințătoare ca aceea reprezentată, cincisprezece ani mai târziu, de lunga incubație a virusului SIDA. Nimeni nu putea să se considere scăpat, cu certitudine, dacă-l folosisc. Se povesteau istorii groaznice despre tineri care consumaseră drog o singură dată, în timpul studiilor, sfătuiți de tovarăși de proastă calitate, și, mult timp după aceea, ajunși în funcții de conducere la IBM sau la General Motors, se treziseră, fără nici un avertisment, în timpul unei ședințe de lucru, transportați pe altă lume: firele de telefon se transformaseră în șerpi, colegul amabil în robot răufăcător... ba chiar se întâmpla ca imprudentul capturat de trecutul său să pună mâna pe-o secure, pentru a masakra pe oricine... În cazul unei crize de furie ucigașă, prima ipoteză pe care o lua în considerare poliția, pe vremea aceea, era cea a urmărilor consumului de LSD. Dick nu putea să aibă alte păreri și consideră un timp singurul lui *voiaj*, cel din 1964, drept matrița posibilă a viitoare sale obsesii divine. Crezuse atunci că venise ziua mâniei divine, se rugase în latină și se smiorcăise timp de opt ore. Iar acum i se prezenta continuarea filmului, care nu mai dura doar opt ore, ci opt ani. Mulțumesc, Sandoz!

Oricât de întristătoare era ipoteza, părea valabilă. Cu excepția unui detaliu, pe care Fat îl scotea în evidență: nimeni nu auzise

că LSD-ul făcea pe cineva să vorbească latinește, dacă nu cunoștea limba. Nici urmarea consumului nu te învăța grecește. Bineînțeles, sub influența LSD-ului sau în vis, puteai *crede* că vorbeai grecește, latinește sau în sanscrită. Dar, în 1964, Ray Nelson îl auzise foarte bine pălăvrăgind în latină, ceea ce ducea problema înapoi cu zece ani, fără s-o rezolve. E adevărat că și Ray Nelson se drogase. Acum îi veneau în minte cuvinte pe care nu le înțelegea. În stare de veghe. Le transcrisese fonetic, iar cercetările lui dovediseră că-i vorba de dialectul grec *koiné*. De acord să fim sceptici, Phil, dar cum răspunzi la întrebarea: cum explici că un californian din 1974 începe brusc să gândească în limba utilizată de sfântul Pavel și de contemporanii lui?

În manieră generală, insistă Fat, cum explicăm prezența în creierul nostru a unor informații care, în mod normal, n-au nici un motiv să se afle acolo? E prea ușor să punem totul pe seama drogurilor sau să spunem că întâlnirea cu Dumnezeu este pentru maladia mintală ceea ce este moartea pentru cancer: încheierea logică a unui proces morbid. Adevărata problemă este de a ști dacă putem considera experiența mea din februarie 1974 drept o teofanie. Teofania este autodezvăluirea divinității. Dacă există divinitate, există și teofanie. Moise n-a creat tufișul în flăcări. Ilie, pe muntele Horeb, n-a pomit vântul mai puternic decât tunetul. Recunosc că-i greu să deosebești adevărata teofanie de halucinație, care-i mult mai frecventă. Dar propun un criteriu: dacă vocea – să presupunem că-i vorba de o voce – comunică subiectului informații pe care acesta nu le deține și nu putea să le dețină, atunci probabil că ne aflăm în prezența unui fenomen adevărat, nu a unei contrafaceri.

De acord?

Phil ar fi fost de acord, dar cu rețineri. Mai întâi, găsea că Fat își exagerează ignoranța: îl surprinsese, într-o noapte de Exegeză, minunându-se că înțelege în vis *germana*, limbă pe care o vorbea curent. Îl bănuia că, întrucât cam zăpăcea cronologia, inversa ordinea secvențelor: pescuia o informație din enciclopedie, după aceea o visa, iar când se trezea uitase complet de lectura sa; se cufunda din nou în enciclopedie, găsea iar același lucru și se minuna. În general, părerea lui Phil era că declanșa o grămadă

de chestii din subconștient. Trei decenii de psihanaliză – e adevărat, jungiană – nu-l emancipaseră pe Fat de o concepție magică, primitivă, despre vis. Continua să caute în ele mesaje exterioare sau previziuni, refuzând să le considere un fel de hanuri spaniole, în care mănânci ce ți-ai adus de-acasă. Rezultatul: după ce în după-amiaza de după apariția comisionarei cu peștișor de aur visase, în timpul siestei, numărul 840 cu cifre de foc, se apucase să caute ce-ar fi putut să se întâmple în 840 înainte sau după Isus, să-și imagineze o viață anterioară la Micene, în loc să-și amintească prețul medicamentului, pe care-l plătise fetei, preț pe care comisionara trebuise să-l repete: opt dolari patruzeci.

Atins, recunosc Fat. Dar limba greacă?

În privința limbii grecești, Phil trebuia să pactizeze cu Jung, ceea ce însemna să se lase antrenat pe o pantă periculoasă. Inconștient colectiv, memorie filogenetică, se îndepărtau deja de terenul strict rațional în care dorise să localizeze controversa. Dar, oricum, se puteau descurca fără să-l invite pe Dumnezeu la party.

Bine, zicea Fat, cu surâsul fin care însoțea întotdeauna argumentele sale năucitoare: dar hernia lui Chris? Crezi că tot inconștientul colectiv te-a prevenit?

Phil se scărpină în cap. Nu putea să nege faptul, nici că-l tulbura. În domeniul ăsta se strânseseră o mulțime de lucruri tulburătoare. Persoanele cele mai raționale sunt întotdeauna tulburate când se îndeplinește un vis prevestitor sau ceea ce anunță o ghi-citoare în cărți. Nancy și cu el fuseseră impresionați când bătrâna irlandeză din Santa Barbara începuse să-l descrie pe restauratorul kaghebig din Berkeley. Tulburător, de acord, dar nu suficient pentru a răsturna toată concepția noastră despre lume, care exclude, până la noi ordine, percepția extrasenzorială.

Oricum, un lucru tulburător.

Tulburat de hernia lui Christopher, Phil contraatacă folosind argumentul zis al fructelor. *Păziți-vă de falșii profeți*, profetizează Isus (Matei, 7, 15). *Vor veni la voi în veșminte de miel, dar sub ele sunt lupi prădalnici*. Iar Isus continuă, cu acea dezinvoltură în înșirarea metaforelor care reprezintă o trăsătură inimitabilă a stilului Său: *Le veți recunoaște fructele. Oare culegeți struguri*

din mărarini sau curmale din scaieți? Toți arborii buni fac fructe bune, dar arborii răi fac fructe rele.

Iată, exclama Phil, adevăratul criteriu, singurul care permite să deosebești inspiratul de bolnav! Sigur, Isus se referă aici la falșii profeți răufăcători, la cântăreții din flaut din Hamelin în genul lui Hitler sau Jim Jones, dar argumentul este valabil și pentru un individ cumsecade ca tine, care aude voci și se crede profet, când, de fapt, a luat-o razna. Și pe el îl putem întreba: arată-ne fructele legăturii tale cu Dumnezeu; te-ai schimbat? Știu, înțelegi grecește, ți-ai concediat agentul literar, îți tai părul din nas...

Am detectat hernia lui...

De acord, dar poți afirma, cinstit, că ai devenit mai bun? De douăzeci de ani vorbești, cu vocea tremurătoare, despre empatie, milă, *agape*, scrii fostelor tale soții predici despre asta, cu citate din sfântul Pavel. Foarte bine, să-l luăm pe sfântul Pavel, prima epistolă către corinteni: *Când voi vorbi limba oamenilor și a îngerilor, dacă nu voi avea milă, voi fi un clopot care răsună sau un țimbal care zăngăne. Iar când voi avea darul profeției, voi stăpâni știința tuturor misterelor și toate cunoștințele – ai auzit, Fat? – chiar de-aș avea toată credința, cât să mut munții din loc, dacă n-aș avea milă n-aș fi nimic. Și dacă aș împărți toate bunurile mele pentru hrana săracilor, dacă mi-aș lăsa trupul să fie ars, dar n-aș avea milă, acestea nu mi-ar folosi la nimic.*

Auzind acestea, Fat pleca trist capul. Phil profita de avantaj. Știu că nu ești rău, recunoștea el. Știu că dăruiești săracilor, că trimiți cecuri asociațiilor de caritate, că suferința copiilor și a pisicilor te impresionează până la lacrimi. Dar asta nu schimbă faptul că ești incapabil de empatie. Degeaba vrei asta, te rogi, nu ai acces decât la lumea reală, senzorială, iar un geam etanș continuă să te despartă de viața adevărată. Acesta e păcatul de moarte, și nici măcar nu-i vina ta. Ești mai mult victimă, decât vinovat. Păcatul nu-i o alegere morală, ci o boală a spiritului care-l condamnă să n-aibă legături decât cu sine, deci la o repetare veșnică. Ești atins de această boală, ești închis în labirintul creierului tău. Nu auzi, n-ai auzit, nu vei auzi altceva în afara benzilor magnetice pe care se imprimă, în circuit închis, vocea ta. Nu-ți face iluzii,

pe ea o auzi în acest moment. Ea îți spune lucrurile acestea. Te lași înșelat uneori, pentru că vocea a învățat, pentru a se putea suporta, să imite altele, să se folosească de ecou, să țină colocvii de ventriloc. Dar în realitate ești singur, precum Palmer Eldritch în lumea pe care-a golit-o de substanță, și ai cărei locuitori poartă toți stigmatele lui. Sau ca Nixon în biroul oval plin de magnetofoane care se pun în funcțiune de cum scoți o vorbă. El a avut noroc, într-un fel: a fost obligat să predea benzile, au fost ascultate, apoi a fost izgonit din bunkerul lui. Ție nu-ți va face nimeni acest serviciu. Vei putea, până la sfârșitul zilelor tale, să te asculți în liniște, să te contrazici și să sfârșești dându-ți dreptate.

Asta consideri tu că înseamnă a-mi da dreptate?

Exact. De altfel, ai dreptate. În orice caz, nu pot dovedi că te înșeli. Nimeni nu poate dovedi. Tot sistemul tău se bazează pe acest tip de raționament, nu obligatoriu corect, dar impecabil din punct de vedere logic, adică ceea ce se numește sofism. Acesta constă în a spune: *Poate că nu-s un profet, dar atunci nici Isaia nu-i. Poate confund bolboroselile inconștientului meu cu vocea lui Dumnezeu, dar obiecția e valabilă și pentru sfântul Pavel. În numele cui și bazându-te pe ce cunoști poți tu să deosebești, Phil, lumina care l-a orbit pe drumul spre Damasc de cea pe care am văzut-o în primăvara anului 1974 în apartamentul meu din Fullerton, comitatul Orange? Nu pot să te conving că greșești când nu mă crezi, dar pot să te asigur că nu l-ai fi crezut nici pe sfântul Pavel. Ai fi dat din umeri, ai fi vorbit despre epilepsie sau despre insolație, ca o mulțime de evrei pioși sau de greci cultivați.* OK, n-am nimic de replicat. După cum n-am nimic de replicat ecologiștilor puri și duri care, atunci când am considerat exagerat să acordăm arborilor și animalelor aceleași drepturi juridice ca și oamenilor, au declarat că multă vreme s-a considerat la fel de exagerat să le acordăm drepturi femeilor și negrilor. După cum n-am nimic de replicat indivizilor care, o dată admis faptul că tehnologia modernă ar fi părut strămoșilor noștri drept magie, mă obligă să recunosc că lucrurile care acum ni se par inexplicabile – tulburătoare, cum le spui tu foarte bine – și de care eu scap așa cum se ascunde gunoiul sub covor, vor fi integrate într-o zi științei,

care neagă astăzi percepția extrasenzorială așa cum altădată l-a condamnat pe Galileo. Personal mă îndoiesc, dar argumentul e valabil, așa că tac.

Tu taci, dar gândești: e suficient să citești câteva pagini din Exegeza mea, vorbesc de la sine. Denunță cu elocvență nebunia autorului lor. Incredibila complicare a teoriilor, contradicțiile lor, incredibilitatea lor – în comparație cu ferma claritate a epistolelor lui Pavel... Există în adevăr ceva autodemonstrativ, care se impune de la sine – la fel și în minciună. Trebuie să-ți fi pierdut orice urmă de judecată ca să nu simți asemenea lucruri. Asta gândești, nu?

Bineînțeles că asta gândesc, dar văd unde vrei să ajungi: știu că gândind astfel nu dovedesc nimic, poate doar dau dovadă de lene. Am parte de Exegeza ta abia scrisă, în timp ce două mii de ani de obișnuință mă despart de Noul Testament. Dacă aș putea să-l citesc detașat, mi-aș da seama că nu există nimic mai complicat, mai împotriva bunului-simț decât doctrina creștină. Poveștile cu zeii greci au ceva omenesc, banal, care nu te îndepărtează, oarecum ca filmele care încearcă să atragă atenția oamenilor arătându-le viața unor indivizi la fel ca ei, cu mai mult *glamour*. Dar creștinismul e împotriva a tot ceea ce credem că știm, spontan, despre ordinea lumii: acel Dumnezeu crucificat, acel canibalism ritual care ar trebui să modifice specia umană... Chiar eu i-am spus Annei, pe vremea când frecventam biserica din Inverness, că totul seamănă cu o istorisire science fiction. Exact la fel de incredibilă, iar tu n-ai fi primul care crede că tocmai de aceea există posibilitatea ca ea să fie adevărată.

Nu găsești bizar faptul că revelațiile mele seamănă atât de mult cu romanele mele de science fiction? Nu-ți imaginezi că am început să cred în ceea ce am inventat?

Ba da, dar putem spune asta altfel: că tu n-ai inventat nicio dată nimic, că această revelație a început să cuprindă lumea fără știrea ta, prin intermediul romanelor tale de science fiction. Cu cât mă gândesc mai mult cu atât îmi pare mai... cum să zic? Plauzibil? Logic? Pertinent? Să zicem că nu mă miră că Dumnezeu a ales acest vehicul, și pe tine, pentru a o transmite. Întotdeauna procedează așa. Utilizează materiale grosolane: piatra pe care au

aruncat-o zidarii. Când s-a decis să-și aleagă un popor, nu i-a preferat pe greci sau pe perși. Nu, a căutat un trib obscur, niște nomazi de care nu auzise nimeni. Iar când a decis să-și trimită fiul la poporul său, a făcut la fel: toată lumea aștepta un fiu de rege, iar el apare pe furiș, la niște oameni sărmani, în anexa unui han din Bethleem. Unul dintre puținele lucruri care se știu despre Dumnezeu este că El se manifestă acolo unde nu-i așteptat. Asta spune El însuși în *Ubik*, în modul cel mai clar: mesajele lui Runciter sunt transmise prin intermediul spoturilor televizate și al graffiti-urilor din toalete, nu prin enciclice. Cel puțin putem fi siguri că, dacă Dumnezeu va decide să vorbească acum oamenilor, nu se va adresa papei, nici altui reprezentant oficial al Său. Iar dacă, pentru motive pe care le cunoaște doar El, va decide să se adreseze unui scriitor american, acesta nu va fi Norman Mailer sau Susan Sontag, ci mai degrabă celui mai obscur dintre mângălitorii de hârtie, care scoate pe bandă rulantă romane de doi bani pe care nu le ia nimeni în serios.

Trebuie să recunoaștem, glumi Fat, că mi-am dirijat strălucit viața pentru a căpăta această slujbă. Pe de altă parte, toată chestia seamănă teribil cu delirul unui ratat, nu?

Da. Dar e posibil ca Dumnezeu să folosească pentru lucrarea Sa delirul unui ratat. Ar fi în stilul Său. Știi, căile Sale necunoscute... Problema credinței este că n-ai nici un motiv să te oprești. De crezi în reînvierea lui Isus, nu poți refuza să crezi în minunile Lui, în nașterea din pântecul unei fecioare. De crezi în Sfânta Fecioară, ar fi nepotrivit să-i interzici să apară la Lourdes, Fatima și în alte locuri din care pelerinii se întorc transfigurați. Iar dacă tot crezi în aceste apariții, în vindecări și medalii miraculoase, de ce nu și în reîncarnare, în influența ocultă a mării piramide asupra istoriei universale sau în exegeza ta? În fond, Fat, șiretenia ta constă în a spune că tu ești apa din lighean, care nu poate fi aruncată fără a sacrifica pruncul. Dar ce se va întâmpla dacă voi accepta să sacrific pruncul?

Vrei să spui...

Da: nu există Dumnezeu.

Atunci, Exegeza mea e doar o înșiruire de prostii.

La fel și Evanghelia, nu asta voiai să adaugi?

Așa spunea și sfântul Pavel: dacă Isus n-a înviat, tot ce vă spun sunt aiureli. Atunci nu există nici o deosebire între Isaia și președintele Schreber, între sfântul Pavel și un nebun care se crede sfântul Pavel – eu, de exemplu. Toți în același țarc de psihopați. Ești mulțumit?

Știi bine că nu. În felul ăsta pierdem amândoi.

Deci?

Nu știu. Cred că am încurcat-o.

Punct final

Sub privirea neliniștită a lui Phil, Fat se lăfăia, noapte de noapte, în Exegeza lui. Ca și cum s-ar fi rătăcit într-o țară străină, consulta la întâmplare toate hărțile pe care le avea la îndemână – Michigan, Tanzania sau pitoreasca Auvergne – pe care le compara fără să fie plictisit de ce i se întâmplase în timpul diverselor experiențe și a cunoașterii unor doctrine spirituale. Documentele lui de referință – cum îi plăcea să le denumească pompos – mergeau de la *Encyclopaedia Britannica* la publicațiile bisericii scientologice (care îl îmbogățea pe confratele lui, Ron Hubbard). Primea cataloagele unor mici librării de literatură esoterică, pe rafturile cărora se amestecau lucrările Maestrului Eckhart cu cele ale doamnei Blavatsky. Hrănite astfel, teoriile se succedau una după alta, fiecare părăndu-i, pe moment, mai strălucitoare decât precedenta, dar mai puțin strălucitoare decât următoarea. Însă romanul, care trebuia să fie față de Exegeză ceea ce erau parabolele lui Isus față de învățămintele lui secrete, nu avansa deloc. Singurele venituri proveneau din traducerile lucrărilor sale mai vechi, trebuia să-i plătească pensie alimentară lui Nancy, așa că familia Dick trăgea mâta de coadă. Tessa ar fi vrut să lucreze, dar el se opusese. Se supăraseră când ea se înscrișese la universitate, pentru a urma

cursuri de germană, limbă pe care el o folosea tot mai des în conversații, fără să-i pese dacă-l înțelege. În general se supăra dacă ieșea din casă, fie pentru a face cumpărături, pentru a-l plimba pe Christopher sau pentru a-l însoți când ieșea el. Ținea la propria-i independență, fără să-i acorde vreun pic de libertate soției. Nu-i păsa ce face, dar nu admitea să-i ascundă ceva: o interoga, din senin, vrând să știe ce-i trecea prin cap, se înfuria dacă bănuia că nu-i spune totul, dar nu se gândise că ar fi trebuit să-i dea cea mai mică explicație în timpul în care Thomas locuise în capul lui, perioadă în care aproape că încetase să-i mai vorbească soției sale, pentru a pălăvrăgi, în fața televizorului, cu un interlocutor invizibil. Tratată astfel, Tessa își pierdea buna dispoziție, iar el îi reproșa asta, morocănos. Depart de a atribui acest fenomen unor cauze psihice identificabile, îl integra unui proces mai vast, misterios, căruia îi vedea rezultatele fără a și le putea explica: de la reîntoarcerea realității și triumful luminii, totul ar fi trebuit să meargă spre mai bine, dar, dimpotrivă, părea că totul se degradează. Facultățile lui creatoare scădeau, căsnicia nu-i mergea, mașina își dăduse sufletul... Cel puțin în aparență, cercul de repetiții, care-i ținea captivă viața, rezista.

Crezu, încă o dată, că-l sfârâmasese, când cunoscuse o fată de 22 ani, grăsuță și decisă, care se numea Doris și care se convertise la catolicism, în ritul episcopalian. Voia să se călugărească, îi mărturisise ea, în primele dintre lungile conversații pe care le avuseseră în sufrageria ei împodobită cu postere pioase. El îi aprobă planul, alcătuindu-și imediat unul – să se culce cu ea. Dacă ar locui împreună, cât de exaltantă ar fi viața lor! Vor discuta despre teologie, vor merge la slujbă, vor lua parte la activitățile parohiale... Pentru a pregăti terenul, se plânse că Tessa nu-l înțelegea, că-l sufoca în coconul mic-burghez în care-l înfășurase. Dar Doris consideră o copilărie mărturia plictisirii conjugale. Atunci, crezând că dă lovitura, îi vorbi despre propria-i experiență religioasă.

O poveste lungă, pe care ea o ascultă cu o atenție evidentă, dar un pic prea profesorală, pentru gustul lui. Fără să știe prea bine la ce reacție să se aștepte, sperase totuși mai mult entuziasm,

nu doar observația că, după un sondaj publicat în *Time Magazine*, 40% dintre americani pretindeau că avuseseră o experiență mistică. Rezerva lui Doris se explica printr-o ortodoxie scrupuloasă. Ar fi vrut să accepte argumentele lui Fat și, cu titlul de ipoteză, să nu excludă posibilitatea că fusese investit cu o misiune profetică, dar fusese prevenită de preotul care o catehizase împotriva a ceea ce începuse a fi numit *new age* și cerea garanții doctrinale. Dick jură că Exegeza lui n-avea nici o legătură cu religiile de sinteză, în genul celei a lui Pike, că nu dorea să înființeze un nou cult. Dimpotrivă, se situa în cea mai strictă supunere creștină. Dumnezeu lui era cel al lui Abraham, Isaac și Iacob. Dar, arăta el, istoria izbăvirii nu se terminase: existase epoca Tatălui, despre care povestește Vechiul Testament, epoca Fiului, descrisă de Noul Testament, iar acum venise epoca Duhului Sfânt. Vrei să spui, se neliniștise Doris, că tu consideri cărțile tale drept a treia componentă a Bibliei? Sau că te consideri un nou Mesia? Dick râse, cu modestie. Nu, dar poate era ceva în genul lui Ioan Botezătorul: precursorul, legătura între două epoci; cel mai mare în vechea alianță, cel mai mic în cea nouă; ultimul profet, cel care a apărut când lumea se văita că Dumnezeu nu mai vorbește poporului său; vocea care strigă în pustiu. Dacă citești Biblia cu atenție, vei descoperi că a fost un bărbos înflăcărat, ca mine. Întreabă-te dacă pe el l-ai fi crezut.

Reprezentând un public nu atât de bun ca Phil pentru retorica lui Fat, Doris își puse întrebarea doar de formă, fără să ezite în privința răspunsului. Prietenia amoroasă a lui Dick se potoli un pic. Se declanșă din nou și se transformă în pasiune când, în primăvara lui 1975, se descoperi că tânăra suferea de un cancer al limfei. Voia să locuiască împreună cu ea, s-o îngrijească, să n-o părăsească niciodată. Și Tessa? obiectă Doris, căreia credința îi interzicea să trateze cu ușurință legăturile căsătoriei. Îi interzise să-și abandoneze căminul, dar se vedeau foarte des. Când se întorcea seara acasă, Dick nu vorbea decât despre boala lui Doris, pietatea lui Doris, sublima resemnare a lui Doris. Uitase îndoielile lui Doris privind misiunea lui, sau îi mulțumea pentru ele, considerându-le o lecție salutară de umilință. Nici un păr feminin nu-i

produsese un efect erotic atât de puternic precum peruca purtată de Doris în urma chimioterapiei.

Până la urmă, Tessa, obosită, plecă, luându-l pe Christopher. Dick, care discuta cu Tim Powers când cumnatul lui veni să ia lucrurile lui Tessa, se prefăcu nepăsător. Îl liniști pe Powers, care era îngrijorat pentru moralul lui, refuză să i se țină companie. Când se înseră, înghiți patruzeci și nouă tablete de digitalină, treizeci de librium, șaiszeci de agresolină, bând o sticlă de vin. Apoi își tăie venele și se culcă în garaj, după ce încuiase ușa pe dinăuntru și pornise motorul mașinii.

Un defect al starterului cală motorul. Enervat, nevăzând rostul de a agoniza inconfortabil, din moment ce nu mai exista gaz de eșapament, urcă în camera lui și se târî până la pat. Puțin mai târziu, ușa apartamentului fu spartă de o echipă medicală mobilă. Sunase la farmacie, cu mintea deja confuză și vocea amabilă, pentru a-și reînnoi provizia de librium. Fără îndoială că farmacistul prevenise organizația medicală. Ar trebui, gândise el, mai târziu, făcută o teză de doctorat despre farmaciști ca auxiliari ai harului în viața sa.

După spălăturile stomacale, a fost dus la reanimare. Și-a revenit în zori. Culcat pe spate, contemplă monitorul encefalografului plasat la capul patului, ca o veioză. Linia strălucitoare, liniștită, care traversa neobosită ecranul negru era el. Gândurile vagi din creierul lui amortit produceau acele undulații sacadate, minuscule, neregulate. Se cufundă în spectacolul acela, încercă să le modifice forma, controlându-și influxurile cerebrale, ca și cum ar fi teleghidat o mașinuță pentru copii. La un moment dat, impulsurile deveniră mai rare, linia deveni o dreaptă. I se păru că se uită îndelung la dreapta aceea, care arăta că era mort. Apoi, parcă regretând, linia își reluu mișcarea sinusoidală.

După trei zile, un polițist înarmat împinse fotoliul cu roțile, în care stătea Dick, de-a lungul tunelului care lega secția de reanimare de aripa psihiatrică a spitalului. Se scurseră mai multe ore fără să se ocupe nimeni de el. Cu toate că mergea fără dificultate, polițistul îi lăsase, nu se știe de ce, fotoliul. Rămase pe el,

la marginea unui coridor pe care treceau, la intervale neregulate, medici și infirmiere cu bluze albe, niciodată aceiași, și indivizi în halate, mereu aceiași, care arătau destul de buimaci. Fără îndoială, făceau un circuit ritual. Neavând curajul să se ridice și să verifice, se mulțumi să le observe ritmul. Bolnavii mintal se deplasează întotdeauna cu aceeași viteză, pentru că nu cunosc decât una. Dar există cei care se târăsc și cei care aleargă. Văzu trecând de mai multe ori o femeie corpulentă, cu aspect neîngrijit, care povestea cui voia s-o asculte, cu o voce bizar de mondenă, cum încercase soțul ei s-o otrăvească, strecurându-i pe sub ușa dormitorului un gaz toxic. Cu o uimire distrată, reținu că urmărise povestea în continuitatea ei, deși trecerile femeii prin fața lui erau separate de intervale mari de timp, iar acele treceri durau doar câteva secunde. Scutură din cap pentru a izgoni acea enigmă, așa cum gonești o insectă.

Pentru a îndepărta suferința pe care n-o simțea încă, dar care se rotea în jurul lui, încercă să se gândească la Exegeza lui. De obicei găsea oarecare sprijin în ideea dedicării elaborării unei cosmogonii – activitate rară, rezervată unor entități mai importante decât un individ izolat – civilizațiile, de exemplu. Dar nu reușea să fie interesat. Nici de Dumnezeu. *Eli, Eli, lamma sabacthani*, mormăi el, fără să trezească vreun ecou în sufletul lui.

Se gândi la Donna. Oricât de trist era, fu ca și cum ar fi găsit în timpul unei insomnii o poziție confortabilă, o reverie consistentă. Se întrebă dacă Donna devenise heroinomană, dacă murise, dacă se căsătorise, dacă locuia în Oregon sau în Idaho... Poate rămăsese infirmă, ca urmare a unui accident rutier. Fără nici un motiv, ideea i se păru plauzibilă.

Se gândi la Kleo, încercând zadarnic să-și imagineze cum ar fi fost viața lor dacă ar fi rămas cu ea. Ce cărți ar fi scris, cui ar fi semănat copiii lor. Avusese o soție care îl iubise și pe care o părăsise. Un bărbat nu primește de două ori un asemenea cadou. Ce-ar zice ea dacă l-ar vedea acum în fotoliul cu rotile, internat, despărțit de soția și de copilul lui, cu o mașină al cărei starter nu funcționa, cu creierul făcut praf? Ar plânge, fără îndoială...

Plânse și el.

Se uită la televizor. Invitatul lui Johnny Carson era Sammy Davis jr. Se întrebă cum era să ai un ochi de sticlă. Apoi, la actualități, fură difuzate imagini scurte, neclare, ale lui Nixon pe proprietatea sa din San Clemente. Fusesse gata să moară, din cauza unei flebite. Și el stătea într-un fotoliu pe roțile. Operatorul îl filmase de departe, nu i se vedea figura, era doar o siluetă ghemuită sub un pled scoțian. Dick plânse iar, de mila lui și a vechiului său dușman. Războiul se sfârșise și se găseau în aceeași situație. Pierduseră amândoi.

Mai târziu, fu supus unor examinări de rutină și încercă să pară cât mai normal. Își dădu seama că face o impresie proastă. Nici măcar nu știau că-i recidivist: făcuse bine, prima dată, că încercase să se sinucidă în străinătate.

I se spuse că va fi ținut trei săptămâni sub observație – precizându-i-se că ar fi putut fi trei luni. Se gândi să ceară să i se citească drepturile, dar se potoli. Când ești ținut, înveți să-ți ții gura.

Nu se petrecea mare lucru în secția psihiatrică. Contrar lucrurilor povestite în romane, bolnavii nu dominau cu adevărat personalul, iar personalul nu tortura cu adevărat bolnavii. Aceștia citeau, se uitau la televizor, stăteau, dormeau, jucau cărți. Discutau puțin, dar așa cum discută oamenii într-o gară, așteptând trenul. De trei ori pe zi mâncau ce li se aducea pe-o tavă din plastic. Tot de trei ori înghițeau medicamente. Toată lumea avea dreptul la o doză de thorazin și încă ceva. Infirmierele refuzau să spună ce, dar stăteau lângă bolnav, să se asigure că înghițea tot. Se întâmpla să se înșele, să aducă același platou cu medicamente de două ori la rând. Le explicai că le primisei deja, dar ele insistau să le iei. Dick n-a auzit vreun internat care să susțină că această dublă distribuție făcea parte dintr-o tactică deliberată de abrutizare a bolnavilor. Infirmierele erau tâmpite, ziceau cei căpătânoși; erau suprasolicitate, ziceau cei cumsecade. Te-ai fi așteptat la ceva mai multă paranoia, dar nu exista. Nici el nu mai simțea dorința de a construi teorii. Se simțea murind. Viața psihică, mintală, spirituală se retrăgea din el ca puroiul dintr-un abces. Curând, nu va mai rămâne decât un buzunar gol.

Împărțea camera – o cameră cu trei paturi, fiecare cu brățări din piele, pentru cazul că ar fi trebuit să fie legați – cu un tânăr hebefren care nu spunea niciodată nimic și o fată cu înfățișare de mexicană, martoră a lui Iehova, care, dimpotrivă, nu înceta să descrie regatul lui Dumnezeu, în care leul și mielul trăiesc fericiți alături. Nu fu nici măcar tentat să-i spună că el cunoștea regatul lui Dumnezeu și că acesta nu seamănă cu cărțile poștale. Supraviețuitorii din lagărele de concentrare n-au curajul să-i corecteze pe cei care perorează despre acest subiect, fără să fi fost acolo. Dau din cap, păstrează tăcerea.

Îl văzuse pe Dumnezeu prea devreme sau prea târziu. Din punctul de vedere al supraviețuirii, nu fusese o reușită. Întâlnirea cu Dumnezeul viu, dacă pe El îl întâlnise, nu-i dăduse forța necesară pentru lupta de zi cu zi, pentru a-și reține soția și copilul, pentru a înfrunța cu curaj ce are de înfruntat un om.

Dacă fusese cu adevărat El... Întrebarea nu mai era pusă în termenii retorici ai Exegezei, unde trebuia doar să împiedici adversarul să dovedească contrarul. Dar la ce folosea? Știa că întâlnise ceva și acum descoperise că nu-i făcuse nici un bine. Dar ce-i făcuse lui bine?

Grămezi de ziare zăceau pe mese. Le citea metodic, distrat. Într-o zi dădu de un scurt articol, un fapt divers atât de copleșitor, că nu-l poți expune pe larg. Povestea unui băiețel de trei ani, pe care părinții îl duseseră la spital, pentru o operație ușoară. Trebuia să iasă a doua zi. Dar anestezistul a făcut o greșeală, iar băiețelul a rămas, după săptămâni de tratament disperat, surd, mut, orb și paralizat. Ireversibil.

Citind acestea, Dick simți că-i vine să plângă, fără să poată. Rămase toată după-amiaza privind în gol, copleșit. Nu-l impresiionase niciodată atât de mult ceva. Nu putea să se gândească la altceva decât la trezirea băiețelului. La momentul în care-și recapăta cunoștința, în întuneric. La început neliniștit, dar neliniștit așa cum ești când știi că neliniștea se va sfârși. Oriunde ar fi fost, părinții nu puteau fi departe. Vor veni să-i aprindă lumina, să-i vorbească. Dar nu apărea nimeni. Nici măcar un sunet. Încerca să se miște, dar nu reușea. Să strige, dar nu se auzea. Poate simțea

când era atins, când îi deschideau gura, pentru a i se da de mâncare. Poate că era hrănit prin perfuzii – articolul nu spunea.

Părinții, personalul spitalului, stăteau în jurul lui, cuprinși de oroare, dar el nu știa. Imposibil de comunicat cu el. Electroencefalograma indica faptul că era conștient, că exista ceva în spatele acelei figuri ca de ceară, contractată, în spatele ochilor care nu vedeau. Nimeni nu ignora că acel ceva, copilul zidit de viu, țipa de groază în tăcere. Nimeni nu putea să-i explice situația – și cine ar fi avut curajul? Când, cum va înțelege ce i se întâmplase? Și că asta va dura, că va fi pentru totdeauna așa. În ce termeni gândește un băiețel de trei ani? Vorbește deja, dispune de o anumită capacitate de abstractizare: Christopher avea și el vârsta aceea și începuse să pună întrebări despre moarte.

Când te gândești la un asemenea lucru ar trebui să poți să te rogi, să fii sigur că există ceva care-ți aude ruga și ți-o îndeplinește. Doamne, fă ca băiatul acela să moară sau, ceea ce înseamnă, poate, același lucru, umple cu lumina Ta întunericul în care L-ai cufundat. Ia-l în brațele Tale, leagă-l, să nu mai simtă altceva, în întunericul veșnic, decât dragostea Ta infinită.

În timpul nopții, pe când nu reușea să doarmă, îl cuprinse o certitudine tristă, fără posibilitate de schimbare.

Întâlnise ceva, simțise ceva tot timpul vieții, dar nu fusese nici Dumnezeu, nici diavolul. Fusese Jane. Nu avusese niciodată alt partener, alt adversar în afara jumătății lui moarte. Totul se desfășurase în circuit închis. Viața sa, poveștile bizare pe care le imaginase nu fuseseră decât un lung dialog între Phil și Jane. Iar incertitudinea de care suferea, din care-și construise cărțile, se reducea la problema de a ști care din cei doi era marioneta și care ventrilocul. Dacă lumea reală era cea în care credea că trăiește și în care o evoca, precum un medium, pe Jane sub diferite deghizări divine sau diabolice, sau lumea era doar mormântul acela, o gaură neagră, bezna veșnică în care Jane trăia și-l imagina pe fratele ei supraviețuitor. Nu era decât actorul principal al visului unei moarte.

Sau poate el era mort, nu Jane.

El zăcea în fundul gropii din Colorado, de patruzeci și opt de ani. Iar Jane se gândea la el, dintr-o lume a celor vii. Din

două lucruri unul – dar asta nu însemna o diferență prea mare. Timpul teoriilor se terminase.

Căutase toată viața realitatea, iar acum o găsisse: era mormântul acela. Mormântul lui.

Era acolo.

Fusese întotdeauna acolo.

Băiețelul din articol era el.

Și, de data asta, nu exista alt adevăr în spatele acestui ultim adevăr. Știa că atinsese punctul final.

Dar știa și că trebuia să uite ceea ce aflase. Lumina soarelui e mai bună decât lumina artificială, dar lumina artificială este mai bună decât întunericul. A spune altfel însemna doar o bravadă.

Va uita. Va crede că în noaptea aceea elaborase o teorie ca oricare alta, deosebit de deprimantă, dar circumstanțele o explicau. Se va întoarce la iluzia lui, la viața pe care crezuse c-o duce, va mângâia la Exegeza lui – ceea ce găsisse mai bun pentru a-și ascunde capul în nisip. Va repeta, de bună credință, că și-ar da viața pentru a cunoaște, în sfârșit, adevărul, că nu dorea nimic mai mult decât adevărul și, din fericire pentru el, va uita că asta nu-i adevărat.

Totul semăna cu povestea celor trei dorințe, care-i plăcuse atât de mult, pe care i-o povestise de atâtea ori lui Jane, în copilăria lor.

Prima dorință: vreau să cunosc adevărul; vreau să urc spre izvoarele fluviului uitării; vreau să mi se arate ce-i la fundul sacului.

Îndeplinită.

A doua dorință: vreau să uit, să nu mă mai gândesc niciodată la ce-am văzut, să uit povestea băiețelului, să uit povestea asta cu trei dorințe, să uit că am dreptul la o a treia dorință. Vreau să uit totul.

Îndeplinită.

Păstrezi dreptul la a treia dorință, dar îți promit că n-o să știi niciodată. Ai uitat.

Acum dormi.

Masă critică

În timpul internării la spitalul psihiatric, Doris îl vizită cu fidelitate. De fiecare dată, el o implora să-i permită ca, după ce va ieși, să se instaleze la ea, ca să-i susțină moralul în perioada de refacere și, după ce această perioadă va trece, să se îngrijească de ea așa cum se îngrijea ea de el în prezent, conform milei lui Isus. O va iubi, se va iubi poate pe el însuși, iar Dumnezeu îi va iubi pe amândoi. Tessa plecase, nu mai putea fi acuzat de adulter. Acest argument o convinsese pe Doris.

Găsiră un apartament cu trei camere în Santa Ana, într-o clădire nouă care, plantată în mijlocul *barrio*-ului mexican fusese considerată de arhitect ca un exemplu de alianță armonioasă între modernism și culoarea locală. De fapt, semăna cu o închisoare model. Trebuia să ai o cartelă magnetică pentru a deschide ușa parcajului subteran. Un circuit de televiziune interioară permitea portarului să supravegheze holul și coridoarele. Din difuzoare ascunse se auzea muzică lentă. Pentru un om care locuise, toată viața, în case individuale și se complăcea în promiscuitate, fusese o alegere ciudată, dar el nu se plânse niciodată și rămase acolo până la moarte.

Această locuință avea avantajul că era situată la doi pași de Tim Powers și de biserica episcopaliană unde lucra Doris, ca

responsabilă cu programul de ajutor social. O parte a atribuțiilor ei consta în a distinge adevărații săraci – obiectul îngrijirilor ei – de drogații gata de orice șiretlic pentru a face rost de bani pentru injecții sau pilule. Degeaba îi spusese Dick că drogații meritau aceeași milă ca și săracii, că erau mai de plâns decât săracii, Doris îi considera simulanți și-i detesta. În timp ce gătea, povestea întâmplări din parohie, care semănau cu toate întâmplările de la serviciu: rivalități, frustrări, nu, te asigur că eu n-am ajuns până la așa ceva! Eroul pozitiv al tuturor poveștilor era preotul care o convertise. Îi spunea pe numele mic, Larry, și pretindea că-i îndrăgostită de el. Când îi mărturisise acest lucru, Larry, care era căsătorit și bunic, răspunsese într-o manieră destul de pikiană că el nu amesteca afacerile cu plăcerea. Chiar după acest refuz, rămăsese referința supremă a lui Doris. Aceasta îi invoca autoritatea de fiecare dată când Dick, sătul de poveștile parohiale, încerca s-o atragă într-o discuție teologică, așa cum își promisese când intenționase să locuiască împreună cu o habotnică. *Larry spune că-i o tâmpenie*, răspundea ea argumentelor îndrăznețe prin care el spera s-o facă să vadă substratul gnostic al credinței lui. Iar când cita din Scripturi: *O să-l întreb pe Larry, trebuie să fie o parte modificată a Bibliei*. Când un verset din Biblie nu le plăcea lui Larry și Doris, aceștia îl declarau apocrif. Nu aveau gustul speculației, al controversei, al frecării în treacăt de erezie. Îndată ce colocatarul ei se aventura pe acest teren, Doris se încrunta și se apuca să curățe morcovi, cu un aer morocănos care-l împiedica să continue. Să trăiești cu o muribundă se dovedea mai puțin exaltant decât își imaginase Dick.

Această coabitare nu plăcea decât pe jumătate prietenilor lor, deoarece o considerau nesănătoasă, și deloc lui Maurice, psihoterapeutul pe care se angajase să-l vadă o dată pe săptămână la spital. Se zicea că Maurice, un colos cu barbă neagră, îmbrăcat într-o uniformă militară, făcuse trafic de arme și slujise în armata israeliană. Păstrase din aceste experiențe un ton brusc, imperativ, nepotrivit profesiei sale. Obişnuia să zică, la fiecare trei fraze: *Nu glumesc!* într-un fel care te îngheța. Afirmatie superfluă: nimeni nu-l bănuia pe Maurice că ar glumi.

Proiectul lui terapeutic referitor la Dick consta în a-l sâcâi pe acesta până când va binevoi să se bucure de existență, în loc să încerce să salveze oamenii. Pentru a te bucura de existență, după Maurice, trebuia să-ți petreci week-end-urile la Santa Barbara și să agăți o gagică (sau mai multe) cu țâțe mari. Nu glumea în privința țâțelor. Din nefericire, nici în privința asta, nici în altele, Dick nu avea talentul de a se bucura de viață. Nu cunoștea decât înțelesul cuvântului și se abținea, prudent, să expună ideile lui în această privință. Lăsa capul în jos și aștepta să treacă furtuna de fiecare dată când Maurice îi făcea scandal din cauza lui Doris. Psihoterapeuții au tendința – poate justificată – de a nu avea încredere în gesturi prezentate drept caritabile și dezinteresate.

– Tot ce vrei, răcnea Maurice, este să crezi că ești un om cumsecade. Dacă Doris nu avea cancer, ai fi avut chef să te încurci cu ea? Nu. Te-a interesat să te legi de moarte, zicându-ți că faci o faptă bună. Așa, câștigi pe toate fronturile: faci pe sfântul și poți să te sinucizi liniștit. Pentru că în asta constă toată șmecheria, e suficient să te văd cinci minute ca să-mi dau seama. Bine, amice, nu te jena: vrei să crăpi, crapă! Și o să crăpi! Nu glumesc!

– Știu, murmura Dick, jalnic.

Îl considera pe Maurice un imbecil, dar nu excludea posibilitatea să aibă dreptate. Ajunsese chiar să considere că exista ceva adevărat în teoria psihosomatică după care bolile – pe care nu le căpătăm din întâmplare – dovedeau dorințe care ne chinuie în secret. În termeni groddeckieni – care-i plăceau lui Maurice – dorințe ale *sinelui* nostru. Cei mai radicali dintre psihosomaticieni ajung – când li se cere, în numele bunului-simț, să-și susțină teoriile – să afirme că acel ce este călcat de o mașină pe stradă a fost împins sub ea de propriul lui instinct de a muri, că o persoană asasinată s-a oferit singură cuțitului asasinului. În acest stadiu al controverselor, se găsește de obicei cineva care întreabă dacă victimele de la Auschwitz – sau *sinele* lor – doriseră o asemenea soartă.

Nu puteai, fiind de bună-credință, s-o acuzi pe Doris că dorise să aibă cancer. Dar aceasta întreținea cu boala ei o relație de-o intimitate impresionantă, cu atât mai strânsă, paradoxal, după ce

medicii îi anunțaseră că avusese loc o îmbunătățire a situației. Asta îi amintea lui Dick de propriile-i sentimente când pisica lui, Pinky, fugise de - acasă. De săptămânile petrecute așteptând să se întoarcă, de faptul că o visa nopțile, fără să accepte că o pierduse definitiv. O zgârietură pe ușa îl făcea să tresară: dacă era Pinky? Și, într-o bună zi, Pinky revenise. În cazul lui Doris, întrebarea nu era *dacă* boala va reveni sau nu, ci *când* va reveni. Medicii o preveniseră: boala se ascundea undeva, în pachetul de cărți așezat în fața ei. În fiecare zi trăgea o carte și nu era cancer. Dar știa că se află în pachet și că, întorcând cărțile una câte una, va sfârși prin a da de el. Se temea și aștepta momentul acela, a cărui perspectivă făcea inutilă orice bucurie. Dacă râdeai în prezența ei de o glumă, îi făceai impresia că o insulti. Bunul-simț, gândea Dick, cu obișnuita-i penetrație psihologică, ar fi cerut ca Doris să se bucure de fiecare minut al vindecării ei, nu să anticipeze momentul în care aceasta va înceta. Predica hedonismul, uitând, pe de o parte, că puține persoane erau mai puțin potrivite decât el pentru așa ceva, iar pe de altă parte că o Doris veselă l-ar fi enervat mai mult decât o Doris morocănoasă și bigotă.

Trecură astfel trei luni, pândind întoarcerea limfosarcomului, iar Dick făcându-se imposibil de suportat, conform tehnicii sale obișnuite: fie scriind la Exegeza lui – și nu trebuia deranjat cu nici un preț – fie oprindu-se din scris – iar atunci trebuia să-i stai la dispoziție, pentru a discuta despre ce-a scris. Mai mult, nu suporta ca Doris să iasă cu alți bărbați; nu-i plăcea că lucrează; ar fi preferat să depindă de el din punct de vedere material, să plătească totul în locul ei, iar lumea să-i recunoască generozitatea.

La sfârșitul verii, apartamentul vecin se eliberă, iar Doris decise să se mute, asigurându-l pe Dick că relațiile lor nu se vor schimba: se vor ajuta în continuare, ea îi va găti, va veni să-l vadă. Doar că fiecare va avea ceva mai mult spațiu pentru viața lui particulară. Nu era mai bine?

Nu, gândise Dick, văzând doar un lucru: încă o dată îl părăsea o femeie. Fu atât de supărat, că porni pe o autostradă în sens invers și ajunse din nou la spitalul psihiatric, unde se îndrăgosti de o tânără drogată, pe care spera s-o salveze. După aceea, pentru că-i era teamă să pună mâna pe volan, Tim Powers îl duse la

întâlnirile săptămânale cu Maurice. Dick insista să fie dus cu mult înainte de ora ședinței și să fie luat mult mai târziu. Powers crezu că prietenul lui voia să-l scutească de așteptare, dar descoperi, consternat, că acesta se întorcea, de fiecare dată, cu bucăți de hârtie pe care scrisese numere de telefon și prenume feminine. Spitalul psihiatric devenise centrul vieții lui sociale și un loc de agățat, așa cum erau pentru alții barurile de noapte, plaja sau spălătoriile automate.

Dacă exceptăm episodul pe care-l voi povesti în capitolul următor, tentativele sale de a-și reveni eșuară. Schizofrenice, drogate, canceroase, toate femeile cărora nu le cerea decât să-l lase să le iubească țicnelile, păreau a se fi înțeles să fugă de asiduitățile lui de saint-bernard. Nu trăise niciodată singur. Mai degrabă ar fi murit. De data asta, fie pentru că instinctele vieții și morții se egalizaseră în el, fie pentru că devenise un pic mai înțelept, se obișnuie. Se instalează într-o rutină care nu se schimbă prea mult în cursul ultimilor săi ani de viață, atât de săraci în evenimente exterioare. El, care se mutase atât de des, se înfurie când imobilul-pușcărie fu scos la vânzare. Reuși să-și cumpere apartamentul și deveni chiar președintele asociației coproprietarilor, demnitate cu care se lăuda bucuros pentru a arăta cât de mult se schimbase. În epoca aceea, banii curgeau: cărțile lui vechi continuau să se vândă în străinătate, Warner cumpăraseră drepturile de ecranizare pentru *Blade Runner*. Nu știa ce să facă, mana aceasta sosea prea târziu. Se obișnuise cu viața de celibatar, cu micul lui apartament cu jaluzelele trase, care mirosea a urină de pisică. Deoarece lucra în fiecare noapte la Exegeza lui, se trezea târziu dimineata, se îmbrăca oricum, cu niște jeansi și o cămașă înflorată, se ducea la magazinul din apropiere să cumpere alimente congelate, dulciuri, conserve pentru pisici. După-amiaza citea faimoasele lui cărți de referință, asculta muzică, scria scrisori, telefona, primea vizite. Cu toate că se despărțiseră, se împăcase cu Tessa și aceasta venea de mai multe ori pe săptămână, aducându-i-l pe Christopher. Articolul lui Paul Williams făcuse din el un subiect pentru ziariștii din domeniu. Veneau mulți, atrași de perspectiva unui interviu bizar și rareori plecau dezamăgiți. Continua s-o vadă

pe Doris. Puțin timp după sfârșitul coabitării lor, starea i se înrăutățise. Sala ei de baie era despărțită de a lui printr-un perete subțire, iar Phil o auzea, ore în șir, gemând, văitându-se, încercând să vomite. Dick îi propuse să se mute din nou la el, pentru ca s-o ajute, dar Doris refuză. Când fu dusă la spital, petrecu zile întregi ținând-o de mână și plângând la capul ei. Ghemuită pe perne, Doris semăna cu un bătrân chel. Chimioterapia o făcuse pe jumătate surdă și oarbă. Dar când era întrebată cum se simte, murmură: *Simt că Dumnezeu mă vindecă*. El dădea din cap disperat, îl făcea pe Dumnezeu derbedeu infam și fu oarecum vexat când, împotriva tuturor așteptărilor, Doris se vindecă.

În fiecare marți seara, Powers primea la el un grup de prieteni, ca și el scriitori începători de science fiction. Cât fusese căsătorit, Dick nu participase la reuniuni. Acum, celibatar și vecin, nu lipsea de la nici una. Femeile nu erau admise, circumstanță care l-ar fi îndepărtat altădată, dar care, eliberându-l de obsesia de a le seduce, îl făcea acum să se simtă mai în largul lui. Putea să-și dea drumul fără prejudecăți printre tinerii aceia care făceau cu ingenuitate pe *clubmenii* victorienți și pretindeau că-s cunoscători când comparau mărci de whisky sau de tutunuri aromatizate. Degustările critice, discuțiile despre cărți, filme, discuri abia apărute, constituiau conversațiile obișnuite. Apariția lui Dick le orientă spre extraordinar, îmbogățindu-le cu o rubrică inedită, care ar fi putut fi numită *Actualități despre Exegeză*. Venea în fiecare marți cu o sticlă și cu o nouă teorie despre sensul experienței sale, despre care fuseseră informați toți, după ce fuseseră rugați în mod solemn să păstreze secretul. Într-o zi, reconciliase pitagoreismul și zoroastrismul – despre care tovarășii lui nu știuseră până atunci, săptămâna următoare era adept al gnosticului Basilides. Sub influența lui, micul grup de fani se transformă, de voie, de nevoie, în cerc teologic.

În afară de el, două personalități dominau ceea ce fusese botezată, după un vis, societatea Rhipidon – de la grecescul *rhipidos*, înotătoare, care făcea aluzie, evident, la semnul peștelui. Timothy Powers și K.W. Jeter ar fi putut alcătui un duet comic: individul cumsecade și cel rău. Blond, cu ochii albaștri, întot-

deauna zâmbitor și amabil, Powers își hrănea romanele dintr-o imaginație cordială și spontană. Bonomia sa, adăugată unei credulități cvasiproverbiale, pe care îi plăcea s-o exagereze, îl desemna pentru rolul de confident, de felul lui Watson, pe care marele detectiv îl uluiește fără încetare și, în ziua în care rezolvă totul, îl face de râs. Nimeni nu știa, mai bine ca Powers, să holbeze ochii, să se pipăie și să strige:

– De data asta, Phil, sunt sigur că-ți bați joc de mine!

– Nu, Powers. CIA a descoperit un drog al dezorientării atât de puternic, încât oamenii cred că se află în lumea lor familiară, continuând viața cea de toate zilele, în timp ce, în realitate... N-ar fi trebuit să-ți spun asta, ai pălit, dar există posibilitatea ca în momentul acesta creierul nostru să plutească în borcane, scăldate de iluzii, din cauza porcăriei pe care ne-a făcut s-o înghițim Jeter.

– Kedobeliu? (Toată lumea îl numea pe Jeter după inițiale)

– N-ai remarcat? Ticălosul a pregătit cafeaua și a fost singurul care n-a băut!

La începutul sejurului său în Fullerton, Dick nu avusese încredere în Jeter, care se învârtea în jurul clasei profesorului McNelly, luându-l drept agent provocator. O dată cu trecerea anilor, încetase să-l respingă și găsea, dimpotrivă, că-i interesant să aibă un prieten atât de agresiv neplăcut. Slab, cu pomeții proeminenți, cu ochi de reptilă, K.W. avea aerul unui ucigaș plătit din filmele western. Și el scria – romane de groază, pline de scene de tortură și de mutilări care făceau greață. Cei care îl plăceau vorbeau de umorul lui acerb, ceilalți îl găseau odios.

Principala grijă a lui Jeter în existență era să nu fie înșelat. Asculta oamenii așa cum ascultă un mecanic care încearcă să-ți vâre pe gât o mașină de ocazie. Pe plan spiritual, această obsesie se traducea printr-un agnosticism tendențios. Powers era romano-catolic, foarte dogmatic. Era un deliciu să-l șochezi. Spre deosebire de Doris care, când auzea discursuri antireligioase sau eretice, se prefăcea indiferentă, grăbindu-se să plece, așa cum fusese învățată să facă dacă ar fi întâlnit un exhibiționist, Powers se indigna, se încingea, argumenta – convins că-i face plăcere lui Phil și asigurându-l că, pe vremea Inchiziției, i-ar fi aprins rugul rugându-se pentru salvarea sufletului său.

Făcea parte dintre catolicii care, neputând să-l explice, negau existența Răului. Răul, ziceau ei, nu-i decât un drum greșit luat de Bine. Un fel de nuia de care se folosește Dumnezeu, ca un bun pedagog, pentru educația noastră. Acestei idei, pe cât de armonioase, pe atât de puțin convingătoare, i se opune, de la Dostoievski, faptul brut, nejustificat de nici o providență, al suferinței copiilor. Ivan Karamazov a spus totul în privința asta, iar rolul lui Ivan îi revenea, logic, lui Jeter. Cu excepția lui Dick, care nu vorbea despre asta decât când își susținea argumentele cu vindecarea lui Christopher, membrii societății Rhipidon nu aveau copii, ci pisici, așa că-și modificaseră argumentele în funcție de prioritățile afective.

– Și pisica mea? bombănea Jeter de îndată ce se pronunța numele lui Dumnezeu, ceea ce se întâmpla des într-un cerc în care, dacă se întrerupea curentul, se striga, pentru a-i întârâta pe Powers și Dick:

– Rahat, Dumnezeu a făcut iar să sară siguranțele!

Într-o zi, pisica lui Jeter fusese strivită de o mașină. Când stăpânul ei se grăbise s-o ridice, trăia încă, iar din gură îi curgeau bale însângerate. Jeter văzuse în ochii ei o privire de neînțelegere uimită, de neuitat.

– În ziua Judecății de Apoi, când va veni rândul meu, voi spune: *Stați un minut!* Voi scoate de sub haină pisica moartă, țepănană, o voi vârî sub nasul Marelui Judecător, ținând-o de coadă, și-l voi întreba: *Cum explici asta?*

– E cea mai veche întrebare pe care și-a pus-o omul, remarcă Powers. N-ai decât să citești cartea lui Iov.

– Asta e, rânji Jeter. Înțeleg că totul e un rahat. Sau Dumnezeu nu există, sau e un ticălos, sau nu-i pasă. Cred că o să mă apuc să scriu și eu o exegeză.

– Dar ție nu-ți vorbește Dumnezeu!

– Știi cine-i vorbește lui Phil? Cine-i transmite cuvinte grecești și lumină roșie? Locuitorii planetei Cretin. Spune, Phil, cum denumești înțelepciunea lui Dumnezeu? Sfânta nu-știu-cum...

– *Hagia Sofia*, răspunse prudent Dick.

– Și cum ai spune *Hagia* Cretină? Sfânta Imbecilitate?

– Aș zice *Hagia Moron...* E tot în grecește. Am găsit termenul căutând *oxymoron...*

Dick se apăra întotdeauna cedând teren adversarului. Și-i era recunoscător lui Jeter pentru rolul pe care-l juca. Jeter nu avea subtilitate, nu puteai să te bazezi pe el în cazul unei dezbateri în toată regula. Dar, cu brutalitatea lui granitică, stabilea limite și, în același timp, le încălca. Pe de o parte, îi interzicea lui Phil să uite că legătura lui cu Dumnezeu putea fi explicată prin delir paranoic. Pe de altă parte, dacă singura alternativă pentru nebunie era *bullshit*-ul universal – la care se rezuma filosofia lui Jeter, o veritabilă propagandă pentru pariul pascalian – atunci mai bine rămâneai nebun. Iar Jeter, care, în fond, nu era un tip rău, era de acord:

– Fiecare iese din rahat cum poate. Se pare că ai găsit metoda cea bună.

În unele zile, era foarte fericit. Nu avea toate motivele să fie? O viață suportabilă, fără drame, cu tutun de prizat, muzică și pisici, un grup de prieteni credincioși, care-l admirau, deși îl tachinau, Exegeza lui, prin intermediul căreia țelurile Domnului se dezvăluiau lui și lumii. Încă obscure, contradictorii, iar abundența teoriilor îl zăpăcea, dar se aștepta ca într-o zi, duhul care dormea în el să se zbată, să decidă că gluma a durat destul, să încheie monstruosul manuscris. El, Dick, va scrie, ca de obicei: *Mă întreb... Poate că... Dar dacă, din întâmplare...?* când, deodată, ceea ce se afla ascuns în străfundul sufletului lui va lua pana, va apuca lucrurile în mână și va scrie: *Avea dreptate, așa este.* Și va părea tuturor, orbitor de evident, că așa stau lucrurile. Dacă Dumnezeu îl alesese drept scrib, trebuia să se întâmple așa. Dar cine poate spune care-i voința lui Dumnezeu? Nu-l vei înfuria, crezând că o ghicești? Trecea prin spaime teribile, prin crize de descurajare, temându-se că destinul lui este să se bălăcească până la moarte în mlaștina lui de hârtii. Era aproape sigur că secretul secretelor se află printre ciome, dar asta nu însemna că ar fi fost în stare să-l identifice. Poate că acolo sus îi fusese rezervată această vocație plină de cruzime, acest supliciu îndelungat, ca al lui Tantal, acest joc de-a baba oarba metafizic: în fiecare clipă, o voce îi spunea că se apropie de țintă, făcându-l

să continue să înainteze în întuneric. Va muri epuizat, în nesiguranță. Putea să-și spună că, îndată ce va trece în cealaltă parte, va ști, că, așa cum promitea sfântul Pavel, va vedea în sfârșit realitatea față în față. Dar cine știe?

După trei, apoi patru ani, Exegeza părea mai departe ca oricând să ducă la o carte. Glumea deseori despre acest lucru cu Powers și cu ceilalți, dar faptul nu-l încânta. Înnegrise mii de pagini, pe care, probabil, nu le va citi nimeni, construisese teorii, colacionase informații de referință, iar cu fiecare zi această muncă imensă îl îndepărtase de țelul lui: de a face public ce i se întâmplase în primăvara lui 1974. Pentru a obține avansuri, redactase rezumate de romane care li se păruseră tuturor, inclusiv lui, foarte promițătoare. Dar nici urmarea la *Omul din castelul înalt*, nici alt proiect, intitulat *To Scare the Dead*, în care trebuia să istorisească felul în care spiritul unui om de afaceri din California fusese invadat de un esenian din primul secol de după Cristos, nu văzuseră lumina zilei. Altădată, pe când fusese un autor prolific, se enerva dacă era întrebat când va scrie ceva serios. În prezent, situația era și mai rea: era întrebat dacă mai scrie. Se zicea că-i secătuisese imaginația, dar el știa că-i vorba de altceva. Nu avusese niciodată atâta imaginație. Ținea evidența. Pentru siguranță, fusese izolat multă vreme în ignoranță, fusese lăsat să creadă că-și inventa poveștile, așa cum Ragle Gumm fusese lăsat să creadă că răspundea la întrebările unui concurs organizat de un ziar local. Până în ziua când, îndeplinindu-și făgăduielile, voalul fusese ridicat în fața lui. Și, în același timp, fusese înlăturată colonia de iepuri metafizici care-și săpaseră vizuini în Exegeza lui. O poveste are nevoie de înțeles, de un cuvânt potrivit, iar toate înțelesurile îi fuseseră răsturnate, simultan, în cap. De ani de zile, plin de răbdare, le inventaria și le tria, dar știa că, pe măsură ce avansa, cu atât mai puțin înainta. Misterul creștea o dată cu mormanul de foi ilizibile.

Uneori credea că ar fi trebuit să moară în primăvara lui 1974. Faptul că nu se întâmplase așa făcea parte din programul lui și nu exista îndoială că acesta s-ar fi derulat așa cum fusese prevăzut, în toate universurile, mai puțin unul, până la transformarea sa în

cenușă sau în lumină. Dar exista o variantă – sau avusese loc o anomalie : în loc să cunoască iluminarea supremă și să moară, cunoscuse acea iluminare și supraviețuise. Pentru un motiv sau altul, Programatorul îi revelase ceea ce dezvăluie, în mod normal, doar trecerea în cealaltă parte, și îl lăsase în valea plângerii. De aici impresia că nu i se putea întâmpla nimic, că viața continua fără el. Într-un fel, Philip K. Dick murise la 46 de ani. În martie 1974, cuvântul *sfârșit* fusese tipărit pe ultima pagină a poveștii sale. Îi fusese acordat un timp suplimentar pentru a o reciti și a scoate la iveală înțelesul a ceea ce întrevăzuse. După ce va termina, va fi lăsat să moară definitiv.

Din punctul de vedere al Programatorului, experiența nu era lipsită de interes. Punctul de vedere al lui Dick era însă cel al șoarecelui de laborator prins într-un labirint. *Am devenit, se lamenta el, o mașină de gândit care nu mai face nimic altceva. Mi-am pus – sau mi s-a pus – o problemă pe care nu pot nici s-o rezolv, nici s-o uit. M-am blocat. Cu fiecare zi, universul meu se îngustează, muncesc din ce în ce mai mult și trăiesc din ce în ce mai puțin. Asta mă îngrozește, dar cred că asta e karma mea...*

Nu se va întâmpla nimic. Nu va mai scrie cărți, nu va mai întâlni femei. Era condamnat să-și recitească romanele vechi, să-și rememoreze viața, să umple textul cu note inutile, fără a reuși vreodată să redea înțelesul într-un epilog satisfăcător.

Totuși interveni ceva. Ceva sau, mai degrabă, cineva.

Cea pe care o așteptase

În Valea Lunii, la nord de San Francisco, există un oraș frumos, numit Sonoma, iar în acest oraș frumos locuia o femeie frumoasă, numită Joan Simpson. Avea părul negru, corpul suplu, musculos, datorită practicii artelor marțiale, și un mod neglijent de a se așeza în semi-lotus, cu piciorul bronzat în îndoitura coapsei, care evoca, în același timp, o senzualitate jovială și un avans considerabil, față de majoritatea oamenilor, pe calea seninătății. Lucra într-un spital psihiatric, citea Jung, Ronald Laing și Sri Aurobindo. Farmecul ei era mărit de un ușor strabism.

Deși puțin interesată de science fiction, citise odată un roman al lui Dick, istoria nu spune care, ci numai că după aceea și le-a procurat pe toate celelalte. Pentru aceasta trebuise să ia legătura cu librari specializați, căroră le vorbise despre noul ei autor favorit ca și cum ar fi știut din sursă sigură că după un secol sau două va domina veacul nostru cu statura lui profetică. Nu exclud să fi zis ceea ce eu, adolescent cu ochelari și teniși rupți, repetam în vremea aceea: Dick este Dostoievski-ul nostru, omul care înțelesese totul. În gura unei femei seducătoare, cultivate, care nu era nici nebună, nici membră a lumpenculturii alcătuite din fani, declarația impresiona. Un librar care-l cunoștea pe Dick îi scrisese, pentru a-i pomeni de această admiratoare. Urmară scrisori și

convorbiri telefonice. Nu știu cine, Phil sau Joan, a evocat primul sfârșitul romanului *Omul din castelul înalt*. Oricum, Joan puse, precum Juliana, *Yi-King* în portbagaj și, fără sutien sub tricou, porni spre California de sud, pentru a-l întâlni pe autorul cărții și a-l asigura că, într-un anumit fel, inexplicabil, dar pentru ea evident, tot ce scrisese era adevărat.

Pentru că stăpânul din castelul înalt locuia de fapt într-o vilă de la periferie, nu fu surprinsă descoperind că Dick locuia într-un apartament mic. Găsi că așa cum era – bărbos, cu ochii strălucitori, distins într-un mod bizar, cu toată neglijența înfățișării și a norului de tutun de prizat care se împrăștia la fiecare gest – semăna mult cu Hawthorne Abendsen. În momentul acela, el avea vârsta acestuia. Când o întrebă ce vrea să bea, ea răspunse că, bineînțeles, un Old Fashioned. Și izbucniră amândoi în râs.

De la început discutară de parcă s-ar fi cunoscut dintotdeauna. Fraza cea mai banală trezește ecouri în oricine, dar este rar și minunat ca două persoane care se întâlnesc prima dată să le perceapă în același fel. Astfel, spun adepții reîncarnării, pot uneori să se înțeleagă doi străini, dar care s-au iubit într-o viață anterioară. Nu-i obligatoriu să crezi în reîncarnare pentru a cunoaște această bucurie în anumite întâlniri de îndrăgostiți, dar ceea ce i-a apropiat pe Dick și pe Joan Simpson ține mai degrabă de primul fenomen decât de al doilea. Practic, n-au fost amanți. Munca la Exegeză îl făcuse impotent pe Dick, în perioada aceea. Dar petrecură împreună, aproape fără să iasă din apartament, trei săptămâni încântătoare, cu convingerea că li se întâmpla ceva pregătit special pentru ei de mult timp. Improvizându-și dialogul, descopereau textul unei piese scrise anume pentru a fi folosită de ei. Uitaseră că Dick era autorul, sau credeau amândoi că textul îi fusese dictat.

În penumbra apartamentului cu storurile trase, pipăind cu vârful degetelor figura celuilalt, așa cum fac orbii, discutau zi și noapte. Știam că o să mă recunoști, zicea Joan și el își dădea seama, după sunetul vocii și văzând lucind smalțul dinților ei, că zâmbea. Iar eu știam că vei veni, răspundea el. Am știut întotdeauna că vei veni, dar, de câteva săptămâni, visele anunțau vizita ta.

Îi spuse totul. În șoaptă, fără grabă, îi povesti trezirea lui ca pe o epopee spirituală căreia, reluând cărțile lui în ordine cronologică, îi reconstituiau etapele. Deseori, Joan devansa explicațiile lui. Citindu-le, fără să le cunoască, ghicise totul: că fusese trimis în lumea aceasta cu amintirile blocate; cordonul lipsă al lămpii produsese alarma, îl făcuse să bănuiască simulacru universal; auscultația plină de teamă a acestui simulacru în cărțile din anii șaizeci; acuzarea demiurgului în *Cele trei stigmatе ale lui Palmer Eldritch*; denunțarea procedeelor prin care ne ține captivi: droguri, implantări de amintiri false; și, în *Ubik*, prima apariție a puterii salvatoare, pe atât de umilă și de discretă, pe cât de brutală și de totalitar e demiurgul: Paracletul nu-i decât un suflu, o vaporizare cu un spray de doi bani într-o reclamă pentru gospodine de mahala, trebuie să înțelegi asta, dragostea mea, e lucrul cel mai important. Îi povesti ce reacții provocaseră scrierile sale, pe vremea când nu cunoștea înțelesul lor, la prieteni și dușmani, la fii ai luminii sau ai tenebrelor; înfrângerile produse de adversarii lui: rătăcirii, dorință de moarte, o spirală a păcatului timp de zece ani, până la întoarcerea la suprafață, la amintire, la lumină, în 1974. Dar ceva nu mersese. Ar fi trebuit ca de atunci să se îndrepte spre bucuria completă, iar totul mersese pe dos. Thomas, care-l ghidase, îl părăsise. Își pierduse încă o dată familia. În timp ce făcea parte din tabăra învingătorilor, ba chiar dintre artizanii victoriei, era o victimă a războiului. Tot ce întrevăzuse se revelase, lumina triumfase, iar el rămăsese nelămurit. Liber să trăiască în siguranță, dar ce viață? O viață solitară, fără dragoste, într-un apartament prăpădit din Santa Ana; o viață pur mintală, o viață de șobolan, obligat să asculte benzi magnetice nixoniene care se desfășurau fără încetare prin creierul lui, elaborând o cosmogonie care, culmea ironiei, era cu siguranță falsă. Pentru că Programatorul, așa cum și-l imaginase, nu putea să-l trateze așa cum tratase URSS combatanții din brigăzile internaționale refugiați pe teritoriul său după încetarea războiului din Spania: livrându-i lui Hitler. Celălaltul suprem, dacă avusese cu adevărat de-a face cu El, nu putea să-l abandoneze infernului lui Aceluiași. Nu era posibil. Viața lui nu se putea termina astfel. Dincolo de disperare, de solitudine, în ciuda cărții care refuza să existe, știuse deodată că lucrurile nu

se vor termina astfel, că acel coșmar nu era decât penultima secvență, că trebuia să se teamă de ceva mai rău înainte de *happy end*. În visele lui, venea o femeie. Îi simțea lângă el, pe saltea, trupul cald, tare. Cunoștea deja moliciunea sânilor ei în palme. Într-o noapte, trezindu-se brusc, întinsese mâna, atinsese blana lui Pinky, ghemuit pe pernă, și în loc să se supere, zâmbise în întuneric: Programatorul glumise, o glumă care va înceta curând. Răsplata sosea. Femeia condusese mașina toată ziua, ca să-l vadă, nu purta sutien sub tricou, și-și punea talpa sus, pe coapsă, în poziție de semi-lotus. Da, exact așa.

Doamne, cât te-am așteptat!

Știu. Știam totul. Acum sunt aici.

Sosirea lui Joan îi redase viața lui Dick. El, care nu ieșea din apartament decât pentru a se duce la magazinul din colț, la Powers și, transportat cu mașina de acesta, la ședința cu Maurice, stupefie societatea Rhipidon întrebând neglijent dacă poate cineva, în lunile următoare, să se ocupe de pisicile lui, în absența sa. Da, intenționa să-și petreacă vara la Sonoma, cu o prietenă. *Nu, nu cred că o cunoașteți...* Și apoi, în septembrie, acceptase să fie invitat de onoare la o convenție de science fiction la Metz, în Franța.

Nimeni nu credea, dar cu toate acestea a petrecut vara în Sonoma și a plecat la Metz. Împreună cu Joan, încurajat de Joan și înconjurat de ea cu TLC (prescurtarea lor secretă pentru *tender loving care*). Cuvântul englez *care* definește atât faptul că te îngrijești de cineva, cât și faptul că îți faci griji pentru cineva. Adică exact ceea ce aștepta Dick de la o femeie și ceea ce îi oferi Joan timp de câteva luni. De la ea primise și o cruce pe care o purta, zi și noapte, atârnată de un lanț greu.

I se ceruse să pregătească un discurs pentru convenția de la Metz. Această cerere sosise la momentul potrivit, provocat de vizita lui Joan. Există pentru fiecare om un lucru de care acesta se teme, dar și un lucru pe care și-l dorește din tot sufletul. Dick dăduse acestei fantasme formă scrisă, cu șaptesprezece ani în urmă. Iar acum se îndeplinise. Joan venise, îi spusese că avea dreptate. Putea să iasă din dulap și să anunțe lumii adevărul. Și admira tactul Providenței, care rezervase rolul de primi ascultători francezilor, admiratorii lui cei mai fervenți.

O dată ales titlul discursului (*Dacă găsiți că lumea aceasta e rea, ar trebui să vedeți altele*), îl scrisese într-o stare de transă. Așa cum sprayul lui Ubik înlătura entropia, TLC-ul lui Joan îi regenera gândirea. Din șantierul Exegezei ieși o cosmogonie în sfârșit coerentă și pe care o știa corectă. Era suficient să pornească de la *Omul din castelul înalt* și să tragă de fir până la apariția *reală* a lui Joan la ușa lui. Firul se aranja, totul căpăta sens: intuiția universurilor paralele, propăvăduirea învățaturii lui Isus, munca Programatorului într-un segment de timp care, după experiența lui din primăvara anului 1974, a condus la căderea lui Nixon. Iar expozeul lui teologic era dublat de o declarație de dragoste: la sfârșit, povestea despre sosirea lui Joan, despre confirmarea decisivă adusă de ea. Într-un fel, puteai considera prezența ei ca o dovadă a existenței lui Dumnezeu. Poate că ar fi fost bine ca în momentul acela Joan să fie luminată de un reflector, să urce alături de el pe scenă, să sărute crucea pe care i-o dăruise, apoi să-l sărute pe buze... Nu, prevăzuse o asemenea punere în scenă pentru Donna și nu-i adusese noroc.

Repetă toată vara textul la magnetofon. Joan îl ascultă de mai multe ori, îi corectă intonația. Se părea că nu avusese nici o obiecție privind conținutul. Când se imbarcă pentru Franța, Fat se credea definitiv stăpân pe situație. Petrecu noaptea lungă a călătoriei cu avionul mormăind, cu ochii întredeschiși, fragmente din discurs. Uneori, anticipând reacțiile auditoriului, chicotea. Ținuse o serie de discursuri la convenții de science fiction, în fața unei săli pline cu fani, și ascultase și mai multe. În general, înșirări amabile de anecdote, declarații de respect față de autorii mari, în vârstă, și încurajări pentru cei tineri... Gândindu-se ce urma să spună el, la bomba pe care o avea în bagaje fără să știe nimeni, se simțea ca profetul Isaia invitat să țină o cuvântare la o reuniune Tupperware.

Traversă Atlanticul cu cvasicertitudinea că se îndrepta spre un triumf. Acest triumf – dacă discursul lui era înțeles, așadar crezut – nu avea nimic de-a face cu un simplu succes literar. Vorbele lui vor fi recunoscute drept revelație. Vor schimba viața oamenilor. Se vor strânge mulțimi să-l asculte, va trebui să țină

alte conferințe... Precum Ragle Gumm, va apărea pe coperta lui *Time Magazine*, în calitate de om al anului, iar acest calificativ va fi considerat, cândva, derizoriu și emoționant, așa cum ni se par de multe ori reacțiile strămoșilor noștri față de niște evenimente cărora n-au putut să le aprecieze importanța. Va fi Cristofor Columb al universurilor paralele. Oamenii își vor da seama mai târziu că la data de 24 septembrie 1977 începuse o eră nouă.

Se înșela închipuindu-și cititorii francezi ca pe o armată de discipoli virtuali, gata de a fi convertiți. Era așteptat cu nerăbdare, desigur, dar de militanți din șaizeci și opt, îndoctrinați de *Charlie Hebdo*, care admirau în el pe individul rău (care nu mai era): Dick paranoicul, drogatul, stângistul, Dick irecuperabilul. Înșelați de explicațiile privind *problemele personale* care justificau îndelungata tăcere creativă a idolului lor, participanții la convenția din Metz credeau că din avion va coborî o ruină rânjind, amestecată de droguri. Cunoscură decepția cronicarilor de rock care-i aud pe țicniții lor favoriți făcând elogiul, cu o sticlă de apă minerală în mână, al vieții de familie și al gândirii pozitive. Dick arăta bine, se purta frumos. Râdea, făcea curte fetelor, mânca mult, încântat vizibil de interesul ce i se arăta, de faptul că se afla în Franța, de faptul că zburase cu avionul. În prima seară, un vecin de masă îl întrebase, cu subînțeles, ce-s pastilele pe care le înșirase lângă farfurie. Dick răspunsese că erau împotriva durerilor de stomac, cu un asemenea accent de sinceritate, încât curiosul a trebuit să accepte că erau, fără urmă de îndoială, împotriva durerilor de stomac.

Spectatorilor reuniți a doua zi în sala de congrese a hotelului Sofitel le păru, la sosirea sa, mai puțin destins. Crucea mare, de pe pieptul lui păros, exhibată datorită cămășii descheiate, surprinse și tulbură, ca un semn ce nu poate fi ignorat, dar al cărui sens nu era înțeles. Nu putea fi vorba de o declarație de credință creștină, ideea i-ar fi făcut pe spectatori să izbucnească în râs. Puteau să-și imagineze o intenție de zeflemea, poate o parodie a folclorului vampiric, dar lipseau căteii de usturoi...

Spectatorii erau perplecși, iar Dick, la rândul lui, transpira de teamă. Joan, furioasă din cauza avansurilor nerușinate pe care

Dick le făcuse, în prezența ei, unei tinere ziariste, rămăsese în cameră. Dick se simțea singur, lipsit de TLC, fără să fie convins de cele pe care urma să le spună. Sala se umplea, se auzeau scaune trântindu-se, fulgerau blițurile fotografiilor. Microfonul, când a fost încercat, se comportă ca un contor Geiger ce-o luase razna. Pentru a-l regla, pentru a diminua stridența țiuiturilor, Dick fu rugat să spună ceva, orice. Simțind privirile apăsătoare ale ochilor încercuiți de rame din metal ai bărboșilor slabi, sarcastici, îmbrăcați în bluze militare, care ocupau primul rând, Dick recită un verset al sfântului Pavel care cerea celui ce trebuie să anunțe Cuvântul să nu-și facă griji, pentru că Spiritul va rezolva totul. Din fericire, nu înțelese nimeni, dar Dick își dădu seama că nu mai avea încredere în făgăduiala apostolului. Simțea panica teribil de lucidă a unui om care a făcut, beat fiind, un pariu absurd și, trezit, înțelege că nu are cale de scăpare, că nu-i rămâne decât să se facă de râs până la sfârșitul zilelor sale. Pentru a nu se ridica și a fugi, începu deodată, fără să aștepte semnalul, să citească textul. Cei care l-au auzit își amintesc vocea lui stinsă, metalică, atât de diferită de cea a convivului fără perdea din ajun. Mulți dintre cei prezenți bănuiră că, în conformitate cu logica operelor sale, fusese înlocuit de un simulacru prost reglat, care putea să se ardă la tribună, din cauza unui scurtcircuit, și să explodeze, împreună cu toți cei din jur.

Discursul începu cu considerații banale despre apariția ideilor noi, despre importanța lor retrospectivă, despre diferența clasică dintre invenție și descoperire. Dick se declară convins că n-a fost inventat niciodată nimic. În fapt, sunt descoperite adevăruri care așteaptă să apară la lumină și care-și găsesc *inventatorul*, mai degrabă decât le găsește el. Publicul consideră că oratorul era crispat, că întreruperile traducătorului erau deranjante, dar nu găsi nimic bizar în expunerea care părea a se referi la ideile romanelor. Evocarea regatului cerului îi făcu să ciulească urechile pe cei care se neliniștiseră văzând crucea, dar alarma trecu: un critic cult se aplecă spre vecinul lui pentru a-i cita, zâmbind, un fragment din Borges, despre teologie ca formă de literatură fantastică.

De fapt, Dick se lansase într-o expunere teologică neclară, ce descria partida de șah dintre Programator și Dușman, precum și schimbările pe care le produce fiecare mișcare în configurația realității. Asta dură vreo jumătate de oră. Ar fi putut recita cartea de telefon, fără ca o mare parte a auditoriului să-și dea seama. Spectatorii cei mai atenți începură, totuși, să nu se simtă în largul lor. Oarecum ca pasagerii unui tren cu zgomote ciudate, care par a nu-i deranja pe ceilalți călători, dar care îi fac să presimtă un accident. Încearcă să se convingă că nu-i nimic, că nervii lor le fac o figură, că zgomotele sunt normale și, deodată, ca născută de teroarea lor, are loc zguduitura teribilă, bubuitura ca de sfârșit al lumii, iar trenul părăsește șinele: accidentul a avut loc.

Dick tuși, își strânse foile și reluă, cu o voce devenită deodată mai puternică:

– În momentul actual e nevoie să prezentăm un martor care – nu are importanță acum de ce – a păstrat amintirea unui alt prezent. Logic, acesta ar trebui să fie mai rău decât cel în care ne aflăm, pentru că Dumnezeu lucrează în sensul ameliorării. Din punct de vedere teoretic, putem susține că El este rău sau incompetent, dar refuz să iau această idee în serios. Pun următoarea întrebare: cineva dintre noi cunoaște personal o lume mai rea decât cea a noastră, în anul 1977?

Răspunsul este: da, eu.

În *Omul din castelul înalt*, romancierul Hawthorne Abendsen află că romanul său, pe care-l credea o ficțiune, descrie de fapt realitatea. Am făcut aceeași descoperire despre cărțile mele. Nici *Omul din castelul înalt*, nici *Ubik*, nici *Curgeți, lacrimile mele* nu sunt, cum credeam, opere de imaginație. Sau, dacă vreți, sunt doar aici, în universul în care ne aflăm și care, slavă Domnului, îl înlocuiește pe cel din care vin.

Sunt sigur că nu mă credeți. Nu credeți nici măcar că aș crede în ceea ce spun. Cu toate acestea, e adevărat. Sunteți liberi să mă credeți sau nu, dar credeți măcar atât: nu glumesc. E ceva foarte serios, foarte important. Trebuie să înțelegeți că mă îngrozește să vă spun ce am de spus. O mulțime de oameni pretind că-și amintesc viețile lor trecute. Eu pretind că-mi amintesc altă viață prezentă.

Nu cunosc alte declarații asemănătoare, dar bănuiesc că experiența mea nu-i unică. Unică e doar dorința de a vorbi despre ea.

După care, spre stupoarea generală, povesti ce i se întâmplase cu trei ani înainte. Vorbi despre creștinii secreți și despre rolul lor în căderea lui Nixon. Explică faptul că el, Dick, fusese o variabilă reprogramată în acele schimbări insidioase ale realității care formează urzeala universului, că în această ocazie intrase în contact direct cu Programatorul. În mod normal, El se ascunde. *Deus absconditus*, zic teologii. El lucrează în fiecare atom al lumii, dar nimeni nu-l vede, în afară de cei aleși de El, așa cum alegi un pion de pe tabla de joc pentru a-l muta. El, Dick, fusese un asemenea pion și putea repeta din experiență cuvintele sfântului Pavel: e un lucru teribil și minunat de a cădea în mâinile Dumnezeuului viu. Acel Dumnezeu care spune, în Vechiul Testament: Am creat un pământ nou și un cer nou, iar amintirea celor precedente nu va găsi loc nici în spirit, nici în inimi.

Citind aceste cuvinte, încheie el, mi-am dat seama că-mi fusese dezvăluit un mare secret. Când Regatul va fi printre noi, nu ne vom reaminti tirania, barbaria pământului pe care l-am locuit. Cred că acest lucru e pe cale de a se îndeplini, că se îndeplinește dintotdeauna. Iar mila Lui ne permite să uităm ce s-a petrecut înainte. Poate că am greșit amintindu-vă, în romanele și în cuvântarea mea, acest lucru.

Greșise.

Abia coborâse de la tribună și văzu întinderea prăpădului. Traducătorul, uluit, încetase să traducă, dar spectatorii anglofoni făcuseră rezumatul scandalului pentru vecinii lor: Dick nu numai că înnebunise, dar devenise și bigot! Admirația din jurul lui fusese înlocuită de jenă. Oamenii se uitau la el ca la un animal ciudat. Nu știau cu ce ton să-i vorbească.

Până la sfârșitul sejurului său, pe care l-a scurtat, s-au făcut eforturi pentru a nu se pomeni de boală, pentru a păstra conveniența veselă a unei manifestări la care toată lumea trebuia să fie pe aceeași lungime de undă. S-a decis, în masă, să se creadă că a fost o mistificare. Precum Orson Wells, care terorizase America adaptând pentru radio *Războiul lumilor*, Dick își testase auditoriul

cu un subiect de roman și, pentru a fi mai convingător, pretinsese că și el crede în aiurelile lui. Văzând că această versiune oficială găsisse crezare, implicatul găsi diplomatic să i se ralieze și să abordeze oamenii în ascensorul hotelului cu râsete falstaffiene, făcând cu ochiul: *V-am făcut-o!*

Dacă aș scrie un roman, aș spune că acest eșec a însemnat pentru el o catastrofă, că ar fi preferat să fie lapidat decât să suporte jena aceea plină de bătaie de joc, că s-a întors în California, s-a întins în pat și a murit. Din punct de vedere dramatic, ar fi fost satisfăcător, dar lucrurile nu s-au petrecut așa. Dick avea o capacitate incredibilă de adaptare: când scenariul pe care-l aplica realității dădea greș, recurgea la altul, și asta era totul. Fat adoptă figura unui cartofor care a încercat marea lovitură și a dat greș, Phil rezerva agasantă a individului care se abține să zică: *ți-am spus eu!*, iar Dick retraversă oceanul ca un turist mulțumit de călătoria sa, măgulit că fusese tratat ca un VIP, regretând cu siguranță că o neînțelegere i-a stricat discursul, dar cam așa cum regreti că ai comandat, într-un restaurant foarte bun, necunoscând bine limba, singurul fel pe care nu-l doreai: o mezaventură mai degrabă comică, din acelea care constituie amintiri mai frumoase decât programele respectate impecabil.

(Ciudat, îi spuse el lui Joan. Toți și-au pus această întrebare secundară: oare am crezut sau nu în ceea ce le-am povestit? Nimeni nu și-a pus întrebarea principală: *oare e adevărat?*)

Dintre toate femeile, Joan a fost singura care a știut să-l părăsească fără a provoca o dramă. Nici măcar nu s-au certat. Distanța dintre Sonoma și Santa Ana a fost suficientă pentru slăbirea unei legături care a rămas afectuoasă: se gândeau la ea cu nostalgie, ca la o întâlnire minunată într-o călătorie, și care nu poate avea loc decât într-o călătorie.

Discursul de la Metz ar fi putut însemna întronarea lui Fat și transformarea lui Joan în preoteasa cultului său. Nu mersese. Dick își relua Exegeza. Regăsi, în aceiași termeni, vechea lui problemă: cum să povestești o poveste al cărei înțeles nu-l cunoști?

Visă, teoretiză, fu disperat și, împotriva tuturor așteptărilor, găsi o soluție.

I se comandase o prefață pentru o culegere de texte mai vechi și, neștiind ce să scrie, se apucă să povestească despre tinerețea lui. Fără vreun plan, fără vreo idee prealabilă, înșiră anecdote, expuse idei, critică aceste idei, totul ca și cum ar fi pălăvrăgit cu prietenii lui. Lăsându-se purtat de scris, simți o senzație de libertate și gândi că ar fi bine să scrie așa, familiar, fără să vrea să dovedească nimic, despre ce i se întâmplase.

N-am multe de spus despre *Valis*, care mi-a servit ca sursă principală de informații pentru capitolele pe care le-ați citit. În această cronică, terminată la capătul a două săptămâni de muncă în același timp intensă, dar și destinsă, vedem un grup de prieteni care locuiesc în Santa Ana, California, și care seamănă leit cu membrii societății Rhipidon. David, romano-catolicul, Kevin, cinicul cu suflet mare, și Phil, scriitorul de science fiction, sunt îngrijorați din cauza prietenului lor Horselover Fat. Și-a făcut prea mult de cap în anii șaizeci, a avut prea multe necazuri, iar din primăvara anului 1974 pretinde că l-a văzut pe Dumnezeu. Phil povestește istoria lui și discuțiile lor. Martor imparțial, deși compătimitor, nu încearcă să facă teoriile lui Fat mai coerente decât erau. Iată, de exemplu, pe ce ton îi evocă Exegeza:

Cunoștințele pe care le avea despre divinitate făceau din Fat un profet. Dar cum nu mai putea face diferența dintre fantasme și revelația divină – presupunând că există vreo diferență, lucru niciodată stabilit – scria și absurdități de genul:

Fragmentul 50 din Exegeză: izvorul primar al tuturor religiilor noastre se află la strămoșii tribului dogon, care au primit cosmogonia lor direct de la invadatorii cu trei ochi, care i-au vizitat cândva. Invadatorii cu trei ochi sunt surzi, muți și telepați. Nu pot respira în atmosfera noastră. Craniul lor deformat și alungit seamănă cu cel al faraonului Akhenaton. Vin de pe o planetă aflată în constelația Sirius. Cu toate că au clești ca ai crabilor, în loc de mâini, sunt mari constructori. Îndrumă, în secret, istoria noastră către un sfârșit fertil.

Sfârșitul fragmentului.

În epoca aceea, Fat se rupsesse complet de realitate.

Penultimele adevăruri

Dacă sfârșitul poveștii n-a avut loc pe undeva, pe parcursul ultimelor o sută de pagini, mă apropii acum de el. Ce i s-a mai întâmplat lui Dick? Mama lui a murit, iar el a sunat-o pe Kleo, pe care n-o văzuse de douăzeci de ani, pentru a o anunța, plângând. Drepturile cinematografice pentru *Blade Runner* i-au adus mulți bani. A dăruit o mare parte unor asociații de caritate, a cumpărat o casă pentru Tessa și Christopher, a vrut să ofere, drept cadou de nuntă, apartamentul vecin, cel în care locuise Doris, lui Tim Powers – care l-a refuzat. A continuat să se ducă la acesta în fiecare marți, iar în fiecare vineri la psihoterapeut. A făcut eforturi să slăbească, s-a îmbrăcat mai bine. O fotografie făcută în birourile studioului Warner arată, alături de cineastul Ridley Scott, o imagine convingătoare a scriitorului care a reușit în viață: solid, dar nu burtos, cu barba îngrijită, cu o vestă elegantă din piele de căprioară. Joan Simpson a fost ultima lui dragoste, dar a mai avut câteva prietene, poate chiar vreo legătură. O actriță, căreia încercase zadarnic să-i permită accesul în studiouri, își amintește de cele cinci trăsături ale lui: caritate, căldură, loialitate, devotament față de arta sa, melancolie. Asculta, în penumbra apartamentului său, multe arii și piese pentru lăută de Dowland, care purtau titluri precum: *Sorrow, Stay, Weep you no More, Sad*

Fountains, dar preferata lui rămăsese *Flow, my Tears*. Urmărea, de departe, cum crește fiul lui și se gândise, un timp, să se recăsătorească cu Tessa. În zilele de angoasă îi telefona să vină să-l strângă în brațe.

Dumnezeu nu-i mai vorbea. Nu mai avea viziuni, visa mai puțin. După dispoziția în care se afla, vedea în acest abandon o nouă încercare pe calea izbăvirii sale, semnul unei victorii definitive a Dușmanului sau reîntoarcerea la luciditate, după o criză îndelungată de delir. Totuși, într-o noapte, când terminase, după plecarea invitaților, o țigară cu marijuana care rămăsese în scrumieră, Dumnezeu ieși din tăcerea Sa. Pentru a se asigura că nu are de-a face cu un impostor, Dick voi să-L supună unui test. Pentru moment, cel pe care-l imaginase i se păruse deosebit de edificator: găsisse, în sfârșit, *întrebarea* care să-l oblige pe Cel de Sus, sau pe cel care se dădea drept El, să dea cărțile pe față. Dar, din nefericire, a doua zi nu și-a amintit nici acea întrebare definitivă, nici răspunsul pe care îl primise.

Pentru că nu avea altceva, de care să se cramponeze, continua să lucreze la Exegeză. Mai scrisese două cărți. Mai exact, Horselover Fat scrisese una, iar Phil Dick alta.

Cartea lui Fat, *Invazia divină*, tratează un subiect de netratat: Încarnarea. Toți cei care au scris despre viața lui Isus au încercat să rezolve acest mister. Ce știa ucenicul dulgher din Nazaret despre natura sa divină? A luat cunoștință de ea treptat, în cursul unei deșteptări îndelungate? E de imaginat că se gândise, pe cruce, că fusese jucăria unei iluzii crezând că-i Fiul lui Dumnezeu? Dacă nu, dacă fusese sigur, până la capăt, că va reînvia, cum să luăm în serios Patimile?

Eroul cărții este un băiețel numit, precum predecesorul lui, Emmanuel. Adus ilegal pe Pământ, în pânțele unei femei grav bolnave, el anunță că universul nostru este, în același timp, o închisoare și un simulacru: Creația a scăpat din mâna Creatorului, iar noi dormim cu toții, visând visele pe care le dorește Imperiul, în puterea căruia ne aflăm. Intuiții vagi, îndoieli, incoerențe mărunte din viața cotidiană fac deseori ca aceia dintre noi care dorm mai puțin profund să presimtă acest adevăr. Nu îndrăznesc

să creadă. Dar trebuie să creadă, trebuie să se trezească. Cine va asculta și va crede cuvintele lui Emmanuel va intra în Grădină, va reface Realitatea.

Diverse figuri tutelare ajută copilul să-și descopere originea și misiunea: profetul Ilie, sub înfățișarea unui cerșetor, Ioan Botezătorul, Zoroastru, Athena, însuși Iahve și o fetiță sentențioasă purtând numele pe care evreii îl dau prezenței lui Dumnezeu: Shekkinah.

Această reuniune amintește de filmele, presupuse de prestigiu, în care un studio folosește ca *guest stars* toate vedetele cu care are contract. Împănată cu referiri eseniene, gnostice, ebraice, friptura Exegezei se află pe o masă cu specialități dickiene tradiționale: amintiri trucate, suspendare criogenică a vieții, totul scăldat de muzică de John Dowland, interpretată de Linda Ronstadt și de orchestra ei de vibrolăute sintetizatoare.

Pe scurt, rutină.

Transmigrația lui Timothy Archer este un roman complet opus: vicios, plin de imprevizibil, o adevărată operă de Șobolan.

În 1979, Joan Didion, una dintre cele mai talentate scriitoare din America, a publicat *The White Album*, o culegere de eseuri despre anii șaiszeci, considerată imediat o realizare de referință a jurnalismului literar. Această culegere conținea un portret distrugător al episcopului Pike: arivist religios, intelectual lipsit de inteligență, filistin, egoist. Dick simți, citind-o, o suferință atroce. Cu atât mai atroce, cred, cu cât, din cauza maniei sale de a îmbrățișa punctul de vedere al adversarului, simțise ceea ce era corect în sarcasmele lui Didion, precum și faptul că erau valabile atât pentru prietenul lui defunct, cât și pentru el.

Dăduse Exegezei subtitlul *Apologia pro vita mea*. Îi veni ideea să scrie o apologie a lui Pike, care fusese atât modelul lui, cât și ceea ce se temea să ajungă, deci un *alter ego* perfect.

Cine să povestească? Se gândi, un moment, să facă el acest lucru, dar înțelese că s-ar găsi iute în impasul în care Phil și Fat își continuau meciul fără sfârșit. Să scape de sine, să scrie cu cuvintele, cu gândurile altuia: un vechi vis de romancier. Dick îl realizează *in extremis* și împotriva oricărei așteptări. Pentru prima

oară în viață, alese o femeie drept personaj principal, iar acea femeie nu era nici bruneta empatică din visele lui, nici ticăloasa castratoare a coșmarurilor sale. Pentru prima oară în viață creă un personaj complex, plauzibil, care nu-i semăna.

Angel, povestitoarea acestui roman strict *mainstream*, se căsătorise cu Jeff, fiul celebrului episcop episcopalian din California, Timothy Archer. Jeff s-a sinucis. Episcopul și amanta lui, Kirsten, au pretins că au luat legătura cu el, în lumea cealaltă. Kirsten se sinucide și ea. Episcopul moare într-un fel bizar, în deșertul Iudeii. Toate acestea s-au petrecut la sfârșitul anilor șaiszeci. Cartea începe în ziua de 8 decembrie 1980, ziua în care a fost asasinat John Lennon. După trei săptămâni, Ronald Reagan a fost ales președinte al Statelor Unite. O epocă, susține *Yi-King*, în care oamenii vulgari înaintază, pentru a-i înlătura pe ultimii oameni nobili (*Po*, explozia).

Angel lucrează ca vânzătoare într-un magazin de discuri de pe Telegraph Avenue, din Berkeley. Ca multă lume din golful San Francisco, își datează evenimentele vieții după discurile Beatles-ilor. Căsătoria ei s-a destrămat când apăruse *Sergeant Pepper's Lonely Hearts Club Band*. Jeff adusese, în camera de hotel în care a fost găsit mort și în care nu există patefon, primul album solo al lui Paul McCartney. După doisprezece ani, când Angel aude *Teddy Boy*, îi vine să plângă. Îi vine de multe ori să plângă. Crede că ne aflăm pe pământ pentru a descoperi că tot ce iubim ne va fi luat, deși învață, la un seminar sufist pe care-l urmează, pe un șlep din Sausalito, cu un imitator al lui Alan Watts, că lucrurile stau altfel. În ziua morții lui Lennon, descoperă din întâmplare un articol al unei romanciere la modă, Jane Marion, consacrat socrului ei. La început izbucnește în lacrimi, apoi decide să scrie propria ei mărturie.

Angel Archer îl iubea și-l admira pe episcop, pe care-l numește Tim. Dar nu-i oarbă, după cum nici Dick nu era, în ceea ce-l privea. Adoptând punctul de vedere al tinerei îndoliate, care încearcă să înțeleagă ce n-a mers, s-a lăsat antrenat foarte departe de proiectul lui apologetic. Pomind să facă elogiul prietenului său și să se justifice justificându-l, se trezi supralicitând afirmațiile lui Didion, descriind un om sec și pedant, care nu asculta niciodată

și-și îneca interlocutorii sub un potop de citate și de termeni precum *kerygme*, *parusie*, *ipostază*. Tim Archer dădea tuturor lecții de morală, vorbea tot timpul de caritate, citea epistola către corinteni în mod demonstrativ, dar își croia drumul fără să-i pese de consecințele actelor sale. Nimic trivial nu trebuia să stea în calea drumului său către adevăr. Când scotea o cămașă nouă din ambalaj, lăsa să cadă pe podea cartonul, acele, apoi, grăbit ca întotdeauna, părăsea camera, fără să le strângă. Când nu s-a mai înțeles cu soția lui, a declarat anulată căsătoria lor. Orice angajament care nu-i convenea devenea caduc. Decât să perseverezi în greșeală, nu-i mai bine să întorci pagina? Această regulă de conduită, în care Didion vedea, cu subtilitate, o trăsătură esențială a anilor șaiszeci, îi condusesese toată viața: o succesiune de pagini răsfoite în grabă, o carte citită pe sărite. Chiar și Isus era doar una din paginile acelea, o experiență printre celelalte. A-i rămâne credincios, împotriva îndoielilor și tentațiilor, ar fi fost ceva nedemn de acest don Juan al spiritului. De altfel, precum anumiți don Juani, episcopul era sincer de fiecare dată și credea definitivă ultima lui viziune despre lume. Dar ajungea o carte nouă, o teorie seducătoare, ca să repună totul în discuție. Copilul care, la cinci ani, citea de la un capăt la altul dicționarul și cartea de telefoane – muncă pe care admiratorii lui o scoteau în evidență pentru a ilustra pasiunea lui pentru cunoaștere – continuase, ca adult, să caute în cărți răspunsuri obiective la toate întrebările pe care și le punea. Credea că trebuie să existe undeva o expunere documentată, imparțială și corectă, despre țelurile finale ale lumii, așa cum există despre politica agricolă a Benelux-ului. Descoperirea că răspunsurile la acest fel de întrebare se contraziceau, de la carte la carte, pentru că – dacă nu considerăm Biblia și Coranul de inspirație divină – nu reflectau decât opinii omenești, nu-l îndreptase spre relativism, nici nu-l făcuse să-și aleagă tabăra o dată pentru totdeauna, ci doar să-și schimbe fără încetare certitudinile.

Într-un mod caracteristic, studiul sub formă de autoportret al acestui caz de versatilitate intelectuală și afectivă îi oferise lui Dick ocazia unei noi schimbări. Crediința lui era clară: descriind rătăcirile lui Pike și pe ale sale, se alătura lui Angel. Ea măcar

era cu picioarele pe pământ și, fără să condamne păcătosul, denunța ca păcat căutarea absurdă de înțelesuri care-l mânase în deșertul Iudeii, la bordul unei mașini echipate doar cu o hartă la scară mare și cu două sticle de Coca. O dovadă clară de dispreț față de realitatea imediată manifestată de indivizi care nu încetează să pălăvrăgească despre Realitatea supremă. Iluzia că merg la fondul lucrurilor îi face să ignore suprafața. Ignoră carnea lumii, moliciunea și tăria ei. Trec pe lângă viață.

Da, oftă Dick, am trecut pe lângă viață.

Transformat în apărător al concretului, nu se putu împiedica să nu exagereze. Cavalerului tristei figuri al înțelesurilor îi opuse nu numai o tânără nefericită și iubitoare, ci și un schizofrenic, pe care-l transformă în exemplu pentru că eșua la testul proverbelor. În acest test, la care fusese supus în adolescență, trebuia să explici semnificația unor proverbe cunoscute, precum: *Când pisica nu-i acasă, șoarecii joacă pe masă*. Se așteaptă de la o persoană dotată să vorbească despre un stăpân absent și despre angajații care-și fac de cap. Una mai puțin dotată, în schimb, nu va modifica enunțul, dar se va mulțumi să-l parafrazeze, folosind termenii concreți. Va spune ceva de felul: dacă există șoareci în casă, pisica îi vânează, iar când pisica lipsește, șoarecii se bucură, pentru că-s lăsați în pace, de aceea dansează. Purtat de elan, Dick ajunsese să prezinte această inaptitudine la raționamentul abstract ca pe un antidot apreciabil al exceselor de care se simțea vinovat.

Celor care se îndoiau că vagi fenomene psihice pot dovedi întoarcerea fiului lui dintre morți, episcopul nerăbdător le opunea acest exemplu:

– Te uiți sub mașină și descoperi o pată de apă. N-ai văzut apa curgând din motor, e un lucru pe care trebuie să-l presupui. Dar ai motive să-l presupui, ai dreptul să-l faci. Am fost avocat, pot să spun ce are valoare de dovadă...

– Mașina era garată pe locul de parcare rezervat? îl întrerupsese schizofrenicul. Sau într-o parcare publică?

– Nu te înțeleg, spuse episcopul, după o tăcere nedumerită.

– Dacă e pe locul dumitale de parcare, acolo unde ești singurul care garezi, pata provine, fără îndoială, de la mașina ta. Dar

nu curge așa ceva din motor. Mai degrabă din radiator, de la pompa de apă sau de la transmisie. Dacă ai cutie de viteze automată, în aceasta există un lichid special, care seamănă mult cu apa. Ai cutie de viteze automată?

– La ce?

– La mașina ta.

– Nu știu. Discutam despre o mașină ipotetică.

– Da? Oricum, primul lucru care trebuie aflat este despre ce fel de lichid e vorba. Trebuie să te întinzi pe jos și să înmoi un deget în baltă. E ulei, benzină, lichid de frână sau apă? Să zicem că-i apă. Poate exista o explicație: când motorul funcționează și radiatorul se încălzește, uneori se creează un preaplin, care se scurge printr-un orificiu special prevăzut. De fapt, ce marcă de mașină ai?

– Cred că un Buick, zise episcopul, consternat.

– Nu, preciză încet Angel. Un Chrysler.

– Da? făcu episcopul.

În viață, repeta Dick, trebuie să știi să-ți reperi mașina. Nu orice mașină, nu mașinile în general, pentru că nu există nimic în general. Există doar lucruri particulare, iar cele care se află pe calea noastră ar trebui să ne ajungă. Restul e periculos. Începi prin a remarca repetiții ciudate, prin a imagina conexiuni ridicole, și te trezești crezând că totul e condus după un plan global, pe care vrei să-l descoperi. Pe scurt, devii paranoic. Feriți-vă, băieți, ajunge să vâri doar un deget în angrenaj! Știu despre ce vorbesc: așa am pățit eu.

În jocul găștii din această carte, o asemenea atitudine ne duce la căsuța 16. Ironie și retragere: iarna sufletului. Don Quijote pus la locul lui de către mașini se convertește, înainte de a muri, la lumea potrivită lui Sancho. Și, se pare, și Cervantes o dată cu el, pentru că termină aici romanul, iar o obișnuință mintală greu de dezrădăcinat ne face să credem că ultimul capitol ne oferă morală și înțelesul poveștii.

Timothy Archer fiind ultima carte a lui Dick, putem considera că avantajul a rămas în favoarea lui Phil. De aceea indivizi ca Jeter, apostolul *bullshit*-ului, vedeau în acest *testament* o semnificativă

întoarcere la realitate, o acceptare neîncântată, dar valabilă, a absurdei, complexe și minunatei idioțenii a lumii. Nu există înțeles, nu există viață de apoi și poate-i mai bine, pe onoarea mea!

Dar Dick era un Șobolan. Nu se putu împiedica să nu termine cartea cu un capitol ce sugera transmigrația episcopului defunct în trupul și în spiritul tânărului schizofrenic, cel care-l contrazicea. Nici să nu termine acest ultim capitol remarcând că schizofrenicul și povestitoarea observă aceste fapte tulburătoare în timp ce se drogau. Obosit, simțea moartea apropiindu-se și se temea de momentul în care ruleta va înceta să se rotească, iar bila se va opri pe o cifră; obligatoriu pară sau impară. Știa că momentul acela va veni, dar, până la ultima suflare, în măsura în care acest lucru depindea de el, se încăpățâna să nu conchidă, să se contrazică, să nu furnizeze decât adevăruri penultime.

În septembrie 1981, avu o ultimă viziune. Izbăvitorul se născuse din nou. Creștea în Ceylon, într-o familie foarte săracă, sub numele de Tagore. Considerându-se ales pentru a-i pregăti terenul, își rezumă mesajul într-un articol a cărui copie o trimise tuturor prietenilor și cunoștințelor, ca și unui fanzin obscur. Mesajul respectiv este o combinație ineptă a obișnuitelor sale obsesii religioase cu tezele ecologiei profunde care începuseră să facă ravagii în campusurile californiene: ecosfera e sacră, cine rănește ecosfera îl rănește pe Dumnezeu, iar Tagore, noul Isus, este gata să ia asupra lui toate păcatele oamenilor împotriva ecosferei...

Tonul scrisorilor către prietenii lui dovedește că el credea în ceea ce spunea. Asta nu-l împiedicase să-și semneze articolul Horselover Fat, nici să scrie pentru același fanzin o parodie de articol despre producțiile lui recente, unde putem citi următoarele, în care credea la fel de mult:

Se pare că Dick încearcă să înlăture karma cea rea căpătată în anii petrecuți pe străzi cu criminalii, agitatorii, cu cei mai răi din California de Nord. Îi sugerăm un mod mai bun de a se căi: încetează să scrii, Phil, încetează să crezi în toate prostiile care-ți trec prin cap. Uită-te la televizor, fumează marijuana dacă vrei, n-o să mori, și bucură-te de viață până când spiritul se va curăța de zilele rele de altădată și de reacțiile tale la zilele rele de altădată.

După ce a scris asta, a oftat mulțumit și s-a întors la Exegeza lui.

Nehotărâbilul

Hazardul sau providența l-a scutit de cadoul otrăvit al cuvintelor de pe patul morții. N-a avut posibilitatea de a-și alege ultimele cuvinte și de a face cunoscut lumii dacă o părăsea în pielea lui Phil Dick sau în cea a lui Horselover Fat.

În ziua de 17 februarie 1982 vorbise îndelung despre ultima lui preocupare unui ziarist venit să-l intervieveze: de când îl văzuse la televizor, considera că un fel de guru *new age*, numit Benjamin Creme, era una dintre cele mai mari lumini spirituale ale timpurilor noastre tulburi. Intrigat de asemănarea dintre mesajul tagorian și afirmațiile lui Creme despre Era Vărsătorului, îi trimisese câteva dintre cărțile lui, cu un mod de folosire extras din Exegeză, și aștepta mult de la întâlnirea lor. Explicase apoi toate acestea ziaristului, după ce-l rugase să oprească magnetofonul, își exprimase îndoielile privind toată chestiunea. Seara îl sunase pentru a-i spune că afirmațiile făcute *off the record* exprimau probabil mai bine fondul gândirii sale decât ceea ce înregistrase caseta. Dificil de spus dacă asta îl speria sau îl amuza. A fost ultima lui conversație.

Peste două zile, îngrijorați că nu-l văzuseră și că bătuseră degeaba la ușă, vecinii au pătruns în casă cu forța. L-au găsit pe podea, nemișcat. Medicii de la spital au crezut la început că-și

va reveni după atac, dar în zilele următoare au avut loc încă două. Nu putea nici să vorbească, nici să se miște. Doar ochii trădau că-i conștient. A primit împărtaşania bisericii catolice fără să se știe dacă murea sau nu. Apoi a intrat în comă. Timp de trei zile, trupul lui a stat întins pe pat, ținut în viață de tuburi cu oxigen și perfuzii. Un monitor, alături de el, dovedea o activitate encefalică extrem de redusă, dar nu nulă. Cei care îl vegheau au rămas mult timp cu ochii ațintiți pe linia strălucitoare care traversa ecranul negru. La ce formă de gândire corespundea urma aceea a cărei amplitudine se reducea continuu, acele puncte care refuzau să devină punct final? În ce limburi rățăcea ce mai rămăsese din Phil? Oare în fundul acelor limburi se afla vreun răspuns și dacă da, era cineva care să-l înțeleagă?

Nu știu dacă dreptul lui la cea de-a treia dorință a fost recunoscut. Nu știu dacă, în timpul agoniei sau după aceea, a văzut ceea ce întrevăzuse într-o oglindă încetoșată și ceea ce căutase de-a lungul sejurului său terestru. Nu știu dacă există Dumnezeu sau, ca să fiu mai exact, consider că întrebarea nu-l privește pe biograf.

Știu că Doris a petrecut trei nopți la capul lui, rugându-se.

Ea credea, după cât îi povestise el despre experiența lui spirituală, că se înșelase căutând un Dumnezeu viu, că nu se găsisese decât pe sine și teama cărnii sale. Dar el Îl căutase, Îl dorise din tot sufletul, iar Doris credea că acel care are o dorință atât de puternică poate ocoli, dar nu se poate rățăci. Dacă Dumnezeu nu avusese milă de Phil, ce însemna mila Lui? La ce folosea împărtaşania?

Se rugă pentru izbăvirea lui, convinsă că va fi ascultată, sigură că toți vom fi izbăviți. De aceea venise Isus. Și tocmai pentru că era sigură, își promise să repete această rugăciune, cât timp va trăi.

(În momentul în care scriu, trăiește, iar rugăciunea e spusă).

Apoi encefalograma deveni netedă. Rămase așa cinci zile. Cinci zile în care ecranul fu străbătut de o linie dreaptă, până când, pe 2 martie, aparatele au fost debransate.

Edgar Dick, în vârstă foarte înaintată, ieși din refugiul lui pentru a lua trupul fiului său și a-l însoți până la Fort Morgan, Colorado, unde locul lui îl aștepta de cincizeci și trei de ani. A trebuit doar să fie gravată data morții. Când Phil a fost coborât alături de Jane, bătrânul, până atunci impasibil, a văzut minusculul coșciug de copil și a izbucnit în plâns.

NOTĂ

După moartea lui Dick, moștenitorii lui au încredințat rolul de executor literar lui Paul Williams. O camionetă plină de hârtii, printre care Exegeza și copiile scrisorilor, fu golită în garajul lui, la Glen Ellen, care deveni un loc mitic pentru toți admiratorii din lume ai lui Dick. Din acest garaj a pornit buletinul lor de legătură, *Philip K. Dick Society Newsletter*, care înregistrează, de un deceniu, progresul cultului. Filmul lui Ridley Scott a contribuit la această popularitate, apoi adaptarea nuvelei *Total Recall*, cu Arnold Schwarzenegger. A existat o operă făcută după *Valis*, alte proiecte de filme, zeci de cărți despre Dick, cărți referindu-se la Dick, cărți al căror erou e Dick. Au loc, aproape peste tot, manifestări care țin loc de colocvii universitare și de celebrare a sectei. O atracție devenită rituală este spectacolul oferit de un actor englez, care spune discursul de la Metz în fața comunității credincioșilor. E greu să asști fără să te gândești la grupul lui Joe Chips și al prietenilor lui a căror lume, în *Ubik*, este asediată, încetul cu încetul, de prezența de dincolo de mormânt a lui Glen Runciter. Adepții nu obosesc să dezvăluie amănunte dovedind o dickizare insidioasă a universului. Nu-i exclus, cred ei, ca în 1997 Dick să apară pe coperta lui *Time Magazine* în calitate de om al anului sau al sfârșitului de mileniu. În fața avalanșei de reeditări și de

articole apărute în ziare serioase, cunosc sentimentele amestecate ale primilor creștini în momentul recunoașterii credinței lor de către Imperiu: triumf, dar și regret pentru renunțarea la catacombe, eroism și secret. Cei *happy few* au încetat să fie *happy* încetând să fie *few*. Deja a sunat ora recunoașterii *mainstream*. Biografia pe care ați citit-o este o dovadă.

Este a patra în zece ani și datorează mult celor care au precedat-o: în primul rând, *Divine Invasion: The Life of Philip K. Dick*, de Lawrence Sutin, dar și *In Search of Philip K. Dick*, de Anne R. Dick, operă din nefericire inedită – mulțumesc autoarei pentru că mi-a transmis-o. Am citit multe alte cărți pentru a o scrie pe aceasta și nu pot recunoaște toate datoriile. Iată două: informațiile despre istoria LSD în Statele Unite au fost împrumutate din ancheta lui Jay Stevens *Storming Heaven: LSD and the American Dream*; jocul Șobolanului a fost descris și, după părerea mea și inventat, de Thomas M. Disch.

Dar izvorul principal a fost opera lui Dick, de unde provine tot ce n-a fost atestat de martori sau imaginat de mine.

Această operă, aproape integral tradusă în franceză, este împrăștiată prin diferite colecții de buzunar („J’ai lu“, „Presses-Pocket“, „10/18“, „Le livre de poche“, „Présence du futur“). O integrală a nuvelor e în curs de apariție la Denoël, iar o integrală a romanelor de science fiction la Presses de la Cité.

În afară de Anne Dick, doresc să le mulțumesc lui Ray Nelson, Joan Simpson, Tim Powers, Jim Blaylock, Doris Sauter și Paul Williams, care m-au primit în Statele Unite și mi-au vorbit despre Philip K. Dick; lui Stéphane Martin, care m-a pus să citesc *Ubik* acum douăzeci de ani; lui Gilles Tournier și lui Nicole Clerc, pentru ospitalitatea lor; lui Hélène Collon și lui Robert Louit, pentru că mi-au permis accesul la arhivele și la cunoștințele lor; lui François-Marie Samuelson și lui Elizabeth Gille care, ca agent, respectiv ca editor, au susținut prin încrederea lor acest proiect hazardat; și celor care au citit manuscrisul meu și care m-au ajutat să-l îmbunătățesc: Hélène și Louis Carrère d’Encausse, părinții mei, Jacqueline-Frédéric Frié, Françoise și Patrice Boyer, Hervé Clerc. Și lui Anne, soția mea.

Cuprins

1. Berkeley	9
2. Micii omuleți verzi	24
3. George Smith și George Scruggs	31
4. Ceea ce făcea în realitate	43
5. Șobolanul în căsnicie	52
6. Tchung Fu, adevărul interior	64
7. Idiotenia	78
8. Nebunie în doi	89
9. Prezență reală	99
10. KO, Revoluția, schimbarea	116
11. Să definești omenescul	126
12. Portret al artistului ca eretic	134
13. Unde trăiesc morții	149
14. Freaks	167
15. Curgeți, lacrimile mele	179
16. Iarna sufletului	194
17. Imperiul nu s-a sfârșit niciodată	207
18. Prăbușirea tiranului	222

19. Ce a întâlnit prietenul cel gras al cailor	237
20. Punct final	252
21. Masă critică	261
22. Cea pe care o aşteptase	272
23. Penultimele adevăruri	283
24. Nehotărâbilul	291
Notă	294

Apariții recente în colecția
NAUTILUS:

Stephen King
ORAȘUL BÂNTUIT
Vol. I, II, III

Traducere din limba engleză de MIHNEA COLUMBEANU
Stilizare de RUXANDRA TOMA

Patrick Herbert
DUNE 7. CARTEA BRUNDURILOR
Traducere din limba engleză de SEBASTIAN A. CORN

Norman Spinrad
DEUS EX
Traducere din limba engleză de ION DORU BRANA

Aurel Cărașel
LA CAPĂTUL SPĂȚIULUI
Premiul Nemira pentru roman SF, 1996

Următoarele apariții în colecția
NAUTILUS:

Kim Stanley Robinson

MARTE-VERDE

Traducere din limba engleză de EMIL SÂRBULESCU

William Gibson și Bruce Sterling

MACHINA ANALITICA

Traducere din limba engleză de GABRIEL STOIAN

Stephen King

DOLORES CLAIBORNE

Traducere din limba engleză de CRISTIAN TOADER

Următoarele apariții în colecția
INCOGNITA:

Alexandra Moșneaga
VINDECAREA PSI

Celebră în lumea medicinei alternative, adulată de pacienți și discipoli, autoarea s-a hotărât să dezvăluie câteva din tainele tehnicilor de vindecare și autocontrol pe care le stăpânește. Este primul manual în domeniu apărut în limba română și va fi cea mai importantă referință atât pentru practicanți și pacienți, cât și pentru cei interesați în general de fenomenele paranormale.

„Parapsihologia uimește, șochează, oprește parcă timpul în loc, iar vâltoarea vieții cotidiene este brusc înlocuită cu zeci de întrebări care așteaptă răspuns. Dacă doriți să vă dezvoltați capacitățile psihice trebuie să vă comportați în așa fel încât să vi se îndeplinească visele. *Vindecarea PSI* este una din căile spre eliberare prin care vă puteți ajuta dacă stăruți în acest sens.“

ALEXANDRA MOȘNEAGA,
Maestru de extrasenzorial, bioterapie și psihoenergochirurgie

Violeta Barna
PRACTICA I CHING

I Ching sau *Cartea schimbării* s-ar putea să fie cea mai veche carte din lume. Apărută în China antică, este o interpretare a realității fizice și spirituale distilată de conștiința zorilor umanității. Universul este văzut ca un sistem aflat în plină schimbare, iar destinul este supus unor legi ascunse, ce pot fi desluite consultând oracolul *I Ching*.

Ghid practic printre ciudățeniile și pericolul vieții cotidiene, expresie a experienței milenare, *I Ching* poate fi consultat, așa cum spune autorul, în legătură cu orice subiect. Însă ca să puteți interpreta cele 64 de hexagrame, trebuie să stăpâniți *Practica I Ching*.

În curând, în colecția DICTIONARELE NEMIRA:

Pierre Riffard

DICTIONARUL ESOTERISMULUI

Traducere din limba franceză de GHEORGHE PIENESCU

Cel dintâi și probabil unicul dicționar al esoterismului de până astăzi este alcătuit după câteva reguli simple: definițiile nu se referă la nume proprii, ci numai la nume comune; termenii definiți au fost aleși în măsura în care sunt comuni mai multor esoterisme, nu doar unuia singur: fiecare articol concentrează un maximum de informații și bibliografia esențială, fără a fi dezvoltat enciclopedic; nu sunt utilizate nici un fel de imagini, care ar fi complicat inutil înțelegerea corectă a termenilor; în fine, ordinea alfabetică este completată printr-un sistem de trimiteri încrucișate, care sugerează coerența propriu-zis esoterică a termenilor, legătura lor ocultă.

Incursiune fascinantă într-un domeniu rezervat până acum câteva decenii doar inițiaților, dicționarul ridică vălul unei lumi ascunse muritorilor de rând, deslușind, între altele, tainele legate de

ALCHIMIE ● AMBROZIE ● ANATOMIE SUBTILĂ ● ANTROPOLOGIE ●
ARBORE SEFIROTIC ● AURĂ ● BUDISM ● CHIROMANȚIE ●
CLARVIZIUNE ● CONCENTRARE ● CORP DE SLAVĂ ●
COSMOLOGIE ● DAIMON ● DESTIN ● DIVINAȚIE ● DRUID ●
ELIXIR DE VIAȚĂ LUNGĂ ● ERĂ ZODIACALĂ ● EXTAZ ●
FORMULĂ ● GURU ● HERMENEUTICĂ ● HIEROFANIE ●
HOROSCOPI ● ILUMINARE ● INCANTAȚIE ● INIȚIERE ●
ÎNCARNARE ● KABBALA ● KUNDALINI ● LUMINĂ ASTRALĂ ●
MAG ● MAGIE ● MAESTRU ● MANDALA ● MANȚĂ ● MEDICINĂ
OCULTĂ ● METEMPSIHOZĂ ● MOARTE INIȚIATICĂ ● NATURISM ●
NUME ● OBIECTE MAGICE ● OCULTISM ● PARABOLĂ ●
PENTAGRAMĂ ● PIATRĂ FILOSOFALĂ ● PUTERI OCULTE ●
PROFETIE ● REÎNCARNARE ● RESPIRAȚIE EMBRIONARĂ ●
RITUAL ● SATANISM ● SOCIETATE SECRETĂ ● SUNET MISTIC ●
ȘTIINȚĂ A NUMERELOR ● TALISMAN ● TANTRA ● TAROT ●
TRANȘĂ ● UNIRE MISTICĂ ● VIZIUNE ● YOGA ● ZODIAC ●
ZOROASTRISM...

Ioan Petru Culianu

În curând, în seria „I.P. Culianu“:

EXPERIENȚE ALE EXTAZULUI

Traducere din limba franceză de DAN PETRESCU

Apărut în 1984 la Payot, volumul lui Culianu, care face parte din seria de „Opere complete“ scoasă de Nemira, se plasează la răscrucea cercetărilor sale (despre care deja s-a publicat la noi un studiu, o lucrare de masterat semnată de Eduard Iricinski), între studiul de tip academic și eseu. Este continuarea volumului *Psihanodia*, unde erau expuse obiecțiile autorului la ceea ce se numește „școala germană de istorie a religiilor“; în continuare, Culianu își completează critica cu o parte pozitivă, reorganizând radical materia ascensiunilor vizionare din Antichitate, elenism și până la ultimele atestări.

Punctul de plecare al cărții este teza de *doctorat d'État*, susținută de autor la Sorbona, sub îndrumarea profesorului Michel Meslin.

TALON DE ABONAMENT COLECȚIA NAUTILUS

Expeditor

Adresa.....

În cazul în care nu ridici pachetul comandat, sunt de acord să nu mai beneficiaz de reducere la următoarea comandă.

Doresc să primesc _____ exemplare din fiecare titlu.

SEMNĂTURA

CLUBUL CĂRȚII NEMIRA
C.P. 26-38, BUCUREȘTI

Stimate cititor

CLUBUL CĂRȚII NEMIRA dorește să vină în sprijinul dumneavoastră propunându-vă un **ABONAMENT pe colecții**, care funcționează, fără a fi reînnoit, atât timp cât doriți. Astfel veți fi **SIGUR** de primirea cărților imediat după ieșirea lor de sub tipar sau, în unele cazuri, înainte chiar de apariția lor în rețeaua de difuzare a localității în care locuiți. Singura condiție este să le cereți din timp. În plus, acest sistem nu implică nici un risc financiar din partea dumneavoastră. Dimpotrivă: abonamentul vă economisește banii, căci nu trebuie să plătiți nimic în avans și beneficiați de reduceri de preț de 15% pentru titlurile comandate. Mai mult, nu se percep taxe poștale și de ambalare. Abonamentul devine operațional din momentul primirii formularului alăturat la sediul Clubului, completat și semnat, și pornește, concret, cu primul titlu care urmează să apară în colecția respectivă. Vă rugăm să menționați numărul de exemplare dorite din următorul titlu care va apărea. Noi pornim de la premisa solicitării unui singur exemplar, de aceea *vă rugăm să notați explicit o altă opțiune.*

Editor: VALENTIN NICOLAU

Lector: LIVIU RADU

Tehnoredactare computerizată: CLARA ARUȘTEI

Apărut 1998, București

Timbrul literar se varsă în contul ASPRO

nr. 45.10.80.12.108, BCR -- sector 1, București

nautilus

Emmanuel Carrère

EU SUNT VIU, VOI SUNTEȚI MORTI

Philip K. Dick (1928-1982)

Philip K. Dick este, pentru mulți dintre noi, unul dintre scriitorii esențiali ai acestui secol. Întrebarea care l-a obsedat și care a făcut din viața sa haotică o stranie odisee spirituală a fost: ce este real? Ce ne dovedește, de pildă, faptul că suntem vii? În California anilor '70 era total ca acesta îndoieli să se asocieze drogului. Creatorul lui *Ubik* și al lui *Stranger in a Strange Land* va trece drept un guru al contraculturii, înainte de a avea o experiență mistică, în 1974. Remembind-și amintirile, Emmanuel Carrère a plasat în mintea acestui vizionar, care declara că nu a scris nicio dată opere bazate pe imaginație, ci simple rapoarte.